פסחים

תלמוד בבלי

תלמוד בבלי (ויקיטקסט), ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף ב עמוד א

מתני׳ אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ובמה אמרו ב׳ שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב׳ שורות על פני כל המרתף ובית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

גמ׳ מאי אור רב הונא אמר נגהי ורב יהודה אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש

מיתיבי (בראשית מד, ג) הבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקר אור כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב

מיתיבי (שמואל ב כג, ד) וכאור בקר יזרח שמש אלמא אור יממא הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב והכי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא

מיתיבי (בראשית א, ה) ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא הוא הכי קאמר למאיר ובא קראו יום אלא מעתה ולחשך קרא לילה למחשיך ובא קרא לילה והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים יממא הוא

אלא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא ופקדיה אמצותא דיממא וקרייה רחמנא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה

מיתיבי (תהלים קמח, ג) הללוהו כל כוכבי אור אלמא אור אורתא הוא הכי קאמר הללוהו כל כוכבים המאירים אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו שבוחי שאינן מאירין לא בעו שבוחי והא כתיב (תהלים קמח, ב) הללוהו כל צבאיו

אלא הא קמ״ל דאור דכוכבים נמי אור הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור (דתנן) הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים

מיתיבי (איוב כד, יד) לאור יקום רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגנב

דף ב עמוד ב

הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב אלמא אור יממא הוא התם הכי קאמר אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כלילא יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו

מיתיבי (איוב ג, ט) יחשכו כוכבי נשפו יקו לאור ואין ואל יראה בעפעפי שחר מדקאמר יקו לאור ואין אלמא אור יממא הוא התם מילט הוא דקא לייט ליה איוב למזליה אמר יהא רעוא דליצפיה הך גברא לנהורא ולא לישכחיה

מיתיבי (תהלים קלט, יא) ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני אלמא אור יממא הוא התם הכי קאמר דוד אני אמרתי אך חשך ישופני לעוה״ב שהוא דומה ליום עכשיו העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני

מיתיבי ר׳ יהודה אומר בודקין אור (לארבעה) עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור מדקאמר רבי יהודה בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית אלמא אור אורתא הוא ש״מ

מיתיבי מאימתי ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה ר׳ אליעזר בן יעקב אומר משעת האור רבי יהודה אומר משעת הנץ החמה

אמר ליה ר״א בן יעקב לרבי יהודה וכי היכן מצינו יום שמקצתו אסור בעשיית מלאכה ומקצתו מותר בעשיית מלאכה אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ

מדקאמר רבי יהודה משעת הנץ החמה אלמא אור דקאמר ר״א בן יעקב אורתא הוא לא מאי אור עמוד השחר

אי הכי דקאמר ליה היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית מלאכה ומקצתו אסור בעשיית מלאכה נימא איהו לנפשיה הא איכא לילה דקא שרי ר״א בן יעקב

ה״ק בשלמא לדידי אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא (דתנן) גבי תענית צבור עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר דברי ר׳ אליעזר בן יעקב ר׳ שמעון אומר עד קרות הגבר אלא לדידך היכא אשכחנא יממא גופיה דפלגי ביה רבנן

אמר ליה הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ ומקצתו אסור באכילת חמץ שפיר קאמר ליה ר׳ יהודה לר״א הכי קאמר ליה רבי אליעזר אמינא לך אנא מלאכה דרבנן ואת אמרת לי חמץ דאורייתא דעד הכא אסר רחמנא ועד הכא שרא רחמנא

ואידך שעות דרבנן

ואידך הרחקה הוא דעבוד רבנן לדאורייתא

מיתיבי אין משיאין משואות אלא על החדש שנראה בזמנו לקדשו ואימתי משיאין משואות לאור עבורו אלמא אור אורתא הוא ש״מ

מיתיבי היה עומד כל הלילה ומקריב על המזבח לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי אורה שאני:

מיתיבי מר זוטרא

דף ג עמוד א

המפלת אור לשמונים ואחד בית שמאי פוטרין מקרבן ובית הלל מחייבים

אמרו (להן) בית הלל לבית שמאי מאי שנא אור שמנים ואחד מיום שמנים ואחד אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן מדקאמר ב״ה לב״ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד שמע מינה אור אורתא הוא שמע מינה

מיתיבי יכול יהא נאכל אור לשלישי ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום

ת״ל (ויקרא יט, ו) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי

יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה

תלמוד לומר (ויקרא ז, יז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ביום אתה (שורף) ואי אתה שורפו בלילה מדקאמר יהא נאכל אור לשלישי אלמא אור אורתא הוא שמע מינה

תא שמע אור של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל מעין שמונה עשר ר׳ חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת אלמא אור אורתא הוא שמע מינה

תא שמע דתני דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אלמא אור אורתא הוא

אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו נגהי ובאתריה דרב יהודה קרו לילי

ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי לישנא מעליא הוא דנקט וכדר׳ יהושע בן לוי דאמר ר׳ יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (בראשית ז, ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה

רב פפא אמר תשע שנאמר (דברים כג, יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר עשר וי״ו דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר (שמואל א כ, כו) כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור

תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר (איוב טו, ה) ותבחר לשון ערומים ואומר (איוב לג, ג) ודעת שפתי ברור מללו

מאי ואומר וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא תא שמע ואומר ותבחר לשון ערומים וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלמא לא ואומר ודעת שפתי ברור מללו

ובאשה לא כתיב בה מרכב והכתיב (בראשית כד, סא) ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים התם משום ביעתותא דגמלים אורחא היא והכתיב (שמות ד, כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור התם

דף ג עמוד ב

משום בניו אורחא הוא

והכתיב (שמואל א כה, כ) והיא רוכבת על החמור התם משום ביעתותא דליליא אורחא הוא ואיבעית אימא משום ביעתותא דליליא ליכא משום ביעתותא דדוד איכא ואיבעית אימא ביעתותא דדוד נמי ליכא משום ביעתותא דהר איכא

ובאורייתא מי לא כתיב טמא אלא כל היכא דכי הדדי נינהו משתעי בלשון נקיה כל היכא דנפישין מילי משתעי בלשון קצרה כדאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר״מ לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה

וכל היכא דכי הדדי נינהו משתעי בלשון כבוד והא רוכבת ויושבת דכי הדדי נינהו וקאמר רוכבת רכבת כתיב

הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דרב חד אמר שויתינן האי שמעתא כדבר אחר מסנקן וחד אמר שויתינן האי שמעתא כגדי מסנקן ולא אישתעי רב בהדי דהאיך

הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דהלל וחד מינייהו רבן יוחנן בן זכאי ואמרי לה קמיה דרבי וחד מינייהו רבי יוחנן חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל ולא היה ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל

הנהו תלתא כהני חד אמר להו הגיעני כפול וחד אמר הגיעני כזית וחד אמר הגיעני כזנב הלטאה בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול

והא (תניא) אין בודקין מן המזבח ולמעלה

לא תימא שמץ פסול אלא אימא שחץ פסול ואי בעית אימא שאני התם דאיהו דארע נפשיה

ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתיב (שמות יב, מג) כל בן נכר לא יאכל בו (שמות יב, מח) כל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי

אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה אמר ליה לא כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה אליה לגבוה סלקא

אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחוהו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך ר׳ יהודה בן בתירא דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים

רב כהנא חלש שדרוה רבנן לר׳ יהושע בריה דרב אידי אמרו ליה זיל בדוק מאי דיניה אתא אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה ובכי ואתי אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אנא לא קאמינא (משלי י, יח) ומוציא דבה הוא כסיל

יוחנן חקוקאה נפק לקרייתא כי אתא אמרו ליה חיטין נעשו יפות אמר להם שעורים נעשו יפות אמרו ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב (מלכים א ה, ח) השעורים והתבן לסוסים ולרכש מאי הוי ליה למימר אשתקד נעשו חיטין יפות אי נמי עדשים נעשו יפות:

דף ד עמוד א

רב בר אחוה דר׳ חייא ובר אחתיה כי סליק להתם אמר ליה אייבו קיים אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אימא קיימת אמר ליה אייבו קיים

אמר ליה לשמעיה חלוץ לי מנעלי והוליך כלי אחרי לבית המרחץ שמע מינה תלת ש״מ אבל אסור בנעילת הסנדל ושמע מינה שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ושמע מינה מקצת היום ככולו

ההוא דאמר דונו דיני אמרי שמע מינה מדן קאתי דכתיב (בראשית מט, טז) דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל

ההוא דהוה קא אזיל ואמר אכיף ימא אסיסני ביראתא בדקו ואשכחוהו דמזבולן קאתי דכתיב (בראשית מט, יג) זבולון לחוף ימים ישכון:

והשתא דקיימא לן דלכולי עלמא אור אורתא הוא מכדי בין לרבי יהודה ובין לר׳ מאיר חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה ונבדוק בשית

וכי תימא זריזין מקדימין למצות נבדוק מצפרא דכתיב (ויקרא יב, ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו ותניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימים למצות שנאמר (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבקר

אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה

אמר אביי הילכך האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר דנגהי ארבסר דלמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה

בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה עשר על מי לבדוק על המשכיר לבדוק דחמירא דידיה הוא או דלמא על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותיה קאי ת״ש המשכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה

התם הא אמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא הכא מאי אמר להו רב נחמן בר יצחק תנינא המשכיר בית לחברו אם עד שלא מסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק ואם משמסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק

בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למאי נ״מ לישייליה דליתיה להאי דלשיוליה לאטרוחי להאי מאי

אמר להו רב נחמן בר יצחק תניתוה הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים אפילו קטנים מאי טעמא מהימני

דף ד עמוד ב

לאו משום דחזקתו בדוק דקסבר הכל חברים הם אצל בדיקת חמץ דתניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפי׳ הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנים

וממאי דילמא שאני הכא משום דקאמרי הני אטו אמירה דהני מידי משא אית ביה

אלא מאי דחזקתו בדוק האי הכל נאמנים כל הבתים בחזקת בדוקין בארבעה עשר מיבעי ליה

אלא מאי משום אמירה דהני הא לא אמרי הני לא תפשוט מיניה דאין חזקתו בדוק

לא לעולם אימא לך חזקתו בדוק והכא במאי עסקינן דמוחזק לן דלא בדק וקאמרי הני בדקיניה מהו דתימא לא להימנינהו רבנן קמ״ל כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה הימנוהו רבנן בדרבנן:

איבעיא להו המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו מי הוי כמקח טעות או לא

תא שמע דאמר אביי לא מיבעיא באתרא דלא יהבי אגרא ובדקו דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בגופיה אלא אפילו באתרא דיהבי אגרא ובדקו דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה:

תנן התם ר״מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש ר׳ יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש דכולי עלמא מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור מנלן

אמר אביי תרי קראי כתיבי כתיב (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם הא כיצד לרבות ארבעה עשר לביעור

ואימא לרבות לילי חמשה עשר לביעור דסלקא דעתך אמינא ימים כתיב ימים אין לילות לא קא משמע לן אפילו לילות ההוא לא איצטריכא ליה

דף ה עמוד א

דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה

השבתת שאור לאכילת חמץ דכתיב (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכרתה

ואכילת חמץ לאכילת מצה דכתיב (שמות יב, כ) כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות (וגו׳) וכתיב ביה במצה (שמות יב, יח) בערב תאכלו מצות

ואימא לרבות ליל י״ד לביעור ביום כתיב

ואימא מצפרא אך חלק

דבי רבי ישמעאל תנא מצינו י״ד שנקרא ראשון שנאמר (שמות יב, יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא משמע דאמר קרא (איוב טו, ז) הראשון אדם תולד

אלא מעתה (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע

שאני התם דכתיב ושמחתם לפני ה׳ אלהיכם שבעת ימים מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג

הכי נמי כתיב (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשביתו שבעת ימים מצות תאכלו אם כן נכתוב קרא ראשון הראשון למה לי שמע מינה לכדאמרן

אי הכי התם נמי הראשון למה לי ותו התם דכתיב (ויקרא כג, לט) ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון מה שמיני שמיני דחג אף ראשון ראשון דחג

הראשון למה לי למעוטי חולו של מועד מראשון ושמיני נפקא

איצטריך סד״א הואיל דכתב רחמנא וביום השמיני וי״ו מוסיף על ענין ראשון דאפילו בחולו של מועד קמ״ל

ולא לכתוב רחמנא לא וי״ו ולא ה״א ותו התם דכתיב (ויקרא כג, ז) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון דמעיקרא משמע

אלא הני שלשה ראשון מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל דתנא דבי ר׳ ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו לבנין בית המקדש ולשמו של משיח

להכרית זרעו של עשו דכתיב (בראשית כה, כה) ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ולבנין בית המקדש דכתיב (ירמיהו יז, יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ולשמו של משיח דכתיב (ישעיהו מא, כז) ראשון לציון הנה הנם

רבא אמר מהכא (שמות לד, כה) לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים

ואימא כל חד וחד כי שחיט זמן שחיטה אמר רחמנא

תניא נמי הכי אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא ביום טוב עצמו ת״ל לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי רבי ישמעאל

רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וכתיב כל מלאכה לא (תעשו) ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה

רבי יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מערב יום טוב או אינו אלא בי״ט תלמוד לומר אך חלק ואי ביום טוב עצמו מי שרי הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה אמר רבא

דף ה עמוד ב

שמע מינה מדרבי עקיבא תלת שמע מינה אין ביעור חמץ אלא שריפה ושמע מינה הבערה לחלק יצאת ושמע מינה לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך:

ת״ר (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה ת״ל והלא כבר נאמר (שמות יג, ז) לא יראה לך שאור [ולא יראה לך חמץ] בכל גבולך

לפי שנא׳ לא יראה לך שאור שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי ת״ל לא ימצא

אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת״ל לא ימצא בבתיכם

אין לי אלא שבבתיכם בבורות בשיחין ובמערות מנין ת״ל בכל גבולך

ועדיין אני אומר בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה

ת״ל שאור שאור לגזרה שוה נאמר שאור בבתים שאור לא ימצא בבתיכם ונאמר שאור בגבולין לא יראה לך שאור מה שאור האמור בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הנכרי׳

ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה:

אמר מר אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת״ל לא ימצא

כלפי לייא אמר אביי איפוך

רבא אמר לעולם לא תיפוך וארישא קאי שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר נכרי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מנין ת״ל לא ימצא

והאי תנא מיהדר אהיתירא ונסיב לה קרא לאיסורא משום שנאמר לך לך תרי זימני:

אמר מר יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרים תלמוד לומר לא ימצא הא אמרת רישא שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה

לא קשיא הא דקביל עליה אחריות הא דלא קביל עליה אחריות

כי הא דאמר להו רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מבתייכו כיון דאילו מיגנב ואילו מיתביד ברשותייכו קאי ובעיתו לשלומי כדילכון דמי ואסור

הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אלא למאן דאמר לאו כממון דמי מאי איכא למימר

שאני הכא דאמר לא ימצא

איכא דאמרי הניחא למאן דאמר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי

דף ו עמוד א

היינו דאיצטריך לא ימצא אלא למאן דאמר כממון דמי לא ימצא למה לי איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכי איתיה הדר בעיניה לאו ברשותיה קאי קמשמע לן

בעו מיניה מרבא בהמת ארנונא חייבת בבכורה או אין חייבת בבכורה כל היכא דמצי מסלק ליה בזוזי לא קא מיבעיא לן דחייב

כי קא מיבעיא לן היכא דלא מצי מסלק ליה בזוזי מאי אמר להו פטורה והתניא חייבת התם דמצי מסלק ליה

איכא דאמרי אמר רבא בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה ואע״ג דמצי מסלק ליה עיסת ארנונא חייבת בחלה ואע״ג דלא מצי מסלק ליה

מאי טעמא בהמה אית לה קלא עיסה לית לה קלא:

תנו רבנן נכרי שנכנס לחצירו של ישראל ובציקו בידו אין זקוק לבער הפקידו אצלו זקוק לבער יחד לו בית אין זקוק לבער שנא׳ לא ימצא

מאי קאמר אמר רב פפא אריש קאי והכי קאמר הפקידו אצלו זקוק לבער שנאמר לא ימצא

רב אשי אמר לעולם אסיפא קאי והכי קאמר יחד לו בית אין זקוק לבער שנאמר לא ימצא בבתיכם והא לאו דידיה הוא דנכרי כי קא מעייל לביתא דנפשיה קא מעייל

למימרא דשכירות קניא והתנן אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניסין לתוכו ע״ז ואי סלקא דעתך דשכירות קניא כי קא מעייל לביתיה דנפשיה קא מעייל

שאני הכא דאפקיה רחמנא בלשון לא ימצא מי שמצוי בידך יצא זה שאינו מצוי בידך

אמר רב יהודה אמר רב המוצא חמץ בביתו ביום טוב כופה עליו את הכלי אמר רבא אם של הקדש הוא אינו צריך מאי טעמא מיבדל בדילי מיניה

ואמר רב יהודה אמר רב חמצו של נכרי עושה לו מחיצה עשרה טפחים משום היכר ואם של הקדש הוא אינו צריך מאי טעמא מיבדל בדילי אינשי מיניה

ואמר רב יהודה אמר רב המפרש והיוצא בשיירא קודם שלשים יום אין זקוק לבער תוך שלשים יום זקוק לבער אמר אביי הא דאמרת תוך שלשים יום זקוק לבער לא אמרן אלא שדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אין זקוק לבער

אמר ליה רבא ואי דעתו לחזור אפילו מראש השנה נמי אלא אמר רבא הא דאמרת קודם שלשים יום אין זקוק לבער לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער

ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא העושה ביתו אוצר קודם שלשים יום אין זקוק לבער תוך שלשים יום זקוק לבער

וקודם שלשים נמי לא אמרן אלא שאין דעתו לפנותו אבל דעתו לפנותו אפילו קודם שלשים יום נמי זקוק לבער

הני שלשים יום מאי עבידתייהו כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום ר׳ שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות מאי טעמא דתנא קמא

דף ו עמוד ב

שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני שנאמר (במדבר ט, ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכתיב (במדבר ט, ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם

ור׳ שמעון בן גמליאל אמר לך איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא

מאי טעמא דרשב״ג שהרי משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח שנאמר (שמות יב, ב) החדש הזה לכם ראש חדשים וכתיב דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו׳

ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי

אלא אמר רבה בר שימי משמיה דרבינא מהכא (במדבר ט, א) וידבר י״י אל משה במדבר סיני בשנה השנית בחדש הראשון וכתיב (במדבר ט, ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו הכא נמי ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי

אמר רב נחמן בר יצחק אתיא מדבר ממדבר כתיב הכא (במדבר א, א) במדבר סיני וכתיב התם (במדבר א, א) וידבר י״י אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני מה להלן בראש חדש אף כאן בראש חדש

וניכתוב ברישא דחדש ראשון והדר ניכתוב דחדש שני אמר רב מנשיא בר תחליפא משמיה דרב זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה

אמר רב פפא לא אמרן אלא בתרי ענייני אבל בחד עניינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר דאי לא תימא הכי כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דילמא פרט וכלל הוא

ותו פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט דילמא כלל ופרט הוא

אי הכי אפילו בתרי ענייני נמי הניחא למאן דאמר כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט שפיר אלא למאן דאמר דנין מאי איכא למימר

אפילו למ״ד דנין הני מילי בחד עניינא אבל בתרי ענייני אין דנין:

אמר רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל מאי טעמא אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי

וכי תימא כיון דמינטר להו אגב ביתיה חשיבי והתניא סופי תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים סופי ענבים ומשמר שדהו מפני מקשאות ומפני מדלעות

בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן אסורין משום גזל וחייבין במעשר בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין משום מעשר

אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה וכי משכחת ליה לבטליה

דילמא משכחת ליה לבתר איסורא ולאו ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל דא״ר אלעזר שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו ואלו הן בור ברשות הרבים וחמץ משש שעות ולמעלה

וניבטליה בארבע וניבטליה בחמש כיון דלאו זמן איסורא הוא ולאו זמן ביעורא הוא דילמא פשע ולא מבטל ליה

דף ז עמוד א

וניבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עילויה כדאורייתא דמיא ולאו ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל

דאמר רב גידל אמר ר׳ חייא בר יוסף אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקידושין

ולבתר איסורא לא מצי מבטיל ליה והא תניא היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד יום טוב בשלמא שבת משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת אלא יום טוב בתר איסורא הוא

אמר רב אחא בר יעקב הכא בתלמיד יושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש עיסה מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמיץ קדים ומבטיל ליה מיקמי דתחמיץ

דיקא נמי דקתני היה יושב בתוך בית המדרש שמע מינה:

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הפת שעיפשה כיון שרבתה מצה מותרת היכי דמי אילימא דידע בה דחמץ היא כי רבתה מצה מאי הוי

אלא דלא ידעינן בה אי חמץ הוא אי מצה הוא מאי איריא כי רבתה מצה אפילו כי לא רבתה מצה נמי ניזיל בתר בתרא

מי לא תנן מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין

בירושלים בשעת הרגל מעשר בשאר ימות השנה חולין

ואמר רב שמעיה בר זירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום אלמא אמרי׳ קמאי קמאי אזלי ליה והני אחריני נינהו הכא נמי נימא קמא קמא אזיל והאי דהאידנא הוא

שאני הכא דעיפושה מוכיח עילויה אי עיפושה מוכיח עילויה כי רבתה מצה מאי הוי אמר רבה לא תימא שרבתה מצה אלא אימא שרבו ימי מצה עילויה

אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן

כיון שרבו ימי מצה עילויה אמרינן כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושדא עילויה ועפשא טפי

ומי אזלינן בתר בתרא והא תניא ר׳ יוסי בר יהודה אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בתר בתרא

אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשתמשו בה ציבורין ציבורין רב פפא אמר כגון דאשתכח בגומא:

אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ רב פפא אמר משמיה דרבא על ביעור חמץ בלבער כולי עלמא לא פליגי דודאי להבא משמע

דף ז עמוד ב

כי פליגי בעל ביעור מר סבר מעיקרא משמע ומ״ס להבא משמע

מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה

התם היכי נימא נימא למול לא סגיא דלאו איהו מהיל אבי הבן מאי איכא למימר אין הכי נמי

מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה התם נמי היכי נימא נימא לשחוט לא סגיא דלאו איהו שחט

פסח וקדשים מאי איכא למימר אין הכי נמי

מיתיבי העושה לולב לעצמו מברך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלו לצאת בו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב שאני התם דבעידנא דאגבהה נפק ביה

אי הכי לצאת בו יצא בו מיבעי ליה אין הכי נמי ומשום דקא בעי למיתנא סיפא לישב בסוכה תנא רישא נמי לצאת בו

דקתני סיפא העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אתה ה׳ שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה והלכתא על ביעור חמץ

דכולי עלמא מיהא מעיקרא בעינן לברוכי מנלן דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן

מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר״נ בר יצחק דאמר קרא (שמואל ב יח, כג) וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניהם ואבע״א מהכא (מיכה ב, יג) ויעבר מלכם לפניהם וה׳ בראשם

בי רב אמרי חוץ מן הטבילה ושופר בשלמא טבילה דאכתי גברא לא חזי אלא שופר מ״ט וכי תימא משום דילמא מיקלקלא תקיעה אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי

אלא אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה בלבד איתמר תניא נמי הכי טבל ועלה בעלייתו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה:

לאור הנר וכו׳: מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר

מציאה ממציאה כתיב הכא (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב התם (בראשית מד, יב) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ומציאה מחיפוש דידיה

וחיפוש מנרות דכתיב (צפניה א, יב) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ונרות מנר דכתיב (משלי כ, כז) נר (אלהים) [ה׳] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן

תנא דבי ר׳ ישמעאל לילי י״ד בודקים את החמץ לאור הנר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר (אלהים) [ה׳] נשמת אדם חופש

מאי ואומר

וכי תימא האי בעת ההיא קולא הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא דשרגא דזוטר נהורא טפי דעון רבה משתכח ועון זוטר לא משתכח תא שמע נר ה׳ נשמת אדם:

תנו רבנן אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

דף ח עמוד א

מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר (בראשית מד, יב) ויחפש בגדול החל ואומר (צפניה א, יב) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר (משלי כ, כז) נר ה׳ נשמת אדם חופש כל חדרי בטן

האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר האמר רבא חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם אלא באכסדרה האמר רבא אכסדרה לאורה נבדקת

לא צריכא לארובה דבחדר ודהיכא אי לבהדי ארובה היינו אכסדרה אלא לצדדין

ואבוקה לא והאמר רבא מאי דכתיב (חבקוק ג, ד) ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו למה צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואמר רבא אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר

אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו רב פפא אמר האי בעית והאי לא בעית רבינא אמר האי משך נהורא והאי מיקטף איקטופי:

כל מקום שאין מכניסין כו׳: כל מקום לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן חורי בית העליונים והתחתונים וגג היציע וגג המגדל ורפת בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן אין צריכין בדיקה רשב״ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת צריכה בדיקה

ורמינהו חור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ר׳ שמעון בן גמליאל אומר מטה החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה

קשיא מטה אמטה קשיא חורין אחורין

חורין אחורין לא קשיא הא בעילאי ובתתאי והא במיצעי מטה אמטה לא קשיא הא דמידליא הא דמיתתאי

ואוצרות יין אין צריך בדיקה והתניא אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה הכא במאי עסקינן במסתפק אי הכי שמן נמי

שמן יש קבע לאכילה יין אין קבע לשתיה

תני רבי חייא עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בארץ ישראל במסתפק

אמר רב חסדא בי דגים אין צריך בדיקה והתניא צריכין בדיקה לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי

אמר רבה בר רב הונא בי מילחי ובי קירי צריך בדיקה אמר רב פפא בי ציבי ובי תמרי צריך בדיקה

תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב כי משתמש היכי אישתמש לא צריכא דנפל

אי נפל למה לי בדיקה והתנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער התם שאין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו

והא אמר ר׳ אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה

וכה״ג לאו מצוה הוא והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה״ב

דף ח עמוד ב

הרי זה צדיק גמור דילמא בתר דבדק אתי לעיוני בתרה

ר״נ בר יצחק אמר משום סכנת הנכרים ופלימו היא דתני׳ חור שבין יהודי לארמאי בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו פלימו אמר כל עצמו אינו בודק מפני הסכנה

מאי סכנה אי נימא סכנת כשפים כי אישתמיש היכי אישתמיש התם כי אישתמיש יממא ונהורא ולא מסיק אדעתיה הכא ליליא ושרגא הוא ומסיק אדעתיה

והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין היכא דשכיח היזיקא שאני שנאמר (שמואל א טז, ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה׳ עגלת בקר תקח בידך וגו׳

בעו מיניה מרב הני בני בי רב דדיירי בבאגא מהו למיתי קדמא וחשוכא לבי רב אמר להו ניתו עלי ועל צוארי ניזיל מאי אמר להו לא ידענא

איתמר א״ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמאן

כי האי תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה (שמות לד, כד) ולא יחמוד איש את ארצך מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה מזיקתה תרנגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה

והלא דברים ק״ו ומה אלו שדרכן לזוק אינן ניזוקין בני אדם שאין דרכן לזוק על אחת כמה וכמה אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין תלמוד לומר (דברים טז, ז) ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שתלך ותמצא אהלך בשלום

וכי מאחר דאפילו בחזירה בהליכה למה לי לכדר׳ אמי דא״ר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל ושאין לו קרקע אין עולה לרגל

א״ר אבין בר רב אדא אמר ר׳ יצחק מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים דיינו נמצאת עלייה שלא לשמה

כיוצא בו אמר ר׳ דוסתאי בר׳ ינאי מפני מה אין חמי טבריא בירושלים כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי טבריא דיינו ונמצאת עלייה שלא לשמה:

ובמה אמרו ב׳ שורות וכו׳: מרתף מאן דכר שמיה

הכי קאמר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי אין צריך בדיקה ובמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ ובמסתפק:

בש״א שתי שורות וכו׳: אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה ורבי יוחנן אמר שורה אחת כמין גאם

תניא כותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרב יהודה בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף ושתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה תניא כוותיה דרבי יוחנן שתי שורות על פני כל המרתף חיצונה רואה את הפתח ועליונה רואה את הקורה שלפנים הימנה ושלמטה הימנה אין צריך בדיקה:

בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: אמר רב עליונה ושלמטה הימנה ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא דרב דייק חיצונות והא עליונות קתני למעוטי תתאי דתתייתא

ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא דייק עליונות והא חיצונה קתני למעוטי גווייאתא דגווייאתא רבי חייא תני כוותיה דרב וכולהו תנאי תנו כוותיה דשמואל והלכתא כוותיה דשמואל:

דף ט עמוד א

מתני׳ אין חוששין שמא גיררה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא״כ מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף:

גמ׳ טעמ׳ דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה

ואמאי נימא אכלתיה מי לא תנן מדורו׳ העכו״ם טמאים וכמה ישהה במדור ויהא המדור צריך בדיקה ארבעים יום

ואע״פ שאין לו אשה וכל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלוך א״צ בדיקה

א״ר זירא לא קשיא הא בבשר והא בלחם בבשר לא משיירא בלחם משיירא

אמר רבא האי מאי בשלמא התם אימור הוה אימור לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה אבל הכא דודאי דחזינא דשקל מי יימר דאכלתיה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי

ואין ספק מוציא מידי ודאי והא תניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות ואפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי

התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי כדר׳ חנינא חוזאה דא״ר חנינא חוזאה חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן

ואי בעית אימא ספק וספק הוא דילמא מעיקר׳ אימור דלא טבילי כר׳ אושעיא

דא״ר אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר

ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר׳ יהודה מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור

דף ט עמוד ב

ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא ובא מעשה לפני חכמים וטיהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויין שם

והא הכא דודאי הטילה וספק גררוהו וספק לא גררוהו ההיא שעתא וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי לא תימא שהטילה נפל לבור אלא אימא שהפילה כמין נפל לבור והוי ספק וספק

והא לידע אם זכר הוא אם נקבה היא קתני הכי קאמר לידע אם רוח הפילה אם נפל הפילה ואם תמצא לומר נפל הפילה לידע אם זכר הוא ואם נקבה היא

ואיבעית אימא התם ודאי וודאי הוא כיון דחולדה וברדלס מצויין שם ודאי גררוהו בההיא שעתא נהי דשיורי משיירא מיגרר מיהת ודאי גררום בההיא שעתא (לישנא אחרינא נהי דודאי אכלום לא אמרינן ודאי גררוהו לחורייהו אמרינן)

ומי אמרינן אין חוששין שמא גררה חולדה והא קתני סיפא מה שמשייר יניחנו בצנעה שלא יהא צריך בדיקה אחריו

אמר אביי לא קשיא הא בארבעה עשר הא בשלשה עשר דשכיח ריפתא בכולהו בתי לא מצנעא בארבעה עשר דלא שכיחא ריפתא בכולהו בתי מצנעא

אמר רבא וכי חולדה נביאה היא דידעא דהאידנא ארביסר ולא אפי עד לאורתא ומשיירא ומטמרא אלא אמר רבא מה שמשייר יניחנו בצנעה שמא תטול חולדה בפנינו ויהא צריך בדיקה אחריו

תניא כוותיה דרבא הרוצה לאכול חמץ אחר בדיקה כיצד יעשה מה שמשייר יניחנו בצנעה שלא תבוא חולדה ותיטול בפנינו ויהא צריך בדיקה אחריו

רב מרי אמר גזירה שמא יניח עשר וימצא תשע:

תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל היינו תשע חנויות פירש ואתא עכבר ושקל היינו סיפא

דתנן תשע חנויות כולן מוכרין בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור

ובנמצא הלך אחר הרוב

שני ציבורין אחד של מצה ואחד של חמץ ולפניהם שני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק ואתו שני עכברים אחד שקל מצה ואחד שקל חמץ ולא ידעינן הי להאי עייל והי להאי עייל היינו שתי קופות

דתנן שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה

אימור דאמרינן שאני אומר

דף י עמוד א

בתרומה דרבנן בחמץ דאורייתא מי אמרינן אטו בדיקת חמץ דאורייתא דרבנן היא דמדאוריי׳ בביטול בעלמא סגי ליה

צבור אחד של חמץ ולפניו ב׳ בתים בדוקין ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי להאי על אי להאי על היינו שני שבילין דתנן שני שבילין א׳ טמא וא׳ טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות

רבי יהודה אומר אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורין שניהן בבת אחת טמאין רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין

אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורין לא נחלקו אלא בבא להשאל עליו ועל חבירו רבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ורבי יהודה מדמי ליה לזה אחר זה

ספק על ספק לא על היינו בקעה ובפלוגתא דר״א ורבנן

דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלונית ואמר אחד הלכתי במקום הלז ואיני יודע אם נכנסתי באותה שדה ואם לא נכנסתי ר״א מטהר וחכמים מטמאין

שהיה ר״א אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טומאה טמא

על ובדק ולא אשכח פלוגתא דר״מ ורבנן דתנן היה ר״מ אומר כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך הטומאה היכן היא

וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה

על ובדק ואשכח פלוגתא דר׳ ורשב״ג

דתניא שדה שנאבד בה קבר הנכנס לתוכה טמא נמצא בה קבר הנכנס לתוכה טהור שאני אומר קבר שאבד הוא קבר שנמצא דברי ר׳ רשב״ג אומר תיבדק כל השדה כולה

הניח ט׳ ומצא י׳ פלוגתא דר׳ ורבנן דתניא הניח מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי ר׳

וחכ״א הכל חולין

הניח י׳ ומצא תשע היינו סיפא דתניא הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי ר׳

וחכ״א הכל חולין

דף י עמוד ב

הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת פלוגתא דרשב״ג ורבנן דתניא קרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו רשב״ג אומר הבית טהור שאני אומר השאילו לאחר ושכח או שנטלו מזוית זו והניח בזוית האחרת ושכח

זוית מאן דכר שמיה

חסורי מחסרא והכי קתני קרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו או שהניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו מזוית זו והניחו בזוית אחרת רשב״ג אומר הבית טהור שאני אומר השאילו לאחר ושכח או שנטלו מזוית זו והניח בזוית זו ושכח

אמר רבא עכבר נכנס וככר בפיו ונכנס אחריו ומצא פירורין צריך בדיקה מפני שאין דרכו של עכבר לפרר ואמר רבא תינוק נכנס וככר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין א״צ בדיקה מפני שדרכו של תינוק לפרר

בעי רבא עכבר נכנס וככר בפיו ועכבר יוצא וככר בפיו מהו מי אמרינן היינו האי דעל והיינו האי דנפק או דילמא אחרינא הוא

אם תמצא לומר היינו האי דעל והיינו האי דנפק עכבר לבן נכנס וככר בפיו ועכבר שחור יוצא וככר בפיו מהו האי ודאי אחרינא הוא או דילמא ארמויי ארמיה מיניה

ואת״ל עכברים לא שקלי מהדדי עכבר נכנס וככר בפיו וחולדה יוצאה וככר בפיה מהו חולדה ודאי מעכבר שקלתיה או דילמא אחרינא הוא דאם איתא דמעכבר שקלתיה עכבר בפיה הוה משתכח

ואת״ל אם איתא דמעכבר שקלתיה עכבר בפיה הוה משתכח עכבר נכנס וככר בפיו וחולדה יוצאה וככר ועכבר בפי חולדה מהו הכא ודאי איהו הוא או דילמא אם איתא דאיהו ניהו ככר בפי עכבר משתכח הוה בעי אישתכוחי או דילמא משום ביעתותא הוא נפל ושקלתיה תיקו

בעי רבא ככר בשמי קורה צריך סולם להורידה או אין צריך מי אמרינן כולי האי לא אטרחוהו רבנן כיון דלא נחית מנפשיה לא אתי למיכלה או דילמא זימנין דנפל ואתי למיכלה

ואם תמצי לומר זימנין דנפל ואתי למיכלה ככר בבור צריך סולם להעלותה או אין צריך הכא ודאי דלא עבידא דסלקה מנפשה או דילמא זימנין דנחית למעבד צורכיה ואתי למיכליה

את״ל זימנין דנחית לצורכיה ואתי למיכלה ככר בפי נחש צריך חבר להוציא או אין צריך

בגופיה אטרחוהו רבנן בממוניה לא אטרחוהו רבנן או דילמא לא שנא תיקו:

מתני׳ ר׳ יהודה אומר בודקין אור י״ד ובי״ד שחרית ובשעת הביעור וחכ״א לא בדק אור י״ד יבדוק בי״ד

לא בדק בי״ד יבדוק בתוך המועד לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד ומה שמשייר יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו:

גמ׳ מ״ט דרבי יהודה רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו כנגד שלש השבתות שבתורה (שמות יג, ז) לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור (שמות יב, יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם (שמות יב, טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם

מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק בשלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא במכאן ואילך הוא דפליגי

מר זוטרא מתני הכי מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק באחד משלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי

אלא רבי יהודה נמי אם לא בדק קאמר

והכא בהא קמיפלגי מר סבר מקמי איסורא אין בתר איסורא לא גזירה דילמא אתי למיכל מיניה ורבנן סברי לא גזרינן

ומי גזר ר׳ יהודה דילמא אתי למיכל מיניה והא תנן משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים שהם מלאים קמח וקלי

דף יא עמוד א

שלא ברצון חכמים (הן עושין) דברי ר״מ רבי יהודה אומר ברצון חכמים היו עושין ולא קא גזר ר׳ יהודה דילמא אתי למיכל מיניה אמר רבא שאני חדש מתוך שלא התרת לו אלא על ידי קטוף הוא זכור

א״ל אביי תינח בשעת קטיפה טחינה והרקדה מאי איכא למימר הא לא קשיא טחינה ברחיא דיד הרקדה ע״ג נפה

אלא הא דתנן קוצרין בית השלחים ושבעמקים אבל לא גודשין ואוקימנא כרבי יהודה מאי איכא למימר

אלא אמר אביי חדש בדיל מיניה חמץ לא בדיל מיניה

אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא

דר׳ יהודה אדר׳ יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה

רב אשי אמר דר׳ יהודה אדר׳ יהודה לא קשיא קמח וקלי תנן

הא דרב אשי בדותא היא התינח מקלי ואילך מעיקרא עד קלי מאי איכא למימר

וכ״ת על ידי קיטוף כדרבא אלא קוצרין בית השלחין ושבעמקים ואוקימנא כרבי יהודה מא״ל אלא דרב אשי בדותא היא

וכל היכא דלא בדיל מיניה מי גזר רבי יהודה

והתנן לא יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה בצד הנר בשביל שתהא מנטפת ואפי׳ היא של חרס

ור׳ יהודה מתיר התם משום חומרא דשבת מבדל בדילי

ורמי דשבת אשבת דתניא חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו רבי יהודה אומר כורך עליו פונדא או פסקיא ובלבד שלא יענבנו

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן

דרבנן אדרבנן לא קשיא שמן בשמן מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלף

דרבי יהודה אדר׳ יהודה לא קשיא טעמא דרבי יהודה לאו משום דגזר עניבה אטו קשירה אלא משום דקסבר עניבה גופה קשירה היא

ורמי רבנן אדרבנן דתנן קושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל ורבי יהודה מתיר חבל דמאי אילימא חבל דעלמא ורבי יהודה מתיר קשר של קיימא הוא דודאי אתי לבטולי

אלא פשיטא דגרדי

וגזרו רבנן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא אין חבל בחבל מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלפא

וכל היכא דבדיל מיניה לא גזר רבי יהוד׳ והתניא בכור שאחזו דם אפי׳ הוא מת אין מקיזין לו דם דברי ר׳ יהודה

וחכ״א יקיז ובלבד שלא יטיל בו מום התם מתוך שאדם בהול

דף יא עמוד ב

על ממונו אמרינן אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום אתי למעבד במקום שעושין בו מום

ורבנן כל שכן דאי לא שרית ליה כלל אתי למעבד

ומי אמרינן לרבי יהודה אדם בהול על ממונו והתנן ר׳ יהודה אומר אין (מקדרין) הבהמה בי״ט מפני שהוא עושה חבורה אבל מקרצפין וחכ״א אין מקדרין אף אין מקרצפין

ותניא איזהו קידור ואיזהו קרצוף קידור קטני׳ ועושין חבור׳ קרצוף גדולים ואין עושין חבורה

התם דאי שביק לי׳ מיית אמרינן אדם בהול על ממונו הכא אי שביק לי׳ צערא בעלמא הוא לא אמרי׳ אדם בהול על ממונו

ור׳ יהודה מאי שנא גבי חמץ דגזר ומאי שנא גבי קרצוף דלא גזר לחם בלחם מיחלף קידור בקרצוף לא מיחלף:

מתני׳ ר״מ אומר אוכלים כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש

ועוד א״ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גב האיצטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין

ר״ג אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש:

גמ׳ תנן התם אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת

שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע בעבורו של חדש

אחד אומר בשלשה ואחד אומר בה׳ עדותן בטלה אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה דברי רבי מאיר

רבי יהודה אומר עדותן קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב

אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אין אדם טועה ולא כלום לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה לדברי ר״מ אין אדם טועה ולא כלום מעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת והא דקאמר שתים בסוף שתים והא דקאמר שלש בתחלת שלש

לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה מעשה כי הוה בפלגא דארבע הוה והאי דקאמר שלש בסוף שלש וקטעי פלגא דשעתא לקמיה והאי דקאמר חמש בתחלת חמש וקטעי פלגא דשעתא לאחוריה

איכא דאמרי אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אדם טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו לדברי ר״מ אדם טועה משהו מעשה כי הוה או בסוף שתים הוה או בתחלת שלש וחד מינייהו טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו מעשה כי הוה או בסוף שלש או בתחלת חמש

דף יב עמוד א

וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו

אזל רב הונא בריה דרב יהודה אמרה לשמעתתא קמיה דרבא אמר ומה אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דקאמר שלש בתחילת שלש והאי דקאמר חמש בסוף חמש והויא עדות מוכחשת ולא קטלינן ואנן ניקום ונקטיל מספקא ורחמנא אמר (במדבר לה, כד) ושפטו העדה והצילו העדה

אלא אמר רבא לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שתים או בסוף שלש וחד מינייהו קטעי ב׳ שעות חסר משהו

לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו

תנן היו בודקין אותו בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזה חדש בכמה בחדש באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום (ותניא) מה בין חקירות לבדיקות חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה בדיקות אפילו שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת

והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות

ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה

בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא

ואי אמרת טעי איניש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן

דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש

ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי

ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי

דף יב עמוד ב

אלא בין יממא לליליא לא טעו אינשי ובדין הוא דניתיב לקמיה טפי אלא שבה׳ חמה במזרח ובז׳ חמה במערב

תנן ר״מ אומר אוכלין כל ה׳ ושורפין בתחילת ו׳ רבי יהודה אומר אוכלין כל ד׳ ותולין כל ה׳ ושורפין בתחילת ו׳

לאביי אליבא דר״מ דאמר אין אדם טועה ולא כלום ניכול כולה שית ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו ניכול עד סוף שית

ואביי אליבא דר׳ יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ניכול עד פלגא דשית ולהך לישנא נמי דאמרת אדם טועה שעה ומשהו ניכול עד סוף ה׳

(אלא) אמר אביי עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור

ורבא אליבא דר״מ דאמר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מתחילת ה׳ לא ניכול ה׳ חמה במזרח וז׳ חמה במערב

אי הכי בשית נמי ניכול אמר רב אדא בר אהבה שית יומא בקרנתא קאי

ורבא אליבא דר׳ יהודה דאמר אדם טועה ג׳ שעות חסר משהו מתחילת ד׳ לא ניכול ה׳ חמה במזרח ושבע חמה במערב וכל שכן ד׳ אי הכי בה׳ נמי ניכול

תרגמה אביי אליבא דרבא עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור

ורבא אמר לאו היינו טעמא דרבי יהודה אלא רבי יהודה לטעמי׳ דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה ויהבו ליה רבנן שעה אחת ללקוט בה עצים

איתיביה רבינא לרבא א״ר יהודה אימתי שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר

אלא אמר רבא גזירה משום יום המעונן אי הכי אפילו בארבע שעות נמי לא ניכול אמר רב פפא ד׳ זמן סעודה לכל היא

ת״ר שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל ליסטין שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלין חמישית מאכל תלמידי חכמים ששית מאכל כל אדם

והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל היא אלא איפוך רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל תלמידי חכמים

מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה

אמר רב אשי כמחלוקת בעדות כך מחלוקת בחמץ פשיטא היינו הך דאמרינן הא קא משמע לן שינויי דשנינן שינויא הוא ולא תימא תנאי היא

אמר רב שימי בר אשי לא שנו אלא בשעות אבל אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר אחר הנץ החמה עדותן בטילה פשיטא

אלא אחד אומר קודם הנץ החמה ואחד אומר בתוך הנץ החמה עדותן בטילה הא נמי פשיטא מהו דתימא תרוייהו חדא מילתא קאמרי והא דקאמר

דף יג עמוד א

בתוך הנץ החמה בגילויי׳ הוה קאי וזהרורי בעלמא הוא דחזא קא משמע לן

אמר רב נחמן אמר רב הלכה כרבי יהודה אמר ליה רבא לרב נחמן ונימא מר הלכה כר׳ מאיר דסתם לן תנא כוותיה

דתנן כל שעה שמותר לאכול מאכיל

ההיא לאו סתמא הוא משום דקשיא מותר

ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע א״ל רבן גמליאל לאו מכריע הוא טעם דנפשיה קאמר

ואיבעי׳ אימא רב דאמר כי האי תנא דתני׳ ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורו׳ ומשיירין מן הטהורו׳ מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד׳ שעות דברי רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום ר׳ יהושע

אמרו לו טהורות לא ישרפו שמא ימצאו להן אוכלין אמר להן כבר בקשו ולא מצאו אמרו לו שמא חוץ לחומה לנו

אמר להם לדבריכם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם אמרו לו כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח

אמרו לא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום רבי יהושע

מאי לאו אפילו לאכול אמר רב פפא משמיה דרבא לא לבער

ואף ר׳ סבר להא דרב נחמן דאמר רבין בר רב אדא מעשה באדם אחד שהפקיד דיסקיא מלאה חמץ אצל יוחנן חקוקאה ונקבוה עכברי׳ והיה חמץ מבצבץ ויוצא ובא לפני רבי שעה ראשונה אמר לו המתן שניה אמר לו המתן שלישית אמר לו המתן רביעית אמר לו המתן חמישית א״ל צא ומוכרה בשוק

מאי לאו לנכרים כרבי יהודה אמר רב יוסף לא לישראל כרבי מאיר אמר ליה אביי אי לישראל נישקלי׳ לנפשיה

משום חשדא דתניא גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן

גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן משום שנאמר (במדבר לב, כב) והייתם נקיים מה׳ ומישראל

אמר ליה רב אדא בר מתנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן צא ומוכרן לנכרים כרבי יהודה

אמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דרבי כרשב״ג דתנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן רשב״ג אומר מוכרן בב״ד מפני השבת אבידה

אמר ליה אביי ולאו איתמר עלה אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן לא שנו אלא

דף יג עמוד ב

בכדי חסרונן אבל יותר מכדי חסרונן מוכרן בבית דין וכל שכן הכא דהא פסידי לגמרי:

ועוד אמר ר׳ יהודה שתי חלות כו׳: תני תנא קמיה דרב יהודה על גב האיצטבא א״ל וכי להצניעין הוא צריך תני על גג האיצטבא

אמר רחבא אמר ר׳ יהודה הר הבית סטיו כפול היה תניא נמי הכי הר הבית סטיו כפול היה רבי יהודה אומר איסטוונית היתה נקראת סטיו לפנים מסטיו:

פסולות וכו׳: אמאי פסולות אמר רבי חנינא מתוך שהיו מרובות נפסלות בלינה דתניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה

פשיט׳ אמר רב אדא בר אהבה הכא בי״ד עסקינן וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול

וכולי עלמא בשלשה עשר מייתי להו ומתוך שהן מרובות נפסלות בלינה

משום ר׳ ינאי אמרו כשירות היו ואלא אמאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הזבח ונשחוט שאבד הזבח

ונייתי זבח אחר ונשחוט דאמר זו תודה וזו לחמה וכדרבה דאמר רבה אבד הלחם מביא לחם אחר אבדה תודה אין מביא תודה אחרת מ״ט לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם

וניפרקינהו ונפקינהו לחולין אלא לעולם שנשחט עליהן הזבח ונשפך הדם

וכמאן כרבי דאמר רבי שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה דתניא כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קידש הלחם

שחטן שלא לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא קידש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי

ר׳ אלעזר בר״ש אומר לעולם אינו קדוש הלחם עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן

אפי׳ תימא ר׳ אלעזר ברבי שמעון הכא במאי עסקינן כגון שנתקבל הדם בכוס ונשפך

ור״א בר״ש סבר ליה כאבוה דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי

תנא משום רבי אלעזר אמרו כשירות היו כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כולן שורפין

תניא אבא שאול אומר

דף יד עמוד א

שתי פרות היו חורשות בהר המשחה כל זמן ששתיהן חורשות כל העם אוכלין ניטלת אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין:

מתני׳ רבי חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בוולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה אע״פ שמוסיפין טומאה על טומאתו

הוסיף ר׳ עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו

אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח א״ר יוסי אינה היא המדה

ומודים ר׳ אליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר׳ אליעזר אומר תשרף זו לעצמה וזו לעצמה ור׳ יהושע אומר שתיהן כאחת:

גמ׳ מכדי בשר שנטמא בוולד הטומאה מאי הוי שני כי שריף ליה בהדי בשר שנטמא באב הטומאה מאי הוי שני שני

ושני הוא מאי מוסיף לו טומאה על טומאתו איכא

אמר רב יהודה הכא בוולד וולד עסקינן דהוי ליה שלישי וקסבר שלישי מותר לעשותו שני

והא אין אוכל מטמא אוכל דתניא יכול יהא אוכל מטמא אוכל ת״ל (ויקרא יא, לח) וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא

הניחא לאביי דאמר לא שנו אלא בחולין אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בו

ולרב אדא בר אהבה משמיה דרבא נמי דאמר לא שנו אלא חולין ותרומה אבל בקדשים עושה כיוצא בהן שפיר

אלא לרבינא משמיה דרבא דאמר מקרא מלא דיבר הכתוב לא שנא חולין לא שנא תרומה לא שנא קדשים אינו עושה כיוצא בו מאי איכא למימר

הכא במאי עסקינן דאיכא משקין בהדי בשר דקא מיטמא מחמת משקין

אי הכי האי עם הבשר שנטמא באב הטומאה עם הבשר ומשקין מיבעי ליה אלא נהי דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא מדרבנן מיהו מטמא:

הוסיף ר׳ עקיבא מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק כו׳: מכדי שמן שנפסל בטבול יום מאי הוי שלישי וכי מדליק ליה בנר שנטמא בטמא מת מאי הוי שני

מאי קמ״ל שלישי מותר לעשותו שני היינו הך אמר רב יהודה הכא בנר של מתכת עסקינן דרחמנא אמר

דף יד עמוד ב

(במדבר יט, טז) בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל והויא ליה אב הטומאה וקסבר שלישי מותר לעשותו ראשון

ומאי דוחקיה דרב יהודה לאוקמיה בנר של מתכת נוקמיה בנר של חרס

ומאי הוסיף דאילו התם טמא וטמא ואילו הכא פסול וטמא

אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני נר שנטמא בטמא מת ניתני שנטמא בשרץ

אלא איזהו דבר שחלוקה טומאתו בין טומאת מת לשרץ הוי אומר זה מתכת

אמר רבא ש״מ קסבר ר״ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא דאי ס״ד דרבנן מכדי האי נר מאי קא מהניא להאי שמן אי לאיפסולי גופי׳ הא פסיל וקאי

ממאי דילמא לטמא אחרים מדרבנן אי מדרבנן מאי איריא באב הטומאה אפילו בראשון ושני נמי תחלה הוי

דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום

אלא ש״מ דאורייתא היא:

א״ר מאיר מדבריהם למדנו וכו׳: מדבריהם דמאן אילימא מדברי ר׳ חנינא סגן הכהנים מי דמי התם טמא וטמא הכא טהור וטמא

ואלא מדברי ר״ע מי דמי התם פסול וטמא הכא טהור וטמא

נימא קסבר רבי מאיר מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן דמדאורייתא טהור מעליא

דף טו עמוד א

ומאי מדבריהם מדברי ר׳ חנינא סגן הכהנים

אמר ריש לקיש משום בר קפרא מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דאורייתא ומאי מדבריהם מדברי ר״א ורבי יהושע

הי ר׳ יהושע אילימא הא רבי יהושע דתנן חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה

רבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה

מי דמי התם גרמא בעלמא הכא בידים

אלא הא ר׳ יהושע דתנן חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתונה חולין טמאין

מודה ר״א ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר״א אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד רבי יהושע אומר אף יטמאנה ביד

אי הכי האי מדבריהם מדבריו מיבעי ליה

ה״ק ממחלוקתן של ר״א ור״י למדנו דיקא נמי דקתני מודה ר״א ור׳ יהושע ש״מ

וכן א״ר נחמן אמר רבה בר אבוה מתני׳ באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דאורייתא ומאי מדבריהם מדברי ר״א ורבי יהושע

איתיביה רבא לרב נחמן אמר רבי יוסי אין הנדון דומה לראיה שכשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר שנטמא בוולד הטומאה ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה זה טמא וזה טמא

אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת זה פסול וזה טמא אף אנו מודים בתרומה שנטמאת בוולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה

אבל היאך נשרף התלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרנה

דף טו עמוד ב

הפיגול והנותר והטמא בית שמאי אומרים אין נשרפין כאחת וב״ה אומרים נשרפין כאחת

ואי סלקא דעתך ר״מ מדברי רבי יהושע קאמר אמאי מהדר ליה ר׳ יוסי מדר׳ חנינא סגן הכהנים א״ל רב נחמן רבי יוסי לאו אדעתיה דהוא סבר ר״מ מדרבי חנינא סגן הכהנים קא״ל וא״ל אנא מדר׳ יהושע קאמינ׳

וא״ל ואפילו לרבי יהושע נמי אינה היא המדה דהא מודה ר״א ורבי יהושע ששורף זו בפני עצמה וזו בפני עצמה

ואמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא

שאני התם דאיכא הפסד חולין

מתקיף לה רב ירמיה מתניתין נמי איכא הפסד דעצים א״ל ההוא סבא להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו

א״ר אסי א״ר יוחנן מחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל שורפין

א״ל רבי זירא לר׳ אסי נימא קסבר רבי יוחנן מתני׳ באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם מדברי רבי חנינא סגן הכהנים

א״ל אין איתמר נמי אמר רבי יוחנן מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דרבנן ומאי מדבריהם מדברי רבי חנינא סגן הכהנים ומחלוקת בשש אבל בשבע דברי הכל שורפין

לימא מסייע ליה הפיגול והנותר והטמא ב״ש אומרים אין נשרפין כאחת וב״ה אומרים נשרפין כאחת

שאני התם דאית להו טומאה מדרבנן דתנן הפיגול והנותר מטמאין את הידים

לימא מסייע ליה הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאכלה מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח

שאני התם דעפרא בעלמא הוא

אי הכי מאי מודה הכי קא״ל ר׳ יוסי לר״מ אפי׳ לר׳ יהושע דמיקל כי מיקל בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא

אי הכי אמאי אינה היא המדה מדה ומדה היא

א״ר ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ואזדא ר״מ לטעמיה ורבי יוסי לטעמיה

ר״מ לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן

ור׳ יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאוריי׳ דתניא

דף טז עמוד א

ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר״מ וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו רבי יהודה אומר לכל טמא

רבי יוסי ור״ש אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורין

וסבר רבי אלעזר משקין אית להו טומאה בעולם והתניא ר״א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קומציא דכי ועל משקי בית מטבחיא דכן

הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר

אמר ר״נ בר יצחק אחדא

והא כדבריו קאמר דנפישי ועוד והא וכן קתני קשיא

גופא רב אמר דכן ממש ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן רב אמר דכן ממש קסבר טומאת משקין דרבנן וכי גזרו רבנן במשקין דעלמא ובמשקי בית מטבחיא לא גזור

ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קסבר טומאת משקין עצמן דאורייתא לטמא אחרים דרבנן וכי גזור רבנן במשקין דעלמא במשקי בית מטבחיא לא גזור וכי לא גזור רבנן לטמויי אחרים אבל טומאת עצמן יש להן

א״ל רב הונא בר חיננא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא רמי ליה מי אמר שמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן קרי כאן (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל

אמר רב שישא ברי׳ דרב אידי מידי דהוה ארביעי בקדש מתקיף לה רב אשי רביעי בקדש לא איקרי טמא האי איקרי טמא קשיא

ת״ש (ויקרא יא, לד) וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשיר

הכשיר מרישא דקרא שמעת ליה מכל האוכל אשר יאכל וגו׳ חד בתלושין וחד במחוברין

וצריכי דאי אשמעינן בתלושין משום דאחשבינהו אבל מחוברין אימא לא

ואי תנא מחוברין משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי אבל תלושין אימא לא צריכי

ת״ש (ויקרא יא, לו) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מאי יהיה טהור מטומאתו

ותלושין מי מכשירין והאמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין

תירגמא על דם דאמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנא׳ (דברים יב, טז) על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר

דף טז עמוד ב

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר מתקיף לה רב שמואל בר אמי הרי דם התמצית דנשפך כמים ואינו מכשיר

אמר ליה ר׳ זירא הנח לדם התמצית דאפי׳ בחולין נמי לא מכשיר

קבלה מיניה רב שמואל בר אמי דאמר רחמנא (דברים יב, כג) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם דם שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם

תא שמע דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה מדרבנן ודלא כר׳ יוסי בן יועזר איש צרידה

ת״ש על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור

מדרבנן ודלא (כיוסף) בן יועזר איש צרידה

ת״ש (שמות כח, לח) ונשא אהרן את עון הקדשים

וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר (ויקרא יט, ז) לא ירצה אם עון נותר הרי כבר נאמר (ויקרא ז, יח) לא יחשב

הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור מאי לאו טומאת דם אמר רב פפא לא טומאת קמצים

תא שמע (חגי ב, יב) הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא (יקדש)

דף יז עמוד א

ואמר רב אישתבש כהני מידי הוא טעמא אלא לרב רב משקי בית מטבחיא תני אבל משקי בי מדבחיא מטמא

גופא רב אמר אישתבש כהני ושמואל אמר לא אישתבש כהני

רב אמר אישתבש כהני רביעי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טהור

ושמואל אמר לא אישתבש כהני חמישי בקדש בעא מינייהו ואמרו ליה טהור

בשלמא לרב היינו דכתיב ארבעה (חגי ב, יב) לחם ונזיד ויין ושמן אלא לשמואל חמשה מנא ליה

מי כתיב ונגע כנפו (חגי ב, יב) ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו

תא שמע (חגי ב, יג) ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא בשלמא לשמואל מדהכא לא אישתבש התם נמי לא אישתבש אלא לרב מאי שנא הכא דאישתבש ומאי שנא התם דלא אישתבש

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בקיאין הן בטומאת מת ואין בקיאין הן בטומאת שרץ

רבינא אמר התם רביעי הכא שלישי

ת״ש (חגי ב, יד) ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה׳ וגו׳ בשלמא לרב היינו דכתיב טמא אלא לשמואל אמאי טמא

איתמוהי קא מתמה והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה

גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדבחיא

ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגעי כולהו בראשון

אלא אי סבר לי׳ כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה

ולשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדבחיא אחריני נמי מיטמאו רביעי הוא דלא עביד חמישי הא שלישי עביד רביעי

אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדבחיא מאי איריא רביעי דלא עביד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה

תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדם והיין והשמן והמים משקי בי מדבחיא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין

איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדבחיא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים

והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן

תניא כוותיה דרב הדם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין

דף יז עמוד ב

(רבן) שמעון אומר בכלים טמאין בקרקע טהורין

א״ר פפא אפילו למ״ד טומאת משקין דאורייתא משקי בית מטבחיא הלכתא גמירי לה א״ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ואלא הא דאמר ר״א אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד (יוסף) בן יועזר איש צרידה על משקי בית מטבחיא דכן

ואי הלכתא גמירי לה מי גמרינן מינה

א״ל רבינא לרב אשי והא ר״ש דאמר טומאת משקין דאורייתא דתניא ר׳ יוסי ור׳ שמעון אומרים לכלים טהורין לאוכלין טמאין

והכא קאמר (רבן) שמעון בכלים טמאין בקרקע טהורין ואי הלכתא היא מה לי בכלים מה לי בקרקע קשיא

אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין לא שנו אלא מים אבל דם לא

ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית דחזי להטביל ביה מחטין וצינורות אבל לא הוי רביעית טמאין:

אמר מר רבי יהודה אומר לכל טמא למימרא דסבר רבי יהודה טומאת משקין לטמא טומאת כלים דאורייתי׳

והתנן כל הכלים שיש להן אחורים ותוך כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו

א״ר יהודה במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין אבל נטמאו מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו

ואי סלקא דעתך טומאת משקין לטמא כלים דאורייתא מה לי נטמא מחמת משקין מה לי נטמא מחמת שרץ אמר רב יהודה אמר שמואל חזר בו ר׳ יהודה

רבינא אמר לעולם לא הדר הא במשקין הבאין מחמת ידים הא במשקין הבאין מחמת שרץ

אי הכי אדתני במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים במשקין הבאין מחמת ידים אבל במשקין הבאין מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא חזר בו רבי יהודה

איבעיא להו מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה או דילמא לגמרי הדר ביה כרבי מאיר

אמר רב נחמן בר יצחק תא שמע פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא רבי יהודה אומר

דף יח עמוד א

בטלו במעיה ואי סלקא דעתך מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כר׳ יוסי ור׳ שמעון סבירא ליה אמאי בטלו במעיה לגמרי

נהי דטומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה מיהא ניטמאו

מאי בטלו במעיה נמי בטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאו מכלל דתנא קמא סבר טומאה חמורה נמי מטמאו הא בשרה טמא קתני

כולה ר׳ יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא בד״א טומא׳ קלה אבל טומאה חמורה לא שרבי יהודה אומר בטלו במעיה

רב אשי אמר לעולם בטלו במעיה לגמרי משום דהוה ליה משקה סרוח

ר׳ יוסי ורבי שמעון אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורים אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש רבי יוסי בשיטת ר״ע רבו אמרה דדריש יטמא יטמא

דתנן בו ביום דרש ר״ע (ויקרא יא, לג) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו׳ אינו אומר טמא אלא יטמא יטמא אחרים לימד על ככר שני שעושה שלישי בחולין

והכא היכי דריש (ויקרא יא, לד) וכל משק׳ אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא לטמא טומאת אוכלין אתה אומר לטמא טומאת אוכלין או אינו אלא לטמא טומאת משקין אמרת לא כך היה

מאי לא כך היה אמר רב פפא לא מצינו טומאה שעושה כיוצא בה

רבינא אמר מגופיה דקרא נמי לא מצית אמרת יטמא לטמא טומאת משקין דאי סלקא דעתך יטמא דסיפא לטמא טומאת משקין יטמא דרישא נמי לטמא טומאת משקין ניערבינהו וניכתבינהו (ויקרא יא, לד) מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא

תרי יטמא למה לי אלא יטמא דרישא לטמא טומאת משקין יטמא דסיפא לטמא טומאת אוכלין

ואימא לטמא את הכלים ולאו ק״ו הוא ומה כלי שמטמא משקה אין מטמא כלי משקין הבאין מחמת כלי אינו דין שלא יטמאו את הכלים

ואימא כי לא מטמאו משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין הבאין מחמת שרץ ה״נ דמטמאו משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי

דף יח עמוד ב

ולאו מקל וחומר קאתי ומה משקין הבאין מחמת כלי מטמאין משקין הבאין מחמת שרץ לא כל שכן

דיו לבא מן הדין להיות כנדון

יטמא דרישא היכי דריש מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא יטמא לטמא את המשקין אתה אומר לטמא את המשקין או אינו אלא לטמא את הכלי

אמרת ק״ו ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא כלי אוכל שאין מטמא אוכל אינו דין שלא יטמא כלי הא מה אני מקיים יטמא לטמא את המשקין שהן עלולין לקבל טומאה

מאי איריא משקין משום דעלולין לקבל טומאה תיפוק ליה משום דליכא מידי אחרינא

ה״ק וכ״ת אוכל חמור דמטמא משקין ניטמייה לכלי ההוא חומרא דמשקין הוא משום דמשקין עלולין לקבל טומאה

ומה היא עלילתן שמקבלין טומאה שלא בהכשר

יטמא דאין עושה כיוצא בה מהכא נפקא מהתם נפקא (ויקרא יא, לח) וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה טומאה כיוצא בה חד במשקין הבאין מחמת שרץ וחד במשקין הבאין מחמת כלי

וצריכי דאי אשמועינן במשקין הבאין מחמת כלי משום דלא חמירי אבל במשקין הבאין מחמת שרץ דחמירי אימא עושה טומאה כיוצא בה

ולשמעינן משקין הבאין מחמת שרץ וכ״ש משקין הבאין מחמת כלי מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא

א״ל רבינא לרב אשי והא אמר רבא לא ר׳ יוסי סבר כר׳ עקיבא

ולא ר״ע סבר כר׳ יוסי

אמר ליה רבי יוסי בשיטת ר״ע רבו אמרה וליה לא ס״ל

אמר ליה רב אשי לרב כהנא בשלמא ר׳ יוסי לא סבר לה כר״ע דתניא א״ר יוסי מניין לרביעי בקודש שהוא פסול

ודין הוא ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקודש

ולמדנו שלישי בקודש מן התורה ורביעי מקל וחומר

שלישי מן התורה דכתיב (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע

דף יט עמוד א

בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני רביעי מקל וחומר כדאמרינן

ואי ס״ד סבר כר״ע ניתני נמי רביעי בתרומה וחמישי בקודש

אלא ר״ע לא סבר כר׳ יוסי מנלן

א״ל דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקודש ונימא ר״ע היא ואנן אהכי ניקום ונסמוך

נפק רב אשי ואי תימא רב כהנא דק ואשכח הא דתנן הכלי מצרף את מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרומה והרביעי בקודש פסול והשלישי בתרומה

ואמר רבי חייא בר אבא א״ר יוחנן מעדותו של ר״ע נשנית משנה זו (דתניא) הוסיף ר״ע הסולת והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן

רביעי אין חמישי לא שלישי אין רביעי לא

אלמא קסבר צירוף דרבנן ופליגא דרבי חנין דאמר צירוף דאורייתא שנאמר (במדבר ז, יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת הכתוב עשה כל מה שבכף אחת

תנן התם על מחט שנמצאת בבשר שהסכין והידים טהורות והבשר טמא נמצאת בפרש הכל טהור אמר רבי עקיבא זכינו שאין טומאת ידים במקדש

דף יט עמוד ב

ונימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר׳ יוסי בר׳ חנינא ידים קודם גזירת כלים נשנו

אמר רבא והא תרוייהו בו ביום גזרו דתנן הספר והידים והטבול יום והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין

אלא אמר רבא הנח לטומאת סכין דאפי׳ בחולין נמי לא מטמא האי סכין דנגע במאי אילימא דנגע בבשר הא אין אוכל מטמא כלי ואלא דנגע במחט והא אין כלי מטמא כלי

האי מחט מאי עבידתיה אי נימא ספק מחט והא איתמר ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר׳ חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים

אמר רב יהודה אמר רב כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר ר׳ יוסי ברבי אבין אמר כגון שהיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים:

גופא ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר׳ חנינא חד אמר לא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים וחד אמר לא גזרו על ספק הכלים שבירושלים רוקין תנינא כלים תנינא

רוקין תנינא דתנן כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון לא צריכא אף על גב דאיתחזק זב

כלים תנינא דתנן כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין הא דעלמא טהורין

ולטעמיך אימא סיפא דרך עליה טהורין הא דעלמא טמאין

אלא רישא דוקא וסיפא לאו דוקא ולאפוקי גזייתא

ולרב דאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירה בבשר כיון דאמר מר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל אדם וכלים נמי ליטמא

אמר רב אשי זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא והוה ליה ספק טומאה ברשות הרבים וכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור

הא ברשות היחיד ספיקו טמא הוא מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא וכל דבר שאין בו דעת לישאל בין ברה״ר בין ברה״י ספיקו טהור

משום דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ואמר רבי יוחנן ספק טומאה הבאה בידי אדם

דף כ עמוד א

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת לישאל

והבשר טמא האי בשר דאיתכשר במאי

אי נימא דאיתכשר בדם והא א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר (דברים יב, כד) לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר ושאינו נשפך כמים אינו מכשיר

ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא והא א״ר יוסי בר׳ חנינא משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין

ואלא דאיתכשר בחיבת הקודש אימור דמהניא ליה חיבת הקודש לאיפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני נמי

תיפשוט דבעי ריש לקיש צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או לא

אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה

נמצאת בפרש הכל טהור וניהדר פרש וניטמייה לבשר אמר רב אדא בר אהבה בפרש עבה רב אשי אמר אפי׳ תימא בפרש רכה משום דהוי משקה סרוח

תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גוז משקין דרישא

אדרבה גוז משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה והדר ביה וסימניך נזייתא

תנן התם שרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וניחזי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיהוי האי פת ראשונה

אמר ליה לא סלקא דעתך דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס

דף כ עמוד ב

ת״ל (ויקרא יא, לג) כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אוכל מטמא מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס:

רב חסדא רמי פיסחא אפיסחא ומשני מי א״ר יהושע שתיהן כאחת

ורמינהו א״ר יוסי אין הנדון דומה לראיה כשהעידו רבותינו על מה העידו אם על הבשר שנטמא בולד הטומאה ששורפין אותו עם הבשר שנטמא באב הטומאה זה טמא וזה טמא

אם על השמן שנפסל בטבול יום שמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת זה פסול וזה טמא אף אנו מודים בתרומה שנטמאת בולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה אבל היאך נשרוף אפילו תלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו ויטהרם

ומשני הא ר״ש ואליבא דר׳ יהושע הא ר׳ יוסי ואליבא דר׳ יהושע

דתניא י״ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות דברי ר׳ מאיר ר׳ יוסי אומר טהורה בפני עצמה ותלויה בפני עצמה וטמאה בפני עצמה

אמר ר״ש לא נחלקו ר׳ אליעזר ור׳ יהושע על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שר׳ אליעזר אומר תישרף זו בעצמה וזו בעצמה ור׳ יהושע אומר שתיהן כאחת

והא מתניתין ר׳ יוסי היא הכי קאמר ר׳ יוסי לר׳ מאיר אפילו ר״ש ואליבא דר׳ יהושע דמיקל כי מיקל בתלויה וטמאה אבל בטהורה וטמאה לא

רבי יוסי בר׳ חנינא רמי תרומה אפיסחא ומשני מי אמר ר׳ יהושע שתיהן כאחת

ורמינהו חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יכסנה רבי יהושע אומ׳ אם היתה מונח׳ במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה

גרמא אין בידים לא ומשני הא רבי שמעון אליבא דר׳ יהושע הא ר׳ יוסי אליבא דר׳ יהושע

ר׳ אלעזר רמי תרומה אתרומה ומשני מי אמר ר׳ יהושע גרמא אין בידים לא

ורמינהו חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה ותחתיה חולין טמאין

מודה ר׳ אליעזר (לר׳) יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ר׳ אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד

ר׳ יהושע אומר יטמאנה ביד

ומשני שאני התם דאיכא הפסד חולין

מתקיף לה רבא מתני׳ נמי איכא הפסד עצים א״ל אביי להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו

ומנא תימרא דלהפסד מרובה חששו ולהפסד מועט לא חששו דתניא חבית של שמן תרומה שנשברה בגת העליונה ובתחתונה חולין טמאין מודה ר׳ אליעזר לר׳ יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד

מ״ש שמן דראוי להדליק יין נמי ראוי לזילוף

וכ״ת זילוף לאו מילתא היא והאמר שמואל משום ר׳ חייא שותין מלוג בסלע ומזלפין מלוג בשתים בחדש

והא ראוי לישנו אתי ביה לידי תקלה שמן נמי אתי ביה לידי תקלה

דרמי ליה בכלי מאוס יין נמי רמי ליה בכלי מאוס לזילוף קא בעי ליה בכלי מאוס רמי ליה

ותקלה עצמה תנאי היא דתניא חבית של יין של תרומה שנטמאת ב״ש אומרים תשפך חבל ובית הלל אומרים תעשה זילוף

אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אני אכריע בשדה תשפך חבל בבית תעשה זילוף איכא דאמרי בחדש תשפך חבל בישן תעשה זילוף אמרו לו

דף כא עמוד א

אין הכרעת שלישית מכרעת

אמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא מחלוקת שנפלה לפחות ממאה סאה חולין טמאין

אבל נפלה למאה חולין טמאין דברי הכל תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד

תניא נמי הכי חבית שנשברה בגת העליונה ותחתיה מאה חולין טמאין מודה רבי אליעזר לרבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד

האי מודה רבי אליעזר לרבי יהושע מודה רבי יהושע לר׳ אליעזר מיבעי ליה אמר רבא איפוך

רב הונא בריה דרב יהושע אמר לעולם לא תיפוך הכא במאי עסקינן בכלי שתוכו טהור וגבו טמא מהו דתימא ניגזור דילמא נגע גבו בתרומה קמ״ל:

מתני׳ כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות ומוכר לנכרי ומותר בהנאתו עבר זמנו אסור בהנאתו ולא יסיק בו תנור וכירים ר׳ יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים:

גמ׳ כל שעה שמותר לאכול מאכיל הא כל שעה שאינו מותר לאכול אינו מאכיל לימא מתני׳ דלא כר׳ יהודה דאי ר׳ יהודה הא איכא חמש דאינו אוכל ומאכיל דתנן ר׳ מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש

ואלא מאי ר׳ מאיר היא האי כל שעה שמותר לאכול מאכיל כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה

אמר רבה בר עולא מתניתין רבן גמליאל היא דתנן רבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע תרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש והכי קאמר כל שעה שמותר לאכול כהן בתרומה ישראל מאכיל חולין לבהמה לחיה ולעופות

למה לי למיתנא בהמה למה לי למיתנא חיה צריכא דאי תנא בהמה דאי משיירא חזי לה אבל חיה דאי משיירא קמצנעא לה אימא לא

ואי תנא חיה משום דאי משיירא מיהת מצנעא אבל בהמה זימנין דמשיירא ולא מסיק אדעתיה וקאי עליה בבל יראה ובבל ימצא אימא לא צריכא

עופות ל״ל איידי דתנא בהמה וחיה תנא נמי עופות:

ומוכרו לנכרי: פשיטא לאפוקי מהאי תנא דתניא ב״ש אומרים לא ימכור אדם חמצו לנכרי אא״כ יודע בו שיכלה קודם פסח וב״ה אומרים כל שעה שמותר לאכול מותר למכור

דף כא עמוד ב

ר׳ יהודה בן בתירא אומר כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח:

ומותר בהנאה: פשיטא לא צריכא שחרכו קודם זמנו וקמ״ל כדרבא דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו:

עבר זמנו אסור בהנאתו: פשיטא לא צריכא לשעות דרבנן דאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף א״ר יוחנן המקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקדושין:

ולא יסיק בו תנור וכירים: פשיטא לא צריכא לר׳ יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר׳ יהודה מצותו בשריפה בהדי דקא שריף ליה ליתהני מיניה קמ״ל:

אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר (שמות יג, ג) לא יאכל חמץ לא יהא בו היתר אכילה טעמא דכתב רחמנא לא יאכל חמץ הא לא כתב לא יאכל הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע

ופליגא דר׳ אבהו דא״ר אבהו כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה (משמע) עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבילה

דתניא (דברים יד, כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו׳ אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה לגר במכירה מנין ת״ל לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר׳ מאיר

ר׳ יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה מאי טעמא דרבי יהודה אי סלקא דעתך כדאמר ר׳ מאיר ליכתוב רחמנא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור או למה לי שמע מינה לדברים ככתבן

ור׳ מאיר או להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי ורבי יהודה הא לא צריך קרא כיון דגר אתה מצווה להחיותו ונכרי אי אתה מצווה להחיותו לא צריך קרא סברא הוא

בשלמא לר׳ מאיר דאמר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה הא כל איסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה

אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין בהנאה נפקא ליה (שמות כב, ל) מלכלב תשליכון אותו

דף כב עמוד א

אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ור׳ מאיר אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה

ואידך חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא היא

מתיב רבי יצחק נפחא והרי גיד הנשה דרחמנא אמר (בראשית לב, לג) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו מפני שמקומו ניכר

קסבר ר׳ אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה הניחא למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם אלא למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר

מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם רבי שמעון דתניא האוכל מגיד הנשה של בהמה טמאה רבי יהודה מחייב שתים ורבי שמעון פוטר

רבי שמעון הכי נמי דאסר בהנאה דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי רבי יהודה ורבי שמעון אוסר

והרי דם דרחמנא אמר (ויקרא יז, יב) כל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בו

שאני דם דאיתקש למים דכתיב (דברים יב, כד) לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין אף דם מותר

ואימא כמים המתנסכים על גבי המזבח אמר רבי אבהו כמים רוב מים מידי רוב מים כתיב אלא אמר רב אשי כמים הנשפכין ולא כמים הניסכין

ואימא כמים הנשפכין לפני ע״ז התם נמי ניסוך איקרי דכתיב (דברים לב, לח) ישתו יין נסיכם

דף כב עמוד ב

ולחזקיה למאי הלכתא איתקש דם למים לכדר׳ חייא בר אבא דאמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר (דברים יב, כד) לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר

והרי אבר מן החי דכתיב (דברים יב, כג) לא תאכל הנפש עם הבשר ותניא רבי נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת״ל (ויקרא יט, יד) ולפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי

שאני אבר מן החי דאיתקש לדם דכתיב (דברים יב, כג) רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש

ולחזקיה למאי הלכתא איתקש אבר מן החי לדם אמר לך דם הוא דאיתקש לאבר מן החי מה אבר מן החי אסור אף דם מן החי אסור ואי זה זה דם הקזה שהנפש יוצאה בו

והרי שור הנסקל דרחמנא אמר (שמות כא, כח) לא יאכל את בשרו ותניא ממשמע שנאמר (שמות כא, כח) סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונבלה אסורה באכילה ומה ת״ל לא יאכל מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שנגמר (את) דינו אסור

אין לי אלא באכילה בהנאה מנין ת״ל (שמות כא, כח) ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום

טעמא דכתב ובעל השור נקי דאי מלא יאכל איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע

לעולם לא יאכל איסור אכילה ואיסור הנאה משמע ובעל השור נקי להנאת עורו הוא דאתא ואיצטריך ס״ד אמינא לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אין עורו לא קמ״ל

ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי קרא לדרשה אחרינא לחצי כופר ולדמי וולדות הנאת עורו מנא להו נפקא להו מאת בשרו את הטפל לבשרו

ואידך את לא דריש

כדתניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע (דברים ו, יג) לאת ה׳ אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא ר״ע ודרש את ה׳ אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים

והרי ערלה דרחמנא אמר (ויקרא יט, כג) ערלים לא יאכל ותניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מנין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת״ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולם

טעמא דכתב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע

לעולם לא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ושאני התם דכתיב לכם ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב לכם שלכם יהא קמשמע לן

ואלא השתא דכתיבי הנך קראי לכם למה לי לכדתניא לכם לרבות את הנטוע

דף כג עמוד א

לרבים רבי יהודה אומר להוציא את הנטוע לרבים

מאי טעמא דתנא קמא דכתיב ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע כתב רחמנא לכם להביא את הנטוע לרבים ורבי יהודה ונטעתם משמע בין לרבים בין ליחיד ולכם בין יחיד בין רבים משמע הוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט

והרי תרומה דרחמנא אמר (ויקרא כב, י) וכל זר לא יאכל קדש ותנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה

אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא (במדבר יח, כז) תרומתכם שלכם תהא ואידך תרומתכם דכל ישראל קאמר

והרי נזיר דרחמנא אמר (במדבר ו, ד) מחרצנים ועד זג לא יאכל ותנן מערבין לנזיר ביין אמר מר זוטרא שאני התם דאמר קרא נזרו שלו יהא

רב אשי אמר (במדבר ו, ה) קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גידולו קדוש ואין דבר אחר קדוש מידי ואין דבר אחר כתיב אלא מחוורתא כדמר זוטרא

והרי חדש דרחמנא אמר (ויקרא כג, יד) לחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ותנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה

אמר רב שמעיה שאני התם דאמר קרא קצירכם שלכם יהא ואידך קצירכם דכל ישראל משמע

והרי שרצים דרחמנא אמר (ויקרא יא, מא) שקץ הוא לא יאכל ותנן ציידי חיה ועופות ודגים שנזדמנו להם מינין טמאין מותרין למוכרן לנכרים שאני התם דאמר קרא לכם שלכם יהא

אי הכי אפי׳ לכתחלה נמי שאני הכא דאמר קרא יהיו בהוייתן יהו

ולחזקיה למה לי למיכתב לא יאכל ומייתי לכם למישרייה לא לכתוב רחמנא לא יאכל ולא בעי לכם אמר לך חזקיה טעמא דידי נמי מהכא

והרי חמץ דרחמנא אמר לא יאכל חמץ ותניא ר׳ יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה שאני התם דאמר קרא (שמות יג, ז) ולא יראה לך שאור שלך יהא

ורבנן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ואידך תרי לך כתיבי

ואידך חד בנכרי שכיבשתו וחד בנכרי שלא כיבשתו ואידך תלתא לך כתיבי ואידך חד בשאור וחד בחמץ וצריכי

לימא כתנאי (ויקרא ז, כד) יעשה לכל מלאכה מה ת״ל לכל מלאכה שיכול למלאכת גבוה יהא מותר למלאכת הדיוט יהא אסור תלמוד לומר לכל מלאכה דברי רבי יוסי הגלילי

רבי עקיבא אומר שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא תלמוד לומר לכל מלאכה

ורבי יוסי הגלילי לטומאה ולטהרה לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא לאיסור ולהיתר ורבי עקיבא איסור והיתר לא צריך קרא כי איצטריך קרא לטומאה ולטהרה

דף כג עמוד ב

מאי לאו בהא קמיפלגי דר׳ יוסי הגלילי סבר לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה וכי אתא קרא למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא ורבי עקיבא סבר איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע וכי אתא קרא לטומאה וטהרה

לא דכ״ע לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה והכא בהא קמיפלגי רבי יוסי הגלילי סבר כשהותרה נבילה היא הותרה חלבה וגידה לא הותרו וכי איצטריך קרא להיתר הנאה הוא דאתא ורבי עקיבא סבר כשהותרה נבילה חלבה וגידה נמי הותרו וכי איצטריך קרא לטומאה וטהרה

ור׳ יוסי הגלילי אשכחן חלב דשרייה רחמנא בהנאה אלא גיד נימא דאסור איבעית אימא הכי נמי דאסור איבעית אימא מייתי לה בק״ו ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה גיד שאינו ענוש כרת לא כל שכן

ור״ש דאסר איכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה

ואידך בבהמה קאמרינן בבהמה מיהת לא אישתרי

מכדי אותבינהו כל הני קראי ושנינהו חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי בחמץ בפסח ואליבא דרבנן בשור הנסקל ואליבא דדברי הכל חזקיה נפיק ליה מלא יאכל ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה

מכדי בין למר ובין למר אסורין בהנאה מאי בינייהו איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה חזקיה סבר לא יאכל למעוטי הני אותו למעוטי חולין שנשחטו בעזרה

רבי אבהו סבר אותו למעוטי הני חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא נינהו

יתיב ההוא מרבנן קמיה דרבי שמואל בר נחמני ויתיב וקאמר משמיה דר׳ יהושע בן לוי מנין לכל איסורין שבתורה דכי היכי דאסורין באכילה הכי נמי אסורין בהנאה ומאי ניהו חמץ בפסח ושור הנסקל מנין תיפוק ליה מלא יאכל לא יאכל איסור אכילה משמע ליה איסור הנאה לא משמע ליה

תיפוק ליה מנבילה סבר לה כר׳ יהודה דאמר דברים ככתבן

אי סבר לה כר׳ יהודה תיפוק ליה מהיכא דנפקא ליה לר׳ יהודה (שמות כב, ל) מלכלב תשליכון אותו

קסבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא מנין דכתיב (ויקרא ו, כג) כל חטאת אשר יובא מדמה וגו׳

שאין ת״ל באש תשרף ומה ת״ל באש תשרף אם אינו ענין לגופו דכתיב (ויקרא י, טז) והנה שורף תנהו ענין לכל איסורין שבתורה

דף כד עמוד א

ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה

אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא (ויקרא ו, כג) בקדש באש תשרף בקדש בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה

והאי בקדש באש תשרף להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדרבי שמעון דתניא רבי שמעון אומר בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששורפין אותה בקדש ואין לי אלא זו בלבד פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים מנין תלמוד לומר (וכל) בקדש באש תשרף

אמר ליה רבי יונתן רבך מהאי קרא קאמר לה (שמות כט, לד) ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר וגו׳ שאין תלמוד לומר לא יאכל ומה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופיה דהא כתיב (שמות כט, לד) ושרפת את הנותר באש תנהו ענין לשאר איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה

אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא ושרפת את הנותר נותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה

והאי לא יאכל להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדרבי אלעזר דאמר ר׳ אלעזר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו

אמר אביי לעולם מקרא קמא ואיפוך דליכתוב באש תשרף ולא בעי לא תאכל מה תלמוד לומר לא תאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא ליה מדרבי אלעזר תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין לאיסור הנאה

אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה

אמר ליה רב פפא לאביי ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה הוא דאתא דאי מדרבי אלעזר אין לוקין על לאו שבכללות

אלא אמר רב פפא מהכא (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף שאין תלמוד לומר לא יאכל מה תלמוד לומר לא יאכל

אם אינו ענין לגופו דהא נפקא ליה מקל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה (דברים כו, יד) לא בערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן

וכי תימא אין מזהירין מן הדין הקישא הוא דכתיב (דברים יב, יז) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וגו׳

מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אינו ענין לאכילה תנהו ענין להנאה

אי מה כאן בשריפה אף כל איסורין שבתורה בשריפה אמר קרא הנותר הנותר בשריפה ואין כל איסורין שבתורה בשריפה

אמר לי׳ רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין לאו מי אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע

נמלה לוקה חמש

דף כד עמוד ב

צירעה לוקה שש א״ל כל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי

(ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דרישי׳ למה לי לרבות עצים ולבונה והבשר כל טהור יאכל בשר דסיפיה למה לי לרבות אימורין

אימורין מהתם נפקא דתניא (ויקרא ז, כ) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ לרבות את האימורין

התם טומאת הגוף בכרת הכא טומאת בשר בלאו

א״ר אבהו א״ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור

איכא דאמרי א״ר אבהו אמר ר׳ יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שהוא פטור וכל שכן אוכל חלב חי שהוא פטור

אתמר נמי אמר רב אחא בר עויה אמר רב אסי א״ר יוחנן הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו פטור לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן

אמר ר׳ זירא אף אנן נמי תנינ׳ אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד ואילו מתותים תאנים ורמונים לא מאי טעמא לאו משו׳ דלא קאכיל להו דרך הנאתן

אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן פרי גופא דלא קאכיל ליה דרך הנאתו שפיר אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא

אמר אביי הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן מאי טעמא משום דלא כתיב בהו אכילה

מיתיבי איסי בן יהודה אומר מנין לבשר בחלב שהוא אסור נאמר כאן (דברים יד, ב) כי עם קדוש אתה ונאמר להלן (שמות כב, ל) ואנשי קדש תהיון לי מה להלן אסור אף כאן אסור

ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין אמרת ק״ו ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שיהא אסור בהנאה

דף כה עמוד א

מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח שהיה לו שעת הכושר ואסור בהנאה

מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר בחלב שאינו ענוש כרת כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת ואסור בהנאה

ואם איתא ניפרוך מה לכלאי הכרם שכן לוקין עליהן אפילו שלא כדרך הנאתן

ואביי תאמר במאי תאמר בבשר בחלב שאין לוקין עליו אלא דרך הנאתו אטו בבשר בחלב אכילה כתיבה ביה

ואידך דקא מותיב לה סבר להכי קא גמר מנבילה מה נבילה דרך הנאתה אף בשר בחלב דרך הנאתו

ואביי להכי לא כתב אכילה בגופו לומר שלוקין עליו אפי׳ שלא כדרך הנאתו

וליפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר א״ר אדא בר אהבה זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסרין הואיל והיתה להן שעת הכושר קודם השרשה

מתיב רב שמעיה המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור הוסיף אין לא הוסיף לא

אמר רבא תרי קראי כתיבי כתיב (דברים כב, ט) הזרע וכתיב המלאה הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא

א״ר יעקב א״ר יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעצי אשירה היכי דמי אי נימא דאיכא סכנה אפילו עצי אשירה נמי ואי דליכא סכנה אפילו כל איסורין שבתורה נמי לא

לעולם דאיכא סכנה ואפי׳ הכי עצי אשירה לא דתניא ר׳ אליעזר אומר אם נאמר (דברים ו, ה) בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך ואם נאמר בכל מאודך למה נאמר בכל נפשך

אלא לומר לך אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאודך

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בכל מתרפאין חוץ מע״ז וגילוי עריות

דף כה עמוד ב

ושפיכות דמים

ע״ז הא דאמרן גילוי עריות ושפיכות דמים דתניא ר׳ אומר (דברים כב, כו) כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה וכי מה ענין רוצח אצל נערה המאורסה

הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה המאורסה מרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור

ושפיכות דמים גופיה מנלן סברא הוא כי ההוא דאתא לקמיה דרבא א״ל מרי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלני׳ ואי לא קטלינא לך א״ל ליקטלוך ולא תיקטול מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי

מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא דשייף לה לברתיה בגוהרקי דערלה אמר ליה אימור דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמור

א״ל האי אישתא צמירתא נמי כשעת הסכנה דמיא איכא דאמרי א״ל מידי דרך הנאה קא עבידנא

איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו אביי אמר מותרת ורבא אמר אסורה

אפשר וקא מיכוין לא אפשר וקמיכוין כולי עלמא לא פליגי דאסור לא אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאפשר ולא מיכוין

ואליבא דר׳ יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי אליבא דר״ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר אביי כרבי שמעון ורבא אמר עד כאן לא קא א״ר שמעון אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר לא

איכא דאמרי אפשר ולא מיכוין היינו פלוגתייהו דר׳ יהודה ור׳ שמעון לא אפשר ולא קא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין ואליבא דר׳ שמעון דאזיל בתר כוונה כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי אליבא דר׳ יהודה דאמר לא שנא מתכוין ולא שנא שאין מתכוין אפשר אסור

אביי כרבי יהודה

דף כו עמוד א

ורבא אמר לך עד כאן לא קאמר ר׳ יהודה שאין מתכוין כמתכוין אלא לחומרא אבל מתכוין כשאין מתכוין לקולא לא

אמר אביי מנא אמינא לה דתניא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום כולו והא הכא דלא אפשר ומיכוין ושרי

ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי

אמר רבא מנא אמינא לה (דתניא) לולין היו פתוחין בעליית בית קדשי הקדשים שבהן משלשלין את האומנים בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדשי הקדשים והא הכא דלא אפשר וקא מיכוין ואסור

ותסברא והאמר ר׳ שמעון בן פזי א״ר יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה אלא מעלה עשו בבית קדשי הקדשים

איכא דאמרי אמר רבא מנא אמינא לה דתניא אמר ר׳ שמעון בן פזי אמר ר׳ יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא

מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא אפשר וקא מיכוין ואסור לא לאותן העומדין בחוץ

גופא א״ר שמעון בן פזי אמר ריב״ל משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וריח אין בו משום מעילה והא תניא המפטם את הקטורת להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור להריח בה חייב והמריח בה פטור אלא שמעל

אלא אמר רב פפא קול ומראה אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו

למימרא דכל היכא דנעשית מצותו אין בו משום מעילה והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ויש בה משום מעילה דכתיב (ויקרא ו, ג) ושמו אצל המזבח שלא יפזר ושמו שלא יהנה

משום דהוו תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין

תרומת הדשן הא דאמרן בגדי כהונה דכתיב (ויקרא טז, כג) והניחם שם מלמד שטעונין גניזה

הניחא לרבנן דאמרי מלמד שטעונין גניזה אלא לר׳ דוסא דפליג עלייהו דאמר אבל ראויין הן לכהן הדיוט ומאי והניחם שם שלא ישתמש בהם ביום כפורים אחר מאי איכא למימר

משום דהוו תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין

הניחא למ״ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי כתיב ושמו וכתיב (דברים כא, ו) הערופה

ת״ש הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל שתינק ותדוש פסולה

והא הכא דלא אפשר וקא מיכוין וקתני פסולה שאני התם דכתיב אשר לא עובד בה מכל מקום

אי הכי אפילו רישא נמי

דף כו עמוד ב

הא לא דמיא אלא להא שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מ״ט

אמר רב פפא אי כתיב (דברים כא, ג) עבד וקרינן עבד עד דעביד בה איהו אי כתיב עובד וקרינן עובד אפילו ממילא נמי

השתא דכתיב עבד וקרינן עובד עובד דומיא דעבד מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה

ת״ש אבידה לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצורכו אבל שוטחה לצורכה על גבי מטה ועל גבי מגוד נזדמנו לו אורחין לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכה בין לצורכו

שאני התם דקלי לה אי משום עינא בישא אי משום גנבי

ת״ש מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל

והא הכא דאפשר למעבד כצנועין וכי לא מכוין שרי תיובתא למאן דמתני לישנא קמא דרבא תיובתא:

ולא יסיק בו וכו׳: ת״ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן

אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת בישלה על גבי גחלים דברי הכל מותר

והא תניא בין חדש ובין ישן יוצן לא קשיא הא רבי והא רבנן

אימור דשמעת ליה לרבי משום דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם מי שמעת ליה אלא לא קשיא הא ר׳ אליעזר הא רבנן

הי רבי אליעזר אילימא רבי אליעזר דשאור דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ואין בזה כדי להחמיץ ואין בזה כדי להחמיץ ונצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא וחכמים אומרים בין שנפל איסור לכתחלה ובין שנפל איסור לבסוף לעולם אינו אוסר

דף כז עמוד א

עד שיהא בו כדי להחמיץ ואמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם וסילק את האיסור אסור אלמא זה וזה גורם אסור

וממאי דטעמא דר׳ אליעזר כאביי דילמא טעמא דר׳ אליעזר משום דאחר אחרון אני בא לא שנא קדם וסילק את האיסור לא שנא לא קדם וסילק את האיסור אבל בבת אחת ה״נ דשרי

אלא ר׳ אליעזר דעצי אשירה דתנן נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק בהן את התנור חדש יותץ ישן יוצן

אפה בו את הפת אסורין בהנאה נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן אסורין בהנאה רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח (אמר) לו אין פדיון לע״ז

אימור דשמעת ליה לר׳ אליעזר בע״ז דחמיר איסורה בשאר איסורין שבתורה מי שמעת ליה אלא אם כן אמאן תרמייה ועוד הא תניא בהדיא וכן היה ר׳ אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה

אמר אביי אם תמצא לומר זה וזה גורם אסור רבי היינו ר׳ אליעזר ואם תמצי לומר זה וזה גורם מותר והכא משום דיש שבח עצים בפת הוא הני קערות וכוסות וצלוחיות אסירי

כי פליגי בתנור וקדירה למ״ד זה וזה גורם אסור אסור למאן דאמר זה וזה גורם מותר שרי

איכא דאמרי אפי׳ למ״ד זה וזה גורם מותר קדירה אסורה דהא קבלה בישולא מקמי דניתן עצים דהיתירא

א״ר יוסף א״ר יהודה אמר שמואל תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר הפת מותרת וחכמים אומרים הפת אסורה והתניא איפכא שמואל איפכא תני

ואב״א בעלמא קסבר שמואל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפי׳ מחביריו וסבר אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא:

בישלה על גבי גחלים דברי הכל הפת מותרת: (אמר) רב יהודה אמר שמואל ור׳ חייא בר אשי א״ר יוחנן חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין וחד אמר אפילו גחלים לוחשות נמי מותרין

בשלמא למ״ד לוחשות אסורין משום דיש שבח עצים בפת אלא למ״ד אפילו לוחשות מותרות פת דאסר דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת ליה א״ר פפא כשאבוקה כנגדו

דף כז עמוד ב

מכלל דרבנן דפליגי עליה שרו אפי׳ כשאבוקה כנגדו אלא עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת להו א״ר אמי בר חמא בשרשיפא

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו הפת לרבנן דשרו בקמייתא מאי א״ל הפת אסורה ומה בין זו לערלה אמר רבא הכי השתא ערלה בטילה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל

אלא אמר רבא אי קשיא ליה הא קשיא והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקו להו לחולין

אמר רב פפא הכא בעצי שלמים עסקינן ואליבא דר׳ יהוד׳ דאמר הקדש בשוגג מתחלל במזיד אינו מתחלל

במזיד מאי טעמא לא כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין שלמים נמי כיון דלאו בר מעילה נינהו לא נפקא לחולין

וכל היכא דמעל המסיק נפקי לחולין והא תניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה ואפר הקדש לעולם אסור

אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאיליה בעצי הקדש דליכא אינש דנמעול רב שמעי׳ אמר באותן שטעונין גניזה דתניא (ויקרא ו, ג) ושמו בנחת ושמו כולו ושמו שלא יפזר:

ר׳ יהודה אומר אין ביעור וכו׳: תניא א״ר יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה והדין נותן ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא טעון שריפה חמץ שישנו בבל יראה ובל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה

אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל והתורה אמרה (שמות יב, טו) תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו

חזר ר׳ יהודה ודנו דין אחר נותר אסור באכילה וחמץ אסור באכילה מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה

אמרו לו נבילה תוכיח שאסורה באכילה ואינה טעונה שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וחמץ אסור באכילה ובהנאה מה נותר טעון שריפה אף חמץ טעון שריפה

אמרו לו שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה ואינו טעון שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת וחמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו חלבו של שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת ואין טעון שריפה

דף כח עמוד א

חזר רבי יהודה ודנו דין אחר נותר ישנו בבל תותירו וחמץ בבל תותירו מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה

אמרו לו אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק לדבריך יוכיחו שהן בבל תותירו שאנו אומרים בשריפה ואתה אומר בקבורה שתק ר׳ יהודה

אמר רב יוסף היינו דאמרי אינשי כפא דחטא נגרא בגווה נשרוף חרדלא

(אמר אביי) סדנא בסדני יתיב מדויל ידיה משתלים

רבא אמר גירא בגירי מקטיל מדויל ידיה משתלים:

וחכ״א מפרר וזורה וכו׳: איבעיא להו היכי קאמר מפרר וזורה לרוח ומפרר ומטיל לים או דילמא מפרר וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה ותנן נמי גבי ע״ז כי האי גוונא ר׳ יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ואיבעיא להו היכי קאמר שוחק וזורה לרוח ושוחק ומטיל לים או דילמא שוחק וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה

אמר רבה מסתברא ע״ז דלים המלח קא אזלא לא בעי שחיקה חמץ דלשאר נהרות קאזיל בעי פירור א״ל רב יוסף אדרבה איפכא מסתברא ע״ז דלא ממיסה בעי שחיקה חמץ דממיס לא בעי פירור

תניא כוותיה דרבה תניא כוותיה דרב יוסף תניא כוותיה דרבה היה מהלך במדבר מפרר וזורה לרוח היה מהלך בספינה מפרר ומטיל לים תניא כוותיה דרב יוסף היה מהלך במדבר שוחק וזורה לרוח היה מהלך בספינה שוחק ומטיל לים

שחיקה קשיא לרבה פירור קשיא לרב יוסף שחיקה לרבה לא קשיא הא לים המלח הא לשאר נהרות פירור לרב יוסף לא קשיא הא בחיטי הא בנהמא:

מתני׳ חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר (שמות יג, ז) לא יראה לך שאור:

גמ׳ מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבי שמעון ולא רבי יוסי הגלילי מאי היא דתניא חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר עליו בלאו תוך זמנו עובר עליו בלאו וכרת דברי רבי יהודה

דף כח עמוד ב

רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום תוך זמנו עובר עליו בכרת ובלאו ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לתנא קמא ר׳ יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה

ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה

אמר לו ר׳ שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות אם כן מה ת״ל לא תאכל עליו חמץ בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ

מ״ט דר׳ יהודה תלתא קראי כתיבי (שמות יג, ג) לא יאכל חמץ (שמות יב, כ) וכל מחמצת לא תאכלו (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו וחד לתוך זמנו

ורבי שמעון חד לתוך זמנו וכל מחמצת מבעי ליה לכדתניא אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת דבר אחר מנין תלמוד לומר כל מחמצת לא תאכלו

לא יאכל חמץ מיבעי ליה לכדתניא רבי יוסי הגלילי אומר מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד תלמוד לומר לא יאכל חמץ וסמיך ליה (שמות יג, ד) היום אתם יוצאים

ור׳ יהודה מחמת דבר אחר מנא לי׳ מדאפקיה רחמנא בלשון מחמצת

דר׳ יוסי הגלילי מנא ליה אי בעית אימא מדסמיך ליה היום אי בעית אימא סמוכין לא דריש

אמר מר ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה אמר לו ר׳ שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות

ורבי יהודה שפיר קאמר ליה רבי שמעון ורבי יהודה אמר לך ההוא לקובעו חובה אפילו בזמן הזה הוא דאתא

ור׳ שמעון לקובעו חובה מנא ליה נפקא ליה (שמות יב, יח) מבערב תאכלו ור׳ יהודה מיבעי לי׳ לטמא ושהיה בדרך רחוקה סלקא דעתך אמינא הואיל ובפסח לא יאכל מצה ומרור נמי לא ניכול קמ״ל

ור׳ שמעון טמא ושהיה בדרך רחוקה לא איצטריך קרא דלא גרע מערל ובן נכר דכתיב (שמות יב, מח) וכל ערל לא יאכל בו בו הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ובמרור ורבי יהודה כתיב בהאי וכתיב בהאי

מני מתניתין אי רבי יהודה חמץ סתמא קאמר אפילו דנכרי ואי רבי שמעון

דף כט עמוד א

דישראל נמי מישרא קא שרי ואי ר׳ יוסי הגלילי אפי׳ תוך זמנו נמי מישרא קא שרי בהנאה

אמר רב אחא בר יעקב לעולם ר׳ יהודה היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה מה שאור דראייה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבוה

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפי׳ באכילה נמי שרי ואיידי דתנא דישראל אסור בהנאה תנא נמי דנכרי מותר בהנאה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה ואיידי דתנא דישראל לאחר זמנו תנא נמי דנכרי לאחר זמנו

רבא אמר לעולם רבי שמעון היא ורבי שמעון קנסא קניס הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא

בשלמא לרבא היינו דקתני של ישראל אסור משום שנאמר לא יראה אלא לרב אחא בר יעקב משום לא יאכל חמץ מיבעי ליה

מי סברת אסיפא קאי אריש קאי והכי קאמר חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משום שנאמר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ויליף שאור דאכילה משאור דראייה

ואזדו לטעמייהו דאיתמר האוכל שאור של נכרי שעבר עליו הפסח לדברי ר׳ יהודה רבא אמר לוקה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה

רבא אמר לוקה לא יליף רבי יהודה שאור דאכילה משאור דראייה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה יליף שאור דאכילה משאור דראייה

והדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא דתניא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל ויש אומרים לא מעל

מאן יש אומרים אמר רבי יוחנן רבי נחוניא בן הקנה היא דתניא ר׳ נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין

מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין

רב יוסף אמר בפודין את הקדשים להאכילן לכלבים קמיפלגי

מאן דאמר מעל קסבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומאן דאמר לא מעל קסבר אין פודין

רב אחא בר רבא תנא לה

דף כט עמוד ב

להא שמעתא משמיה דרב יוסף בהא לישנא דכולי עלמא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכא בהא קמיפלגי בדבר הגורם לממון כממון דמי

מאן דאמר מעל קסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומאן דאמר לא מעל קסבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי

רב אחא בר יעקב אמר דכולי עלמא דבר הגורם לממון כממון דמי והכא בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון קמיפלגי מאן דאמר לא מעל כרבי יהודה ומאן דאמר מעל כר״ש

והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר דר׳ יהודה יליף שאור דאכילה משאור דראייה אלא הדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא

רב אשי אמר דכולי עלמא אין פודין ודבר הגורם לממון לאו כממון דמי והכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפלגי מאן דאמר מעל כרבי יוסי ומאן דאמר לא מעל כרבנן:

אמר רב חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור שלא בזמנו במינו אסור שלא במינו מותר

במאי עסקינן אילימא בנותן טעם שלא בזמנו שלא במינו מותר הא יהיב טעמא

אלא במשהו חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור רב לטעמיה דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינו במשהו שלא במינו בנותן טעם

רב גזר חמץ בזמנו שלא במינו אטו מינו ושלא בזמנו במינו אסור כרבי יהודה

ושלא במינו מותר דשלא בזמנו ושלא במינו אטו מינו כולי האי לא גזרינן

שמואל אמר חמץ בזמנו במינו אסור שלא במינו מותר שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר חמץ בזמנו במינו אסור שמואל לטעמיה דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינו אסורין במשהו שלא במינו בנותן טעם

שלא במינן אטו מינן לא גזר שלא בזמנו בין במינן בין שלא במינן מותרין כר׳ שמעון

ורבי יוחנן אמר חמץ בזמנו בין במינו ובין שלא במינו אסור בנותן טעם שלא בזמנו בין במינן בין שלא במינן מותר

חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם ר׳ יוחנן לטעמיה דר׳ יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותרין כר׳ שמעון

דף ל עמוד א

אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו כרב שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כרבי שמעון

ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רבי שמעון קנסא קניס הואיל ועבר עליו בבל יראה ובל ימצא

הני מילי בעיניה אבל על ידי תערובת לא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוו נפקי שבעה יומי דפסחא אמר לן פוקו וזבינו חמירא דבני חילא:

אמר רב קדירות בפסח ישברו ואמאי לשהינהו אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינן גזירה דילמא אתו למיעבד בהו במינו

ושמואל אמר לא ישברו אבל משהי להו לאחר זמנו ועביד בהו בין במינו בין שלא במינו

ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל להנהו דמזבני כנדי אשוו זביני אכנדיכי ואי לא דרשינא לכו כרבי שמעון

ולידרוש להו דהא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה אתריה דרב הוה

ההוא תנורא דטחו ביה טיחיא אסרה רבא בר אהילאי למיכלי׳ לריפתא אפי׳ במילחא לעולם דילמא אתי למיכליה בכותחא

מיתיבי אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו

דף ל עמוד ב

אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור הא הוסק התנור מיהא שרי תיובתא דרבא בר אהילאי תיובתא

אמר ליה רבינא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו אמר ליה התם תנור של מתכת הכא בקדיר׳ של חרס

ואיבעית אימא הא והא בשל חרס זה הסיקן מבפנים וזה הסיקן מבחוץ וכי תימא ה״נ ליעבד ליה הסקה מבפנים חייס עליה משום דפקעה

הלכך האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא ואסור ואי מלייה גומרי שפיר דמי

א״ל רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו אמר ליה לדידי חדתא קא עבדינן אמר ליה תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר ליה מאי אמר ליה אנא כעין חדתא קאמינא קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון

אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון קסבר כבולעו כך פולטו

בעו מיניה מאמימר הני מאני דקוניא מהו לאישתמושי בהו בפסחא ירוקא לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך אוכמי וחיורי מאי והיכא דאית בהו קרטופני לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך דשיעי מאי

א״ל חזינא להו דמידייתי אלמא בלעי ואסירי והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם

ומאי שנא לענין יין נסך דדריש מרימר מאני דקוניא בין אוכמא בין חיורי ובין ירוקי שרי וכי תימא יין נסך דרבנן חמץ דאורייתא כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון אמר ליה זה תשמישו על ידי חמין וזה תשמישו על ידי צונן

אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמץ בצונן משתמש בהן מצה חוץ מן בית שאור הואיל שחימוצו קשה אמר רב אשי ובית חרוסת כבית שאור שחימוצו קשה דמי

אמר רבא הני אגני דמחוזא הואיל ותדירי למילש בהו חמירא ומשהו בהו חמירא כבית שאור שחימוצו קשה דמי פשיטא מהו דתימא כיון דרויחא שליט בהו אוירא ולא בלעי קמ״ל:

מתני׳ נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה וישראל שהלוה את נכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה:

גמ׳ איתמר בעל חוב אביי אמר למפרע הוא גובה ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כל היכא דאקדיש לוה וזבין לוה כולי עלמא לא פליגי דאתי מלוה וטריף

דף לא עמוד א

ואתי מלוה ופריק דתנן מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים האלו כי פליגי דזבין מלוה וקדיש מלוה

אביי אמר למפרע הוא גובה כיון דמטא זמניה ולא פרעיה איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא ברשותיה הוה קאי ושפיר אקדיש ושפיר זבין ורבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה כיון דאילו הוו ליה זוזי הוה מסליק להו בזוזי אישתכח דהשתא קא קני

ומי אמר רבא הכי והאמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וטריף ליה משמעון ואתא שמעון ופייסיה בזוזי

דינא הוא דאתו בני ראובן ואמרי ליה לשמעון אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי

ואמר רבא אי פיקח שמעון מגבי להו ארעא והדר גבי לה מינייהו דאמר רב נחמן יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן

אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה אמטו להכי חוזר וגובה אותה מהן דכמאן דגבו מחיים דאבוהון דמי אלא אי אמרת מכאן ולהבא הוא גובה אמאי חוזר וגובה אותה מהן הא הוי כמאן דזבין יתמי נכסי דמי ואילו קני יתמי נכסי מי קא משתעבדי לבעל חוב

שאני התם דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא ליה לאבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדר׳ נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה ת״ל (במדבר ה, ז) ונתן לאשר אשם לו

תנן נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה אי אמרת בשלמא למפרע הוא גובה אמטו להכי מותר בהנאה

אלא אי אמרת מכאן ולהבא הוא גובה אמאי מותר בהנאה ברשותא דישראל הוה קאי הכא במאי עסקינן כשהרהינו אצלו

לימא כתנאי ישראל שהלוה לנכרי על חמצו לאחר הפסח אינו עובר משום רבי מאיר אמרו עובר מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר למפרע הוא גובה ומר סבר מכאן ולהבא הוא גובה

ותסברא אימא סיפא אבל נכרי שהלוה לישראל על חמצו לאחר הפסח דברי הכל עובר והא איפכא מיבעי ליה למאן דאמר התם אינו עובר הכא עובר למאן דאמר התם עובר הכא אינו עובר

דף לא עמוד ב

אלא הכא במאי עסקינן כגון שהרהינו אצלו וקמיפלגי בדר׳ יצחק דא״ר יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר (דברים כד, יג) ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון

ת״ק סבר הני מילי ישראל מישראל הוא דקרינא ביה ולך תהיה צדקה אבל ישראל מנכרי לא קני

ור״מ סבר קל וחומר ישראל מישראל קני ישראל מנכרי לא כל שכן אבל נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח דברי הכל עובר התם ודאי נכרי מישראל לא קני

תנן נכרי שהלוה ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה נהי נמי דהרהינו אצלו הא אמרת נכרי מישראל לא קני לא קשיא הא דאמר ליה מעכשיו הא דלא אמר ליה מעכשיו

ומנא תימרא דשני ליה בין היכא דאמר מעכשיו ובין היכא דלא אמר מעכשיו דתניא נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם אמר לו הגעתיך עובר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אלא לאו שמע מינה שאני היכא דא״ל מעכשיו להיכא דלא אמר ליה מעכשיו שמע מינה

ת״ר חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים נכנסין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה ואין צריך לומר באכילה חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה ואין צריך לומר בהנאה:

מתני׳ חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו:

גמ׳ אמר רב חסדא וצריך שיבטל בלבו תנא כמה חפישת הכלב שלשה טפחים

אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הא דאמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע מי בעינן שלשה טפחים או לא אמר ליה הכא משום ריחא בעינן שלשה טפחים התם משום איכסויי מעינא הוא ולא בעי שלשה וכמה אמר רפרם בר פפא מסיכרא טפח:

מתני׳ האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מתשלומין ומדמי עצים:

גמ׳ תנן התם האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה

דף לב עמוד א

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם חומש וחומשא דחומשא

איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה

כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה מאי לפי מדה משלם דא״ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם

אמר רב יוסף תא שמע אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא עליו ברכה אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם אמטו להכי תבא עליו ברכה דאכיל גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשויא ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם

אמר אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה:

תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר׳ יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה

אי הכי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים אי ר׳ יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים

סבר לה כר׳ נחוניא בן הקנה דתניא רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין וכו׳

כתנאי האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים דברי רבי עקיבא ר׳ יוחנן בן נורי מחייב אמר לו רבי עקיבא לר׳ יוחנן בן נורי וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר׳ יוחנן בן נורי לר״ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם

אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע״פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה

בד״א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה

תניא אידך (ויקרא כב, יד) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר׳ אליעזר בן יעקב ור״א חסמא מחייב אמר לו ר״א בן יעקב לר״א חסמא וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר״א חסמא לר״א בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם

אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע״פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו

דף לב עמוד ב

אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי עקיבא ור׳ יוחנן בן נורי כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי דרבי עקיבא סבר לפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם

פשיטא מהו דתימא רבי יוחנן בן נורי נמי כרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לפי דמים משלם והתם היינו טעמא דקא מחייב משום דסבר לה כר׳ יוסי הגלילי דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה קמ״ל

ואימא הכי נמי אם כן נהדר ליה רבי יוחנן בן נורי לר׳ עקיבא כי היכי דמהדר ליה רבי אלעזר חסמא לר׳ אליעזר בן יעקב:

ת״ר האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה מ״ט דתנא קמא אמר קרא (ויקרא כב, יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה ואכילה בכזית

ואבא שאול מאי טעמא אמר קרא ונתן ואין נתינה פחות משוה פרוטה ואידך נמי הא כתיב יאכל ההוא פרט למזיק הוא דאתא

ותנא קמא הכתיב ונתן ההוא מיבעי ליה לדבר הראוי להיות קדש (פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח):

ת״ר האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש היכי דמי אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם ואי דאית בה שוה פרוטה חומש נמי לישלם לעולם דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית ביה כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש

אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא דלא כאבא שאול דאי כאבא שאול האמר כיון שיש בה שוה פרוטה אע״ג דלית ביה כזית אמר להו רב פפא אפילו תימא אבא שאול אבא שאול תרתי בעי

ומי בעי אבא שאול תרתי והא תנן אבא שאול אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו חייב בתשלומין אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד אבל לתרומה אינו חייב עד שיהא בו כזית ואם איתא כיון שיש בו כזית מיבעי ליה תיובתא

ואף רב פפא הדר ביה דתניא (ויקרא ה, טו) וחטאה בשגגה פרט למזיד והלא דין הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פוטר בהן את המזיד מעילה שאין בה כרת אינו דין שפטר את המזיד

לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה תאמר במעילה שחייב בה מיתה ת״ל בשגגה פרט למזיד

ואמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה

ואמר ליה הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה בפחות מכזית תאמר במעילה שחייב בה מיתה בפחות מכזית ואמר ליה תנוח דעתך שהנחת את דעתי וא״ל מאי ניחותא דרבה ורב ששת שדו ביה נרגא מאן שמעת ליה דאמר

דף לג עמוד א

הזיד במעילה במיתה רבי היא דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה

מאי טעמא דרבי אמר רבי אבהו גמר חטא חטא מתרומה מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה

ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית

ומתקיף לה רב פפא ממאי דרבי כרבנן סבירא ליה דילמא כאבא שאול סבירא ליה דאמר יש בה שוה פרוטה אע״ג דלית בה כזית

והא רב פפא הוא דאמר דאבא שאול תרתי בעי אלא ש״מ הדר ביה

מר בריה דרבנא אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שלא עשה בהן שאין מתכוין כמתכוין שאם נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל

רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחייב בהן שאין מתעסק כמתעסק שאם נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר שפטור תאמר במעילה שאם הושיט ידו לכלי ליטול חפץ וסך ידו בשמן של קודש שמעל

אמר מר בד״א במפריש תרומה והחמיצה אבל הפריש חמץ תרומה דברי הכל אינה קדושה

מנא הני מילי אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא (דברים יח, ד) תתן לו ולא לאורו

מתיב רב הונא בריה דרב יהושע אין תורמין מן הטמאה לטהורה ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה ואמאי לימא לו ולא לאורו לא קשיא התם היתה לו שעת הכושר הכא לא היתה לו שעת הכושר

ודלא היתה לו שעת הכושר היכי דמי כגון דאחמיץ במחובר אבל אחמיץ בתלוש הכי נמי דקדשה א״ל אין (דניאל ד, יד) בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא וכן מורין בבי מדרשא כוותי

כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע

דף לג עמוד ב

אמר אמר קרא (דברים יח, ד) ראשית ששיריה ניכרין לישראל יצתה זו שאין שיריה ניכרין

יתיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב חסדא ויתיב ואמר משמיה דר׳ יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה ויינן כשר לנסכין אלמא קסבר משקין מיפקד פקידי לאימת קא מיטמאי לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליתיה לשיעוריה

אי הכי כביצה נמי דהתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהורין התם דאי עבד הכא לכתחלה גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה

א״ל רב חסדא מאן צייית לך ולרבי יוחנן רבך וכי טומאה שבהן להיכן הלכה אלמא קא סבר משקין מיבלע בליעי וכיון דאיטמו ליה אוכלא איטמו ליה משקין

אמר ליה ואת לא תיסברא דמשקין מיפקד פקידי והתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים מכוונת כביצה טהורין אי אמרת בשלמא מיפקד פקידי משום הכי טהורין אלא אי אמרת מיבלע בליעי אמאי טהורין

א״ל הכא במאי עסקינן בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי סחיט להו כי סחיט להו בציר להו שיעורא דאי לא תימא הכי הא דתניא הא למה זה דומה לתרומת תותין (זיתים) וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה הא היתר אכילה נמי אית ביה דאי בעי דריך להו פחות פחות מכביצה

אמר רבא גזירה דילמא אתי בהו לידי תקלה אמר ליה אביי ומי חיישינן לתקלה והא תניא מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת אמר ליה פת זריק ליה בין העצים שמן של תרומה רמי ליה בכלי מאוס

גופא מדליקין בפת ובשמן של תרומה שנטמאת אביי אמר משמיה דחזקיה ורבא אמר דבי רבי יצחק בר מרתא אמר רב הונא לא שנו אלא פת אבל חיטי לא שמא יבא בהן לידי תקלה ורבי יוחנן אמר אפילו חיטי ואמאי ניחוש דילמא אתי בהן לידי תקלה כדאמר רב אשי

דף לד עמוד א

בשליקתא ומאיסתא הכא נמי בשליקתא ומאיסתא והיכא איתמר דרב אשי אהא דאמר רבי אבין בר רב אחא א״ר יצחק אבא שאול גבל של בית רבי היה והיו מחמין לו חמין בחיטין של תרומה טמאה ללוש בהן עיסה בטהרה אמאי ניחוש דילמא אתי בהו לידי תקלה א״ר אשי בשליקתא ומאיסתא

אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין תנו תרומות בי רבה פגע בהו רבא בר מתנה אמר להו מאי אמריתו בתרומות דבי מר אמרו ליה ומאי קשיא לך אמר להו תנן שתילי תרומות שנטמאו ושתלן טהורים מלטמא ואסורין מלאכול (בתרומה) וכי מאחר דטהורין מלטמא אמאי אסורין מלאכול

אמרו ליה הכי אמר רבה מאי אסורין אסורין לזרים ומאי קמ״ל גידולי תרומה תרומה תנינא גידולי תרומה תרומה

וכי תימא גידולי גידולין ומאי קמ״ל בדבר שאין זרעו כלה הא נמי תנינא הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפי׳ גידולי גידולין אסורין באכילה אישתיקו

א״ל מידי שמיע לך בהא אמר להו הכי אמר רב ששת מאי אסורין אסורין לכהנים הואיל ואיפסילו להו בהיסח הדעת

הניחא למ״ד היסח הדעת פסול הגוף הוי שפיר אלא למ״ד היסח הדעת פסול טומאה הוי מאי איכא למימר

דאתמר היסח הדעת רבי יוחנן אמר פסול טומאה הוי ורבי שמעון בן לקיש אמר פסול הגוף הוי

רבי יוחנן אמר פסול טומאה הוי שאם יבא אליהו ויטהרנה שומעין לו רבי שמעון בן לקיש אומר פסול הגוף הוי שאם יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו

איתיביה רבי יוחנן לרשב״ל ר׳ ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה אי אמרת בשלמא פסול טומאה הוי משום הכי בעי עיבור צורה שמא יבא אליהו ויטהרנה אלא אי אמרת פסול הגוף למה לי עיבור צורה והתנן זה הכלל

דף לד עמוד ב

כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה א״ל האי תנא תנא דבי רבה בר אבוה הוא דאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה

איתיביה נטמא או שנפסל הבשר או שיצא חוץ לקלעים רבי אליעזר אומר יזרוק רבי יהושע אומר לא יזרוק ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה

מאי נפסל לאו בהיסח הדעת אי אמרת בשלמא פסולי טומאה הוי היינו דמשכחת לה דמרצי ציץ אלא אי אמרת פסול הגוף הוי אמאי הורצה (ציץ)

מאי נפסל נפסל בטבול יום אי הכי היינו טמא תרי גווני טמא

כי סליק רבין אמרה לשמעתיה קמיה דר׳ ירמיה ואמר בבלאי טפשאי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתתא דמחשכו לא שמיע לכו הא דרבי שמעון בן לקיש משמיה דר׳ אושעיא

מי החג שנטמאו השיקן ואחר כך הקדישן טהורין הקדישן ואח״כ השיקן טמאים

מכדי זריעה נינהו מה לי השיקן ואח״כ הקדישן מה לי הקדישן ואחר כך השיקן אלמא אין זריעה להקדש הכא נמי אין זריעה לתרומה

יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי הקדישן בכלי קאמר אבל בפה לא עבוד רבנן מעלה או דילמא בפה נמי עבוד רבנן מעלה

אמר ליה זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דאמר ר׳ אבהו אמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דרכן ואח״כ הקדישן טהורים הקדישן ואח״כ דרכן טמאין והא ענבים דקדושת פה נינהו ואפילו הכי עבוד רבנן מעלה

אמר רב יוסף ענבים קאמרת הכא בענבים של תרומה עסקינן דקדושת פה דידהו כקדושת כלי דמיא אבל הני דבעי כלי בפה לא עבוד רבנן מעלה

דרכן ואפילו טובא ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה

איבעית אימא הכא נמי פחות פחות מכביצה ואבע״א התם דנגעו להו בראשון דהוו להו אינהו שני הכא דנגעו בשני דהוו להו שלישי

אמר רבא אף אנן נמי תנינא (במדבר יט, יז) ונתן עליו מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי ונתן אלמא תלושין נינהו והא מחוברין נינהו

דף לה עמוד א

אלא מעלה הכא נמי מעלה

אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תנינא טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה בתרומה אין בקדשים לא אמאי טהור הוא אלא מעלה ה״נ מעלה

אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא (ויקרא ז, יט) והבשר לרבות את העצים ולבונה עצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא מעלה הכא נמי מעלה:

מתני׳ אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו והכהנים בחלה ובתרומה

אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו חלות התודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצא בהן עשאן למכור בשוק יוצאין בהן:

גמ׳ תנא כוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבילי תעלא הני אין אורז ודוחן לא

מנהני מילי אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר׳ אליעזר בן יעקב אמר קרא (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון

מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת דתניא רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ

איבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי חמץ גמור לא הוי

תא שמע דתניא אמר רבי יוחנן בן נורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח

וכן היה רבי יוחנן בן נורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיצניתא מאי שיצניתא אמר רב פפא שיצניתא דמשתכחא ביני כלניתא

אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנם א״ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי טעמא דריש לקיש

א״ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו׳] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת

איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא המחהו וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת

איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו דרדקי היינו טעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות

דף לה עמוד ב

ומי פירות אין מחמיצין:

יוצא בדמאי ובמעשר וכו׳: דמאי הא לא חזי ליה כיון דאי בעי מפקר לנכסיה הוי עני ואוכל דמאי השתא נמי חזי ליה

דתנן מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין:

מעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו׳: פשיטא דכיון שנטלה תרומתו חולין הוי

לא צריכא שהקדימו בשיבלים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכדרבי אבהו

דאמר ר׳ אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשיבלים פטור מתרומה גדולה שנאמר (במדבר יח, כו) והרמותם ממנו תרומת ה׳ מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר

אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ליפטר א״ל עליך אמר קרא (במדבר יח, כט) מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה׳

ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן:

מעשר שני והקדש שנפדו וכו׳: פשיטא הכא במאי עסקינן שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקא משמע לן דאין חומש מעכב:

והכהנים בחלה ובתרומה וכו׳: פשיטא מהו דתימא מצה שוה לכל אדם בעינן קמ״ל מצות מצות ריבה:

אבל לא בטבל וכו׳: פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב:

ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי

מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קא משמע לן כדשני ליה:

ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו וכו׳: פשיטא

לעולם דנפדו ומאי לא נפדו שלא נפדו כהלכתן מעשר שני שפדאו על גב אסימון דרחמנא אמר (דברים יד, כה) וצרת הכסף דבר שיש לו צורה

והקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר (ויקרא כז, יט) ונתן הכסף וקם לו

תנו רבנן יכול יוצא אדם ידי חובתו בטבל שלא נתקן כל טבל נמי הא לא נתקן

אלא בטבל שלא נתקן כל צורכו שנטלה ממנו תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר [מעשר] ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין

תלמוד לומר (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל

ואיסורא דחמץ להיכן אזלא אמר רב ששת הא מני ר׳ שמעון היא דאמר אין איסור חל על איסור דתניא ר׳ שמעון אומר

דף לו עמוד א

האוכל נבלה ביום הכפורים פטור

רבינא אמר אפילו תימא רבנן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ בלבד יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ בלבד אלא אף משום בל תאכל טבל

מידי בלבד כתיב אלא מחוורתא כדרב ששת

ת״ר יכול יוצא אדם ידי חובתו במעשר שני בירושלים ת״ל (דברים טז, ג) לחם עוני מה שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה דברי ר׳ יוסי הגלילי

ר׳ עקיבא אומר מצות מצות ריבה אם כן מה ת״ל לחם עוני פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש

מאי טעמא דר׳ עקיבא מי כתיב לחם עוני עני כתיב

ור׳ יוסי הגלילי מי קרינן עני עוני קרינן ור׳ עקיבא האי דקרינן ביה עוני כדשמואל דאמר שמואל לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה

וסבר ר״ע עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש לא והתניא אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש ואם לש רבן גמליאל אומר תשרף מיד וחכמים אומרים יאכל ואמר רבי עקיבא שבתי היתה אצל רבי אליעזר ורבי יהושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר

ואף על פי שאין לשין מקטפין בו אתאן לתנא קמא וחכמים אומרים את שלשין בו מקטפין בו ואת שאין לשין בו אין מקטפין בו ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין

לא קשיא הא ביום טוב ראשון הא ביום טוב שני

כדאמר להו ר׳ יהושע לבניה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לושו לי בחלבא והתניא אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה אלא הכי קאמר יומא קמא לא תלושו לי בדובשא מכאן ואילך לושו לי בדובשא

ואיבעית אימא לעולם בחלבא כדאמר רבינא כעין תורא שרי הכא נמי כעין תורא:

ושוין שאין לשין את העיסה בפושרין: מאי שנא ממנחות דתנן כל המנחות נילושות בפושרין (ומשתמרין) שלא יחמצו אם אמרו בזריזין יאמרו בשאין זריזין

אי הכי מילתת נמי לתית אלמה אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לותתין אותה לישה בזריזין איתא לתיתה ליתא בזריזין

ולישה מי איתא בזריזין והכתיב (ויקרא ב, א) ויצק עליה שמן וגו׳ והביאה אל הכהן מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בכל אדם

לישה נהי דבזריזין ליתא במקום זריזין איתא דאמר מר בלילה כשירה בזר חוץ לחומת עזרה פסולה לאפוקי לתיתה דאינה בזריזין ולא במקום זריזין

ומאי שנא ממנחת העומר דתניא מנחת העומר לותתין אותה וצוברין אותה ציבור שאני

תנו רבנן יכול יוצא אדם ידי חובתו בבכורים תלמוד לומר (שמות יב, כ) בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושבותיכם יצאו בכורים שאין נאכלין בכל מושבותיכם אלא בירושלים דברי רבי יוסי הגלילי

רבי עקיבא אומר מצה ומרור מה מרור שאינו בכורים אף מצה שאינה בכורים אי מה מרור שאין במינו בכורים אף מצה שאין במינה בכורים

דף לו עמוד ב

אוציא חיטין ושעורין שיש במינן ביכורים ת״ל מצות מצות ריבה אי מצות מצות ריבה אפילו ביכורים נמי הדר ביה רע״ק

דתניא יכול יצא אדם ידי חובתו בביכורים ת״ל (שמות יב, כ) בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הנאכלת בכל מושבות יצאו ביכורים שאינן נאכלין בכל מושבות אלא בירושלים יכול שאני מוציא אף מעשר שני תלמוד לומר מצות מצות ריבה

ומה ראית לרבות מעשר שני ולהוציא ביכורים מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדר׳ (אליעזר) ומוציא אני ביכורים שאין להן היתר בכל מושבות

דא״ר (אליעזר) מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפי׳ בירושלים ת״ל (דברים יד, כד) כי לא תוכל שאתו

ואין שאת אלא אכילה שנאמר (בראשית מג, לד) וישא משאת מאת פניו

מאן שמעת ליה דאמר במעשר שני נפיק ביה רבי עקיבא וקממעיט להו לביכורים מבכל מושבותיכם שמע מינה הדר ביה

ור׳ יוסי הגלילי תיפוק לי׳ מלחם עוני מי שנאכל באוני יצא זה שאין נאכל אלא בשמחה

סבר ליה כרבי שמעון דתניא ביכורים אסורין לאונן ור׳ שמעון מתיר

מאי טעמא דרבנן דכתיב (דברים יב, יז) לא תוכל לאכול בשעריך ואמר מר תרומת ידך אלו ביכורים דאיתקש ביכורים למעשר מה מעשר אסור לאונן אף ביכורים אסור לאונן

ורבי שמעון תרומה קרינהו רחמנא כתרומה מה תרומה מותרת לאונן אף ביכורים מותר לאונן

ורבי שמעון נהי דהיקיש לית ליה שמחה מיהא מיכתב כתיבא בהו דכתי׳ (דברים כו, יא) ושמחת בכל הטוב

ההוא לזמן שמחה הוא דאתא דתנן מעצרת ועד החג מביא וקורא מהחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא

תנו רבנן לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא בפת הדראה ת״ל מצות מצות ריבה ואפילו כמצות של שלמה א״כ מה ת״ל לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה

ומאי משמע דהאי אשישה לישנא דחשיבותא דכתיב (שמואל ב ו, יט) ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה לאיש חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וגו׳

ואמר רב חנן בר אבא אשפר אחד משה בפר אשישה אחד משה באיפה ופליגא דשמואל דאמר שמואל אשישה גרבא דחמרא דכתיב (הושע ג, א) ואהבי אשישי ענבים

ת״ר אין אופין פת עבה (ביום טוב) בפסח דברי בית שמאי

דף לז עמוד א

ובית הלל מתירין וכמה פת עבה א״ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח

מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמילה יאמרו בפת שאינו עמילה

אם אמרו בעצים יבשין יאמרו בעצים לחים אם אמרו בתנור חם יאמרו בתנור צונן אם אמרו בתנור של מתכת יאמרו בתנור של חרס

אמר ר׳ ירמיה בר אבא שאילית את רבי ביחוד ומנו רב איכא דאמרי רב ירמיה בר אבא אמר רב שאילית את רבי ביחוד ומנו רבינו הקדוש מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה ואי בעית אימא באתריה דהאי תנא לפת מרובה פת עבה קרו ליה

מאי טעמא אי משום דקא טרח טירחא דלא צריך מאי איריא בפסח אפילו בי״ט נמי

אין הכי נמי והאי תנא ביום טוב של פסח קאי תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה ביום טוב ובית הלל מתירין

ת״ר יוצאין בפת נקיה ובהדראה ובסריקין המצויירין בפסח אע״פ שאמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר רב יהודה דבר זה שאל בייתוס בן זונין לחכמים מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמרו לו מפני שהאשה שוהה עליה ומחמצתה

אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין

אמר רבי אלעזר בר צדוק פעם אחת נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל והביאו לפניו סריקין המצויירין בפסח אמרתי אבא לא כך אמרו חכמים אין עושין סריקין המצויירין בפסח אמר לי בני לא של כל אדם אמרו אלא של נחתומין אמרו

איכא דאמרי הכי קאמר ליה לא של נחתומין אמרו אלא של כל אדם א״ר יוסי עושין סריקין כמין רקיקין ואין עושין סריקין כמין גלוסקאות

ת״ר הסופגנין והדובשנין ואיסקריטין וחלת המסרת והמדומע פטורים מן החלה מאי חלת המסרת אמר רבי יהושע בן לוי זה חלוט של בעלי בתים

אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה

מיתיבי הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין תיובתיה דרבי שמעון בן לקיש אמר עולא אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן שהרתיח ולבסוף הדביק

אבל הדביק ולבסוף הרתיח מאי הכי נמי דפטורין אדתני סיפא עשאן בחמה פטורין ליפלוג וליתני בדידה בד״א כגון שהרתיח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח פטורין

חסורי מחסרא והכי קתני בד״א שהרתיח ולבסוף הדביק אבל הדביק ולבסוף הרתיח נעשה כמי שעשאן בחמה ופטורין

ת״ש יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה באילפס הכא נמי שהרתיח ולבסוף הדביק

מאי מצה הינא אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה אמר רבא וכן לחמי תודה פשיטא הכא לחם כתיב והכא לחם כתיב

מהו דתימא הואיל וכתיב (ויקרא ז, יב) והקריב ממנו

דף לז עמוד ב

אחד מכל קרבן אחד שלא יטול פרוס והכא כמאן דפריסא דמיא קמ״ל

מיתיבי המעיסה בית שמאי פוטרין וב״ה מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין איזהו המעיסה ואיזהו החליטה המעיסה קמח שעל גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שעל גבי קמח

ר׳ ישמעאל ב״ר יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה עשאן באילפס פטור בתנור חייב

ותנא קמא מאי שנא המעיסה ומאי שנא חליטה אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א״ר יהודה ואיתימא ר׳ יהושע בן לוי כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו ותברא מי ששנה זו לא שנה זו

קתני מיהת וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה שעשאן באילפס פטור בתנור חייב תיובתא דר׳ יוחנן אמר לך ר׳ יוחנן תנאי היא דתניא יכול יהא מעיסה וחלוטה חייבין בחלה ת״ל לחם

ר׳ יהודה אומר אין לחם אלא האפוי בתנור ר׳ יהודה היינו תנא קמא אלא לאו מעשה אילפס איכא בינייהו תנא קמא סבר מעשה אילפס חייבין ור׳ יהודה סבר מעשה אילפס פטורין

לא דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין והכא כגון שחזר ואפאו בתנור קא מיפלגי דתנא קמא סבר כיון שחזר ואפאו בתנור לחם קרינן ביה ור׳ יהודה סבר אין לחם אלא האפוי בתנור מעיקרא וכיון דמעיקרא לאו בתנור אפייה לאו לחם הוא

אמר רבא מאי טעמא דר׳ יהודה דכתיב (ויקרא כו, כו) ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד לחם האפוי בתנור אחד קרוי לחם ושאין אפוי בתנור אחד אין קרוי לחם

יתיב רבה ורב יוסף אחוריה דרבי זירא ויתיב ר׳ זירא קמיה דעולא אמר ליה רבה לר׳ זירא בעי מיניה מעולא הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי הי ניהו מעשה אילפס

א״ל רב יוסף לרבי זירא בעו מיניה מעולא הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מהו אמר ליה מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי רוב עניים עושין כן

אמר רב אסי עיסה של מעשר שני לדברי ר׳ מאיר פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת בחלה

דף לח עמוד א

מצות של מעשר שני לדברי ר׳ מאיר אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח לדברי חכמי׳ יוצא בה ידי חובתו בפסח

אתרוג של מעשר שני לדברי ר׳ מאיר אין יוצא בו ידי חובתו ביום טוב לדברי חכמים אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב

מתקיף לה רב פפא בשלמא עיסה דכתיב (במדבר טו, כ) עריסותיכם משלכם

אתרוג נמי דכתיב (ויקרא כג, מ) ולקחתם לכם לכם משלכם יהא אלא מצה מי כתיב מצתכם

אמר רבא ואיתימא רב יימר בר שלמיא אתיא לחם לחם כתיב הכא (דברים טז, ג) לחם עוני וכתיב התם (במדבר טו, יט) והיה באכלכם מלחם הארץ מה להלן משלכם אף כאן משלכם

לימא מסייע ליה עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר״מ וחכמים אומרים חייבת לימא מסייע היינו הך

הכי קאמר (ליה) לימא מדפליגי בעיסה בהנך נמי פליגי או דילמא שאני התם דכתיב עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני

בעי ר׳ שמעון בן לקיש מהו שיצא אדם ידי חובתו בחלה של מעשר שני בירושלים אליבא דר׳ יוסי הגלילי לא תיבעי לך השתא בחולין לא נפיק בחלתו מיבעיא כי תיבעי לך אליבא דר׳ עקיבא

בחולין הוא דנפיק דאי מיטמו יש להן היתר במושבות אבל חלה דאי מטמיא לית לה היתר במושבות ולשריפה אזלא לא נפיק

או דילמא אמרינן הואיל ואילו לא קרא עליה שם ואיטמי אית לה היתר במושבות ונפיק בה השתא נמי נפיק

איכא דאמרי הא ודאי לא תיבעי לך דודאי אמרינן הואיל כי תיבעי לך חלה הלקוח בכסף מעשר שני

ואליבא דרבנן לא תיבעי לך כיון דאמרי יפדה היינו מעשר כי תיבעי לך אליבא דר׳ יהודה דאמר יקבר

דתנן הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה ר׳ יהודה אומר יקבר

מי אמרינן הואיל ואי לא לקוח הוי והואיל ולא קרא עלי׳ שם ואיטמי יש לו היתר במושבות ונפיק בי׳ השתא נמי נפיק ביה

או דילמא חד הואיל אמרינן תרי הואיל לא אמרינן אמר רבא מסתברא שם מעשר חד הוא:

חלת תודה ורקיקי נזיר וכו׳: מנה״מ אמר רבה דאמר קרא

דף לח עמוד ב

(שמות יב, יז) ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה יצתה זו שאין משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח

רב יוסף אמר אמר קרא (שמות יב, טו) שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעת ימים יצתה זו שאינה נאכלת לשבעת ימים אלא ליום ולילה

תניא כוותיה דרבה ותניא כוותיה דרב יוסף תניא כוותיה דרבה יכול יצא ידי חובתו בחלות תודה ורקיקי נזיר תלמוד לומר ושמרתם את המצות מצה המשתמרת לשם מצה יצתה זו שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח

תניא כוותיה דרב יוסף יכול יצא אדם ידי חובתו בחלות תודה ורקיקי נזיר תלמוד לומר שבעת ימים מצות תאכלו מצה הנאכלת לשבעה יצתה זו שאינה נאכלת לשבעה אלא ליום ולילה

ותיפוק ליה מלחם עוני מי שנאכל באנינות יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה

סבר לה כר׳ עקיבא דאמר עני כתיב

ותיפוק ליה דהוה ליה מצה עשירה

אמר שמואל בר רב יצחק רביעית היא ומתחלקת היא לכמה חלות

ותיפוק ליה דאינן נאכלות בכל מושבות

אמר ריש לקיש זאת אומרת חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון

תניא אמר ר׳ אילעאי שאלתי את ר׳ אליעזר מהו שיצא אדם בחלות תודה ורקיקי נזיר אמר לי לא שמעתי באתי ושאלתי לפני ר׳ יהושע אמר לי הרי אמרו חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמו אין אדם יוצא בהן למכור בשוק יוצא בהן

כשבאתי והרציתי דברים לפני ר׳ אליעזר אמר לי ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני איכא דאמרי ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה בסיני ולא טעמא בעיא

וטעמא מאי אמר רבה כל לשוק אימלוכי מימלך אמר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן איפוק בהו אנא:

דף לט עמוד א

מתני׳ ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בתמכא ובחרחבינא ובעולשין ובמרור יוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין

ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלח שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו:

גמ׳ חזרת חסא עולשין הינדבי תמכא אמר רבה בר בר חנה תמכתא שמה חרחבינא אמר רשב״ל אצוותא דדיקלא ובמרור מרירתא

תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרחלין בחרחבינין ובחזרין רב יהודה אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת

עולשי גינה וחזרת הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי שדה כעולשי גינה וחזרת רבי מאיר אומר אף עסווס וטורא ומר ירואר א״ל ר׳ יוסי עסווס וטורא אחד הוא ומר זה הוא ירואר

תני דבי (ר׳) שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרבינין ובחרגינין ובהרדופנין ר׳ יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן

ר׳ אילעא אומר משום ר״א אף ערקבלים וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי וכשבאתי לפני ר״א בן יעקב הודה לדברי

ר׳ יהודה אומר כל שיש לו שרף ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכסיפין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין א״ר יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא הלכה כאחרים

רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמרירתא א״ל מאי דעתיך דמרירין טפי והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא״ר אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא

מאי חסא דחס רחמנא עילוון ואמר ר׳ שמואל בר נחמני א״ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א״ל הדרי בי

א״ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מרירתא דכופיא דומיא דמצה מה מצה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הירדוף דומיא דמצה מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים

ואימא הרזיפו דומיא דמצה מה מצה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר

א״ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצה מה מצה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה

אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נזרעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים

מתיב רבא חזרת וחזרת גלין עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא

וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות זוגות קתני

מאי נזרעין דאמר רב נזרעין כהלכתן כהלכתן תנינא

דף לט עמוד ב

ערוגה שהיא ששה על ששה טפחים זורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע מהו דתימא הני מילי בזרעין אבל בירקות לא קמ״ל

למימרא דירקות אלימא מזרעים והתנן כל מיני זרעים אין זורעין בערוגה אחת כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת מהו דתימא הני מרור מין זרעים נינהו קמ״ל

זרעים סלקא דעתך והא תנן ירקות ותני בר קפרא ירקות ותני דבי שמואל ירקות חזרת איצטריכא ליה ס״ד אמינא הואיל וסופה להקשות ניתיב לה רווחא טפי

לאו א״ר יוסי בר׳ חנינא קלח של כרוב שהוקשה מרחיבין לו בית רובע אלמא כיון דסופו להקשות יהבינן ליה רווחא טפי ה״נ ניתיב לה רווחא טפי קמ״ל:

יוצאין בהן בין לחין בין יבשין כו׳: א״ר חסדא לא שנו אלא בקלח אבל בעלין לחין אין יבשין לא

והא מדקתני סיפא בקלח שלהן מכלל דרישא עלין פרושי קא מפרש כי קתני בין לחין בין יבשין אקלח

מיתיבי יוצאין בהן ובקלח שלהן בין לחין בין יבשין דברי ר׳ מאיר וחכ״א לחין יוצאין בהן יבשין אין יוצאין בהן ושוין שיוצאין בהן כמושין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין

כללו של דבר כל שיש בו טעם מרור יוצאין בו וכל שאין בו טעם מרור אין יוצאין בו תרגומא אקלח ת״ר אין יוצאין בהן כמושין משום ר״א בר׳ צדוק אמרו יוצאין בהן כמושין

בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור של מעשר שני בירושלים אליבא דר׳ עקיבא לא תיבעי לך השתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן מיבעי׳

כי תיבעי לך אליבא דר׳ יוסי הגלילי מאי במצה דאורייתא הוא דלא נפיק אבל מרור דרבנן נפיק

או דילמא כל דתקינו רבנן כעין דאורייתא תקון אמר רבא מסתברא מצה ומרור:

מתני׳ אין שורין את המורסן לתרנגולים אבל חולטין האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ אבל שפה היא בבשרה יבש לא ילעוס אדם חיטין ויניח על מכתו מפני שהן מחמיצות:

גמ׳ תנו רבנן אלו דברים שאין באין לידי חימוץ האפוי והמבושל וחלוט שחלטו ברותחין מבושל אדמבשל ליה מחמע אמר רב פפא האפוי שבישלו קאמר

תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ אמר רב פפא והוא דעביד טיף להדי טיף

אמרי דבי ר׳ שילא ותיקא שרי והתניא ותיקא אסור לא קשיא הא דעבדיה במישחא ומילחא הא דעבדיה במיא ומילחא

אמר מר זוטרא לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא דילמא לא בשיל שפיר ואתי לידי חימוץ אמר רב יוסף לא ליחלוט איניש

דף מ עמוד א

תרי חיטי בהדי הדדי דילמא אזלא חדא ויתבה בציריא דחברתה ולא סליק להו דיקולא דמיא מארבע רוחתא ואתי לידי חימוץ

ואמר אביי לא ליחרוך איניש תרי שבולי בהדי הדדי דילמא נפקי מיא מהאי ובלע אידך ואתיא לידי חימוץ אמר לי׳ רבא א״ה אפילו חדא נמי דילמא נפיק מהאי רישא ובלע אידך רישא אלא אמר רבא מי פירות נינהו ומי פירות אינן מחמיצין

והדר ביה אביי מההיא דכל אגב מדלייהו לא מחמצי דאמר אביי האי חצבא דאבישנ׳ סחיפא שרי זקיפא אסור רבא אמר אפילו זקיפא נמי שרי מי פירות נינהו ומי פירות אינן מחמיצין

ת״ר אין לותתין שעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות

ר׳ יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן אמר שמואל אין הלכה כר׳ יוסי

א״ר חסדא אמר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחן על פי חבית והן נתבקעות מאיליהן ושמואל אמר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש

אמר רבה בעל נפש לא ילתות מאי איריא בעל נפש אפילו כולי עלמא נמי דהא תניא אין לותתין שעורין בפסח הכי קאמר בעל נפש אפי׳ חיטין דשרירי לא ילתות

א״ל ר״נ מאן דציית ליה לאבא אכיל נהמא דעיפושא דהא בי רב הונא לתתי ובי רבא בר אבין לתתי ורבא אמר אסור ללתות

אלא הא דתניא אין לותתין שעורין בפסח שעורין הוא דלא הא חיטי שרי לא מיבעי׳ קאמר לא מיבעיא חיטין כיון דאית ביה ציריא עיילי בהו מיא אבל שערי דשיעי אימא שפיר דמי קמ״ל

הדר אמר רבא מותר ללתות דתניא יוצאין בפת נקיה והדראה ואי אפשר נקיה בלא לתיתה

איתיביה רב פפא לרבא הקמחין והסלתות של נכרים של כפרים טהורים ושל כרכין טמאין

דכפרים מ״ט לאו משום דלא לתתי וקא קרי ליה סולת

תרגומא אקמחא בתר דנפיק אמר מ״ט לא אימא ליה מהא דאמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר שמואל חיטין של מנחות אין לותתין אותם וקא קרי להו סולת

הדר אמר רבא מצוה ללתות שנאמר (שמות יב, יז) ושמרתם את המצות אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה לאו שימור הוא

דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא

מ״ט משום דלא עבד בהו שימור ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן

וממאי דילמא שאני התם דבעידנא דנחית לשימור לא עבד לה שימור אבל היכא דבעידנא דנחית לשימור עביד לה שימור הכי נמי דשימור דלישה הוי שימור

ואפ״ה לא הדר ביה רבא דאמר להו להנהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה אלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן

מר בריה דרבינא

דף מ עמוד ב

מנקטא ליה אימיה בארבי:

ההוא ארבא דחיטי דטבעא בחישתא שריא רבא לזבוני לנכרים

איתיביה רבה בר ליואי לרבא בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לנכרי ולא יעשה בו מרדעת לחמור אבל עושין אותו תכריכין למת

לנכרי מאי טעמא לא לאו משום דהדר מזבין לישראל

הדר אמר רבא לזבינהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא

תנו רבנן אין מוללין את הקדירה בפסח והרוצה שימלול נותן את הקמח ואח״כ נותן את החומץ ויש אומרים אף נותן את החומץ ואח״כ נותן את הקמח

מאן י״א

א״ר חסדא רבי יהודה היא דתנן האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר

ונוקמה כר׳ יוסי (דתנן) ר׳ יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן

כי אשמעינן ליה לרבי יוסי הני מילי דאיתיה בעיניה אבל על ידי תערובת לא

עולא אמר אחד זה ואחד זה אסור משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב

רב פפי שרי ליה לבורדיקי דבי ריש גלותא לממחה קדירה בחסיסי אמר רבא איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי א״ד רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי:

מתני׳ אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר

אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סכין ומטבילין אותו בהן

מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין:

גמ׳ אמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד

ותניא נמי הכי אין נותנין קמח לתוך החרוסת ואם נתן ישרף מיד לתוך החרדל ר׳ מאיר אומר ישרף מיד וחכמים אומרים יאכל מיד אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי חכמים א״ל רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהודה

דף מא עמוד א

אחרוסת קאמר מר או אחרדל קאמר מר א״ל למאי נפקא מינה

לדרב כהנא דאמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך החרוסת דברי הכל ישרף מיד

א״ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי

א״ר אשי כוותיה דרב כהנא מסתברא מדאמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי מאי לאו צמותי הוא דלא צמית הא חמועי מחמעא

לא דילמא לא מצמת צמית ולא חמוע מחמע:

אין מבשלין וכו׳: ת״ר (שמות יב, ט) במים אין לי אלא במים שאר משקין מניין

אמרת קל וחומר ומה מים שאין מפיגין טעמן אסורין שאר משקין שמפיגין טעמן לא כ״ש

רבי אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מניין ת״ל (שמות יב, ט) ובשל מבושל מ״מ

מאי בינייהו איכא בינייהו צלי קדר

ורבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו מבעי ליה לכדתניא בשלו ואח״כ צלאו או שצלאו ואח״כ בשלו חייב

בשלמא בשלו ואח״כ צלאו חייב דהא בשליה אלא צלאו ואח״כ בשלו הא צלי אש הוא אמאי

אמר רב כהנא הא מני רבי יוסי היא דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר״מ רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע״פ שלא נימוח

עולא אמר אפילו תימא ר״מ שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מ״מ

ת״ר יכול צלאו כל צורכו יהא חייב ת״ל (שמות יב, ט) אל תאכל ממנו נא ובשל מבושל במים נא ובשל מבושל אמרתי לך ולא שצלאו כל צורכו

היכי דמי אמר רב אשי דשויא חרוכא

תנו רבנן יכול אכל כזית חי יהא חייב תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי

יכול יהא מותר תלמוד לומר (שמות יב, ט) כי אם צלי אש היכי דמי נא אמר רב כדאמרי פרסאי אברנים

אמר רב חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור פסח שבשלו בחמי טבריא חייב

מאי שנא בשבת דלא דתולדות אש בעינן וליכא פסח נמי לאו תולדות אש הוא

אמר רבא מאי חייב דקתני דקא עבר משום צלי אש

רב חייא בריה דרב נתן מתני לה להא דרב חסדא בהדיא א״ר חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור ופסח שבשלו בחמי טבריא חייב שעבר משום צלי אש

אמר רבא אכלו נא

דף מא עמוד ב

לוקה שתים מבושל לוקה שתים נא ומבושל לוקה שלש

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות

איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי

איכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה

רבא אמר אכל זג לוקה שתים חרצן לוקה שתים זג וחרצן לוקה שלש

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי איכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה

ת״ר אכל כזית נא מבעוד יום פטור כזית נא משחשיכה חייב אכל כזית צלי מבעוד יום לא פסל עצמו מבני חבורה כזית צלי משחשיכה פסל עצמו מבני החבורה

תניא אידך יכול אכל כזית נא מבעוד יום יהא חייב ודין הוא ומה בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו דין שישנו בבל תאכל נא

או לא בשעה שאינו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שישנו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא

ואל תתמה שהרי הותר מכללו אצל צלי

תלמוד לומר (שמות יב, ט) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש שאין תלמוד לומר כי אם צלי אש ומה תלמוד לומר כי אם צלי אש לומר לך בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא

רבי אומר אקרא אני בשל מה ת״ל מבושל שיכול אין לי אלא שבישלו משחשיכה בשלו מבעוד יום מנין תלמוד לומר בשל מבושל מכל מקום

והאי בשל מבושל אפקיה רבי לצלי קדר ולשאר משקין

אם כן לימא קרא או בשל בשל או מבושל מבושל מאי בשל מבושל שמעת מינה תרתי

תנו רבנן אכל צלי מבעוד יום חייב וכזית נא משחשיכה חייב

קתני צלי דומיא דנא מה נא בלאו אף צלי בלאו

בשלמא נא כתיב אל תאכלו ממנו נא אלא צלי מנלן

דכתיב (שמות יב, ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה אין ביום לא

האי לאו הבא מכלל עשה הוא וכל לאו הבא מכלל עשה עשה

אמר רב חסדא הא מני

דף מב עמוד א

רבי יהודה היא דתניא (ויקרא כב, כג) שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימים לבדק הבית מכאן אמרו כל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה

אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת״ל (ויקרא כב, א) וידבר ה׳ אל משה לאמר לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה דברי רבי יהודה

אמר לו רבי לבר קפרא מאי משמע

אמר לו דכתיב לאמר לא נאמר בדברים

בי רב אמרי לאמר לאו אמור:

מי תשמישו של נחתום וכו׳: תני חדא שופכין במקום מדרון ואין שופכין במקום האישבורן ותניא אידך שופכין במקום האישבורן

לא קשיא הא דנפישי דקוו הא דלא נפישי דלא קוו

אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו

דרשה רב מתנה בפפוניא למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא אמר להו אנא במיא דביתו אמרי

דרש רבא אשה לא תלוש בחמה ולא בחמי חמה ולא במים הגרופין מן המולייר ולא תגביה ידה מן התנור עד שתגמור את כל הפת (וצריך) שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידיה

איבעיא להו עברה ולשה מהו מר זוטרא אמר מותר רב אשי אמר אסור

אמר מר זוטרא מנא אמינא לה דתניא אין לותתין השעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורים לא נתבקעו מותרין

ורב אשי אמר אטו כולהו חדא מחיתא מחיתינהו היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר:

הדרן עלך כל שעה

מתני׳ **ואלו** עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים

ר״א אומר אף תכשיטי נשים

זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת:

גמ׳ ת״ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף

מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא

ת״ר ג׳ דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן פת קיבר ושכר חדש וירק חי

ת״ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקייה בשר שמן ויין ישן פת נקייה

דף מב עמוד ב

דסמידא בשר שמן דצפירתא דלא אפתח יין ישן עתיק עתיקי

כל מילי דמעלי להאי קשה להאי ודקשה להאי מעלי להאי בר מזנגבילא רטיבא ופילפלי אריכתא ופת נקייה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה:

שכר המדי: דרמו ביה מי שערי:

וחומץ האדומי: דשדו ביה שערי

אמר רב נחמן (בר יצחק) בתחלה כשהיו מביאין נסכים מיהודה לא היה יינם של יהודה מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין והיו קורין אותו חומץ סתם

ועכשיו אין יינם של אדומיים מחמיץ עד שנותנין לתוכן שעורין וקורין אותו חומץ האדומי לקיים מה שנאמר (יחזקאל כו, ב) אמלאה החרבה אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא (בראשית כה, כג) ולאם מלאם יאמץ

תניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה הלוקח חומץ מעם הארץ אינו צריך לעשר מפני שחזקה אינו בא אלא מן התמד ועכשיו הלוקח חומץ מעם הארץ צריך לעשר שחזקתו אינו בא אלא מן היין

וסבר רבי יהודה תמד לאו בר עשורי הוא והא (תניא) המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב

הכי קאמר לא נחשדו עמי הארץ על התמד אי בעית אימא נחשדו ולא קשיא הא בדרווקא הא בדפורצני:

וזיתום המצרי וכו׳: מאי זיתום המצרי

תנא רב יוסף תלתא שערי תלתא קורטמי ותלתא מלחא

רב פפא מפיק שערי ומעייל חיטי וסימניך סיסני

תרו להו וקלו להו וטחני להו ושתו להו מדיבחא ועד עצרתא דקמיט מרפי ליה ודרפי מקמיט ליה לחולה ולאשה עוברה סכנתא:

וזומן של צבעים וכו׳: הכא תרגימו מיא דחיורי דצבעי בהו לבא:

ועמילן של טבחים וכו׳: פת תבואה שלא הביאה שליש שמניחה על פי קדירה ושואבת הזוהמא:

וקולן של סופרים וכו׳: הכא תרגומא פרורא דאושכפי

רב שימי מחוזנאה אמר זה טיפולן של בנות עשירים שמשיירות אותו לבנות עניים

איני והא תנא רבי חייא ארבעה מיני מדינה ושלשה מיני אומנות ואי אמרת טיפולן של בנות עשירים מאי מיני אומנות איכא

ואלא מאי פרורא דאושכפי אמאי קרי ליה האי קולן של סופרים קולן של רצענין מיבעיא ליה אמר רב אושעיא לעולם פרורא דאושכפי ומאי קרי ליה קולן של סופרים דסופרים נמי מדבקין בהו ניירותיהן:

רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים וכו׳: תכשיטי נשים סלקא דעתך אלא אימא אף טיפולי נשים דאמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל

דף מג עמוד א

שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים בנות עניים טופלות אותן בסיד בנות עשירים טופלות אותן בסולת בנות מלכים בשמן המור שנא׳ (אסתר ב, יב) ששה חדשים בשמן המור

מאי שמן המור רב הונא בר ירמיה אומר סטכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן זית שלא הביא שליש

תניא ר׳ יהודה אומר אנפיקנין שמן זית שלא הביא שליש ולמה סכין אותו מפני שמשיר את השיער ומעדן את הבשר:

זה הכלל כל שהוא ממין דגן: תניא א״ר יהושע וכי מאחר ששנינו כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח למה מנו חכמים את אלו כדי שיהא רגיל בהן ובשמותיהן

כי הא דההוא בר מערבא איקלע לבבל הוה בישרא בהדיה אמר להו קריבו לי מתכילתא שמע דקאמרי קריבו ליה כותח כיון דשמע כותח פירש:

הרי אלו באזהרה:

מאן תנא דחמץ דגן גמור ע״י תערובות ונוקשה בעיניה בלאו

אמר רב יהודה אמר רב ר״מ היא דתניא שיאור ישרף ונותנו לכלבו והאוכלו בארבעים

הא גופא קשיא אמרת שיאור ישרף אלמא אסור בהנאה והדר תני ונותנו לפני כלבו אלמא מותר בהנאה

הכי קאמר שיאור ישרף דר״מ לר׳ מאיר דר׳ יהודה לר׳ יהודה ונותנו לפני כלבו דר׳ מאיר לר׳ יהודה

והאוכלו בארבעים אתאן לר׳ מאיר

שמעינן ליה לרבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת

רב נחמן אמר ר״א היא דתניא על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלאו דברי ר׳ אליעזר וחכמים אומרים על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלא כלום ושמעינן ליה לר׳ אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו וכל שכן נוקשה בעיניה

ורב נחמן מ״ט לא אמר כרב יהודה

אמר לך דילמא עד כאן לא קאמר ר״מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור על ידי תערובת לא

ורב יהודה מ״ט לא אמר כרב נחמן

אמר לך עד כאן לא קאמר ר״א התם אלא חמץ דגן גמור ע״י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא אמר

תניא כוותיה דרב יהודה (שמות יב, כ) כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי יכול יהא ענוש כרת ת״ל (שמות יב, טו) כי כל אוכל חמץ ונכרתה על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו

מאן שמעת ליה דאמר על עירובו בלאו ר״א היא ואילו נוקשה בעיניה לא קאמר ש״מ נוקשה לר״א לית ליה

ור״א עירובו בלאו מנא ליה דכתיב כל מחמצת לא תאכלו

אי הכי כרת נמי לחייב דהא כתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה

ההוא מיבעי ליה לכדתניא (מחמצת) אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת ד״א מניין ת״ל כל מחמצת ונכרתה

אי הכי דלאו נמי להכי הוא דאתא

אלא טעמא דר״א מכל

התם נמי הכתיב כל ההוא מיבעי ליה לרבות את הנשים

נשים מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר׳ ישמעאל אמר קרא (במדבר ה, ו) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה

איצטריך

דף מג עמוד ב

סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ והני נשי הואיל וליתנהו בקום אכול מצה דהויא ליה מצות עשה שהזמן גרמא (היא) אימא בבל תאכל חמץ נמי ליתנהו קמ״ל

והשתא דאתרבו להו בבל תאכל חמץ איתרבי נמי לאכילת מצה כרבי אליעזר דאמר ר״א נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנא׳ לא תאכל עליו חמץ וגו׳ כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה והני נשי נמי הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה

ומאי חזית דהאי כל לרבויי נשים ומפקת עירובו אימא לרבויי עירובו

מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין קאי באוכלין מרבה נאכלין

מתקיף לה רב נתן אבוה דרב הונא (בריה דרב נתן) וכל היכא דקאי באוכלין לא מרבה נאכלין והא תניא (ויקרא ז, כה) כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב אין לי אלא חלב תמימין שראוי ליקרב חלב בעלי מומין מנין ת״ל מן הבהמה חלב חולין מניין ת״ל כי כל והא הכא דקאי באוכלין וקא מרבה נאכלין

התם דליכא אוכלין מרבה נאכלין הכא דאיכא אוכלין לא שביק להו לאוכלין ומרבה נאכלין

ורבנן דלית להו עירוב כל לא דרשי אלא נשים מנא להו

כל לא דרשי כי כל דרשי

ור״א אימא כל לרבות את הנשים כי כל לרבות את עירובו

וכי תימא כי כל ר״א לא דריש והתניא (ויקרא ב, יא) שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת״ל כל עירובו מניין ת״ל כי כל מאן שמעת ליה דדריש כל רבי אליעזר וקא דריש כי כל

קשיא

א״ר אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה (במדבר ו, ג) משרת

וזעירי אמר אף שאור בל תקטירו

כמאן כר״א דדריש כל

אי הכי

דף מד עמוד א

לענין חמץ בפסח נמי

אין הכי נמי ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה לפחות מכזית קמשמע לן דהקטרה לאו לפחות מכזית

יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי לרב דימי וכל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור

והתנן המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו בלבד

והוינן בה מקום מגעו אמאי פסולה הא בטלי להו תבלין ברוב ואמר רבה בר בר חנה מה טעם הואיל וזר לוקה עליהן בכזית היכי דמי לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור

לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס

וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היא א״ל אין

אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר״א בכותח הבבלי

אלא מאי משום דהיתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר״א בכותח הבבלי אלא הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי בעיניה דקשריף וקאכיל ליה בטלה דעתיה אצל כל אדם ואי משטר קשטר ואכיל לית ביה כזית בכדי אכילת פרס

איתיביה שתי קדירות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך התרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו

ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר תרומה לתוך כו׳ א״ל הנח לתרומת תבלין דרבנן

איתיביה שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם ב׳ סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר

אמר ליה הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן

והאי משרת להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה לכדתניא משרת

דף מד עמוד ב

ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב

מכאן אתה דן לכל התורה כולה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר כלאים שאיסורו איסור עולם ואיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אינו דין שיעשה טעם כעיקר

והוא הדין לערלה בשתים

הא מני רבנן היא ורבי יוחנן דאמר כרבי עקיבא

הי ר״ע אילימא ר״ע דמתני׳ דתנן רבי עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש בו לצרף כדי כזית חייב וממאי דמפת ומיין דילמא מיין לחודיה

וכי תימא מיין לחודיה מאי למימרא הא קמ״ל דאע״ג דתערובת

אלא ר״ע דברייתא דתניא ר״ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב

ור״ע טעם כעיקר מנא ליה יליף מבשר בחלב לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי לא שנא

ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא

ומאי חידוש אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדדי אסור

אלא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי בשיל ליה בשולי אסור

ור״ע נמי בשר בחלב ודאי חידוש הוא

אלא יליף מגיעולי נכרים גיעולי נכרים לאו טעמא בעלמא הוא ואסור הכא נמי ל״ש

ורבנן גיעולי נכרים נמי חידוש הוא דהא כל נותן טעם לפגם מותר דגמרינן מנבילה והכא אסור

ורבי עקיבא כדרב חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא הלכך לאו נותן טעם לפגם הוא

ורבנן קדירה בת יומא נמי לא אפשר דלא פגמה פורתא

א״ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מדרבנן נשמע לרבי עקיבא מי לא אמרי רבנן משרת ליתן טעם כעיקר מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה לרבי עקיבא נמי משרת להיתר מצטרף לאיסור מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה כולה

א״ל

דף מה עמוד א

משום דהוה נזיר וחטאת שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין

נזיר הא דאמרן חטאת מאי היא דתניא (ויקרא ו, כ) כל אשר יגע בבשרה יקדש וגו׳ יכול אפילו לא בלעה ת״ל בבשרה (יקדש) עד שיבלע בבשר

יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תיפסל ואם כשירה היא תאכל כחמור שבה

ורבנן נמי ניהוי נזיר וחטאת שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין

אמרי הנהו מיצריך צריכי

ור״ע מאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא בחטאת לא גמר נזיר מינה דחולין מקדשים לא גמרינן אלא לכתוב רחמנא בנזיר ותיתי חטאת ותגמור מיניה דהא כל איסורין שבתורה קא גמר מנזיר

ורבנן אמרי לך מיצרך צריכי חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמר ומשרת ליתן טעם כעיקר ומכאן אתה דן לכל התורה כולה

ור׳ עקיבא תרוייהו להיתר מצטרף לאיסור והוו להו שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין

א״ל רב אשי לרב כהנא אלא הא דתניא (במדבר ו, ד) מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם זה השתא לר״ע איסור והיתר מצטרפין איסור ואיסור מיבעיא

אמר ליה איסור והיתר בבת אחת איסור ואיסור בזה אחר זה:

מתני׳ בצק שבסידקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם (לא) בטל במיעוטו

וכן לענין הטומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה:

גמ׳ אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שאין עשויין לחזק אבל במקום שעשויין לחזק אינו חייב לבער

מכלל דפחות מכזית אפי׳ במקום שאין עשוי לחזק אינו חייב לבער

איכא דמתני לה אסיפא ואם לאו בטל במיעוטו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאין עשוי לחזק חייב לבער מכלל דכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לבער

תניא כלישנא קמא תניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא בצק שבסידקי עריבה במקום העשוי לחזק אינו חוצץ ואינו עובר ובמקום שאין עשוי לחזק חוצץ ועובר במה דברים אמורים בכזית אבל בפחות מכזית אפילו במקום שאין עשוי לחזק אינו חוצץ ואינו עובר

ותניא כלישנא בתרא בצק שבסידקי עריבה במקום העשוי לחזק

דף מה עמוד ב

אינו חוצץ ואינו עובר במקום שאין עשוי לחזק חוצץ ועובר במה דברים אמורים בפחות מכזית אבל בכזית אפילו במקום העשוי לחזק חוצץ ועובר

קשיין אהדדי אמר רב הונא סמי קילתא מקמי חמירתא

רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא דתניא הפת שעיפשה חייב לבער מפני שראוי לשוחקה ולחמע בה כמה עיסות אחרות

רבי שמעון בן אלעזר אומר במה דברים אמורים במקויימת לאכילה אבל כופת שאור שייחדה לישיבה בטלה מדאמר ר׳ שמעון בן אלעזר בטלה מכלל דתנא קמא סבר לא בטלה אלמא קסבר כל כזית אע״ג דמבטל לא בטיל

אמר ליה אביי תרצת בכזית פחות מכזית מי תרצת אלא הא והא ר׳ שמעון בן אלעזר היא ולא קשיא הא במקום לישה הא שלא במקום לישה

אמר רב אשי לא תימא שלא במקום לישה אגבה דאגנא אלא אשיפתא דאגנא

פשיטא מהו דתימא זמנא דאטיף ומטי להתם קא משמע לן

א״ר נחמן אמר רב הלכה כר׳ שמעון בן אלעזר

איני והאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה טח אין לא טח לא

מאן דמתני הא לא מתני הא

איכא דאמרי אמר רב נחמן אמר רב אין הלכה כר׳ שמעון בן אלעזר דאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה וכו׳

אמר רב נחמן אמר שמואל שני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהן רואין כל שאילו ינטל החוט וניטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו חייב לבער

אמר עולא לא אמרן אלא בעריבה אבל בבית חייב לבער

מאי טעמא דזימנין דכניש להו ונפלי גבי הדדי

אמר עולא בעו במערבא בית ועלייה מהו בית ואכסדרא מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו

תיקו

ת״ר הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח משום ר׳ נתן אמרו אינה מטמאה

כמאן אזלא הא דתנן כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב כמאן דלא כר׳ נתן

תנו רבנן עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח תוך שלשה ימים חייב לבער קודם שלשה ימים אינו חייב לבער אמר ר׳ נתן במה דברים אמורים שלא נתן לתוכה עורות אבל נתן לתוכה עורות אפילו תוך שלשה אין חייב לבער

אמר רבא הלכה כר׳ נתן אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת:

וכן לענין טומאה אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה:

מי דמי התם בשיעורא תליא מילתא הכא בקפידא תליא מילתא

אמר רב יהודה אימא ולענין הטומאה אינו כן

א״ל אביי הא וכן לענין טומאה קתני אלא אמר אביי הכי קאמר וכן

דף מו עמוד א

לענין צירוף טומאה בפסח ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא

היכי דמי כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב מצטרף בשאר ימות השנה דבקפידא תליא מילתא אם מקפיד עליו מצטרף אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה

מתקיף לה רבא מי קתני מצטרף והא חוצץ קתני אלא אמר רבא וכן להעלות טהרה לעריבה

היכי דמי כגון דאיטמי הך עריבה ובעי לאטבולי בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא סלקא לה טבילה בשאר ימות השנה בקפידא תליא מילתא אי מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה

מתקיף לה רב פפא מי קתני וכן לענין טהרה הא לענין טומאה קתני אלא אמר רב פפא וכן לענין להוריד טומאה לעריבה

היכי דמי כגון דנגע שרץ בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא נחתה לה טומאה בשאר ימות השנה דבקפידא תליא אם מקפיד עליו חוצץ אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה:

מתני׳ בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור:

גמ׳ אם אין שם כיוצא בו מהו א״ר אבהו אמר ר׳ שמעון בן לקיש כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא מיל

ונימא מיל הא קמ״ל דשיעורא דמיל כממגדל נוניא ועד טבריא

א״ר אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ארבעה מילין

אמר רב נחמן בר יצחק אייבו אמרה וארבעה אמר בה וחדא מינייהו עבוד דתנן וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור האדם וכמה כדי עבודה א״ר (אינייא) א״ר ינאי כדי הילוך ארבעה מילין

א״ר יוסי ברבי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר:

מתני׳ כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו״ט

ר״א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירא אומר תטיל בצונן א״ר יהושע

דף מו עמוד ב

לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה:

גמ׳ לימא בטובת הנאה קמיפלגי דר׳ אליעזר סבר טובת הנאה ממון ור׳ יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון

לא דכולי עלמא סברי טובת הנאה אינה ממון והכא בהואיל קמיפלגי דר׳ אליעזר סבר אמרינן הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור׳ יהושע סבר לא אמרינן הואיל

איתמר האופה מיום טוב לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה

רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל

אמר ליה רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מיום טוב לשבת א״ל משום עירובי תבשילין

ומשום עירובי תבשילין שרינן איסורא דאורייתא אמר ליה מדאורייתא צורכי שבת נעשין בי״ט ורבנן הוא דגזרו ביה גזירה שמא יאמרו אופין מי״ט אף לחול וכיון דאצרכוה רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכירא

איתיביה בהמה המסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול לאכול הימנה כזית צלי מבעוד יום יכול לאכול אע״ג דלא בעי למיכל בשלמא לדידי דאמרי הואיל הואיל ואי בעי למיכל מצי אכיל משום הכי ישחוט אלא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל אמאי ישחוט

אמר ליה משום הפסד ממונו ומשום הפסד ממונו שרינן איסורא דאורייתא

אמר ליה אין משום הפסד ממונו גמר בלבו לאכול כזית ואי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה

איתיביה לחם הפנים

דף מז עמוד א

נאכל לתשעה לעשרה ולאחד עשר לא פחות ולא יותר כיצד כדרכו לתשעה נאפה בערב שבת נאכל בשבת לתשעה חל יום טוב להיות בע״ש נאכל לשבת לעשרה שני ימים טובים של ראש השנה נאכל לשבת לאחד עשר לפי שאינו דוחה לא את השבת ולא את הי״ט ואי אמרת צורכי שבת נעשין בי״ט אמאי לא דחי י״ט

א״ל שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו

ולרשב״ג דאמר משום רבי שמעון בן הסגן דוחה את י״ט ואינו דוחה את יום צום מאי איכא למימר

בהא פליגי מר סבר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו ומר סבר שבות רחוקה נמי התירו

מתיב רב מרי שתי הלחם אינן נאכלות לא פחות משנים ולא יותר על שלשה כיצד נאפות ערב יום טוב נאכלות ליום טוב לשנים חל י״ט להיות אחר השבת נאכלות לי״ט לשלשה לפי שאינה דוחה לא את השבת ולא את הי״ט ואי אמרת צורכי שבת נעשין בי״ט השתא דשבת בי״ט שרי דיום טוב ביום טוב מיבעיא

שאני התם דאמר קרא לכם לכם ולא לגבוה

ולרשב״ג דאמר משום ר״ש בן הסגן דוחה את יום טוב מאי איכא למימר סבר לה כאבא שאול דאמר לכם לכם ולא לנכרים

שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר רב הונא מי אמרינן הואיל והא תנן יש חורש תלם אחד וחייבין עליה משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשים וכלאים בכרם

דף מז עמוד ב

ושביעית ביום טוב כהן ונזיר אבית הטומאה ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור

א״ר פפא בר שמואל באבנים מקורזלות

ראויות לכותשן וכתישה ביום טוב מי שרי ראויות לכותשן כלאחר יד בצונמא

צונמא בר זריעה צונמא מלמעלה ועפר תיחוח מלמטה ותיפוק ליה משום עפר תיחוח

אלא אמר מר בר רב אשי בטינא וטינא בר זריעה הוא במתונתא

איתיביה אביי המבשל גיד הנשה בחלב בי״ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביום טוב ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצרכו

אמר ליה אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה

והתני רבי חייא לוקין שתים על אכילתו ושלש על בישולו ואי איתא שלש על אכילתו מיבעי ליה

אלא אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה

ומוקצה דאורייתא הוא א״ל אין דכתיב (שמות טז, ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו ואזהרתה מהכא (שמות כ, ט) מלא תעשה כל מלאכה

א״ל והא את הוא דאמרת בעאי מיניה מרב חסדא ואמרי לה בעאי מיניה מרב הונא הביא שה מאפר ושחטו תמיד ביו״ט מהו

ואת אמרת לן (אמר לי) עלה שה ולא הבכור

אחת ולא מעשר

מן הצאן ולא הפלגס

דף מח עמוד א

(יחזקאל מה, טו) מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטילה במאתים

ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכין מן הטבל

יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל שאיסור גופו גרם לו יצא מוקצה שאין איסור גופו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר

ועוד הא את הוא דאמרת חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ליו״ט

אלא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה ואזהרה מהכא (דברים יג, יח) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לאביי ונלקי נמי משום (דברים ז, כו) ולא תביא תועבה אל ביתך

אלא אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ואזהרה מהכא (דברים יב, ג) ואשיריהם תשרפון באש לא תעשון כן לה׳ אלהיכם

אמר רמי בר חמא הא דרב חסדא ורבה מחלוקת דר״א ורבי יהושע היא דר״א סבר אמרינן הואיל ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל

אמר רב פפא ודילמא עד כאן לא קאמר ר״א התם דאמרינן הואיל אלא דבעידנא דקא עיילי לתנורא כל חדא וחדא חזיא ליה לדידיה אבל הכא דלאורחין הוא דחזי לדידיה לא חזי אימא הכי נמי דלא אמרינן הואיל

אמר רב שישא בריה דרב אידי ודילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דלא אמרינן הואיל אלא דאיכא חדא דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחין אבל הכא דחזי מיהת לאורחין אימא הכי נמי אמרינן הואיל

אמרוה [רבנן] קמיה דרבי ירמיה ור׳ זירא ר׳ ירמיה קיבלה ר׳ זירא לא קיבלה א״ל רבי ירמיה לרבי זירא מילתא דקשיא לן ואתיא כמה שני במאי פליגי ר״א ור׳ יהושע השתא אמרוה משמיה דגברא רבה ולא ניקבלה

אמר ליה היכי אקבלה דתנינא אמר ליה רבי יהושע לדבריך הרי הוא עובר משום (שמות כ, ט) לא תעשה כל מלאכה ושתיק ליה ואי איתא לימא ליה טעמא דידי משום הואיל

א״ל וליטעמיך הא דתנינא בברייתא אמר לו ר״א לדבריך הרי הוא עובר משום בל יראה ובל ימצא ושתיק ליה ה״נ דלא אהדר ליה הא קא מהדר ליה במתני׳ דתנן לא זהו חמץ שמוזהרין עליו משום בל יראה ובל ימצא אלא שתיק ליה בברייתא ומהדר ליה במתני׳ ה״נ אימור שתיק ליה במתני׳ ואהדר ליה במכילתא אחריתי

תניא רבי אומר הלכה כר״א ור׳ יצחק אמר הלכה כבן בתירא

וכמה שיעור עיסה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר בחיטין קבין ובשעורין שלשת קבין ר׳ נתן אומר משום ר״א חילוף הדברים

והתניא רבי ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר בחטין שלשת קבין ובשעורין ארבעה קבין לא קשיא הא בחסיכתא הא במעלייתא

אמר רב פפא שמע מינה גריעין חיטי חסיכתא מחיטי מעלייתא טפי מדגריעין שערי חסיכתא משערי מעלייתא דאילו התם תילתא והכא ריבעא

אמר רב קבא מלוגנאה לפיסחא וכן לחלה (והתניא)

דף מח עמוד ב

חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הכי קאמר קבא מלוגנאי נמי אהאי שיעורא קאי

אמר רב יוסף הני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא לפיסחא א״ל אביי מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקע לה מחלה

א״ל דעבדן כר׳ אליעזר (דתניא) רבי אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר

א״ל והא איתמר עלה אמר רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו מזו אבל כעכין לא הא איתמר עלה א״ר חנינא אפי׳ כעכין

בעי ר׳ ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין מהו תוך כלי בעינן והא ליכא או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא תיקו:

תניא ר׳ אליעזר אומר הסל מצרפן ר׳ יהושע אומר תנור מצרפן רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות:

מתני׳ רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו

וחכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק כאחת אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה

ר׳ עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין זה הכלל תפח תלטוש בצונן:

גמ׳ ת״ר לשה היא מקטפת וחבירתה לשה תחתיה מקטפת היא אופה וחבירתה מקטפת תחתיה והשלישית לשה אופה היא לשה וחבירתה אופה תחתיה והשלישית מקטפת וחוזרת חלילה כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ:

ר״ע אומר לא כל הנשים וכו׳: תניא אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבן גמליאל ילמדינו רבינו בנשים זריזות או בנשים שאין זריזות בעצים לחים או בעצים יבשים בתנור חם או בתנור צונן אמר לי אין לך אלא מה ששנו חכמים זה הכלל תפח תלטוש בצונן:

מתני׳ שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב כרת

איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים זה וזה האוכלו חייב כרת ואיזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו:

גמ׳ תנו רבנן איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו סידוק כקרני חגבים דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה וזה האוכלו חייב כרת

והאנן תנן שיאור ישרף והאוכלו פטור דברי רבי יהודה אימא לרבי מאיר זה וזה האוכלו חייב כרת

אמר רבא מאי טעמא דר׳ מאיר אין לך כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקים מלמטה:

דף מט עמוד א

מתני׳ ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר״מ וחכמים אומרים בזמנו ר״א בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמנן:

גמ׳ תניא ר״א בר צדוק אומר פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת ובא זונין ממונה של ר״ג ואמר הגיע עת לבער את החמץ והלכתי אחר אבא וביערנו את החמץ:

מתני׳ ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לאו מבטלו בלבו

להציל מן הנכרים ומן הנהר ומן הלסטים ומן הדליקה ומן המפולת יבטל בלבו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד

וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה

ועד כמה הן חוזרין ר״מ אומר זה וזה בכביצה ר׳ יהודה אומר זה וזה בכזית וחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ בכביצה:

גמ׳ ורמינהו ההולך לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד

א״ר יוחנן לא קשיא הא ר׳ יהודה הא רבי יוסי דתניא סעודת אירוסין רשות דברי ר׳ יהודה רבי יוסי אומר מצוה

והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת בסעודה שניה אבל בסעודה ראשונה דברי הכל מצוה אפילו תימא הא והא ר׳ יהודה ולא קשיא הא בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה

תניא אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא סעודת אירוסין אבל לא סבלונות אמר לו ר׳ יוסי אני שמעתי סעודת אירוסין וסבלונות

תניא רבי שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה

כגון מאי א״ר יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לעם הארץ דא״ר יוחנן בת כהן לישראל אין זווגן עולה יפה

מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה במתניתא תנא קוברה או קוברתו או מביאתו לידי עניות

איני והא א״ר יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כל שכן שתורה וכהונה מעשרתן לא קשיא הא בת״ח הא בעם הארץ

ר׳ יהושע נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאדבק בזרעיה דהוי ליה חתנא כי אנא

רב אידי בר אבין נסיב כהנתא נפקו מיניה תרי בני סמיכי רב ששת בריה דרב אידי ור׳ יהושע בריה דרב אידי אמר ר״פ אי לא נסיבנא כהנתא לא איעתרי

אמר רב כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי אמרו ליה והא למקום תורה גלית לא גלאי כדגלי אינשי

אמר רבי יצחק כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה שנא׳ (עמוס ו, ד) ואוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק וכתיב לכן עתה יגלו בראש גולים:

ת״ר כל ת״ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות

מאי היא אמר אביי קרו ליה בר מחים תנורי רבא אמר בר מרקיד בי כובי רב פפא אמר בר מלחיך פינכי רב שמעיה אמר בר מך רבע:

ת״ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת״ח שאם מת או גולה מובטח לו שבניו ת״ח ואל ישא בת ע״ה שאם מת או גולה בניו ע״ה

ת״ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת״ח וישיא בתו לת״ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל ולא ישא בת עם הארץ משל לענבי הגפן בענבי הסנה דבר כעור

דף מט עמוד ב

ואינו מתקבל:

תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גדולי הדור לא מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי כנסיות ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות ולא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ ועל בנותיהן הוא אומר (דברים כז, כא) ארור שוכב עם כל בהמה

תניא ר׳ אומר עם הארץ אסור לאכול בשר (בהמה) שנאמר (ויקרא יא, מו) זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף:

אמר רבי אלעזר עם הארץ מותר לנוחרו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו ר׳ אמור לשוחטו אמר להן זה טעון ברכה וזה אינו טעון ברכה:

אמר רבי אלעזר עם הארץ אסור להתלוות עמו בדרך שנאמר (דברים ל, כ) כי היא חייך ואורך ימיך על חייו לא חס על חיי חבירו לא כל שכן

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן עם הארץ מותר לקורעו כדג אמר רבי שמואל בר יצחק ומגבו:

תניא אמר רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר עצם וזה נושך ואינו שובר עצם:

תניא היה רבי מאיר אומר כל המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ומניחה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואין לו בושת פנים אף עם הארץ מכה ובועל ואין לו בושת פנים:

תניא רבי אליעזר אומר אילמלא אנו צריכין להם למשא ומתן היו הורגין אותנו

תנא רבי חייא כל העוסק בתורה לפני עם הארץ כאילו בועל ארוסתו בפניו שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה

גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל ונשותיהן יותר מהן: תנא שנה ופירש יותר מכולן

תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפוטרופוס על היתומים ואין ממנין אותן אפוטרופוס על קופה של צדקה ואין מתלוין עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו

ותנא קמא זמנין דנפיק מיניה זרעא מעליא ואכיל ליה שנאמר (איוב כז, יז) יכין וצדיק ילבש:

וכן מי שיצא וכו׳:

למימרא דרבי מאיר סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר כזית נמי חשיב ורמינהי עד כמה הן מזמנין עד כזית ורבי יהודה אומר עד כביצה

אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה

אביי אמר לעולם לא תיפוך התם בקראי פליגי הכא בסברא פליגי התם בקראי פליגי רבי מאיר סבר (דברים ח, י) ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו בכביצה

הכא בסברא פליגי דרבי מאיר סבר חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה ור׳ יהודה סבר חזרתו

דף נ עמוד א

כאיסורו מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית

תניא ר׳ נתן אומר זה וזה כשתי ביצים ולא הודו לו חכמים

(זכריה יד, ו) והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון מאי יקרות וקפאון

א״ר אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא

ר׳ יוחנן אמר אלו נגעים ואהלות שיקרין הן בעוה״ז וקפויין הן לעולם הבא

ור׳ יהושע בן לוי אמר אלו בני אדם שיקרין הן בעולם הזה וקפויין הן לעוה״ב כי הא דרב יוסף בריה דר׳ יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבוה מאי חזית אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה אמר לו בני עולם ברור ראית ואנן היכי התם כי היכי דאיתו אנן הכא הכי איתינן התם

ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן

(ומאן) נינהו אילימא ר״ע וחביריו משום הרוגי מלכות ותו לא אלא הרוגי לוד

(זכריה יד, כ) ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה׳ מאי מצלות הסוס

א״ר יהושע בן לוי עתיד הקב״ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל

ר׳ אלעזר אמר כל מצילות שתולין לסוס בין עיניו יהיה קדש לה׳

ור׳ יוחנן אמר כל ביזה שבוזזין ישראל עד שעה שהסוס רץ ומציל יהיה קדש לה׳

בשלמא למאן דאמר כל ביזה שבזזו ישראל היינו דכתיב (זכריה יד, כ) והיה הסירות בבית ה׳ כמזרקים לפני המזבח אלא למ״ד בהנך תרתי מאי והיה הסירות בבית ה׳ מילתא אחריתי קאמר דמתעתרי ישראל ומתנדבי ומייתי

בשלמא למ״ד ביזה היינו דכתיב (זכריה יד, כא) ולא יהיה כנעני עוד בבית ה׳ צבאות אלא למ״ד הנך תרתי מאי ולא יהיה כנעני א״ר ירמיה אין כאן עני

וכנעני מנלן דאיקרי תגר דכתיב (בראשית לח, ב) וירא שם יהודה בת איש כנעני מאי כנעני אילימא כנעני ממש אפשר בא אברהם והזהיר את יצחק בא יצחק והזהיר את יעקב ויהודה אזיל ונסיב אלא אמר רבי שמעון בן לקיש בת גברא תגרא דכתיב (הושע יב, ח) כנען בידו מאזני מרמה ואיבעית אימא מהכא (ישעיהו כג, ח) אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ׃

(זכריה יד, ט) והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד אטו האידנא לאו אחד הוא

אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת לעולם הבא כולו הטוב והמטיב

ושמו אחד מאי אחד אטו האידנא לאו שמו אחד הוא

א״ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביו״ד ה״י ונקרא באל״ף דל״ת אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו״ד ה״י ונכתב ביו״ד ה״י

סבר רבא למדרשה בפירקא א״ל ההוא סבא לעלם כתיב

ר׳ אבינא רמי כתיב (שמות ג, טו) זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור אמר הקב״ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו״ד ה״א ונקרא אני באל״ף דל״ת׃

מתני׳ מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם

דף נ עמוד ב

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת כיוצא בו המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער ר׳ יהודה אומר צא והבא לך אף אתה:

גמ׳ מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא הכא מחצות אי נמי התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה הכא שמותי נמי משמתינן ליה

גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי יו״ט ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נידנוד עבירה לאתויי תענית ציבור אינו רואה סימן ברכה לעולם:

ת״ר יש זריז ונשכר ויש זריז ונפסד יש שפל ונשכר ויש שפל ונפסד זריז ונשכר דעביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא זריז ונפסד דעביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא שפל ונשכר דלא עביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא שפל ונפסד דלא עביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא אמר רבא הני נשי דמחוזא אע״ג דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הכי שפל ונשכר קרינן להו

רבא רמי כתיב (תהלים נז, יא) כי גדול עד שמים חסדך וכתיב (תהלים קח, ה) כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה וכדרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

תנו רבנן המצפה לשכר אשתו וריחים אינו רואה סימן ברכה לעולם שכר אשתו מתקולתא ריחייא אגרתא אבל עבדה ומזבנה אישתבוחי משתבח בה קרא דכתיב (משלי לא, כד) סדין עשתה ותמכור:

ת״ר המשתכר בקנים ובקנקנים אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא כיון דנפיש אפחזייהו שלטא בהו עינא: תנו רבנן תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצצי אילנות טובות ונותנין עיניהן בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא דתהו ביה אינשי:

ת״ר ד׳ פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם שכר כותבין ושכר מתורגמנין ושכר יתומים ומעות הבאות ממדינת הים

בשלמא שכר מתורגמנין משום דמיחזי כשכר שבת ומעות יתומים נמי לאו בני מחילה נינהו מעות הבאות ממדינת הים משום דלאו כל יומא מתרחיש ניסא

אלא שכר כותבין מאי טעמא א״ר יהושע בן לוי כ״ד תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו שאילמלי מתעשרין אין כותבין: ת״ר כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכרי תכלת אינן רואין סימן ברכה לעולם ואם עוסקין לשמה רואין:

בני ביישן נהוג דלא הוו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא אתו בנייהו קמיה דר׳ יוחנן אמרו לו אבהתין אפשר להו אנן לא אפשר לן אמר להו כבר קיבלו אבותיכם עליהם שנאמר (משלי א, ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך:

בני חוזאי נהגי דמפרשי חלה מארוזא אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניכלה זר באפייהו איתיביה אביי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור

דף נא עמוד א

אי אתה רשאי להתירן בפניהם אמר לו ולאו מי איתמר עלה אמר רב חסדא בכותאי כותאי מאי טעמא משום דמסרכי מילתא הנך אינשי נמי סרכי מילתא

אלא אמר רב אשי חזינן אי רובן אורז אכלי לא ניכלה זר באפייהו דילמא משתכחא תורת חלה מינייהו ואי רובן דגן אכלי ניכלה זר באפייהו דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב

גופא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהן אמר רב חסדא בכותאי עסקינן וכ״ע לא והתניא רוחצין שני אחין כאחד ואין רוחצין שני אחין בכבול ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שרחצו שניהם כאחד בכבול ולעזה עליהן כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כך ונשמט הלל ויצא לבית החיצון ולא רצה לומר להן מותרין אתם

יוצאים בקורדקיסון בשבת ואין יוצאין בקורדקיסון בשבת בבירי ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שיצאו בקורדקיסון בשבת בבירי ולעזה עליהן המדינה ואמרו מימינו לא ראינו כך ושמטום ונתנום לעבדיהן ולא רצו לומר להן מותרין אתם

ויושבין על ספסלי נכרים בשבת ואינן יושבין על ספסלי נכרים בשבת בעכו ומעשה בר״ש בן גמליאל שישב על ספסלי נכרים בשבת בעכו ולעזה עליו כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כך נשמט על גבי קרקע ולא רצה לומר להן מותרין אתם בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמו

בשלמא ספסלי נכרים משום דמחזי כמקח וממכר בקורדקיסון נמי דילמא משתלפין ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים

אלא רוחצין מאי טעמא לא כדתניא עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו ור׳ יהודה מתיר באביו מפני כבוד אביו והוא הדין לבעל אמו

ואתו אינהו וגזור בשני אחין משום בעל אחותו תנא תלמיד לא ירחץ עם רבו ואם רבו צריך לו מותר

כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא עול לגביה רב עוירא סבא ורבה בריה דרב הונא כיון דחזינהו כסייה מינייהו אתו ואמרו ליה לאביי אמר להו שווינכו ככותאי

ורבה בר בר חנה לית ליה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר אביי הני מילי מבבל לבבל ומארץ ישראל לא״י אי נמי מבבל לא״י אבל מא״י לבבל לא כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו

רב אשי אמר אפילו תימא מא״י לבבל הני מילי היכא דאין דעתו לחזור ורבה בר בר חנה דעתו לחזור הוה א״ל רבה בר בר חנה לבניה בני לא תאכל בני בפני ולא שלא בפני אני שראיתי את ר׳ יוחנן שאכל כדי הוא ר׳ יוחנן לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה לא ראית אותו לא תאכל בין בפני בין שלא בפני

ופליגא דידיה אדידיה דאמר רבה בר בר חנה סח לי רבי יוחנן בן אלעזר פעם אחת נכנסתי אחר ר״ש בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה

דף נא עמוד ב

ונטל ספיחי כרוב ואכל ונתן לי ואמר לי בני בפני אכול שלא בפני לא תאכל אני שראיתי את ר״ש בן יוחי שאכל כדי הוא ר׳ שמעון בן יוחי לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אתה בפני אכול שלא בפני לא תאכל

מאי ר״ש דתניא רבי שמעון אומר כל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה וחכ״א כל הספיחין אסורים

ותרוייהו אליבא דר׳ עקיבא דתניא (ויקרא כה, כ) הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו א״ר עקיבא וכי מאחר שאין זורעין מהיכא אוספין מכאן לספיחין שהן אסורין

במאי קא מיפלגי רבנן סברי גזרינן ספיחי כרוב אטו שאר ספיחי דעלמא ור״ש סבר לא גזרינן ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמא:

ההולך ממקום וכו׳: בשלמא ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ולא ליעביד

אלא ממקום שאין עושין למקום שעושין אל ישנה אדם מפני המחלוקת ונעביד הא אמרת נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא משם

אמר אביי אריסא רבא אמר לעולם אסיפא והכי קאמר אין בזו מפני שינוי המחלוקת מאי קא אמרת הרואה אומר מלאכה אסורה מימר אמרי כמה בטלני הוי בשוקא

א״ל רב ספרא לרבי אבא כגון אנן דידעינן בקביעא דירחא

דף נב עמוד א

ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת במדבר מאי א״ל הכי אמר רב אמי ביישוב אסור במדבר מותר

רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא בי״ט שני של עצרת שמתיה רב יוסף א״ל אביי ולנגדיה מר נגידי א״ל עדיפא עבדי ליה דבמערבא מימנו אנגידא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא

א״ד נגדיה רב יוסף א״ל אביי נשמתיה מר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו מנדין על שני ימים טובים של גליות א״ל ה״מ איניש דעלמא הכא צורבא מדרבנן הוא דטבא ליה עבדי דבמערבא מימנו אנגדתא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא:

כיוצא בו המוליך פירות שביעית וכו׳: ולית ליה לר׳ יהודה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם

אמר רב שישא בריה דרב אידי מילתא אחריתי קאמר ר׳ יהודה וה״ק או ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומו חייב לבער ר׳ יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא לא כלו להו

למימרא דר׳ יהודה לקולא קאמר והאמר ר״א לא אמר רבי יהודה אלא לחומרא אלא איפוך אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא כלו להו

אביי אמר לעולם כדקתני וה״ק או ממקום שלא כלו למקום שכלו והחזירן למקומן ועדיין לא כלו אינו חייב לבער רבי יהודה אומר צא והבא לך אף אתה מהיכא דאייתינהו והא כלו להו

מתקיף לה רב אשי לרבי יהודה אטו אגבא דחמרא קלטינהו אלא אמר רב אשי בפלוגתא דהני תנאי דתנן הכובש שלשה כבשין בחבית אחת ר״א אומר אוכלין על הראשון

ר׳ יהושע אומר אף על האחרון ר״ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו

רבינא אמר בפלוגתא דהני תנאי דתנן אוכלין בתמרין עד שיכלה האחרון שבצוער רשב״ג אומר

דף נב עמוד ב

אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על שבין השיצין

תנן התם שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ושלש ארצות בכל אחת ואחת ולמה אמרו שלש ארצות לביעור שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה

מנא הני מילי אמר רב חמא בר עוקבא א״ר יוסי בר חנינא אמר קרא (ויקרא כה, ז) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמה שבבית כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית

וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה

ת״ר פירות שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ מתבערין בכל מקום שהן רשב״א אומר יחזרו למקומן ויתבערו משום שנאמר בארצך הא אפיקתיה

קרי ביה בארץ בארצך אי נמי מאשר בארצך

רב ספרא נפק מארץ ישראל לחוצה לארץ הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית לוו בהדיה רב הונא בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דרבי אבהו הלכה כר״ש בן אלעזר או לא א״ל רב כהנא הכי א״ר אבהו הלכה כר׳ שמעון בן אלעזר א״ל רב הונא בריה דרב איקא הכי א״ר

אבהו אין הלכה כרשב״א

אמר רב ספרא נקוט הא כללא דרב הונא בידך דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה אמר רב יהודה הר הבית סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו קרי עליה רב יוסף (הושע ד, יב) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כל המיקל לו מגיד לו

ר׳ אילעאי קץ כפנייתא דשביעית היכי עביד הכי לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד וכי תימא הני מילי היכא דנחית לפירא אבל היכא דלא נחית לפירא לא והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירי

ושומר לפירי אימת הוה בכופרי וקא קרי להו פירי ר״נ דאמר כר׳ יוסי דתנן רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא פירי ופליגי רבנן עליה

מתקיף לה רב שימי מנהרדעא ומי פליגי רבנן עליה דרבי יוסי בשאר אילנות והא תנן מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית ב״ש אומרים כל האילנות משיוציאו וב״ה אומרים החרובין משישרשרו והגפנים

דף נג עמוד א

משיגריעו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גירוע הוא פול הלבן פול הלבן סלקא דעתך אלא אימא שיעורו כפול הלבן

ומאן שמעת ליה דאמר בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני שאר כל האילנות משיוציאו אלא רבי אילעאי בדניסחני קץ

תנו רבנן אוכלין בענבים עד שיכלו דליות של אוכל אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן

אוכלים בזיתים עד שיכלה אחרון שבתקוע ר׳ אליעזר אומר עד שיכלה אחרון של גוש חלב כדי שיהא עני יוצא ואינו מוצא לא בנופו ולא בעיקרו רובע אוכלין בגרוגרות עד שיכלו פגי בית היני

אמר רבי יהודה לא הוזכרו פגי בית היני אלא לענין מעשר (דתנן) פגי בית היני ואהיני דטובינא חייבין במעשר:

אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער רשב״ג אומר אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על של בין השיצין

ורמינהי אוכלין בענבים עד הפסח בזיתים עד העצרת בגרוגרות עד החנוכה בתמרים עד הפורים ואמר רב ביבי ר׳ יוחנן תרתי בתרייתא מחליף אידי ואידי חד שיעורא הוא ואי בעית אימא הא קתני בהדיא אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן

תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים סימן לנחלים קנים סימן לשפלה שקמה ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר (מלכים א י, כז) ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרוב

סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים נפקא מינה לבכורים דתנן אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין ולא מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים

סימן לנחלים קנים נפקא מינה לנחל איתן סימן לשפלה שקמה נפקא מינה למקח וממכר השתא דאתית להכי כולהו נמי למקח וממכר:

מתני׳ מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרים מוכרין מקום שלא נהגו למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחין שלמין ושבורין ר׳ יהודה מתיר בשבורה בן בתירא מתיר בסוס

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין:

גמ׳ אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כמקדיש בהמתו ואוכל קדשים בחוץ אמר רב פפא דוקא בשר אבל חיטי לא דמינטר לפסחא קאמר

ובשר לא מיתיבי אמר ר׳ יוסי תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסין בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס אתה גזרנו עליך נדוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא

דף נג עמוד ב

קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ מקולס אין שאין מקולס לא אמרי מקולס לא שנא אמר לא שנא לא אמר שאינו מקולס פירש אין לא פירש לא

רב אחא מתני לה להא מתני׳ כר׳ שמעון מתקיף לה רב ששת בשלמא למאן דתני לה כרבי יוסי ניחא אלא למאן דמתני כר׳ שמעון מי ניחא

והתנן רבי שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים

אמר ליה רבינא לרב אשי ומאן דמתני לה כר׳ יוסי מי ניחא והאמר רבא רבי שמעון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס

מאי לאו מדרבי שמעון סבר לה כר׳ יוסי רבי יוסי נמי סבר לה כרבי שמעון לא רבי שמעון סבר לה כר׳ יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כר׳ שמעון

איבעיא להו תודוס איש רומי גברא רבה הוה או בעל אגרופין הוה

ת״ש עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש

נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (שמות ז, כח) ובאו [ועלו] בביתך [וגו׳] ובתנורך ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה

רבי יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים היה דאמר ר׳ יוחנן כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנא׳ (קהלת ז, יב) כי בצל החכמה בצל הכסף:

מתני׳ מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכפורים מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

גמ׳ תנא בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהן לדבר אחד נתכוונו אמר רב יהושע דרש רבא (ישעיהו ס, כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו׳ בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחד

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא אמר ליה ההוא סבא ואיתימא רבה בר בר חנה ישר וכן אמר רבי יוחנן עולא הוה רכיב חמרא ואזיל והוה שקיל ואזיל רבי אבא מימיניה ורבה בר בר חנה משמאליה אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא

הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה בישות א״ל אנא לאו אהא אמרי אלא אהא אמרי דתני תנא קמיה דרבי יוחנן ר״ש בן אלעזר אומר יום הכפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת ועני רבי יוחנן בתריה וחכמים אוסרים א״ל עדא תהא

קרי עליה רב יוסף (משלי כ, ה) מים עמוקים עצה בלב איש

דף נד עמוד א

ואיש תבונה ידלנה מים עמוקים עצה בלב איש זה עולא ואיש תבונה ידלנה זה רבה בר בר חנה ואינהו כמאן סברוה כי הא דאמר ר׳ בנימן בר יפת אמר רבי יוחנן מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכפורים וכן עמא דבר

מיתיבי אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחילת ברייתו הוא וכיון שרואה מברך מיד רבי יהודה אומר סודרן על הכוס ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה

לא קשיא כאן באור ששבת כאן באור היוצא מן העצים ומן האבנים

תני חדא אור היוצא מן העצים ומן האבנים מברכין עליו ותני חדא אין מברכין עליו לא קשיא כאן במוצאי שבת כאן במוצאי יום הכפורים

רבי מפזרן רבי חייא מכנסן אמר רבי יצחק בר אבדימי אע״פ שרבי מפזרן חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו

ואור במוצאי שבת איברי והא תניא עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות אלו הן באר והמן וקשת כתב ומכתב והלוחות וקברו של משה ומערה שעמד בו משה ואליהו פתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים

רבי נחמיה אומר משום אביו אף האור והפרד ר׳ יאשיה אומר משום אביו אף האיל והשמיר רבי יהודה אומר אף הצבת הוא היה אומר צבתא בצבתא מתעבדא וצבתא קמייתא מאן עבד הא לאי בריה בידי שמים היא אמר ליה אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון הא לאי בריה בידי אדם היא

לא קשיא הא באור דידן הא באור דגיהנם אור דידן במוצאי שבת אור דגיהנם בערב שבת ואור דגיהנם בערב שבת איברי והא תניא *שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה ותשובה וגן עדן וגיהנם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח

תורה דכתיב (משלי ח, כב) ה׳ קנני ראשית דרכו תשובה דכתיב (תהלים צ, ב) בטרם הרים יולדו וכתיב (תהלים צ, ג) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם

גן עדן דכתיב (בראשית ב, ח) ויטע ה׳ אלהים גן בעדן מקדם גיהנם דכתיב (ישעיהו ל, לג) כי ערוך מאתמול תפתה

כסא הכבוד ובית המקדש דכתיב (ירמיהו יז, יב) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו שמו של משיח דכתיב (תהלים עב, יז) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו

אמרי חללה הוא דנברא קודם שנברא העולם ואור דידיה בערב שבת

ואור דידיה בערב שבת איברי והתניא רבי יוסי אומר אור שברא הקב״ה בשני בשבת אין לו כבייה לעולם שנאמר (ישעיהו סו, כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה ואמר רבי בנאה בריה דרבי עולא מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גיהנם ואמר רבי אלעזר אע״פ שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי שנאמר (בראשית א, לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד

אלא חללה קודם שנברא העולם ואור דידיה בשני בשבת ואור דידן במחשבה עלה ליבראות בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת דתניא ר׳ יוסי אומר שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת ובמוצאי שבת נתן הקב״ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד רבן שמעון בן גמליאל אומר פרד בימי ענה היה שנאמר (בראשית לו, כד) הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר

דורשי חמורות היו אומרים ענה פסול היה לפיכך הביא פסול לעולם שנאמר (בראשית לו, כ) אלה בני שעיר החורי וכתיב אלה בני צבעון ואיה וענה אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה

ודילמא תרי ענה הוו אמר רבא אמינא מילתא דשבור מלכא לא אמרה ומנו שמואל איכא דאמרי אמר ר״פ אמינא מילתא דשבור מלכא לא אמרה ומנו רבא אמר קרא הוא ענה הוא ענה דמעיקרא

תנו רבנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן באר ומן וקשת הכתב והמכתב והלוחות קברו של משה ומערה שעמד בה משה ואליהו פתיחת פי האתון ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים ויש אומרים אף מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה ויש אומרים אף המזיקין ויש אומרים אף

דף נד עמוד ב

בגדו של אדם הראשון

ת״ר שבעה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו ואין אדם יודע במה משתכר ומלכות בית דוד מתי תחזור ומלכות חייבת מתי תכלה

ת״ר ג׳ דברים עלו במחשבה ליבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו על המת שיסריח ועל המת שישתכח מן הלב ועל התבואה שתרקב וי״א על המטבע שיצא:

מתני׳ מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים רשב״ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם:

גמ׳ אמר שמואל אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד למימרא דסבר שמואל ט׳ באב בין השמשות שלו אסור והאמר שמואל תשעה באב בין השמשות שלו מותר וכי תימא קסבר שמואל כל תענית ציבור בין השמשות שלו מותר והאנן תנן אוכלין ושותין מבעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי בין השמשות לא למעוטי משחשיכה

נימא מסייע ליה אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר

מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות לא כדאמר רב שישא בריה דרב אידי לקביעא דירחא הכא נמי לקביעא דירחא

דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים ובין השמשות שלו אסור וכן אמרו משמיה דר׳ יוחנן ומי אמר ר׳ יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן תשעה באב אינו כתענית ציבור מאי לאו לבין השמשות לא למלאכה

מלאכה תנינא מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ואפילו רשב״ג לא אמר אלא דכי יתיב ולא עביד לא מיחזי כיוהרא אבל מיסר לא אסר

אלא מאי אינו כתענית ציבור לתפילת נעילה והאמר ר׳ יוחנן ולואי שיתפלל אדם והולך כל היום כולו

התם חובה הכא רשות ואיבעית אימא מאי אינו כתענית ציבור לעשרים וארבעה

רב פפא אמר מאי אינו כתענית ציבור אינו כראשונות אלא כאחרונות ואסורה

מיתיבי אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות שלו אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לקביעא דירחא הא לכל דברים זה וזה שוין

מסייע לרבי אלעזר דא״ר אלעזר אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכיפורים

מיתיבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שזה אסור בעשיית מלאכה וזה מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו הא לכל דבריהם זה וזה שוין ואילו גבי תענית ציבור תניא כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא

א״ר פפא

דף נה עמוד א

תנא קולי קולי קתני:

ובכל מקום ת״ח וכו׳: למימרא דרשב״ג סבר לא חיישינן ליוהרא ורבנן סברי חיישינן ליוהרא והא איפכא שמעינן להו דתנן חתן אם ירצה לקרות קרית שמע לילה הראשון קורא רשב״ג אמר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול

אמר ר׳ יוחנן מוחלפת השיטה רב שישא בריה דרב אידי אמר לא תיפוך דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה ואיהו לא עביד מיחזי כיוהרא אבל התם כיון דכולי עלמא קרי ואיהו נמי קרי לא מיחזי כיוהרא

דר׳ שמעון בן גמליאל אדרשב״ג לא קשיא התם הוא דבעינן כוונה ואנן סהדי דלא מצי כווני דעתיה מיחזי כיוהרא אבל הכא לא מיחזי כיוהרא אמרי מלאכה היא דלית ליה פוק חזי כמה בטלני איכא בשוקא:

מתני׳ וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר הלילה ב״ש אוסרים וב״ה מתירין עד הנץ החמה:

גמ׳ מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא

אמר ר׳ יוחנן לא קשיא הא ר׳ מאיר הא ר׳ יהודה דתניא אמר ר׳ יהודה ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל אינן עושין כל עיקר אמר לו ר״מ מה ראייה יהודה וגליל לכאן אלא מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין מדקאמר ר׳ מאיר מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר

וסבר ר׳ יהודה ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה והתניא ר׳ יהודה אומר המנכש בשלשה עשר ונעקרה בידו שותלה במקום הטיט ואין שותלה במקום הגריד

בשלשה עשר אין בארבעה עשר לא מכדי שמעינן ליה לר׳ יהודה דאמר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת ואי ס״ד ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארביסר וחמיסר ומקצת שיתסר אמר רבא בגליל שנו

והאיכא ליליא אמר רב ששת כב״ש רב אשי אמר לעולם כב״ה לפי שאין דרכן של בני אדם לנכש בלילה

רבינא אמר לעולם ביהודה ובהשרשה חד מקצת היום ככולו אמרינן תרי מקצת היום ככולו לא אמרינן:

מתני׳ ר׳ מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר אע״פ שיכול לגומרה וחכמים אומרים ג׳ אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ואלו הן החייטין והספרים והכובסין ר׳ יוסי בר יהודה אומר אף רצענין:

גמ׳ איבעיא להו לצורך המועד תנן אבל שלא לצורך המועד אפילו מיגמר נמי לא או דילמא שלא לצורך המועד תנן אבל לצורך אתחולי מתחלינן או דילמא בין לצורך המועד בין שלא לצורך מיגמר אין אתחולי לא

ת״ש אבל לא יתחיל בתחילה בארבעה עשר אפילו צלצול קטן אפילו שבכה קטנה מאי אפילו לאו אפי׳ הני דלצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא מכלל דשלא לצורך מיגמר נמי לא גמרינן

לא לעולם דשלא לצורך מיגמר נמי גמרינן ומאי אפילו אפילו הני נמי דזוטרי נינהו דסלקא דעתך אמינא התחלתן זו היא גמר מלאכתן נתחיל בהו נמי לכתחילה קמשמע לן:

תא שמע רבי מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד

דף נה עמוד ב

גומרה בארבעה עשר אימתי בזמן שהתחיל בה קודם ארבעה עשר אבל לא התחיל בה קודם ארבעה עשר לא יתחיל בה בארבעה עשר אפילו צילצול קטן אפילו שבכה קטנה לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא הוא הדין דאפילו שלא לצורך נמי גמרינן והא קמ״ל דאפי׳ לצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא

ת״ש ר׳ מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר ושאינה לצורך המועד אסור ועושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו מקום שנהגו אין לא נהגו לא וש״מ לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא ש״מ:

וחכמים אומרים שלש אומניות: תנא החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מספרין ומכבסין בחולו של מועד רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הרצענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד

במאי קמיפלגי מר סבר למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה ומר סבר אין למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה:

מתני׳ מושיבין שובכין לתרנגולים בי״ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה גורפין מתחת רגלי בהמה בי״ד ובמועד מסלקין לצדדין מוליכין כלים ומביאין מבית האומן אע״פ שאינם לצורך המועד:

גמ׳ השתא אותובי מותבינן אהדורי מיבעיא אמר אביי סיפא אתאן לחולו של מועד

אמר רב הונא לא שנו אלא תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה ואחר שלשה לישיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה לישיבתה דאכתי לא פסידי ביעי לגמרי לא מהדרינן רבי אמי אמר אפילו תוך שלשה לישיבתה מהדרינן

במאי קמיפלגי מר סבר להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומר סבר להפסד מועט נמי חששו:

גורפין מתחת: ת״ר הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה

הא גופא קשיא אמרת זבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תני שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה אמר אביי לא קשיא כאן בי״ד כאן בחולו של מועד רבא אמר הא והא בחולו של מועד והכי קאמר אם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה:

מוליכין כלים ומביאין מבית האומן: א״ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע״פ שאינן לצורך המועד ורמינהו אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להן שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת

ומשנינן לא קשיא כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד ואיבעית אימא הא והא בחולו של מועד ולא קשיא כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו

והתניא מביאין כלים מבית האומן כגון הכד מבית הכדר והכוס מבית הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם חושש שמא יגנבו מביאן בצינעה בתוך ביתו

תרצת מביאין מוליכין קשיא דקתני אין מביאין וכ״ש דאין מוליכין אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא:

מתני׳ ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו הן שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש

דף נו עמוד א

ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים:

גמ׳ ת״ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גנז ספר רפואות והודו לו

ועל שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו:

מרכיבין דקלים כל היום וכו׳: היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסא דרא ושיכרא דדפנא וקימחא דשערי דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחי להו ושדו להו לדיקלא בליביה וכל דקאי בארבע אמות דידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא:

וכורכין את שמע: היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים (דברים ו, ד) שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים היום על לבבך דמשמע היום על לבבך ולא מחר על לבבך: ת״ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר׳ שמעון בן לקיש

דאמר רשב״ל (בראשית מט, א) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא בחשאי

אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי:

תנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר

אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם

ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת נותנין פיאה לירק ומיחו בידם חכמים

וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים

דף נו עמוד ב

מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וקתני קוצרין ברצון חכמים וליטעמיך הני ארבעה הוה אלא סמי מיכן קצירה:

ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וסברי לה כמ"ד אין מעילה בגידולין ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא:

ופורצין פרצות: אמר עולא א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות דרבנן סברי גזרינן שמא יעלה ויתלוש ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמא יעלה ויתלוש אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר

א"ל רבא והא מוקצות נינהו וכי תימא הואיל דחזי לעורבין השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם

א"ל אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דכל מידי דחזי לאיניש לא מקצה ליה מדעתיה מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כל מידי דחזי לאיניש דעתיה עלויה

כי אתא רבין א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל בין כיפין דרבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אבל בשל מכבדות דברי הכל אסור גזרינן שמא יעלה ויתלוש:

ונותנין פיאה לירק: ולית להו לאנשי יריחו הא דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה

כל שהוא אוכל פרט לספיחי סטיס וקוצה ונשמר פרט להפקר וגידולו מן הארץ פרט לכמהין ופטריות ולקיטתן כאחת פרט לתאנים ומכניסו לקיום פרט לירק

א"ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקינן ומכניסו לקיום ע"י דבר אחר קמיפלגי מר סבר מכניסו לקיום ע"י דבר אחר שמיה קיום ומר סבר לא שמיה קיום:

ת"ר בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולכרוב ר' יוסי אומר אף לקפלוט ותני' אידך היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט ר"ש אומר אף לכרוב

דף נז עמוד א

נימא תלתא תנאי הוו לא תרי תנאי הוו ותנא קמא דר' שמעון היינו ר' יוסי ותנא קמא דר' יוסי היינו ר' שמעון ומאי אף אקמייתא

ת"ר בן בוהיין נתן פיאה לירק ובא אביו ומצאן לעניים שהיו טעונין ירק ועומדין על פתח הגינה אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפליים במעושר לא מפני שעיני צרה אלא מפני שאמרו חכמים אין נותנין פיאה לירק

למה ליה למימרא להו לא מפני שעיני צרה כי היכי דלא לימרו דחויי קא מדחי לן

ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת בית הפרוה לערב היו מחלקין אותן לאנשי בית אב והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע התקינו שיהיו מחלקין אותן מערב שבת לע"ש דאתיין כולהו משמרות ושקלן בהדדי

ועדיין היו גדולי כהונה נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים

אמרו לא היו ימים מועטים עד שחיפו את ההיכל כולו בטבלאות של זהב שהן אמה על אמה כעובי דינר זהב ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן על גב מעלה בהר הבית כדי שיהו עולי רגלים רואין שמלאכתם נאה ואין בה דלם

תנא אבא שאול אומר קורות של שקמה היו ביריחו והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים

עליהם ועל כיוצא בהם אמר אבא שאול בן בטנית משום אבא יוסף בן חנין אוי לי מבית בייתוס אוי לי מאלתן אוי לי מבית חנין אוי לי מלחישתן אוי לי מבית קתרוס אוי לי מקולמוסן אוי לי מבית ישמעאל בן פיאכי אוי לי מאגרופן שהם כהנים גדולים ובניהן גיזברין וחתניהם אמרכלין ועבדיהן חובטין את העם במקלות

תנו רבנן ארבע צווחות צוחה עזרה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה׳ ועוד צווחה צא מיכן ישששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה

ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאכי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן נרבאי תלמידו של פנקאי וימלא כריסו מקדשי שמים

אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל ג׳ מאות עגלים ושותה ג׳ מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה אמרו כל ימיו של יוחנן בן נרבאי לא נמצא נותר במקדש מאי סלקא ביה בישששכר איש כפר ברקאי אמרי מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי אמרו מאן מוכח כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא אתא איהו

דף נז עמוד ב

אחוי בידיה אי גדיא יאי יסק לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה יהב שוחד ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף בריך רחמנא דאשקליה לישששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא

אמר רב אשי ישששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין דתנן ר״ש אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין במינן ת״ל (ויקרא ד, לב) אם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב (ויקרא ג, ז) אם כבש אם עז אי בעי כבש לייתיה אי בעי עז לייתיה:

הדרן עלך מקום שנהגו וסליקא לה פסח ראשון

דף נח עמוד א

מתני׳ **תמיד** נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת חל ערב פסח להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו:

גמ׳ מנא הני מילי

אמר ר׳ יהושע בן לוי דאמר קרא (במדבר כח, ד) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים חלקהו לבין שני ערבים ב׳ שעות ומחצה לכאן שתי שעות ומחצה לכאן ושעה אחת לעשייתו

מתיב רבא בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת ואי סלקא דעתך בשמונה ומחצה דאורייתא היכי מקדמינן ליה

אלא אמר רבא מצותו דתמיד משינטו צללי ערב מאי טעמא דאמר קרא בין הערבי׳ מעידנא דמתחיל שמשא למערב

הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר (ויקרא ו, ה) עליה חלבי השלמים

ואמר מר (עליה חלבי השלמים) עליה השלם כל הקרבנות כולם מאחרינן ליה תרתי שעי ועבדינן ליה בשמנה ומחצה

בערבי פסחים דאיכא פסח אחריו קדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה חל ערב פסח להיות ערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה

ת״ר כסידורו בחול כך סידורו בשבת דברי ר׳ ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב פסח

מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר כסידורו בחול בערב הפסח כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת כך סידורו בשבת ומתני׳ דקתני בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא

במאי קא מיפלגי במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי רבי ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכין עבד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה רבי עקיבא סבר בזיכין קודמין למוספין בזיכין בחמש ומוספין בשש ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה

מתקיף לה רבא מידי רבי עקיבא כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני כסידרו בערב הפסח סתמא קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידרו בערב הפסח ומתני׳ דקתני בין בחול בין בשבת רבי עקיבא היא

במאי קא מיפלגי במכמר בשרא קמיפלגי רבי ישמעאל סבר חיישינן למכמר בשרא ורבי עקיבא סבר לא חיישינן למכמר בשרא

דף נח עמוד ב

אי לא חיישינן ניעבדיה בשש ומחצה קא סבר מוספין קודמין לבזיכין עביד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה

מתקיף לה רבה בר עולא מידי כסידרו בחול כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי ר׳ ישמעאל קתני כך סידרו בשבת סתמא קתני

אלא אמר רבה בר עולא הכי קתני כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא דברי ר׳ ישמעאל

ר״ע אומר כסידרו בערב הפסח דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא ומתני׳ דקתני בין בחול בין בשבת דברי הכל היא

במאי קמיפלגי בגזרת נדבות ונדרים קמיפלגי ר׳ ישמעאל סבר גזרינן שבת אטו חול ור׳ עקיבא סבר לא גזרינן

אי לא גזרינן ניעבדיה בו׳ ומחצה קסבר מוספין קודמין לבזיכין מוספין בשש ובזיכין בז׳ ועביד ליה לתמיד בז׳ ומחצה

מיתיבי תמיד כל השנה כולה קרב כהלכתו נשחט בשמונה ומחצה וקרב בט׳ ומחצה ובערב הפסח נשחט בז׳ ומחצה וקרב בח׳ ומחצה חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר כסידרו בערב הפסח

בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא לא תימא כחל בשני בשבת אלא אימא כשני בשבת דעלמא

מיתיבי חל להיות בשבת כסידרו כל השנה כולה דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר כסידרו בערב הפסח דעלמא בשלמא לרבא ניחא אלא לאביי קשיא

אמר לך אביי לא תימא כסידרו כל השנה אלא אימא כסידרו כל השנים כולן דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר כסידרו ערב הפסח שחל להיות בערב שבת

תנו רבנן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר (ויקרא ו, ה) וערך עליה העולה מאי תלמודא אמר רבא (ויקרא ו, ג) העולה עולה ראשונה

ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים ת״ל (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים מאי תלמודא אמר אביי עליה שלמים ולא על חבירתה שלמים

מתקיף לה רבא אימא שלמים הוא דלא נקריב הא עולות נקריב אלא אמר רבא השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן

ת״ר תמיד קודם לפסח פסח קודם לקטרת קטרת קודמת לנרות

דף נט עמוד א

יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים בלבד

אי הכי קטרת ונרות נמי נקדמו לפסח יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד

שאני התם דמיעט רחמנא אותו דתניא (שמות כז, כא) מערב ועד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר

דבר אחר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד מאי טעמא אמר קרא (שמות כז, כא) יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר אותו מערב עד בוקר ואין דבר אחר מערב עד בוקר

ואיתקש קטרת לנרות

ותניא כי קושיין תמיד קודם לקטרת קטרת קודמת לנרות ונרות קודמות לפסח יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד

והא כתיב אותו האי אותו מיבעי ליה למעוטי עבודה שבפנים ומאי ניהו קטרת סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב (שמות ל, ח) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אימא נדליק נרות ברישא והדר נקטיר קטורת מיעט רחמנא אותו

אלא בין הערבים יקטירנה למה לי הכי קאמר רחמנא בעידן דמדלקת נרות תהא מקטרא קטרת

תנו רבנן אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד שנאמר בה בבקר בבקר ויוקדם קטרת דבר שנאמר בו בבקר בבקר דכתיב (שמות ל, ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד

ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב

בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת אלא לר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה

אמר רבינא אמר רב חסדא הכא בחטאת העוף עסקינן שאין למזבח אלא דמה

רב פפא אמר אפילו תימא בחטאת בהמה מעלה ומלינה בראשו של מזבח

והאיכא אשם בשלמא לרב פפא היינו דמלין לה אלא לרב חסדא מאי איכא למימר אמרי שקרב אשמו

והאיכא עולה וכ״ת עולה לא מעכבא והתניא ר׳ ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר כשם שחטאתו ואשמו מעכבין אותו כך עולתו מעכבתו

וכי תימא בשקרבה עולתו ומי קרבה עולתו קודם לחטאתו ראשון והתניא (ויקרא ה, ח) והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר אם ללמד שתהא קודמת לעולה הרי כבר נאמר (ויקרא ה, י) ואת השני יעשה עולה כמשפט

אלא זה בנה אב לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמהן וקי״ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה

אמר רבא שאני עולת מצורע דרחמנא אמר

דף נט עמוד ב

(ויקרא יד, כ) והעלה הכהן את העולה שהעלה כבר

אמר ליה רב שמן בר אבא לרב פפא לדידך דאמרת מעלה ומלינה בראשו של מזבח קיימין ועבדינן מילתא לכהנים דאתו בה לידי תקלה דסברי דיומיה הוא ואתו לאקטורי אמר ליה כהנים זריזין הן

אמר ליה רב אשי לרב כהנא ואמרי לה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא והא כמה דלא מתקטרי אמורין כהנים לא מצו אכלי בשר דתניא יכול יהו כהנים רשאין בחזה ושוק קודם הקטרת אמורין תלמוד לומר (ויקרא ז, לא) והקטיר הכהן את החלב המזבחה והדר (ויקרא ז, לא) והיה החזה לאהרן ולבניו

וכמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא מתכפרי דתניא (שמות כט, לג) ואכלו אותם אשר כפר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין

אמר ליה כיון דלא אפשר עשאום כמי שנטמאו או שאבדו דתניא יכול נטמאו אמורין או שאבדו לא יהו כהנים זכאין בחזה ושוק תלמוד לומר (ויקרא ז, לא) והיה החזה לאהרן ולבניו מכל מקום

רב כהנא רמי כתיב (שמות כג, יח) לא ילין חלב חגי עד בקר עד בוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין וכתיב (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן

הוא מותיב לה והוא מפרק לה כשנתותרו

רמי לי׳ רב ספרא לרב כתיב (שמות לד, כה) לא ילין לבקר זבח חג הפסח לבקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין והכתיב (במדבר כח, י) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב

אמר ליה כבר רמייה ניהליה רב אבא בר חייא לר׳ אבהו ושני ליה הכא בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבין ביום טוב

אמר ליה משום דחלבי שבת קריבין ביום טוב אנן ניקו ונימא ליה דהאי קרא בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דכתיב אמר ליה שבקיה לקרא דהוא דחיק ומוקים אנפשיה:

מתני׳ הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו או לשמו ושלא לשמו או שלא לשמו ולשמו פסול

כיצד לשמו ושלא לשמו לשם פסח ולשם שלמים שלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח:

גמ׳ בעי רב פפא בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות תנן

בעבודה אחת תנן ורבי יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס

דאי ר״מ הא אמר תפוס לשון ראשון

דף ס עמוד א

או דילמא בשתי עבודות תנן ואפי׳ לר׳ מאיר דאמר תפוס לשון ראשון הני מילי בעבודה אחת אבל בשתי עבודות מודה דמיפסיל

אמרי אהייא אי נימא אשלא לשמו ולשמו בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות בין לר׳ מאיר בין לר׳ יוסי איפסיל ליה מקמייתא דהא לרבי יוסי נמי אף בגמר דבריו אדם נתפס אית ליה אלא אלשמו ושלא לשמו מאי

ת״ש הפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו היכי דמי אי נימא כדקתני למה לי עד דמחשב לכולהו מקמייתא איפסיל ליה

אלא לאו הכי קתני הפסח ששחטו שלא לשמו אי נמי שחטו לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו אי נמי שחטו וקבל והלך לשמו וזרק שלא לשמו דהויא לה שתי עבודות

אימא סיפא לשמו ושלא לשמו היכי דמי אי נימא בשתי עבודות היינו רישא אלא לאו בעבודה אחת ור׳ יוסי היא דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס

לא לעולם בשתי עבודות ורישא דקאי בשחיטה וקא מחשב בשחיטה א״נ קאי בזריקה וקא מחשב בזריקא

סיפא דקאי בשחיטה וקחשיב בזריקה דאמר הריני שוחט את הפסח לשמו לזרוק דמו שלא לשמו וקמ״ל דמחשבין מעבודה לעבודה והיינו בעיא דרב פפא

ת״ש או שלא לשמו ולשמו פסול היכי דמי אי נימא בשתי עבודות השתא לשמו ושלא לשמו אמרת פסול שלא לשמו ולשמו מיבעיא

אלא לאו בעבודה אחת ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת

לא לעולם בשתי עבודות ובדין הוא דלא איצטריך ליה ואיידי דתנא לשמו ושלא לשמו תנא נמי שלא לשמו ולשמו

תא שמע שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלים ולטמאין פסול הכא פשיטא בעבודה אחת ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת

מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא סיפא בעבודה אחת רישא אי בעבודה אחת אי בשתי עבודות

תא שמע לאוכליו ושלא לאוכליו כשר היכי דמי אי נימא בשתי עבודות וטעמא דחשיב בזריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה

הא בעבודה אחת כגון בשחיטה דמהניא ביה מחשבת אוכלין פסול והא קיימא לן מקצת אוכלין לא פסלא

דף ס עמוד ב

אלא לאו בעבודה אחת ומדסיפא בעבודה אחת רישא נמי בעבודה אחת

מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא סיפא בעבודה אחת ורישא או בעבודה אחת או בשתי עבודות

איבעיא להו פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו מהו מי אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו ומכשיר ליה או לא

כי אתא רב דימי אמר אמריתא לשמעתא קמיה דר׳ ירמיה הואיל ולשמו מכשירו בזמנו ושלא לשמו מכשירו שלא בזמנו מה לשמו המכשירו בזמנו אין מוציאו מידי שלא לשמו אף שלא לשמו המכשירו שלא בזמנו אין מוציאו מידי לשמו ופסול

ואמר לי לא אם אמרת בשלא לשמו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בלשמו שכן אינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח בלבד

מאי הוי עלה אמר רבא פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו כשר דהא סתמו לשמו קאי ואפילו הכי כי שחיט ליה שלא לשמו כשר

אלמא אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו כי שחיט נמי לשמו ושלא לשמו אתי שלא לשמו ומפיק ליה מידי לשמו

א״ל רב אדא בר אהבה לרבא דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר וכל היכא דשחיט ליה שלא לאוכליו לחודיה פסול ואמאי הא סתמא לאוכליו קאי אלא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר הכי נמי שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר

א״ל מידי איריא בשלמא התם כמה דלא עקר ליה בשחיטה סתמיה ודאי לשמו קאי אלא הכא סתמיה לאוכליו קאי

דילמא מימשכי הני ואתי אחריני ומימני עלויה (אחריני) דתנן נמנין ומושכין את ידיהם ממנו עד שישחט

איבעיא להו פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים מהו שינוי בעלים כשינוי קודש דמי ומכשיר ליה או לא

אמר רב פפא אמריתא לשמעתא קמיה דרבא הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו ושינוי בעלים פוסלו בזמנו מה שינוי קודש שפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו אף שינוי בעלים שפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו

ואמר לי לא אם אמרת בשינוי קודש שכן פסולו בגופו וישנו בארבע עבודות

דף סא עמוד א

וישנו לאחר מיתה וישנו בצבור כביחיד תאמר בשינוי בעלים דאין פסולו בגופו ואינו בארבע עבודות ואינו לאחר מיתה ואינו בצבור כביחיד

ואף על גב דתרתי לאו דוקא תרתי מיהא דוקא דמאי שנא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו דפסולו מחשבה בעלמא היא שינוי קודש נמי פסולו מחשבה בעלמא היא

ותו הא דאמר שינוי בעלים אינו לאחר מיתה ולרב פנחס ברי׳ דרב אמי דאמר יש שינוי בעלים לאחר מיתה מאי איכא למימר תרתי מיהת דוקא נינהו

אלא אמר רבא פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול:

מתני׳ שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלים ולטמאים פסול לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ושלא למנויו למולים ולערלים לטמאים ולטהורים כשר

שחטו קודם חצות פסול משום שנא׳ (שמות יב, ו) בין הערבים שחטו קודם לתמיד כשר ובלבד שיהא אחר ממרס בדמו עד שיזרק התמיד ואם נזרק כשר:

גמ׳ ת״ר כיצד שלא לאוכליו לשום חולה או לשום זקן כיצד שלא למנויו נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת

מנהני מילי דת״ר (שמות יב, ד) במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו

יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת״ל במכסת תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב

ר׳ אומר לשון סורסי הוא כאדם שאומר לחבירו כוס לי טלה זה

אשכחן שלא למנויו שלא לאוכליו מנא לן אמר קרא (שמות יב, ד) איש לפי אכלו תכוסו איתקש אוכלין למנויין

דף סא עמוד ב

שחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים בזריקה רב חסדא אמר פסול רבה אמר כשר רב חסדא אמר פסול יש מחשבת ערלים בזריקה רבה אמר כשר אין מחשבת ערלים בזריקה

אמר רבה מנא אמינא לה דתניא יכול יפסול בני חבורה הבאין עמו ודין הוא הואיל וערלה פוסלת וטומאה פוסלת מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה אף ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה

או כלך לדרך זו הואיל וערלה פוסלת וזמן פוסל מה זמן עשה בה מקצת זמן ככל זמן אף ערלה עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה

נראה למי דומה דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים

או כלך לדרך זו דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו ואל תוכיח טומאה שהותרה מכללה

ת״ל (שמות יב, כה) זאת מאי זאת אילימא דכולה ערלה פסלה מקצתה לא פסלה האי מוכל ערל נפקא

אלא לאו הכי קתני ת״ל וכל ערל כולה ערלה פסלה מקצתה לא פסלה וכי תימא הוא הדין לזריקה דכולה ערלה מיהא פסלה ת״ל זאת בשחיטה הוא דכולה ערלה מיהא פסלה אבל זריקה אפילו כולה ערלה נמי לא פסלה

וכי תימא מאי קולא דזריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה

ורב חסדא אדרבה לאידך גיסא ת״ל וכל ערל כולה ערלה פסלה מקצתה לא פסלה אבל זריקה אפילו מקצתה נמי פסלה וכי תימא הוא הדין לזריקה דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה ת״ל זאת שחיטה הוא דמקצתה לא פסלה אבל זריקה אפילו מקצתה פסלה

וכ״ת ומאי חומריה דזריקה דלא מקבע פיגול אלא בזריקה

מתקיף לה רב אשי ממאי דהאי וכל ערל כולה משמע דילמא האי וכל ערל משמע כל דהו ערלה כתב רחמנא זאת דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה לא שנא בשחיטה ולא שנא בזריקה אלא אמר רב אשי רב חסדא ורבה

דף סב עמוד א

בהאי קרא קמיפלגי (ויקרא א, ד) ונרצה לו לכפר עליו עליו ולא על חבירו רבה סבר חבירו דומיא דידיה מה הוא דבר כפרה אף חבירו דבר כפרה לאפוקי האי ערל דלאו בר כפרה הוא

ורב חסדא סבר האי ערל נמי כיון דבר חיובא הוא בר כפרה הוא [הואיל] דאי בעי מתקן נפשיה

ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והא איתמר האופה מיו״ט לחול רב חסדא אמר לוקה רבה אמר אינו לוקה

רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה ולא לקי רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל

בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא הכא מחוסר מעשה התם דלא מחוסר מעשה אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא אמרי כי לית ליה לרב חסדא הואיל לקולא לחומרא אית ליה

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא קתני הואיל וערלה פוסלת וטומאה פוסלת מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה אף ערלה לא עשה מקצת ערלה ככל ערלה האי טומאה היכי דמי אילימא בטומאת גברי ומאי לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה דאי איכא ארבעה וחמשה גברי טמאין וארבעה וחמשה גברי טהורין לא פסלי להו טמאין לטהורין

גבי ערלה נמי הא לא פסלי דתנן למולין ולערלים כשר מאי שנא טומאה דפשיטא ליה ומאי שנא ערלה דמספקא ליה

אלא בטומאת בשר ומאי לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה דאילו איטמי חד מאברים האי דאיטמי שרפינן ליה ואידך אכלינן ליה

במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שאינו נוהג בכל הזבחים מדבר שאינו נוהג בכל הזבחים ואל יוכיח זמן שנוהג בכל הזבחים ומאי טומאה אי נימא טומאת בשר אמאי אינו נוהג בכל הזבחים

אלא פשיטא בטומאת גברי ומאי אינו נוהג בכל הזבחים דאילו בכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהן ואילו בפסח ערל וטמא אין משלחין פסחיהן רישא בטומאת בשר וסיפא בטומאת גברי

א״ל אין שם טומאה קא פריך

ואיבעית אימא סיפא נמי בטומאת בשר ומאי אינו נוהג בכל הזבחים דאילו בכל הזבחים בין שנטמא חלב ובשר קיים בין שנטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם

ואילו בפסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם

במאי אוקימתא בטומאת בשר אימא סיפא דנין דבר שלא הותר מכללו מדבר שלא הותר מכללו ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה במאי אילימא

דף סב עמוד ב

בטומאת בשר היכא הותרה אלא פשיטא בטומאת גברי והיכא הותרה מכללה בציבור

רישא בטומאת בשר סיפא בטומאת גברי אין שם טומאה קפריך

ואיבעית אימא כולה בטומאת בשר והיכא הותרה בטומאת פסח דתנן פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה

מתיב רב הונא בריה דרב יהושע הפסח שעברה שנתו ושחטו בזמנו לשמו וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו ר״א פוסל ורבי יהושע מכשיר

טעמא בזמנו הא שלא בזמנו כשר ואמאי נימא הואיל ובזמנו פוסל שלא בזמנו נמי פוסל

אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא (שמות יב, כז) ואמרתם זבח פסח הוא הוא בהווייתו לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו

בזמנו שהוא פסול לשום אחרים אחרים פסולין לשמו שלא בזמנו שהוא כשר לשום אחרים אחרים כשרים לשמו

ר׳ שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן א״ל ניתני לי מר ספר יוחסין א״ל מהיכן את א״ל מלוד והיכן מותבך בנהרדעא א״ל אין נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים וכל שכן דאת מלוד ומותבך בנהרדעא כפייה וארצי

א״ל ניתנייה בג׳ ירחי שקל קלא פתק ביה א״ל ומה ברוריה דביתהו דר״מ ברתיה דר״ח בן תרדיון דתניא תלת מאה שמעתתא ביומא מג׳ מאה רבוותא ואפ״ה לא יצתה ידי חובתה בתלת שנין ואת אמרת בתלתא ירחי

כי שקיל ואזיל א״ל רבי מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו

א״ל הואיל וצורבא מרבנן את תא ואימא לך לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו לאוכליו ושלא לאוכליו אין פסולו בגופו

לשמו ושלא לשמו א״א לברר איסורו לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו

לשמו ושלא לשמו ישנו בד׳ עבודות לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בארבע עבודות לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד

רב אשי אמר פסולו בגופו וא״א לברר איסורו חדא מילתא היא דמה טעם אמר פסולו בגופו משום דא״א לברר איסורו

אמר רמי בר רב יודא א״ר מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמי׳ וכהה מאור עיניהם

אמר מר זוטרא (דברי הימים א ח, לח) בין אצל לאצל טעינו ד׳ מאה גמלי דדרשא

תניא אחרים אומרים הקדים מולים לערלים כשר ערלים למולים פסול מאי שנא מולין לערלים דכשר דכולה ערלה בעינן וליכא ערלים למולין נמי כולה ערלה בעינן וליכא

דף סג עמוד א

לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא בסוף וכדרבא דאמר רבא עדיין היא מחלוקת

הילכך הקדים מולין לערלים מולין חיילי ערלים לא חיילי הקדים ערלים למולין ערלים חיילי מולין לא חיילי

אמר רבה לא לעולם קסברי אחרים ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והכא במאי עסקינן כגון שגמר בלבו לתרווייהו בין למולין בין לערלים והוציא בפיו לערלים ולא הספיק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים ובהא פליגי דר״מ סבר לא בעינן פיו ולבו שוים ורבנן סברי בעינן פיו ולבו שוים

וקסבר ר׳ מאיר לא בעינן פיו ולבו שוין ורמינהו המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה או שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה שאיני נהנה לזה ואמר לזה לא אמר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין

אלא אמר אביי רישא דאמר סימן ראשון למולין וסימן שני אף לערלים דבסימן שני נמי פתיכי ביה מולין סיפא דאמר סימן ראשון לערלים סימן שני למולים דבסימן ראשון הא לא פתיכי ביה מולין

ור׳ מאיר לטעמיה דאמר מפגלין בחצי מתיר ורבנן לטעמייהו דאמרי אין מפגלין בחצי מתיר:

מתני׳ השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה ר׳ יהודה אומר אף התמיד רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור

ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב ושאר כל הזבחים בין לשמן בין שלא לשמן חייב חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה:

גמ׳ אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט או לזורק

דף סג עמוד ב

או לאחד מבני חבורה ועד שיהא עמו בעזרה ר׳ יוחנן אמר אע״פ שאין עמו בעזרה במאי קמיפלגי אילימא בעל בסמוך קמיפלגי דרבי שמעון בן לקיש סבר על בסמוך ורבי יוחנן סבר לא בעינן על בסמוך והא איפלגו בה חדא זימנא

דתנן השוחט תודה לפנים ולחומה חוץ לחומה לא קדש הלחם

מאי חוץ לחומה רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי אבל חוץ לחומת העזרה קדיש ולא בעינן על בסמוך רבי שמעון בן לקיש אמר אפילו חוץ לחומת עזרה לא קדיש אלמא בעינן על בסמוך

אלא בהתראת ספק קמיפלגי בהא נמי הא פליגי בה חדא זימנא

דאיתמר שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר׳ יוחנן ור״ש בן לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אבל התראת ספק שמה התראה

ור״ש בן לקיש אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק והתראת ספק לא שמה התראה אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו

אמרי לעולם בעל בסמוך קא מיפלגי וצריכא דאי איפליגו לענין חמץ הוה אמינא בההוא הוא דקאמר רבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך משום דאיסור הוא וכל היכא דאיתיה איתיה

אבל לענין מקדש לחם לא קדיש אלא בפנים אימא מודה ליה לר״ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש מידי דהוה אכלי שרת צריכא

ואי אשמעינן לענין מקדש לחם ה״א בהך קאמר ר״ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש אבל לענין חמץ מודה ליה לרבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך דאיסורא הוא וכל היכא דאיתיה איתיה צריכא

בעא מיניה רב אושעיא מרבי אמי אין לו לשוחט ויש לו לאחד מבני חבורה מהו אמר ליה מי כתיב לא תשחט על חמצך (שמות לד, כה) לא תשחט על חמץ כתיב

אמר ליה אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי אמר ליה אמר קרא לא תשחט ולא ילין לא תשחט על חמץ הנך דקיימי עליה משום לא ילין

אמר רב פפא הילכך כהן המקטיר את החלב עובר בלא תעשה הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין

תניא כוותיה דרב פפא השוחט את הפסח על החמץ עובר בל״ת אימתי בזמן שהוא לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר חייב אבל המולק את העוף בארבעה עשר אינו עובר בלא כלום

ורמינהי השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה ר׳ יהודה אומר אף התמיד אמרו לו לא אמרו אלא בפסח בלבד אימתי בזמן שיש לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו

ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה חייב אבל הקומץ את המנחה אינו עובר בלא תעשה המקטיר את האימורין אינו עובר בלא תעשה

דף סד עמוד א

קשיא מליקה אמליקה קשיא הקטרה אהקטרה

ולטעמיך תיקשי לך היא גופא דקתני לא אמרו אלא בפסח בלבד והדר תני אחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה

אלא הא והא ר״ש מליקה אמליקה לא קשיא כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד ואידי ואידי ר״ש היא

הקטרה אהקטרה נמי לא קשיא תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש:

רבי יהודה אומר אף התמיד וכו׳: מאי טעמא דרבי יהודה אמר לך (שמות כג, יח) זבחי זבח המיוחד לי ומאי ניהו תמיד:

ר״ש אומר הפסח בארבעה עשר וכו׳: מ״ט דר״ש דכתיב זבחי זבחי תרי זמני קרי ביה זבח זבחי

למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי ולא כתב זבחי למימר בזמן דאיכא זבח לא מחייב אזבחי בזמן דליכא זבח מחייב אזבחי:

ובמועד לשמו פטור וכו׳: טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור

אמאי פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה

אמר ר׳ חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחין לפסח שני דסתמיה לשום פסח קאי:

מתני׳ הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר (שמות יב, ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה נעלו דלתות העזרה תקעו הריעו ותקעו

הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרש הדם

שחט ישראל וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד

יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה. יצתה שניה נכנסה שלישית כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע״פ שלא שלשו מימיהם ר׳ יהודה אומר מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה׳ מפני שעמה מועטין

כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים ר׳ יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובת זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים

כיצד תולין ומפשיטין אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט ר״א אומר י״ד

דף סד עמוד ב

שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתיפו ותולה ומפשיט קרעו והוציא את אימוריו נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח

יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית שניה בחיל והשלישית במקומה עומדת חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן:

גמ׳ א״ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בג׳ כתות של שלשים שלשים בני אדם מ״ט קהל ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה

הלכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא הלכך בחמשין נמי סגיא דעיילי תלתין ועבדי עיילי עשרה ונפקי עשרה עיילי עשרה ונפקי עשרה:

נכנסה כת ראשונה וכו׳: איתמר אביי אמר ננעלו תנן רבא אמר נועלין תנן

מאי בינייהו איכא בינייהו למסמך אניסא אביי אמר ננעלו תנן כמה דעיילו מעלו וסמכינן אניסא רבא אמר נועלין תנן ולא סמכינן אניסא

והא דתנן א״ר יהודה ח״ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שננעלה על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל רבא מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שנועלין אותה על כל ישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל

תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוכין

תנו רבנן פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קוראין אותו פסח מעובין

נטל כוליא הא בעי אקטורה דהדר מקטיר להו והכתיב (ויקרא ג, ה) והקטירו שלא יערב חלביו של זה בזה

דהדר מקטיר להו חדא חדא והתניא (ויקרא ג, טז) והקטירם שיהא כולו כאחד אלא תפיסה בעלמא דשקיל מינייהו עד דיהבין ליה מידי אחרינא:

כהנים עומדין שורות וכו׳: מאי טעמא אילימא דילמא שקלי דדהבא ומעיילי דכספא הכא נמי דילמא שקלי בר מאתן ומעיילי בר מאה אלא דהכי שפיר טפי:

ולא היו לבזיכין שוליים וכו׳: תנו רבנן כל הבזיכין שבמקדש לא היו להן שוליים חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים שמא יניחום ויפרוס הלחם:

שחט ישראל וקבל הכהן וכו׳: לא סגיא דלאו ישראל היא גופא קמ״ל דשחיטה בזר כשירה וקבל הכהן הא קמשמע לן מקבלה ואילך מצות כהונה

נותנו לחבירו שמעת מינה הולכה שלא ברגל הויא הולכה דילמא הוא נייד פורתא ואלא מאי קמ״ל הא קמשמע לן (משלי יד, כח) ברב עם הדרת מלך:

קבל את המלא ומחזיר את הריקן וכו׳: אבל איפכא לא מסייע ליה לר״ש בן לקיש דאמר ר״ש בן לקיש אין מעבירין על המצות:

כהן הקרוב אצל המזבח וכו׳: מאן תנא פסח בזריקה א״ר חסדא ר׳ יוסי הגלילי היא

דתניא ר׳ יוסי הגלילי אומר (במדבר יח, יז) את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם למד על בכור ומעשר ופסח שהן טעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח

מנלן דטעונין יסוד אמר רבי אלעזר אתיא זריקה זריקה מעולה כתיב הכא את דמם תזרוק על המזבח וכתיב התם (ויקרא א, יא) וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב מה עולה טעונה יסוד אף פסח נמי טעון יסוד

דף סה עמוד א

ועולה גופה מנלן אמר קרא (ויקרא ד, ז) אל יסוד מזבח העולה אלמא עולה טעונה יסוד:

יצתה כת ראשונה וכו': תנא היא נקראת כת עצלנית והא לא סגי דלאו הכי מאי הוי להו למיעבד

אפ"ה איבעי להו לזרוזי נפשייהו כדתני' רבי אומר אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנתו בסם אוי לו מי שאומנתו בורסי ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות:

כמעשהו בחול וכו': שלא ברצון מאן אמר רב חסדא שלא ברצון רבי אליעזר דאי רבנן הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש

מאי היא דתניא אחד החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר

וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות

רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו:

רבי יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': תניא רבי יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות שאם ישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו

אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי

מנא ידע כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך

והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת

והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' (ויקרא יז, יא) כי הדם הוא בנפש יכפר

דף סה עמוד ב

דם שהנפש יוצאה בו מכפר דם שאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אלא ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם

תניא אמר להן ר' יהודה לחכמים לדבריכם למה פוקקין את העזרה אמרו לו שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם

והא קא חיית לח הוא ואינו חוצץ כדתניא הדם והדיו והחלב והדבש יבשים חוצצין לחין אין חוצצין

והא קמתווסי מאנייהו (ותנן) היו בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו למאנייהו והתניא (ויקרא ו, ג) מדו בד מדו כמדתו שלא יחסר ולא יותיר בהולכת איברין לכבש דלאו עבודה היא

ולא והא מדבעי כהונה עבודה היא דתניא (ויקרא א, יג) והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת אברים לכבש אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא

בהולכת אברים לכבש ובהולכת דם מיהא היכי אזלי דמסגי אאיצטבי:

כיצד תולין ומפשיטין וכו' קרעו והוציאו את אמוריו נתנם במגיס להקטירם: אטו הוא גופיה הוה מקטר להו אימא להקטירן ע"ג המזבח:

יצתה כת ראשונה וכו': תנא כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו ומפשיל לאחוריו אמר רב עיליש טייעות:

מתני׳ אלו דברים בפסח דוחין את השבת שחיטתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטרת חלביו אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו אין דוחין את השבת ר׳ אליעזר אומר דוחין

אמר ר״א והלא דין הוא מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת א״ל רבי יהושע יום טוב יוכיח שהתירו בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות

א״ל ר״א מה זה יהושע מה ראיה רשות למצוה השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן משום מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת

אמר לו רבי אליעזר ועליה אני דן ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת הזאה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת

דף סו עמוד א

אמר לו רבי עקיבא או חלוף מה אם הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת אמר לו ר׳ אליעזר עקיבא עקרת מה שכתוב בתורה (במדבר ט, ב) במועדו בין בחול בין בשבת

אמר לו רבי הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר לעשותה מע״ש דוחה את השבת:

גמ׳ תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת

אמרו לו מנין לך אמר להם נאמר מועדו בפסח ונאמר (במדבר כח, ב) מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת

ועוד ק״ו הוא ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת

מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח התחיל מקנטרן בדברים אמר להן מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון

אמרו לו ר׳ שכח ולא הביא סכין מע״ש מהו אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן

למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון

אמר מר נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת ותמיד גופיה מנלן דדחי שבת אילימא משום דכתיב ביה במועדו פסח נמי הא כתיב ביה מועדו

אלא מועדו לא משמע ליה הכא נמי מועדו לא משמע ליה אלא אמר קרא (במדבר כח, י) עולת שבת בשבתו על עולת התמיד מכלל [עולה] דתמיד קרבה בשבת

אמר מר ועוד ק״ו ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת איכא למיפרך מה לתמיד שכן תדיר וכליל ק״ו אמר להו ברישא ופרכוה והדר אמר להו גזירה שוה

וכי מאחר דגמר גזירה שוה ק״ו למה לי אלא לדידהו קאמר להו בשלמא גזירה שוה לא גמריתו דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא ק״ו דאדם דן מעצמו איבעי לכו למידן אמרו ליה קל וחומר פריכא הוא:

אמר מר למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו גדי תוחב לו בין קרניו

דף סו עמוד ב

והא קא עביד עבודה בקדשים כהלל דתניא אמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה

פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה והתנן אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת

הני מילי בחובות שאין קבוע להן זמן אבל בחובות שקבוע להן זמן מקדישין דאמר רבי יוחנן מקדיש אדם את פסחו בשבת וחגיגתו ביו״ט

והלא מחמר מחמר כלאחר יד מחמר כלאחר יד נמי נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן מיהא איכא

היינו דקא בעי מיניה דבר שיש לו היתר מן התורה ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כלאחר יד במקום מצוה מאי אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן:

אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה דכתיב (שופטים ה, ז) חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו׳ וכתיב (שופטים ה, יב) עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו׳

ר״ל אמר כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממשה דכתיב (במדבר לא, יד) ויקצוף משה על פקודי החיל וגו׳ וכתיב (במדבר לא, כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה׳ את משה וגו׳ מכלל דמשה איעלם מיניה

אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב (מלכים ב ג, יד) לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך וגו׳ וכתיב (מלכים ב ג, טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה׳ וגו׳

אמר רבי מני בר פטיש כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו מנלן מאליאב שנאמר (שמואל א יז, כח) ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה [זה] ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדונך ואת רוע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת וכי אזל שמואל לממשחינהו בכלהו כתיב (שמואל א טז, ח) לא בזה בחר ה׳ ובאליאב כתיב (שמואל א טז, ז) ויאמר ה׳ אל שמואל אל תביט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו מכלל דהוה רחים ליה עד האידנא:

אשכחן תמיד ופסח דדחו שבת דדחו טומאה מנא לן אמרי כי היכי דיליף פסח מתמיד לענין שבת הכי נמי יליף תמיד מפסח לענין טומאה

ופסח גופיה מנא לן אמר רבי יוחנן דאמר קרא (במדבר ט, י) איש איש כי יהיה טמא לנפש איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נידחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה

אמר ליה ר״ש בן לקיש לרבי יוחנן אימא איש נדחה לפסח שני ציבור לית להו תקנתא לא בפסח ראשון ולא בפסח שני

אלא אמר רבי שמעון בן לקיש מהכא (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מתים ואל יאמר זבין ומצורעין ואני אומר אם טמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין לא כל שכן

דף סז עמוד א

אלא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין ואין טמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה

אמר אביי אי הכי לימא נמי יאמר זב וטמאי מתים ואל יאמר מצורע ואני אומר זב משתלח מצורע לא כ״ש אלא יש לך שעה שמצורעין משתלחין ואין זבין וטמאי מתים משתלחין ואיזה זה פסח הבא בטומאה

וכי תימא הכי נמי והתנן פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורין

אלא אמר אביי לעולם מקרא קמא אם כן ניכתוב רחמנא איש איש כי יהיה טמא לנפש למה לי

וכי תימא האי לנפש להכי הוא דאתא הטמא מת הוא דנדחה לפסח שני אבל שאר טמאין לא והתניא יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים ושהיה בדרך רחוקה זבין ומצורעין ובועלי נדות מניין ת״ל איש איש לנפש דכתב רחמנא למה לי

אלא הכי קאמר איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני אלא עבדי בטומאה וכי עבדי ציבור בטומאה בטמא מת אבל שאר טומאו׳ לא עבדי

אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר (ויקרא יג, מו) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו

בדד ישב לבדו ישב מחוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה

איתיביה מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים זבין וזבות שנכנסו לפנים ממחיצתן בארבעים וטמא מת מותר ליכנס למחנה לויה

ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר (שמות יג, יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו

תנאי היא דתניא בדד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר (במדבר ה, ג) ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה

ר״ש אומר אינו צריך הרי הוא אומר (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב ואני אומר טמאי מתים משתלחין זבין לא כ״ש למה נאמר זב ליתן לו מחנה שניה

ויאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר זבין משתלחין מצורעין לא כל שכן למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה

מאי חומריה דזב מטמא מת שכן טומאה יוצאה עליו מגופו אדרבה טמא מת חמור שכן טעון הזאה שלישי ושביעי

אמר קרא טמא וכל טמא לרבות טמא שרץ וזב חמור מטמא שרץ

ומאי חומריה כדאמרן אדרבה שרץ חמור שכן מטמא באונס אמרי

דף סז עמוד ב

כי האי גוונא זב נמי טמויי מטמי באונס כדרב הונא דאמר רב הונא ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס

מאי חומריה דמצורע מזב שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה אדרבה זב חמור שכן מטמא משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהיסט

אמר קרא זב וכל זב לרבות בעל קרי ומצורע חמור מבעל קרי

ומאי חומריה כדאמרן אדרבה בעל קרי חמור שכן מטמא במשהו

סבר לה כר׳ נתן דתניא ר׳ נתן אומר משום ר׳ ישמעאל זב צריך כחתימת פי האמה ולא הודו לו חכמים ואיתקש ליה בעל קרי לזב

וכל צרוע למה לי איידי דכתיב כל זב כתיב נמי כל צרוע

ורבי יהודה שפיר קאמר רבי שמעון

ההוא מיבעי ליה לכדתניא רבי אליעזר אומר יכול דחקו זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהו חייבין ת״ל (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בשעה שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין

אמר מר זב וכל זב לרבות בעל קרי מסייע ליה לר׳ יוחנן דא״ר יוחנן מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות

מיתיבי בעל קרי כמגע שרץ מאי לאו למחנותם לא לטומאתם

לטומאתם האי טומאת ערב כתיב ביה והאי טומאת ערב כתיב ביה אלא לאו למחנותם

לא לעולם לטומאתם והא קמשמע לן דבעל קרי כמגע שרץ מה מגע שרץ מטמא באונס אף בעל קרי מטמא באונס

מיתיבי

דף סח עמוד א

בועל נדה כטמא מת למאי אילימא לטומאתם האי טומאת שבעה כתיב ביה והאי טומאת שבעה כתיב ביה

אלא לאו למחנותם ומדסיפא למחנותם הוי רישא נמי למחנותם מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא

מיתיבי מצורע חמור מזב וזב חמור מטמא מת יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו

מאי יצא לאו יצא מכלל זב ובא לכלל טמא מת דהא טמא מת חמור ממנו ומותר במחנה לויה

לא יצא ממחנה טמא מת ונכנס למחנה זב ואע״ג דטמא מת חמור ממנו (דמותר) במחנה לויה למאי דמי לי׳ מדמינן ליה

תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי (דברים כג, יא) ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה לויה מכאן לבעל קרי שיצא חוץ לשתי מחנות

אמר לי׳ אכתי לא עיילתיה אפיקתיה לישנא אחרינא אכתי לא אפיקתיה עיילתיה אלא אימא מחוץ למחנה זו מחנה לויה לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה

מתקיף לה רבינא אימא אידי ואידי למחנה שכינה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה אם כן לימא קרא ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך המחנה למה לי שמע מינה ליתן לו מחנה אחרת:

ומיחוי קרביו וכו׳: מאי מיחוי קרביו רב הונא אמר שמנקבן בסכין (רב) חייא בר רב אמר שירקא דמעייא דנפקא אגב דוחקא דסכינא

אמר ר׳ (אליעזר) מאי טעמא דחייא בר רב דכתיב (ישעיהו ה, יז) וחרבות מחים גרים יאכלו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף ונכסיהן דרשיעיא צדיקיא יחסנון

(ישעיהו ה, יז) ורעו כבשים כדברם אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב כמדובר בם מאי כמדובר בם אמר אביי וחרבות מחים גרים יאכלו אמר ליה רבא בשלמא אי כתיב חרבות כדקאמרת השתא דכתיב וחרבות מילתא אחריתי קאמר

אלא אמר רבא כדרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם (מיכה ז, יד) ירעו בשן וגלעד כימי עולם

בשן זה אלישע הבא מן הבשן שנאמר (דברי הימים א ה, יב) ויעני ושפט בבשן וכתיב (מלכים ב ג, יא) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו גלעד זה אליהו שנאמר (מלכים א יז, יג) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד וגו׳

אמר ר׳ שמואל בר נחמני א״ר יונתן עתידים צדיקים שיחיו מתים שנאמר (זכריה ח, ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרוב ימים וכתיב (מלכים ב ד, כט) ושמת משענתי על פני הנער

עולא רמי כתיב (ישעיהו כה, ח) בלע המות לנצח וכתיב (ישעיהו סה, כ) כי הנער בן מאה שנה ימות לא קשיא כאן בישראל כאן בעכו״ם ועובדי כוכבים מאי בעו התם דכתיב (ישעיהו סא, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם

רב חסדא רמי כתיב (ישעיהו כד, כג) וחפרה הלבנה ובושה החמה וכתיב (ישעיהו ל, כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא כאן לימות המשיח

ולשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד מאי איכא למימר אידי ואידי לעולם הבא ולא קשיא כאן במחנה שכינה כאן במחנה צדיקים

רבא רמי כתיב (דברים לב, לט) אני אמית ואחיה וכתיב מחצתי ואני ארפא השתא אחויי מחיי מרפא לא כל שכן אלא אמר הקב״ה מה שאני ממית אני מחיה כמו שמחצתי ואני ארפא

ת״ר אני אמית ואחיה יכול מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג ת״ל מחצתי ואני ארפא מה מכה ורפואה באחד אף מיתה וחיים באחד מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מן התורה דבר אחר בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא:

דף סח עמוד ב

והקטר חלביו וכו׳: תניא אמר רבי שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך:

הרכבתו והבאתו וכו׳: ורמינהו חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה ואם בכלי כאן וכאן אסור

ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בר חנינא חד אמר אידי ואידי ביד הא בלחה הא ביבשה וחד אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי

ולמאן דאמר הא ביד הא בכלי מאי טעמא לא אמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה אמר לך יבשה מפרך פריכא

ולמאן דאמר אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה מאי טעמא לא אמר אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי אמר לך כלי הא קתני התם אם בכלי כאן וכאן אסור

ואידך הא דקתני כלי הכא פלוגתא דרבי אליעזר ור׳ יהושע אתא לאשמועינן:

א״ר אליעזר ומה אם שחיטה וכו׳: ר׳ יהושע לטעמיה דאמר שמחת י״ט נמי מצוה היא

דתניא ר׳ אליעזר אומר אין לו לאדם בי״ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר׳ יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש

וא״ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר (דברים טז, ח) עצרת לה׳ אלהיך וכתוב אחד אומר (במדבר כט, לה) עצרת תהיה לכם ר׳ אליעזר סבר או כולו לה׳ או כולו לכם ור׳ יהושע סבר חלקהו חציו לה׳ וחציו לכם:

(עב״ם סימן) א״ר אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ״ט יום שניתנה בו תורה הוא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ״ט (ישעיהו נח, יג) וקראת לשבת עונג אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ״ט (אסתר ט, כב) ימי משתה ושמחה כתיב ביה

מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי עצרת יום שניתנה בו תורה פוריא ימי משתה ושמחה כתיב מעלי יומא דכיפורי דתני חייא בר רב מדפתי (ויקרא כג, לב) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה (הם) מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא

רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי איני והא״ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיהו לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשי׳ קא עביד

אמר רב אשי ולמאי דקאמר ר׳ אליעזר נמי י״ט רשות אית ליה פירכא ומה י״ט שהתיר בו מלאכה של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה אינו דין שלא תתיר שבות שעמה

דף סט עמוד א

ור׳ אליעזר שבות דמצוה עדיף ליה

תניא אמר רבי אליעזר ומה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת דאיתעביד ליה מצוה לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת

אמר לו ר׳ עקיבא דמה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת שהרי דחתה שחיטה את השבת תאמר ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת שלא דחתה שחיטה את השבת דבר אחר שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע

אי הכי משחט נמי לא נשחט שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע אלא הא אמר ליה ברישא ופרכיה והדר א״ל הך דמה לי אם דחו:

השיב ר״ע ואמר הזאה תוכיח וכו׳: תניא אמר לו ר׳ אליעזר עקיבא בשחיטה השבתני בשחיטה תהא מיתתו אמר לו ר׳ אל תכפירני בשעת הדין כך מקובלני ממך הזאה שבות היא ואינה דוחה את השבת

וכי מאחר דהוא אגמרי׳ מאי טעמא קא הדר ביה אמר עולא רבי אליעזר כי אגמריה הזאה דתרומה אגמריה דתרומה גופה לא דחיא שבת

ר״ע נמי כי אותביה הזאה דתרומה אותביה שהיא מצוה והיא משום שבות והוא סבר הזאה דפסח קא מותיב ליה

מתיב רבה השיב ר״ע ואמר הזאת טמא מת תוכיח שחל שביעי שלו להיות בשבת ובערב הפסח שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת

אלא וודאי הזאה דפסח אגמריה וכי מאחר דאגמריה מ״ט קא פריך ליה ר׳ אליעזר ר׳ אליעזר גמריה איתעקר ליה ואתא ר״ע לאדכורי גמריה ונימא לי׳ בהדיה סבר לאו אורח ארעא

והזאה מאי טעמא לא דחיא שבת מכדי טלטולי בעלמא הוא תדחי שבת משום פסח אמר רבה גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים

ולר׳ אליעזר ניעברי׳ דהא א״ר אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת אמרי הני מילי היכא דגברא גופיה חזי ורמי חיובא עליה אבל הכא דגברא גופיה לא חזי לא רמי חיובא עליה

אמר רבה לדברי ר׳ אליעזר קטן בריא מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא חזי ליה קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו דהא לא חזי ליה

אמר רבא ואי בריא הוא למה ליה חמין להברותו אלא אמר רבא הכל חולין הן אצל מילה אחד קטן בריא ואחד קטן חולה אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת דהא לא חזי

איתיביה אביי ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעזר והא הכא דגברא גופיה לא חזי וקתני ענוש כרת אלמא רמי חיובא עליה

אמר רבה קסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ

דף סט עמוד ב

וכל שאילו ביחיד נדחה בציבור עבדי בטומאה וכל מילתא דאיתא בציבור איתא ביחיד וכל מילתא דליתא בציבור ליתא ביחיד

ערילות דאי כוליה ציבור ערלים נינהו אמרינן להו קומו מהולו נפשייכו ועבידי פסחא יחיד נמי אמרינן ליה קום מהול ועביד פסחא ואי לא מהיל ועביד ענוש כרת

טומאה דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו לא מדינן עלייהו אלא עבדי בטומאה יחיד נמי פטור

א״ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והרי פסח שני דליתיה בציבור ואיתיה ביחיד א״ל שאני התם דהא עבד ליה ציבורא בראשון

מיתיבי יכול לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה ערל וטמא שרץ ושאר כל הטמאים מנין ת״ל (במדבר ט, יג) והאיש

מדקא מהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאי שוחטין וזורקין על טמא שרץ ל״ל לאהדורי׳ עליה היינו טהור אלמא אע״ג דלא חזי חיובא עליה ואע״ג דליתיה בציבור איתיה ביחיד

אלא אמר רבא קסבר רבי אליעזר שוחטין וזורקין על טמא שרץ והוא הדין לטמא מת בשביעי שלו הזאה למאי לאכילה אכילת פסחים לא מעכבא

א״ל רב אדא בר אבא לרבא א״כ נמצא פסח נשחט שלא לאוכליו א״ל שלא לאוכליו לחולה ולזקן דלא חזי אבל האי מיחזא חזי תקוני הוא דלא מתקן:

כלל אמר ר״ע וכו׳: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר״ע ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא כלל א״ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע״ש אינה דוחה את השבת מילה שאי אפשר לעשותה מע״ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר״ע

וצריכא דאי אשמעינן גבי פסח התם (דהוא מכשירי) מצוה לא דחו שבת משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לידחי

ואי אשמעינן מילה התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחי צריכא:

מתני׳ אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה

חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכבשים ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות ונאכלת לשני ימים ולילה אחד:

גמ׳ מאי תנא דקתני חגיגה תנא הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת והכי קאמר אימתי מביאין עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט

א״ר אשי שמע מינה חגיגת ארבעה עשר

דף ע עמוד א

לאו חובה היא דאי סלקא דעתך חובה היא תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה

ובמועט מיהו מ״ט אתיא כדתניא חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה כדי שיהא פסח נאכל על השבע:

ונאכלת לשני ימים וכו׳: מתני׳ דלא כבן תימא דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה וחגיגת חמשה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד

וחגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה

מ״ט דבן תימא כדמתני רב לחייב בריה (שמות לד, כה) ולא ילין לבקר זבח חג הפסח זבח חג זה חגיגה הפסח כמשמעו ואמר רחמנא לא ילין

איבעיא להו לבן תימא נאכלת צלי או אין נאכלת צלי כי אקשיה רחמנא לפסח ללינה אבל לצלי לא או דילמא לא שנא

ת״ש הלילה הזה כולו צלי ואמר רב חסדא זו דברי בן תימא שמע מינה

איבעיא להו לבן תימא באה מן הבקר או אינה באה מן הבקר באה מן הנקבות או אינה באה מן הנקבות באה בת שתי שנים או אינה באה בת שתי שנים

כי אקשיה רחמנא לפסח למידי דאכילה אבל לכל מילי לא או דילמא לא שנא

ת״ש חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח באה מן הצאן ואינה באה מן הבקר באה מן הזכרים ואינה באה מן הנקבות באה בת שנתה ואינה באה בת שתי שנים ואינה נאכלת אלא ליום ולילה ואינה נאכלת אלא צלי ואינה נאכלת אלא למנויו

מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא בן תימא שמע מינה כולהו מילתא בעינן ש״מ

איבעיא להו לבן תימא יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת העצם אע״ג דכי אקשיה רחמנא לפסח אמר קרא בו בו ולא בחגיגה או דילמא האי בו בכשר ולא בפסול הוא דאתא

ת״ש סכין שנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד בשלשה עשר שונה ומטביל קופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל

מני אילימא רבנן מאי שנא סכין דמטביל דחזיא לפסח קופיץ נמי הא חזי לחגיגה

אלא לאו דבן תימא היא ושמע מינה יש בה משום שבירת העצם

לא לעולם רבנן וכגון שבא בשבת

והא מדקתני סיפא חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד ובחמשה עשר שוחט בה מיד נמצאת קופיץ קשורה לסכין הרי היא כסכין מכלל דרישא לאו בשבת עסקינן

ואלא שבא

דף ע עמוד ב

במרובה מנא ידעי

ואלא שבא בטומאה סוף סוף מנא ידעי

דמית נשיא דמית נשיא אימת אילימא דמית בשלשה עשר סכין למה לי דמטבליה ואלא דמית בארבעה עשר מאי שנא סכין דמטביל ומאי שנא קופיץ דלא מטביל לה

לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר סכין דחד ספיקא מטביל לה קופיץ דתרי ספיקי לא מטביל לה

תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו והלך וישב לו בדרום אמר אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו תמהני על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת

אמר רב מ״ט דבן דורתאי דכתיב (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה׳ אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח

א״ר אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש אלא קרא לכדרב נחמן הוא דאתא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מניין למותר הפסח שקרב שלמים

שנא׳ וזבחת פסח לה׳ אלהיך צאן ובקר וכי פסח מן הבקר בא והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר

ורבנן מ״ט לא דחי שבת הא ודאי קרבן ציבור הוא

א״ר אילעא משום רבי יהודה בן ספרא אמר קרא (ויקרא כג, מא) וחגותם אותו חג לה׳ שבעת ימים בשנה שבעה שמונה הוו אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת

כי אתא רבין אמר אמרתי לפני רבותי פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה כגון שחל י״ט הראשון של חג בשבת אמר אביי אבין תכלא לימא כי הא מילתא שמנה לא משכחת לה כלל שבעה איתא ברוב שנים

אמר עולא אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב י״ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה משום שמחה דכתיב (דברים כז, ז) וזבחת ושמחת בעינן זביחה

דף עא עמוד א

בשעת שמחה וליכא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין

לימא מסייע ליה (דברים טז, טו) והיית אך שמח לרבות לילי י״ט האחרון לשמחה אתה אומר לילי י״ט האחרון או אינו אלא לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך (שמח) חלק

מ״ט לאו משום דאין לו במה ישמח

לא כדתני טעמא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו

מתיב רב יוסף חגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה וליכא אמר רב אידי בר אבין שעיכב ושחטה

אמר רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא פסלה לה בלינה ש״מ

מתיב רבא ההלל והשמחה שמנה ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה הא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שחל י״ט הראשון להיות בשבת א״ר הונא בריה דרב יהודה משמחו בשעירי הרגלים

אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דשעירי הרגלים חי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה בחי ליכא ועוד כהנים אוכלין וישראל במה שמחים אלא א״ר פפא משמחו בכסות נקיה ויין ישן

כי אתא רבין א״ר אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בהן משום חגיגה יוצא משום שמחה לא בעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין

מיתיבי והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה אתה אומר לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך חלק

מאי טעמא לאו משום דאין לו במה ישמח לא כדתניא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו

אמר רב כהנא מנין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה שנאמר (שמות כג, יח) ולא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה ראשית למימרא דהאי בקר בקר ראשון

מתקיף לה רב יוסף טעמא דכתב ראשית הא לא כתב ראשית הוה אמינא מאי בקר בקר שני מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא ואמורין עד צפרא

אמר ליה אביי אלמה לא והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסיל ליה מחצות ואמורין עד צפרא

אמר רבא רב יוסף הכי קא קשיא ליה מי איכא מידי דאלו תנא לבשר לא בעי ראשית ורב כהנא לאימורין בעי ראשית

מאי היא דתניא (דברים טז, ד) לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר

דף עא עמוד ב

לימד על חגיגת י״ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד או אינו אלא ליום ולילה כשהוא אומר (דברים טז, ד) ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור

או אינו אלא בקר ראשון ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד חוץ מזו כשהוא אומר בו (ויקרא ז, טז) אם נדר או נדבה לימד על חגיגת י״ד שנאכלת לב׳ ימים ולילה א׳

אמר מר או אינו אלא בקר ראשון הא אמרת כשהוא אומר ביום הראשון (לבקר) הרי בקר שני אמור ה״ק או אינו אלא בשתי חגיגו׳ הכתוב מדבר אחת חגיגת י״ד ואחת חגיגת ט״ו וזו לבוקרה וזו לבוקרה

הדר אמר אלא דקי״ל חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד א״כ אם נדר או נדבה במאי אי חגיגת י״ד הא כתיב בה יום ולילה אי חגיגת ט״ו הא כתיב בה יום ולילה

אלא האי לחגיגת ט״ו והאיך כוליה קרא לחגיגת י״ד לימד על חגיגת י״ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד

טעמא דכתיב ביום הראשון לבקר דמאי בקר בקר שני הא כל היכא דכתיב בקר סתמא בקר ראשון ואע״ג דלא כתב ביה ראשית:

מתני׳ הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת

ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואם ראויין הן רבי אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר

א״ל ר׳ אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב א״ל ר׳ יהושע לא אם אמרת בפסח ששינהו בדבר אסור תאמר בזבחים ששינן בדבר המותר

א״ל ר״א אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב א״ל ר׳ יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שיש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה

רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור

שחטו שלא לאוכליו ושלא למנויו לערלין ולטמאין חייב לאוכליו ושלא לאוכליו למנויו ושלא למנויו למולין ולערלים לטמאין ולטהורין פטור

שחטו ונמצא בעל מום חייב שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור

שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פטור מפני ששחט ברשות: גמ׳

דף עב עמוד א

במאי עסקינן אילימא בטועה שמעת מינה עקירה בטעות הויא עקירה אלא בעוקר

אימא סיפא ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח אם אינן ראויין חייב אם ראויין הן ר׳ אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר ואי בעוקר מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין

אלא פשיטא בטועה רישא בעוקר וסיפא בטועה א״ר אבין אין רישא בעוקר וסיפא בטועה

אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר׳ אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאינשי א״ל מתניתין מאי א״ל רישא בעוקר וסיפא בטועה תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה

תנן א״ר אליעזר מה אם פסח שמותר לשמו כששינה את שמו חייב זבחים שהן אסורין לשמן כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב ואם איתא הא לא דמי דרישא בעוקר וסיפא בטועה

לר׳ אליעזר לא שני ליה לר׳ יהושע דשני ליה לישני ליה הכי

הכי קאמר ליה לדידי לא דמי רישא בעוקר וסיפא בטועה לדידך לא אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור תאמר בזבחים ששינה את שמן לדבר המותר

א״ל רבי אליעזר אימורי ציבור יוכיחו שהן מותרין לשמן והשוחט לשמן חייב אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שכן יש להן קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה

למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו אחר השבת ואחד למולו בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב

אחד למולו בע״ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע״ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר

א״ר אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטריד ביה הכא כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא

אי הכי רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור אע״ג דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא והתניא רבי חייא [מאבל ערב] א״ר מאיר לא נחלקו ר׳ אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת דחייב

על מה נחלקו על שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת דר׳ אליעזר מחייב חטאת ור׳ יהושע פוטר

ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר רבי יהושע היכא דקא עביד מצוה מחייב

אמרי דבי רבי ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת

דף עב עמוד ב

שלא נתנה שבת לדחות [וסיפא נתנה שבת לדחות אצלו]

הכא הרי נתנה שבת לדחות אצל קרבן ציבור

א״ל רב אשי לרב כהנא הכא נמי הרי נתנה שבת לדחות אצל תינוקות דעלמא א״ל לגבי דהאי גברא מיהת לא איתיהיב:

ושאר כל הזבחים ששחטן לשום פסח אם אינן ראויין חייב ואם ראויין רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר: מאן תנא דשני ליה בין ראויין לשאינן ראויין

ר׳ שמעון היא דתניא אחד הזבחים הראויין ואחד זבחים שאינן ראויין וכן השוחט לשם אימורי ציבור פטור דברי ר׳ מאיר א״ר שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שאינן ראויין שחייב על מה נחלקו על הראויין שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר

אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר פוטר היה רבי מאיר אפי׳ עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח א״ל רבי זירא לרב ביבי והאמר רבי יוחנן מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין א״ל בבעלי מומין לא טריד בהו והאי טריד ביה

בעא מיניה רבא מרב נחמן חולין לשום פסח מאי לי א״ר מאיר אמר ליה פוטר היה ר׳ מאיר אפילו חולין לשום פסח

והא״ר יוחנן מודה היה ר״מ בבעלי מומין בעלי מומין לא מיחלפי הני מיחלפי

וטעמא דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי והאמר רב ביבי א״ר אלעזר פוטר היה ר׳ מאיר אפי׳ עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח אלמא טעמא דר״מ משום דטריד

א״ל טריד אע״ג דלא מחלף מחלף אע״ג דלא טריד לאפוקי בעלי מומין דלא איחלופי מחלף ולא מטריד טריד

יתיב ר׳ זירא ורבי שמואל בר רב יצחק אקילעא דר׳ שמואל בר רב יצחק ויתבי וקא אמרי א״ר שמעון בן לקיש נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו חייב

ור׳ יוחנן אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור

איכא דאמרי כ״ש בההיא דמחייב דלא עשה מצוה

אית דאמרי בההיא פטור מאי טעמא התם הוא דה״ל לשיולי אבל הכא דלא ה״ל לשיולי לא

ור׳ יוחנן מאי שנא יבמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה באשתו מעוברת

והא איכא שמחת עונה שלא בשעת עונתה

והאמר רבא חייב אדם לשמח אשתו בדבר מצוה סמוך לווסתה

אי הכי אפי׳ יבמתו נמי יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה

ור׳ יוחנן כמאן אילימא כרבי יוסי דתנן רבי יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים פטור מפני שהוציא ברשות

דילמא שאני התם דזמנו בהול

ואלא רבי יהושע דזבחים דילמא התם נמי זמנו בהול

ואלא כרבי יהושע דתינוקות התם נמי זמנו בהול

ואלא כרבי יהושע דתרומה דתנן היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ר׳ יהושע פוטר

דילמא כדרב ביבי בר אביי דאמר רב ביבי בר אביי בתרומה בערב הפסח דזמנה בהול

אי נמי שאני תרומה דאיקרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר

דתנן היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה כל הקרבנות כולן שהקריב על גבי המזבח פסולין ור׳ יהושע מכשיר ואמרינן מ״ט דר׳ יהושע דכתיב (דברים לג, יא) ברך ה׳ חילו ופועל ידיו תרצה

ותרומה היכא איקרי עבודה דתניא מעשה בר׳ טרפון שלא בא אמש לביהמ״ד לשחרית מצאו רבן גמליאל אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש אמר לו עבודה עבדתי אמר לו כל דבריך אינן אלא דברי תימה וכי עבודה בזמן הזה מנין אמר לו הרי הוא אומר

דף עג עמוד א

(במדבר יח, ז) עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת ביהמ״ק:

שחטו שלא לאוכליו: פשיטא כיון דהתם פסול הכא חייב משום דתנא סיפא פטור תנא רישא חייב

והא נמי פשיטא משום דהתם כשר הכא פטור אלא איידי דתנא שחטו שלא לשמו בשבת תנא נמי שלא לאוכליו והיא גופא למה לי משום דקבעי לאיפלוגי ר׳ אליעזר ור׳ יהושע

א״ל רב הונא בר חיננא לבריה כי אזלת לקמיה דרבי זריקא בעי מיניה לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לאוכליו חייב מה תיקן

תיקן אם עלו לא ירדו

שחטו ונמצא בעל מום חייב מה תיקן תיקן בדוקין שבעין ואליבא דר״ע דאמר אם עלו לא ירדו

שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור הא בגלוי חייב מה תיקן תיקן להוציא מידי נבילה

מתקיף לה רבינא הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לע״ז חייב עליה ג׳ חטאות מה תיקן

אמר רב עוירא שמוציאו מידי אבר מן החי:

שחטו ונודע וכו׳: א״ר הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה

א״ה כי לא ניתק נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה

ומנא תימרא דתנן אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ר׳ אליעזר אומר ימות ר׳ יהושע אומר ימכר ויביא בדמיו עולה

בדמיו אין אבל גופו לא דגזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה ש״מ

איתיביה רב חסדא לרב הונא שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם וכו׳

דף עג עמוד ב

ותני עלה בחול כי האי גונא ישרף מיד אי אמרת בשלמא בעי עקירה האי פסח הוא וכיון דלית ליה בעלים הוה ליה פסולו בגופו אמטו להכי ישרף מיד

אלא אי אמרת לא בעי עקירה מרישא הוה ליה שלמים פסולו משום מאי משום דבר אחר דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים עיבור צורה בעי

דתניא זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה

אלא לא תימא שחטו סתם כשר לשום עולה אלא אימא שחטו לשום עולה כשר אלמא בעי עקירה

ולרבי חייא בר גמדא דאמר נזרקה מפי חבורה ואמרי כגון שהיו בעלים טמאי מתים ונדחין לפסח שני

האי הוא דבעי עקירה הא בעלמא לא בעי עקירה מאי איכא למימר

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכא במאי עסקינן כגון שהפרישו קודם חצות ומתו בעלים אחר חצות דהוה ליה נראה ונדחה וכל הנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה

מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב בעלי חיים אינם נדחים

אלא אמר רב פפא הא מני ר׳ אליעזר היא דאמר וכן השוחט אחרים לשם פסח פסול דהוה ליה פסולו בגופו

ואי רבי אליעזר היא חטאת נמי מחייב דהא לית ליה לר״א טועה בדבר מצוה פטור

אלא תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא הא מני יוסף בן חונאי היא דתנן יוסף בן חונאי אומר הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים אלמא פסולו בגופו היא ומשום הכי ישרף מיד ובפטורי סבר לה כר׳ יהושע

רב אשי אמר רב דאמר כר׳ ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דתניא ר׳ ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם יש שהות ביום לידע אם משכו בעלים את ידיהם או שמתו או שנטמאו חייב ותעובר צורתו ויוצא לבית השרפה מאי טעמא לאו משום דלא בעי עקירה

ממאי דילמא משום דסבר לה כתנא דבי רבה בר אבוה דאמר אפילו פיגול נמי בעי עיבור צורה דיליף עון עון מנותר

דאי לא תימא הכי נטמאו בעלים מאי איכא למימר הא ודאי בעי עקירה דאמר רבי חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחו לפסח שני

אלא מחוורתא כדשני מעיקרא יוסף בן חונאי היא:

הדרן עלך אלו דברים

דף עד עמוד א

מתני׳ **כיצד** צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר׳ יוסי הגלילי ר״ע אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא א״ר צדוק מעשה בר״ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא:

גמ׳ וניתי של מתכת איידי דחם מקצתו חם כולו וקמטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר (שמות יב, ח) צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר וניתי של דקל איידי דאית ליה שיבי מפיק מיא והוי כמבושל וניתי של תאנה איידי דמחלחל מפיק מיא והוה ליה כמבושל

וניתי של אלון של חרוב ושל שקמה איידי דאית ביה קיטרי מפיק מיא

של רמון נמי אית ביה קיטרי שיעי קיטרי ואבע״א בנבגא בר שתא דלית ביה קיטרי והא איכא בי פסקיה דמפיק לבי פסקיה לבר

מתני׳ דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כשם ששפוד של עץ אינו נשרף כך שפוד של מתכת אינו מרתיח אמרו לו זה חם מקצתו חם כולו וזה חם מקצתו אינו חם כולו:

ונותן את כרעיו וכו׳: תניא רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך ר״ט קוריהו גדי מקולס

ת״ר איזהו גדי מקולס דאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה כל שצלאו כולו כאחד נחתך ממנו אבר נשלק ממנו אבר אין זה גדי מקולס

השתא יש לומר נחתך ממנו אבר דאף על גב דקא מטוי ליה בהדיה אמרת לא נשלק מיבעיא א״ר ששת ששלקו במחובר

אמר רבה האי מולייתא שריא א״ל אביי והא קא בלע דמא א״ל כבולעה כך פולטה

נימא מסייע ליה נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו מ״ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו אמרי שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל

דף עד עמוד ב

מידב דייבי

נימא מסייע ליה הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר מ״ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו

שאני לב דשיע

(איני) והא רבין סבא טפליה ההיא בר גוזלא לרב ואמר ליה אי מעלי טפליה הב לי ואיכול ההיא בסמידא דמפריר

והא רבא איקלע לבי ריש גלותא וטפלו ליה בר אווזא אמר אי לא דחזיתיה דזיג כזוזא חיורא לא אכלי מיניה ואי סלקא דעתך כבולעו כך פולטו מאי איריא כי זיג אפילו כי לא זיג נמי התם בחיורתא דשריר

והילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחיורתא אי זיג כזוזא חיורא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי

האי מולייתא מאן דאסר אפילו פומא לתחת ומאן דשרי אפילו פומא לעיל והילכתא מולייתא שרי אפילו פומא לעיל

אומצא ביעי ומיזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא

האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי שפדיה בשפודא שרי מידב דייב אחתיה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב

וכן ביעי חתכינהו ומלחינהו אפילו לקדרה שריין תלינהו בשפודא שריין מידב דייב אחתינהו אגומרי פליגי ביה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב

וכן מיזרקי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי תלייה בשפודא בית השחיטה לתתאי שרי מידב דאיב אחתיה אגומרי פליגי רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר מצמית צמית ומאן דשרי מישאב שאיב והלכתא מישאב שאיב

האי אומצא דאסמיק חלייה אסיר לא אסמיק חלייה שרי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסיר אי אפשר דלית בה שורייקי דמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי איכא דאמרי רב אשי גופיה מגמע ליה גמועי

אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימנא תו לא תאני חליט ביה מאי שנא מחלא מתמהא דחלטינן ביה התם איתיה

דף עה עמוד א

לקיוהא דפירא בעיניה הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה:

אין צולין את הפסח וכו׳: מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני ואם אסכלא מנוקבת מותר ואמר רבי צדוק מעשה בר״ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא מנוקבת

בעא מיניה רב חיננא בר אידי מרב אדא בר אהבה תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת לדברי האוסר מהו א״ל הפת מותרת

א״ל והאמר רב חיננא סבא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן תנור שהסיקו וגרפו וצלה בו את הפסח אין זה צלי אש שנאמר (שמות יב, ח) צלי אש (שמות יב, ח) צלי אש שתי פעמי׳

טעמא דגלי רחמנא צלי אש צלי אש שתי פעמים הא לא גלי רחמנא הוי אמינא צלי אש הוא

א״ל גלי רחמנא התם וילפינן מינה

ואי בעית אימא התם טעמא דכתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הא לא כתב רחמנא צלי אש שתי פעמים הוה אמינא אאש קפיד רחמנא ואפילו גרפו נמי צלי אש הוא אבל הכא אעצים דאיסורא קא קפיד רחמנא והא ליתנהו

ת״ר חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אומר אני שזה צלי אש רמי ליה רב אחדבוי בר אמי לרב חסדא מי אמר רבי גחלים אש נינהו

ורמינהו (ויקרא יג, כד) מכות אש אין לי אלא שנכוה באש נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסיס רותח וכל דבר הבא מן האור לאיתויי חמי האור מניין ת״ל מכוה מכוה ריבה

טעמא דרבי רחמנא מכוה מכוה הא לא רבי רחמנא מכוה מכוה גחלים לאו אש נינהו

א״ל גחלת של עץ לא איצטריך קרא לרבויי כי איצטריך קרא לגחלת של מתכת

וגחלים של מתכת לאו אש הוא והא גבי בת כהן דכתיב (ויקרא כא, ט) באש תשרף ואמר רב מתנה פתילה של אבר היו עושין לה

שאני התם דאמר קרא באש תשרף תשרף לרבות כל שריפות הבאות מן האש

וכ״ש אש עצמה ונקיף לה חבילי זמורות ונקלה אתיא שריפה שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים

ונעביד לה חמי האור משום דר״נ דאמר ר״נ אמר קרא (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה

וכי מאחר דאיכא רב נחמן גזירה שוה למה לי אמרי אי לאו גזירה שוה ה״א שריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה היא ואי משום דרב נחמן ניפוש לה חבילי זמורות טובא כי היכי דתמות בעגלא קמ״ל

ואלא באש ל״ל לאפוקי אבר מעיקרו

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא וכל היכא דכתיב באש תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת אש הוא והא גבי פרים הנשרפים דכתיב בהו (ויקרא ד, יב) ושרף אותו על עצים באש ותניא באש ולא בסיד רותח ולא בגפסיס רותח

א״ל הכי השתא התם כתיב באש והדר תשרף לרבות כל שריפות הבאות מחמת האש הכא כתיב ושרף אותו על עצים באש לבסוף אש למימרא דאש אין מידי אחרינא לא

התם נמי כתיבא שריפה לבסוף דכתיב

דף עה עמוד ב

(ויקרא ד, יב) על שפך הדשן ישרף אמרי ההוא ישרף מיבעי ליה לכדתניא ישרף אע״פ שאין שם דשן ישרף אע״פ שהצית האור ברובו

רבינא אמר כרוך ותני (ויקרא יג, כד) מכות אש אין לי אלא שנכוה באש ובגחלת נכוה ברמץ בסיד רותח ובגפסיס רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאיתויי חמי האור מנין ת״ל מכוה מכוה ריבה

רבא רמי מי אמר ר׳ גחלים איקרו אש ורמינהי גחלי יכול עוממות ת״ל אש אי אש יכול שלהבת ת״ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות (אלמא גחלים לא איקרי אש

אמרי) והא גופא קשיא אמרת גחלי יכול עוממות אלמא לוחשות אש נינהו אימא סיפא אי אש יכול שלהבת ת״ל גחלי אלמא אפילו לוחשות לאו אש נינהו

ואמר רב ששת הכי קתני גחלי יכול בין עוממות בין לוחשות ת״ל אש אי אש יכול שלהבת ת״ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות מ״מ גחלים לא איקרי אש קשיא לרבי

אמר אביי תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת״ל אש אי אש יכול רצה שלהבת יביא רצה גחלת יביא ת״ל גחלי הא כיצד מביא מן הלוחשות

אמר רבה רצה גחלת יביא רצה שלהבת יביא שלהבת בלא גחלת היכי משכחת לה כגון דשפייה למנא משחא ואתלי ביה נורא ההוא למה לי קרא למעוטי השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה לא כל שכן

אלא אמר רבא תריץ הכי גחלי יכול עוממות ולא לוחשות ת״ל אש אי אש יכול יביא מחצה גחלת ומחצה שלהבת אדעייל לגואי הוי כוליה גחלת תלמוד לומר (ויקרא טז, יב) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח משעת לקיחה ניהוי גחלים

איבעיא להו אוממות או עוממות אמר רבי יצחק (יחזקאל לא, ח) ארזים לא עממוהו בגן אלהים:

מתני׳ נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו

סכו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה שאין פודין מעשר שני בירושלים:

גמ׳ איתמר חם לתוך חם דברי הכל

דף עו עמוד א

אסור צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר

תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו קא סלקא דעתך בחרס צוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משום הכי יטול את מקומו דאזל רוטב מרתח ליה לחרס והדר חרס מרתח ליה לרוטב וכי הדר רוטב אפסח קא מטוי פסח מחמת חמימותא דחרס ורחמנא אמר (שמות יב, ח) צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר

אלא לשמואל דאמר תתאה גבר חרס כיון דצונן הוא אקורי מיקר ליה לרוטב אמאי יטול את מקומו כדאמר רבי ירמיה אמר שמואל בסולת רותחת הכא נמי בחרס רותח

תנן נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו קא סלקא דעתך בסולת צוננת בשלמא לרב דאמר עילאה גבר משום הכי יקמוץ את מקומו דמרתח לה לסולת דהדר הודרניה והדרא סולת ומרתחא ליה לדידיה וקא מטוי רוטב מחמת חמימותא דסולת ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר

אלא לשמואל דאמר תתאה גבר סולת כיון דצוננת היא אקורי קא מיקר ליה למה לי יקמוץ את מקומו (תסגי ליה ביטול את מקומו) א״ר ירמיה אמר שמואל בסולת רותחת

תנן סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיחנו אם צלי הוא יקלוף את החיצון בשלמא לרב דאמר עילאה גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה משום דעילאה צונן הוא

אלא לשמואל דאמר תתאה גבר כיון דחם הוא מבלע בלע אמאי סגי ליה בקליפה ניתסר לגמרי שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידא

תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם אסור וכן צונן שנתן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח

חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח

תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא ניבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח

אמר מר צונן לתוך צונן מדיח אמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח כבוש הרי הוא כמבושל

אמר רבא הא דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח (וכו׳) לא אמרן אלא שלא נאכל מחמת מלחו אבל נאכל מחמת מלחו לא

ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייא רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא

אמר רבא מאן חכים למישרא מילתא כי הא אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא דגברא רבה הוא אמר לך כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח שאין נאכל מחמת מלחו האי נאכל מחמת מלחו

והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה ולא אמרן אלא דלית ביה פילי אבל אית ביה פילי אסור ואי מתובל בתבלי אסור

אמר רב

דף עו עמוד ב

בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור מאי טעמא מפטמי מהדדי

ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא עביד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר

מיתיבי אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובת מאי לאו תערובת טעמים וקשיא ללוי לא מפני תערובת גופין

הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא אפילו גדי וטלה אי אמרת בשלמא מפני גופין היינו דקתני אפי׳ גדי וטלה אלא אי אמרת מפני תערובת טעמים מה לי גדי וטלה מה לי גדי וגדי

אלא מאי על כרחיך מפני תערובת גופין הוא דאסור אבל תערובת טעמים שרי לימא תיהוי תיובתיה דרב אמר רבי ירמיה הכא במאי עסקינן כגון שצלאו בשתי קדירות

בשתי קדירות סלקא דעתך אלא אימא כעין שתי קדירות והכי קאמר אין צולין שני פסחים כאחד מפני תערובת מאי תערובת תערובת טעמים ואפי׳ כעין שתי קדירות דליכא תערובת טעמים אסור משום תערובת גופין ואפילו גדי וטלה

אמר רב מרי כתנאי הרודה פת חמה ונתנה ע״פ חבית יין של תרומה ר״מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חיטין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות מאי לאו תנאי היא דמר סבר ריחא לאו מילתא היא ומר סבר ריחא מילתא היא

ללוי ודאי תנאי היא לרב נימא תנאי היא

אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא היא לאו איתמר עלה דההיא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית חתומה פת צוננת וחבית פתוחה והא נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמיא

תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא פת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאכלה בכותחא ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקיא למיכליה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפי׳ במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר:

מתני׳ חמשה דברים באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לאכילה:

גמ׳ חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת חמשה עשר

דסלקא דעתך אמינא כיון דקרבן ציבור הוא וקביעא ליה מועד תדחי טומאה קא משמע לן כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה לא דחיא שבת ומדשבת לא דחיא לא דחיא טומאה

וניתני נמי שעירי הרגלים הא תנא ליה זבחי שלמי צבור אי הכי שעירי ראשי חדשים נמי לא ניתני דהא תנא זבחי שלמי צבור אמרי

דף עז עמוד א

שעירי ראשי חדשים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא הא לא כתיב בהו מועד קמ״ל דראש חדש איקרי מועד

כדאביי דאמר אביי תמוז דהאי שתא מלויי מליוה דכתיב (איכה א, טו) קרא עלי מועד לשבור בחורי

למימרא דכולהו ממועד אתו מנהני מילי דתנו רבנן (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה׳ מה תלמוד לומר לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שנאמר בהו במועדו במועדו ואפילו בשבת במועדו ואפילו בטומאה

שאר קרבנות ציבור מניין שנאמר (במדבר כט, לט) אלה תעשו לה׳ במועדיכם

מניין לרבות עומר והקרב עמו שתי הלחם והקרב עמם ת״ל וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל הכתוב קבעו מועד אחד לכולן

וכל הני למה לי צריכי דאי כתב רחמנא תמיד הוה אמינא תמיד שכן תדיר וכליל אבל פסח לא קמ״ל

ואי כתב רחמנא פסח פסח שהוא ענוש כרת אבל תמיד דאין ענוש כרת אימא לא קמ״ל

ואי כתב רחמנא הני תרתי הוה אמינא הני הוא יש בהן צד חמור תמיד תדיר וכליל פסח שהוא ענוש כרת אבל שאר קרבנות ציבור אימא לא כתב רחמנא אלה תעשו לה׳ במועדיכם

ואי כתב רחמנא אלה תעשו לה׳ במועדיכם הוה אמינא שאר קרבנות ציבור הבאין לכפר אבל עומר ושתי הלחם דאין באין לכפר אלא להתיר בעלמא נינהו לא קמ״ל

ואי כתב רחמנא עומר ושתי הלחם לחודייהו הוה אמינא אדרבה עומר ושתי הלחם דאלימי דבאין להתיר אבל הנך לא קמ״ל

סברוה דלכולי עלמא טומאה דחויה היא בציבור ובעי׳ ציץ לרצות

דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה דתניא ציץ בין שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו מרצה דברי ר״ש ר׳ יהודה אומר עודיהו על מצחו מרצה אין עודיהו על מצחו אינו מרצה

אמר לו ר״ש כהן גדול ביום הכפורים יוכיח שאינו על מצחו ומרצה

אמר לו הנח ליום הכפורים שטומאה הותרה בציבור מכלל דר״ש סבר טומאה דחויה היא בציבור

ודכולי עלמא אין הציץ מרצה על אכילות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר הציץ מרצה על אכילות אלא ר״א דתניא ר״א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות

נימא מתניתין דלא כרבי יהושע דתניא (דברים יב, כז) ועשית עולותיך הבשר והדם רבי יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם

רבי אליעזר אומר דם אף על פי שאין בשר שנאמר (דברים יב, כז) ודם זבחיך ישפך ומה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך מה דם בזריקה אף בשר בזריקה

הוי אומר לול קטן יש בין כבש למזבח

ורבי יהושע נמי הכתיב ודם זבחיך ישפך אמר לך הא כתיב גביה והבשר תאכל

דף עז עמוד ב

והני תרי קראי למה לי חד בעולה וחד בשלמים וצריכא דאי כתב רחמנא בעולה הוה אמינא עולה היא דחמירא שכן כליל אבל שלמים דלא חמירי אימא לא

ואי כתב רחמנא שלמים הוה אמינא אדרבה דאית בהו שתי אכילות אבל עולה דלית בה שתי אכילות אימא לא קמ״ל

ור׳ אליעזר נמי הכתיב והבשר תאכל אמר לך ההוא מיבעי ליה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם

אי הכי אימא כוליה להכי הוא דאתא דם אע״פ שאין שם בשר מנלן

אמר לך אם כן נכתוב רחמנא הבשר תאכל והדר ודם זבחיך ישפך כדכתיב ברישא (דברים יב, כז) ועשית עולותיך הבשר והדם מאי שנא דאקדמיה לדם זבחיך שמע מינה דם אע״פ שאין בשר ושמע מינה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם

ור׳ יהושע אין הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם קל וחומר הוא ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי כי איתנהו מעכבי דם דכי ליתיה מעכב כי איתיה לא כל שכן דמעכב

ורבי אליעזר מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא ור׳ יהושע כל היכא דאיכא למדרש דרשינן

השתא לימא מתני׳ דלא כרבי יהושע דכיון דאמר בעינן תרתי וציץ אאכילות לא מרצה היכי אתי בטומאה

אפילו תימא רבי יהושע אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על העולין

הא תינח זבחים דאיכא עולין אלא עומר ושתי הלחם דליכא עולין מאי איכא למימר אמרי כי אמר רבי יהושע נמי דבעינן תרתי בזבחים במנחות לא אמר

ובמנחות לא אמר והתנן נטמאו שיריה אבדו שיריה כמדת רבי אליעזר כשירה כמדת רבי יהושע פסולה

כמדת ולא כמדת כמדת רבי יהושע דבעינן תרתי ולא כמדת רבי יהושע דאילו רבי יהושע בזבחים אמר במנחות לא אמר ואילו האי תנא סבר אפילו במנחות

ומנו האי תנא דקאי כוותיה ומחמיר טפי מיניה ועוד תניא א״ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר במנחות ובזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים ובמנחות

דברי רבי אליעזר בזבחים שהיה אומר דם אף על פי שאין שם בשר ודברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אף על פי שאין שירים דברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר אם אין קומץ אין שירים אם אין שירים אין קומץ

אלא קסבר רבי יהושע הציץ מרצה על [העולין ועל] האכילות

אי הכי אמאי כמדת רבי יהושע פסולה אאבוד ושרוף

אלא נטמא למאן קתני לרבי אליעזר פשיטא השתא יש לומר אבוד ושרוף דליתנהו מכשיר רבי אליעזר נטמא דאיתיה מיבעיא אלא פשיטא לרבי יהושע וקתני פסולה

ועוד תניא רבי יהושע אומר כל זבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים ובין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם אבל נטמאו תרווייהו לא אלמא קסבר רבי יהושע אין הציץ מרצה על העולין ולא על האכילות

אלא לעולם רבי יהושע היא מתני׳ ולא קשיא כאן לכתחלה כאן דיעבד כי אמר רבי יהושע לכתחלה דיעבד לא

ומנא תימרא דשני ליה לרבי יהושע בין לכתחלה לדיעבד דתניא נטמא בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים ר״א אומר יזרק ר׳ יהושע אומר לא יזרק ומודה ר׳ יהושע שאם זרק הורצה

חדא דפסולה דיעבד משמע ועוד חמשה דברים באין לכתחלה משמע

דף עח עמוד א

אלא לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור

נימא מתני׳ דלא כר׳ יוסי דתניא ר״א אומר הציץ מרצה על אכילות רבי יוסי אומר אין הציץ מרצה על אכילות

קס״ד מדקאמר ר׳ יוסי אין הציץ מרצה על אכילות כר׳ יהושע ס״ל דאמר בעינן תרתי נימא השתא מתני׳ דלא כר׳ יוסי

לא רבי יוסי כר״א ס״ל דאמר דם אע״פ שאין בשר

אי הכי למאי הלכתא אין הציץ מרצה על אכילות וליטעמיך ר״א דאמר הציץ מרצה כיון דאמר דם אע״פ שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא

אלא למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה קמיפלגי רבי אליעזר סבר מרצה ציץ עילויה ומשוי ליה כטהור וקבע ליה בפיגול ומפיק ליה מידי מעילה

ור׳ יוסי סבר לא מרצה ציץ עילויה ולא משוי ליה כטהור ולא קבע ליה בפיגול ולא מפיק ליה מידי מעילה

מתקיף לה רב מרי נהי נמי דרבי יוסי סבר כר״א בשלמא זבחים איכא דם עומר נמי איכא קומץ לחם הפנים נמי איכא בזיכין

אלא שתי הלחם מאי איכא למימר

וכ״ת לקרב עמהן היינו שלמי ציבור א״כ הוו להו ארבעה ואנן חמשה תנן

אלא קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור

והא תניא אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד

ואי סלקא דעתך קסבר רבי יוסי טומאה הותרה בציבור למה לי הזאה כלל אלא מחוורתא מתני׳ דלא כרבי יוסי

א״ל רב פפא לאביי ורבי יוסי שטרא מזכי לבי תרי הוא דתניא א״ר יוסי רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים ודברי רבי יהושע בזבחים ודברי רבי אליעזר במנחות ודברי רבי יהושע במנחות

דברי רבי אליעזר בזבחים שהיה אומר דם אע״פ שאין בשר דברי רבי יהושע בזבחים שהיה אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דברי רבי אליעזר במנחות שהיה אומר קומץ אע״פ שאין שם שירים ודברי רבי יהושע במנחות שהיה אומר אם אין שם שירים אין קומץ אם אין קומץ אין שירים

א״ל מסתברא קאמר כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות קאי במנחות אמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים

א״ל התינח כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי אלא כי קאי במנחות ואמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים והא עיקר קראי בזבחים הוא דכתיבי

אלא לא קשיא רואה אני את דברי ר׳ אליעזר בנטמא ודברי רבי יהושע באבוד ושרוף

בנטמא מ״ט משום דמרצי ציץ הא שמעת ליה לרבי יוסי דאמר אין הציץ מרצה על אכילות

אלא לא קשיא רואה אני את דברי רבי אליעזר בציבור רואה אני את דברי רבי יהושע ביחיד

בציבור מ״ט משום דטומאה הותרה בציבור חדא דשמעת ליה לר׳ יוסי דאמר טומאה דחויה היא בציבור ועוד אי בציבור רבי אליעזר מכשיר ולא רבי יהושע

דף עח עמוד ב

הא אמרת בציבור אפילו רבי יהושע מודה

אלא רואה אני דברי ר״א בדיעבד ודברי ר׳ יהושע לכתחלה דיעבד אפילו רבי יהושע נמי מודה הוא דקתני מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה

הא בטומאה הא באבוד ושרוף כי קתני מודה רבי יהושע שאם זרק הורצה בנטמא אבל באבוד ושרוף לא כי קאמר ר׳ יוסי רואה אני את דברי ר״א בדיעבד באבוד ושרוף:

מתני׳ נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם ובמוקדשים אינו כן אלא אע״פ שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם:

גמ׳ אמר רב גידל אמר רב אם זרק הורצה והא בעינן אכילה אכילה לא מעכבא

והא כתיב (שמות יב, ד) איש לפי אכלו למצוה

ולעכב לא והתניא (שמות יב, ד) במכסת מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר ת״ל איש לפי אכלו תכוסו הכתוב שנה עליו לעכב

ואיתקש אוכלין למנויין

אלא רב דאמר כרבי נתן דאמר אכילת פסחים לא מעכבא

הי רבי נתן אילימא הא רבי נתן דתניא רבי נתן אומר מנין שכל ישראל יוצאין בפסח אחד ת״ל (שמות יב, ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל שוחטין והלא אין שוחט אלא אחד אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד

דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להני ואי ממשכי הני חזי להני

אלא הא ר׳ נתן דתניא נמנו עליו חבורה אחת וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני אחרונים שאין להם כזית אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני

רבי נתן אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני שכבר נזרק הדם

אכתי דילמא שאני התם דאי ממשכי הני חזי להו א״כ ליתני הואיל וראויים לימשך מאי שכבר נזרק הדם ש״מ בדם תליא מילתא אבל אכילה לא מעכבא

מאי דוחקיה דרב דמוקים לה מתני׳ לכתחלה ור׳ נתן נוקמה כרבנן ואפילו דיעבד נמי לא רב מתני׳ קשיתיה אמאי (תני) אין זורק את הדם ליתני פסול אלא שמע מינה אין זורק לכתחלה אבל דיעבד שפיר דמי

ולר׳ נתן איש לפי אכלו למה לי דבעינן גברא דחזי לאכילה

מאן תנא להא דתנו רבנן שחטו לאוכליו וזרקו דמו שלא לאוכליו הפסח עצמו כשר ואדם יוצא בו ידי חובתו כמאן נימא רבי נתן היא ולא רבנן

אפילו תימא רבנן אין מחשבת אוכלין בזריקה

מאן תנא להא דתנו רבנן הרי שהיה חולה בשעת שחיטה וחלים בשעת זריקה חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהא חלים משעת שחיטה עד שעת זריקה כמאן נימא רבנן היא ולא רבי נתן אפילו תימא רבי נתן גברא דחזי לאכילה בעינן

מאן תנא להא דתנו רבנן שחטו בטהרה ואחר כך נטמאו הבעלים יזרק הדם בטהרה ואל יאכל בשר בטומאה כמאן

אמר רבי (אליעזר) במחלוקת שנויה ורבי נתן היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן היא הכא במאי עסקינן בציבור דאפילו בטומאה נמי עבדי

אי בציבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה גזירה שמא יטמאו הבעלים לאחר זריקה ויאמרו אשתקד לא נטמאנו ואכלנו השתא נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד כי איזדריק דם בעלים טמאים הוו השתא בעלים טהורין הוו

דף עט עמוד א

ואיבעית אימא רב דאמר כר׳ יהושע דתניא רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה בין שנטמא בשר וחלב קיים בין שנטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם

נזיר ועושה פסח נטמא חלב ובשר קיים זורק את הדם נטמא בשר וחלב קיים אין זורק את הדם ואם זרק הורצה

נטמאו הבעלים במת לא יזרוק ואם זרק לא הורצה:

במוקדשין אינו כן וכו׳: מתני׳ מני

רבי יהושע היא דתניא רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק את הדם

ובעולה אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם מפני שכולה כליל ובמנחה אע״פ שכולה קיימת לא יזרוק

מנחה מאי עבידתה אמר רב פפא מנחת נסכים סלקא דעתך אמינא כיון דקא אתיא מכח זבח כגופיה דזבח דמי קמ״ל

חלב מנא לן אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ ישמעאל ומטו בה משום רבי יהושע בן חנניה דאמר קרא (ויקרא יז, ו) והקטיר החלב לריח ניחוח לה׳ חלב אע״פ שאין בשר

אשכחן חלב יותרת הכבד ושתי כליות מנא לן

היכא אמרינן דזרקינן מדקתני ובמנחה אע״פ שכולה קיימת לא יזרוק מנחה הוא דלא אבל יותרת הכבד ושתי הכליות שפיר דמי מנא לן

רבי יוחנן דידיה אמר אמר קרא לריח ניחוח כל שאתה מעלה לריח ניחוח

ואיצטריך למכתב חלב ואיצטריך למכתב ריח ניחוח דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת הכבד ושתי הכליות לא כתב רחמנא לריח ניחוח ואי כתב רחמנא לריח ניחוח הוה אמינא כל העולין לריח ניחוח ואפי׳ מנחה כתב רחמנא חלב:

מתני׳ נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה נטמא מיעוט הקהל הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני:

גמ׳ ת״ר הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין ואפילו ישראל וכהנים טהורין וכלי שרת טמאין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק

אמר רב חסדא לא שנו אלא שנטמא הסכין בטמא מת דרחמנא אמר (במדבר יט, טז) בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל

וקא מטמא לגברא דמעיקרא כי מיתעביד בטומאת הגוף דכרת קא מיתעביד

אבל נטמא הסכין בטומאת שרץ דבשר הוא דמטמיא ליה לגברא לא מטמיא ליה טהורין עביד טמאין לא עביד מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו ואל יאכל בשר בטומאת הגוף שהוא בכרת

אלמא קסבר רב חסדא טומאה דחויה היא בציבור וכן אמר ר׳ יצחק טומאה דחויה היא בציבור

ורבא אמר אפילו טמאין נמי עבדי מאי טעמא דכתיב (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר

כל היכא דלא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל לא קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר כל היכא דקרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל קרינן ביה והבשר כל טהור יאכל בשר

איתמר הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין רב אמר מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב

רב אמר מחצה על מחצה כרוב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן ור״כ אמר מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני

איכא דאמרי אמר רב כהנא מחצה על מחצה אינו כרוב טהורין עושין את הראשון

דף עט עמוד ב

וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני בראשון לא עבדי דלא הוו רובא בשני לא עבדי דלא הוו מיעוטא

תנן נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאין והקהל טהורים יעשה בטומאה רובו הוא דעבדי בטומאה אבל פלגא ופלגא לא עבדי בראשון קשיא לרב

אמר לך רב רובא עבדי כולהו בטומאה פלגא ופלגא הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן

ה״נ מסתברא דקתני סיפא נטמא מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מיעוט הוא דעבדי בשני אבל פלגא ופלגא לא ועבדי בראשון והללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן

ואלא קשיא לרב כהנא אמר לך רב כהנא נטמאו מיעוט הקהל טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני הא פלגא ופלגא טהורין עושין את הראשון אבל טמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני

התינח ללישנא בתרא דרב כהנא אלא להך לישנא דאמר רב כהנא טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני מאי איכא למימר

אמר לך רב כהנא הוא הדין דאפילו פלגא ופלגא נמי טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני והאי דקתני מיעוט הקהל איידי דתנא רישא רובו תנא נמי סיפא מיעוטו

תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דרב כהנא כתרי לישני תניא כוותיה דרב היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן

תניא כלישנא קמא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין עושין את השני

ותניא כלישנא בתרא דרב כהנא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין טהורין עושין את הראשון וטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני

לרב וללישנא בתרא דרב כהנא הא דתנא טהורין עושין את הראשון וטמאין את השני היכי מתרצי לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטמאים

וקסבר נשים בראשון רשות דל נשים מטמאין והוו להו טמאין מיעוטא ומיעוטא ידחו לפסח שני

לרב וללישנא קמא דרב כהנא הא דתניא טהורין עושין את הראשון וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני היכי מתרצי לה

רב מתריץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טמאין ומחצה טהורין ונשים עודפות על הטהורים וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות

בראשון לא עבדי דהוי ליה מיעוט ומיעוטא לא עבדי בראשון ובשני לא עבדי דל נשים מינייהו והוו להו פלגא ופלגא ופלגא לא עבדי בשני

ולרב כהנא דאמר פלגא נמי עבדי בשני הכי מתריץ לה כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות לטהורין וקסבר נשים בראשון חובה ובשני רשות

בראשון לא עבדי דהוו להו פלגא ופלגא ופלגא בראשון לא עבדי בשני נמי לא עבדי דל נשים מינייהו מן הטהורין הוו להו טמאין רובא ורובא לא עבדי בשני

ולרב כהנא הא דתניא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היכי מתריץ לה אמר לך רב כהנא תנאי היא איכא למ״ד מחצה על מחצה כרוב ואיכא למ״ד מחצה על מחצה אינו כרוב

גופא הרי שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן היו טמאין עודפין על הטהורין אפי׳ אחד יעשו בטומאה לפי שאין קרבן ציבור חלוק

ר״א בן מתיא אומר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה שנאמר

דף פ עמוד א

(דברים טז, ה) לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך

רבי שמעון אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל

רבי יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל והוו להו פלגא ופלגא ואין קרבן ציבור חלוק ועבדי כולהו בטומאה

איתמר היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ

ואמאי ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו דהא אמר רב הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהיו טמאין עודפין על הטהורין אחד

אי הכי הוו להו רובא טמאים ניעבדו כולהו בטומאה סבר לה כר״א בן מתיא דאמר אין היחיד מכריע את הציבור לטומאה אי הכי הדר קושיין לדוכתיה ניעבדו הני לחודייהו והני לחודייהו

אלא ה״ק אי איכא תנא דסבר לה כתנא קמא דאמר פלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה וסבר לה כרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק מטמאין אחד מהן בשרץ

ועולא אמר משלחין אחד מהן לדרך רחוקה ויטמאנו בשרץ

קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ

ויטמאנו במת מדחהו אתה מחגיגתו

השתא נמי מדחהו אתה מפסחו אפשר דעביד בשני

במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהוה ליה שמיני שלו

קסבר עולא כולהו תשלומין דראשון נינהו דחזי בראשון חזי בכולהו וכל היכא דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו

אמר להו רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט

איתמר היו רובן זבין ומיעוטן טמאי מתים אמר רב אותן טמאי מתים אינן עושין לא בראשון ולא בשני

ראשון לא עבדי דהוו מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני נמי לא עבדי כל היכא דעבדי ציבור בראשון עביד יחיד בשני כל היכא דלא עבדי ציבור בראשון לא עביד יחיד בשני

אמר להו שמואל זילו אמרו ליה לאבא (במדבר ט, ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו מאי עבדת ליה אמר להו זילו אמרו ליה כי הוו כולהו זבין מאי עבדת ליה אלא כיון דלא אפשר לא אפשר הכא נמי לא אפשר

איתמר היו רובן טמאי מתים ומיעוטן זבין

רב הונא אמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ורב אדא בר אהבה אמר יש תשלומין לפסח הבא בטומאה

נימא בהא קמיפלגי דמאן דאמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה דחויה היא בציבור

ומ״ד יש תשלומין לפסח הבא בטומאה קסבר טומאה הותרה בציבור

אמרי לא דכולי עלמא טומאה דחויה בציבור ובהא פליגי מר סבר

דף פ עמוד ב

טהרה מדחיא טומאה לא מדחיא ומר סבר אפילו טומאה נמי מדחיא

איתמר היו שלישיתן זבין ושלישיתן טהורין ושלישיתן טמאי מתים אמר רבי מני בר פטיש אותן טמאי מתים אינן עושין לא את הראשון ולא השני

בראשון לא עבדי הגדילו זבין על הטהורים דלא עבדי בטומאה הוה ליה טמאי מתים מיעוטא ומיעוטא לא עבדי בראשון בשני לא עבדי נצרפו זבין עם טמאי מתים דלא עבדי בראשון הוו להו רובא ורובא לא מדחו לפסח שני:

מתני׳ הפסח שנזרק דמו ואח״כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה נטמא הגוף אין הציץ מרצה מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת הדם ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף

נטמא טומאת התהום הציץ מרצה:

גמ׳ טעמא דנזרק ואח״כ נודע אבל נודע ואח״כ נזרק לא מרצה

ורמינהו על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בציבור

אמר רבינא טומאתו בין בשוגג בין במזיד הורצה זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה

רבי שילא אמר זריקתו בין בשוגג בין במזיד הורצה טומאתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה

אלא הא דקתני בין בשוגג בין במזיד ה״ק נטמא בשוגג וזרקו בין בשוגג בין במזיד הורצה

והא דקתני דם שנזרק ואח״כ נודע טעמא דנזרק ואח״כ נודע אבל נודע ואח״כ נזרק לא הוא הדין דאפילו נודע ואח״כ נזרק

והאי דקתני נזרק ואח״כ נודע משום דבעי למתני סיפא נטמא הגוף אין הציץ מרצה דאפילו נזרק ואח״כ נודע לא קתני רישא נמי נזרק ואח״כ נודע:

נטמא טומאת התהום וכו׳ בעי רמי בר חמא כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום או לא מי אמרינן כי גמירי טומאת התהום בבעלים בכהן לא גמירי או דילמא בזבחא גמירי לא שנא בכהן ול״ש בבעלים

אמר רבא ת״ש דתני רבי חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד מת למעוטי מאי לאו למעוטי טומאת התהום דשרץ

ובמאי עסקינן אי נימא בבעלים ובמאן אי בנזיר מי מהני ביה (במדבר ו, ט) כי ימות מת עליו אמר רחמנא

אלא בעושה פסח הניחא למאן דאמר אין שוחטין וזורקין על טמאי שרץ אלא למאן דאמר שוחטין וזורקין על טמאי שרץ השתא טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום לא כל שכן

אלא לאו בכהן ושמע מינה הותרה לו טומאת התהום

אמר רב יוסף לא לעולם בבעלים ובפסח ולמעוטי טומאת התהום דזיבה

וטומאת תהום דזיבה לא מרצה והתניא רבי יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה

דף פא עמוד א

בשני שלה ואחר כך ראתה אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני

מ״ט לאו משום דמרצה ציץ אמרי לא משום דקסבר ר׳ יוסי מכאן ולהבא היא מטמאה

והתניא רבי יוסי אומר זב בעל שתי ראיות ששחטו וזרקו עליו בשביעי שלו ואחר כך ראה וכן שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואחר כך ראתה הרי אלו מטמאין משכב ומושב למפרע

ופטורים מלעשות פסח שני

אמרי מאי למפרע מדרבנן

ואף רבי אושעיא סבר מטמא למפרע מדרבנן דתניא רבי אושעיא אומר אבל זב שראה בשביעי שלו סותר את שלפניו וא״ל רבי יוחנן לא יסתור אלא יומו

ממה נפשך אי קסבר למפרע הוא מטמא אפילו כולהו נסתור אי קסבר מכאן ולהבא הוא מטמא יומו נמי לא נסתור אלא אימא לא יסתור ולא יומו

וא״ל רבי יוסי קאי כוותך והא רבי יוסי אומר מטמאין משכב ומושב למפרע אלא לאו שמע מינה מטמא למפרע מדרבנן ש״מ

ולר׳ יוסי השתא דאמר מכאן ולהבא הוא מטמא [למת] בלבד למעוטי מאי

נפשוט מינה דבכהן והותרה לו טומאת התהום

אמרי לעולם בבעלים ובפסח וקסבר אין שוחטין וזורקין על טמאי שרץ ואיצטריך למעוטי

אלא לרבי יוסי זבה גמורה היכי משכחת לה

בשופעת אי בעית אימא כגון שראתה כל שני בין השמשות

בעי רב יוסף כהן המרצה בתמיד הותרה לו טומאת התהום או לא אם תמצא לומר כהן המרצה בקרבנותיהן (של נזיר ועושה פסח) הותרה לו טומאת התהום כהן המרצה בתמיד מאי מי אמרינן כי גמירי טומאת התהום בפסח בתמיד לא גמירי או דילמא יליף תמיד מפסח

אמר רבה ק״ו ומה במקום שלא הותרה לו טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום מקום שהותרה לו טומאה ידועה

דף פא עמוד ב

אינו דין שהותרה לו טומאת התהום

אמרי ומי דיינינן ק״ו מהלכה והתניא אמר לו רבי אליעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה רביעית דם ק״ו ואין דנין ק״ו מהלכה

אלא אמר רבא יליף מועדו מועדו מפסח

וטומאת התהום גופא היכא כתיבא אמר ר״א אמר קרא (במדבר ו, ט) וכי ימות מת עליו במחוורת עליו

אשכחן נזיר עושה פסח מנלן א״ר יוחנן אמר קרא (במדבר ט, י) בדרך רחוקה לכם במחוורת לכם

רשב״ל אמר כדרך מה דרך בגלוי אף טומאה נמי בגלוי

מיתיבי אי זהו טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום לר״א דאמר במחוורת עליו עד דידע הוא

לר׳ יוחנן דאמר לכם במחוורת לכם עד דידעי בה תרין

לרשב״ל דאמר כדרך עד דידעי כולי עלמא

אלא טומאת התהום הלכתא גמירי לה וקרא אסמכתא בעלמא

אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה דכי אזדריק דם שפיר איזדריק אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה

מיתיבי המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור וכל טמא וטהור להבא הוא

אלא אי איתמר הכי איתמר אמר מר בר רב אשי לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה אלא אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה:

גופא המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור

בד״א שאין לו מקום לעבור אבל יש מקום לעבור אף לתרומה טהור

בד״א שמצאו שלם אבל משובר ומפורק טהור שמא בין הפרקים עבר ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שהקבר מצרפו

בד״א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר שלא יגע ולא יאהל אבל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ולא יאהל

בד״א בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה טמא

ואי זה היא טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום

מצאו טמון בתבן בעפר ובצרורות הרי זה טומאת התהום במים באפילה בנקיקי הסלעים אין זה טומאת התהום ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד:

מתני׳ נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה נטמא מיעוטו והנותר שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה:

גמ׳ מ״ט א״ר יוסי בר חנינא כדי לביישן:

נטמא מיעוטו וכו׳ ורמינהו וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו

דף פב עמוד א

חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה

רב חמא בר עוקבא לא קשיא כאן באכסנאי כאן בבעל הבית

רב פפא אמר הא והא באכסנאי כאן שהחזיק בדרך,כאן שלא החזיק בדרך

רב זביד אמר לעולם כדאמר מעיקרא כאן באכסנאי כאן בבעל הבית ואף ע״ג דלא החזיק בדרך אכסנאי כיון דלית ליה עשאוהו כציקנין דתנן הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה

ת״ר באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה אין שומעין להן לפני הבירה ומעצי עצמן אין שומעין להן

בשלמא מעצי המערכה בחצרותיהן אין שומעין להן דילמא פיישן מינייהו ואתו בהו לידי תקלה אלא לפני הבירה מעצי עצמן מ״ט לא

רב יוסף אמר שלא לבייש את מי שאין לו רבא אמר מפני החשד

מאי בינייהו איכא בינייהו דאייתי קני וחריותא דלא חזי למערכה

תנן התם ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח מ״ט אמר רב יוסף כדי לביישן רבא אמר מפני החשד

מאי בינייהו איכא בינייהו מפנקי אי נמי דקא גדיל שישורא:

מתני׳ הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בששה עשר ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין:

גמ׳ בשלמא טמא כתיב (ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף אלא יוצא מנלן

דכתיב (ויקרא י, יח) הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אמר לו משה לאהרן מדוע לא אכלתם את החטאת שמא נכנס דמה לפני ולפנים אמר לו לאו

אמר לו שמא חוץ למחיצתה יצתה אמר לו לאו בקודש היתה אמר לו אי בקודש היתה והן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מדוע לא אכלתם אותה מכלל דאי נפקא אי נמי עייל דמה לפנים בת שריפה היא

בשלמא נטמא גלי רחמנא בקדשים קלים כ״ש בקדשי קדשים אלא יוצא אשכחן קדשי הקדשים קדשים קלים מנלן ותו הא דתניא לן דמה

דף פב עמוד ב

נשפך דמה יצא דמה חוץ לקלעים דקיימא לן בשריפה מנלן

נפקא לן מדר״ש דתניא ר״ש אומר (ויקרא ו, כג) בקדש באש תשרף לימד על חטאת ששריפתה בקודש

אין לי אלא זו בלבד שאר פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין ת״ל (וכל) בקדש באש תשרף

אשכחן קדשי קדשים קדשים קלים מנלן אלא כל פסולו בקדש בשריפה לא שנא קדשים קלים ולא שנא קדשי קדשים גמרא גמירי לה וחטאת דאהרן משום מעשה שהיה כך היה

ולתנא דבי רבה בר אבוה דאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה מנא לן

יליף עון עון מנותר

ונילף עון עון מחטאת דאהרן אמר לך חטאת דאהרן כי האי גוונא נמי עיבור צורה לדורות בעיא והתם הוראת שעה היתה

השתא דאמרינן כל פסולי דקדש בשריפה לא שנא דקדשי קדשים ולא שנא קדשים קלים גמרא גמירי לה בקדש באש תשרף למה לי ההוא מבעי ליה ששריפתה בקדש

(ויקרא ז, יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף למה לי

ההוא לגופיה איצטריך סד״א כל פסולי דקדש כגון לן דמה ונשפך דמה ויצא דמה ונשחטה בלילה דבשריפה דליתנהו בחולין

אבל נטמא דבחולין נמי מפסיל אימא הואיל ואיתעביד ביה עובדין דחול אימא לא תיבעי שריפה ותיסגי ליה בקבורה קמ״ל:

נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתן וכו׳: אמר רב יוסף מחלוקת שנטמאו בעלים אחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה אבל נטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דברי הכל ישרף מיד

מיתיבי זה הכלל כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה

קתני בעלים דומיא דדם מה דם לפני זריקה אף בעלים לפני זריקה

אלא אי איתמר הכי איתמר מחלוקת שנטמאו בעלים לפני זריקה דלא איתחזי בשר לאכילה דהוה ליה כפסולו בגופו אבל נטמאו בעלים לאחר זריקה דאיתחזי בשר לאכילה דברי הכל פסולו מחמת דבר אחר ובעיא עיבור צורה

ורבי יוחנן אמר אף לאחר זריקה נמי מחלוקת ואזדא ר״י לטעמיה דאמר רבי יוחנן ר״י בן ברוקה ור׳ נחמיה אמרו דבר אחד ר׳ יוחנן בן ברוקה הא דאמרן

ר׳ נחמיה מאי היא דתניא ר׳ נחמיה אומר מפני אנינות נשרפה זו לכך נאמר (ויקרא י, יט) כאלה

והא אנינות כלאחר זריקה הויא וכי אשתרוף לאלתר (נשתרוף)

דף פג עמוד א

רבה מוסיף אף ר״י הגלילי דתניא ריה״ג אומר כל הענין כולו אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ובשעירי׳ הנשרפין לשרוף פסוליהן אבית הבירה וליתן לא תעשה על אכילתן

אמרו לו חטאת שנכנס דמה לפני ולפנים מנין אמר להן (ויקרא י, יח) הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה מכלל דאי נפיק איהי א״נ עייל דמה בשריפה

ורבי יוחנן סבר דם ובשר חדא מילתא היא בעלים מלתא אחריתי היא:

מתני׳ העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר חל ט״ז להיות בשבת ישרפו בי״ז לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את י״ט:

גמ׳ אמר רב מרי בר אבוה א״ר יצחק עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור נימא מסייע לי׳ העצמות והגידים והנותר ישרפו לט״ז

הני עצמות ה״ד אילימא דלית בהו מוח למה בשריפה נשדינהו אלא פשיטא דאית בהו מוח

אי אמרת בשלמא שימוש נותר מילתא היא אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת שימוש נותר לאו מילתא היא למה להו שריפה נתברינהו ונחלצה למוח דידהו ונשרפיה ונשדינהו לדידהו אלא לאו שמע מינה שימוש נותר מילתא היא

אמרי לא לעולם אימא לך שימוש נותר לאו מילתא וקסבר בו בכשר ואפי׳ בפסול

אפי׳ בפסול ס״ד והא תנן אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו סופג את הארבעים לא קשיא כאן שהיתה לו שעת הכושר כאן שלא היתה לו שעת הכושר

ומאן תנא דשני ליה בין שהיתה לו שעת הכושר ללא היתה לו שעת הכושר רבי יעקב היא דתניא (שמות יב, מו) ועצם לא תשברו בו בו בכשר ולא בפסול רבי יעקב אומר היתה לו שעת הכושר ונפסל יש בו משום שבירת העצם לא היתה לו שעת הכושר אין בו משום שבירת העצם ר״ש אומר אחד זה ואחד זה אין בו משום שבירת העצם

מיתיבי כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה הני עצמות היכי דמי אילימא דלית בהו מוח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי סלקא דעתך שימוש נותר מילתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה

אמר רב נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן כגון שמצאן חלוצין עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם קמי דנהוו נותר חלצינהו ולא הוו שימוש נותר ולא בעו שריפה

עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם לבתר דנהוו נותר הוא דחלצינהו והוו להו שימוש נותר ובעו שריפה

רב זביד אמר הכא במאי עסקינן כגון

דף פג עמוד ב

שמצאן צבורין ומהן חלוצין עצמות קדשים דאין בהן משום שבירת העצם לכולהו הוה חליץ להו ואכיל להו ולא בעי שריפה

עצמות הפסח דיש בהן משום שבירת העצם דילמא הני דחלצינהו ולהנך לא חלצינהו ובעי שריפה

א״ר יהודה אמר רב כל הגידין בשר חוץ מגידי צואר

תנן העצמות והגידים והנותר ישרפו בט״ז הני גידין היכי דמי אילימא גידי בשר ניכלינהו ואי דאיתותר היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר

א״א בשלמא בשר נינהו אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת לאו בשר נינהו למה להו שריפה א״ר חסדא לא נצרכא אלא לגיד הנשה ואליבא דרבי יהודה

דתניא ר׳ יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין

ואלא תפשוט דספוקי מספקא ליה לר׳ יהודה דאי מיפשיט פשיטא ליה ההיא דהיתירא ניכליה ודאיסורא נישדייה למה ליה שריפה

א״ר איקא בר חיננא כגון שהוכרו ולבסוף נתערבו

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו דגיד הנשה דתניא שמנו מותר וישראל קדושים הם ונוהגין בו איסור

רבינא אמר בחיצון וכדר״י אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל ב׳ גידין הן פנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו:

חל ט״ז וכו׳: ואמאי ניתי עשה וידחי לא תעשה

אמר חזקיה וכן תני דבי חזקיה אמר קרא (שמות יב, י) לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו שאין ת״ל עד בקר מה ת״ל עד בקר ליתן לו בקר שני לשריפתו

אביי אמר אמר קרא (במדבר כח, י) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביום טוב

רבא אמר אמר קרא (שמות יב, טז) הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשיריו לבדו

דף פד עמוד א

ולא מילה שלא בזמנה הבאה מק״ו

רב אשי אמר (ויקרא כג, ג) שבתון די״ט עשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה:

מתני׳ כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך וראשי כנפים והסחוסים:

גמ׳ רבה רמי תנן כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ושאינו נאכל לא אימא סיפא ראשי כנפים והסחוסים והא הני לא מתאכלי בשור הגדול

אלא תנאי היא והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ושאינו נאכל לא וי״א אף ראשי כנפים והסחוסים

רבא אמר מה הן קתני והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי ומה הן ראשי כנפים והסחוסי׳

תניא כוותיה דרבא כל הנאכל בשור הגדול בשלקא יאכל בגדי הרך בצלי ומה הן ראשי כנפים והסחוסים וגידין הרכין נידונין כבשר

איתמר גידין שסופן להקשות רבי יוחנן אמר נמנין עליהן בפסח ריש לקיש אמר אין נמנין עליהן בפסח ר׳ יוחנן אמר נמנין עליהן בתר השתא אזלינן ריש לקיש אמר אין נמנין עליהן בתר בסוף אזלינן

איתיביה ריש לקיש לר׳ יוחנן כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ומה הן ראשי כנפים והסחוסים הני אין אבל גידין שסופן להקשות לא א״ל תנא הני וה״ה להנך הני מ״ט דהא מתאכלי בשור הגדול בשלקא הנך נמי מתאכלי בשור הגדול בשלקא

א״ל ר׳ ירמיה לרבי אבין כי אזלת לקמיה דר׳ אבהו רמי ליה מי אמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשו׳ נמנין עליהן בפסח אלמא בתר השתא אזלינן והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר לו אין מטמא אלמא בתר בסוף אזלינן

א״ל דרמא לך הא לא חש לקמחיה הא הדר ביה רבי יוחנן לגבי דריש לקיש וא״ל אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה:

מתני׳ השובר את העצם בפסח הטהור הרי זה לוקה ארבעים אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים:

גמ׳ בשלמא מותיר בטהור דתניא (שמות יב, י) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו׳ בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקה דברי רבי יהודה

רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו אלא שובר בטמא מנלן דאמר קרא (שמות יב, מו) ועצם לא תשברו בו בו בכשר ולא בפסול

ת״ר ועצם לא תשברו בו בו בכשר ולא בפסול ר׳ אומר (שמות יב, מו) בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם

מאי בינייהו א״ר ירמיה פסח הבא בטומאה איכא בינייהו למ״ד כשר

דף פד עמוד ב

האי פסול למ״ד ראוי לאכילה האי נמי ראוי לאכילה הוא

רב יוסף אמר כי האי גוונא דכולי עלמא אין בו משום שבירת העצם דר׳ לאקולי קא אתי והאי הא פסול הוא

אלא היתה לו שעת הכושר ונפסל איכא בינייהו למ״ד כשר הא כשר הוא למ״ד ראוי לאכילה הא השתא לאו ראוי לאכילה הוא

אביי אמר כ״ע כל כי האי גוונא אין בו משום שבירת העצם מאי טעמא השתא מיהת הא פסול הוא אלא שבירת העצם מבעוד יום איכא בינייהו למ״ד כשר הא כשר הוא למ״ד ראוי לאכילה השתא לאו בר אכילה הוא

מיתיבי רבי אומר נמנין על מוח שבראש ואין נמנין על מוח שבקולית על מוח שבראש מ״ט הואיל ויכול לגוררו ולהוציאו ואי ס״ד שבירת העצם מבעוד יום שפיר דמי קולית נמי נתבריה מבעוד יום ונפקוה למוח דידיה ונמנו עליה

אמר לך אביי ולטעמיך משחשיכה נמי נייתי גומרתא וניחות עליה ונקלה ונפקה למוח דידיה ונימני עליה דהא תניא אבל השורף בעצמות והמחתך בגידין אין בו משום שבירת העצם

אלא מאי אית לך למימר אביי אמר משום פקע רבא אמר משום הפסד קדשים דקא מפסיד ליה בידים דילמא אכיל נורא ממוח דידיה מבעוד יום נמי גזירה מבעוד יום אטו משחשיכה

רב פפא אמר כל כי האי גונא כ״ע יש בו משום שבירת העצם מאי טעמא לאורתא מיחזי לאכילה אלא באבר שיצא מקצתו קמיפלגי מ״ד כשר הא כשר הוא ומ״ד ראוי לאכילה האי לאו בר אכילה הוא

כדתניא ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר אבר שיצא מקצתו ושברו אין בו משום שבירת העצם

רב ששת בריה דרב אידי אמר כל כה״ג דכולי עלמא אין בו משום שבירת העצם דהאי אבר הא פסול הוא אלא שבירת העצם בנא איכא בינייהו מ״ד כשר הא כשר הוא ומ״ד ראוי לאכילה השתא אינו ראוי לאכילה

רב נחמן בר יצחק אמר כל כי האי גוונא יש בו משום שבירת העצם מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי ליה ואכיל ליה אלא שבירת האליה איכא בינייהו למ״ד כשר הא כשר הוא למ״ד ראוי לאכילה האי אינו ראוי לאכילה דאליה לגבוה סלקא

רב אשי אמר כל כי האי גוונא ודאי אין בו משום שבירת העצם דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל אלא אבר שאין עליו כזית בשר איכא בינייהו למ״ד כשר הא כשר הוא למ״ד ראוי לאכילה בעינן שיעור אכילה וליכא

רבינא אמר כל כי האי גוונא לית ביה משום שבירת העצם דבעינן שיעור אכילה אלא אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר איכא בינייהו למ״ד כשר הא כשר הוא למ״ד ראוי לאכילה בעינן שיעור אכילה במקום שבירה והא ליכא

תניא כארבעה מינייהו דתניא ר׳ אומר (שמות יב, מו) בבית אחד יאכל (שמות יב, מו) ועצם לא תשברו בו על הכשר הוא חייב ואינו חייב על הפסול

היתה לו שעת הכושר ונפסל בשעת אכילה אין בו משום שבירת עצם

יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם

הראוי למזבח אין בו משום שבירת העצם

בשעת אכילה יש בו משום שבירת עצם שלא בשעת אכילה אין בו משום שבירת עצם

איתמר אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר רבי יוחנן אמר יש בו משום שבירת העצם רבי שמעון בן לקיש אמר אין בו משום שבירת עצם

איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש עליו כזית בשר ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מאי אין עליו כזית בשר אילימא דאין עליו כזית בשר כלל אמאי יש בו משום שבירת העצם אלא לאו הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית בשר במקום זה ואחד שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש עליו כזית בשר במקום אחר (קשיא לרבי שמעון בן לקיש)

א״ל

דף פה עמוד א

לא הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית בשר מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום שבירה

והתניא (שמות יב, מו) ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים (שמות יב, ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שעל גבי העצם

או אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה שהרי יבא עשה וידחה ל״ת

כשהוא אומר (במדבר ט, יב) ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת״ל שהרי כבר נאמר (במדבר ט, יב) ככל חקת הפסח יעשו אותו הוי אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח

מיתיבי אבר שיצא מקצתו חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך

ואי אמרת אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש במקום אחר אין בו משום שבירת העצם למה לי דקולף עד שמגיע לפרק וחותך נקלוף ביה פורתא ונתבריה

אביי אמר משום פקע רבינא אמר בקולית

תנן התם הפיגול והנותר (והטמא) מטמאין את הידים רב הונא ורב חסדא חד אמר מפני חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה

מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה

מר מתני כזית ומר מתני כביצה מאן דמתני כזית כאיסורו ומאן דמתני כביצה כטומאתו

איבעיא להו יוצא גזרו רבנן טומאה או לא מי אמרינן נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה או דילמא לא שנא

ת״ש אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך וא״א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתיך ליה מאי הוי הא קמטמא ליה

טומאת סתרים היא וטומאת סתרים לא מטמיא

ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא קנגע בהדדי וקא מטמא אלא למאן דמתני כזית דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית ביה כביצה

ת״ש המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע״פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי׳ הכי קתני טהור אלמא לא גזרו רבנן טומאה

לא טהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל

והא קא תני סיפא האוכלו הרי זה בל״ת בשלמא למאן דאמר כביצה דאית ביה כזית ולית ביה כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא למימר

אלא ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן טומאה מאי טעמא בני חבורה זריזין הן ומזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו

ומוציא בשר פסח

דף פה עמוד ב

מחבורה לחבורה מנין דתניא (שמות יב, מו) לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה אין לי אלא מבית לבית מחבורה לחבורה מנין ת״ל חוצה חוץ לאכילתו

א״ר אמי המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת מה שבת עד דעבד עקירה והנחה אף ה״נ עד דעבד עקירה והנחה

מתיב רבי אבא בר ממל היו סובלים אותן במוטות הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים והאחרונים אין מטמאין בגדים והא לא נח

הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנגררין:

מתני׳ אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ובמוקדשין קוצץ בקופיץ שאין בו משום שבירת העצם

מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ החלונות ועובי החומה כלפנים:

גמ׳ אמר רב יהודה אמר רב וכן לתפלה ופליגא דריב״ל דא״ר יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים

הא גופא קשיא אמרת מן האגף ולפנים כלפנים הא אגף עצמו כלחוץ אימא סיפא מן האגף ולחוץ כלחוץ הא אגף עצמו כלפנים

לא קשיא כאן בשערי עזרה כאן בשערי ירושלים

דאמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים מפני שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים

ואמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני מה לא נתקדשה שער נקנור מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם:

החלונות ועובי החומה וכו׳: אמר רב גגין ועליות לא נתקדשו איני והאמר רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא

דף פו עמוד א

מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא

איני והתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה לא קשיא כאן בשעת אכילה כאן שלא בשעת אכילה

ת״ש אבא שאול אומר עליית בית קדשי הקדשים חמורה מבית קדשי הקדשים שבית קדשי הקדשים כהן גדול נכנס לו פעם אחת בשנה ועליית בית קדשי הקדשים אין נכנסין לה אלא פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל לידע מה היא צריכה

אמר רב יוסף מהיכל ניקום וניתיב איניש שאני היכל דכתיב (דברי הימים א כח, יא) ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו ואת גנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת וכתיב (דברי הימים א כח, יט) הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל

ת״ש הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש תרגמא רב חסדא בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה

אי הכי אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן חול ואי ס״ד בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה הויא לה מחילות וא״ר יוחנן מחילות לא נתקדשו כי קאמר רבי יוחנן בפתוחות להר הבית כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה

והתני׳ ר״י אומר מחילות מתחת ההיכל חול כי תניא ההיא שפתוחות לחול

ת״ש וגגו קודש

ותסברא והא קתני גגין הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגו קדש אמר רב חמא בר גוריא לאותן ב׳ אמות

דתנן ב׳ אמות היה בשושן הבירה אחת על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן מזרחית דרומית זו שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על של משה חצי אצבע וזו שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע

ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה שיהיו האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה ותרתי למה לי אחת לכספא ודהבא ואחת לבנינא

תנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת לה דשויה לקרקע עזרה אלא עובי החומה היכי משכחת לה

משכחת לה בבר שורא דכתיב (איכה ב, ח) ויאבל חיל וחומה ואמר רבי אחא ואיתימא רבי חנינא שורא ובר שורא:

מתני׳ שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין והמיחם באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת:

גמ׳ מתני׳ מני רבי יהודה היא דתניא (שמות יב, ז) על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות תלמוד לומר (שמות יב, מו) בבית אחד יאכל

מכאן אמרו השמש שאכל כזית בצד התנור אי פקח הוא ממלא כריסו ממנו ואם רצו בני חבורה לעשות עמו טובה באין ויושבין בצדו דברי רבי יהודה

רבי שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות

דף פו עמוד ב

יכול יהא נאכל בשתי חבורות ת״ל בבית אחד יאכל

במאי קמיפלגי רבי יהודה סבר יש אם למסורת ור׳ שמעון סבר יש אם למקרא

היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר פסח נאכל בשתי חבורות אוכלין לדברי האומר אין הפסח נאכל בשתי חבורות אין אוכלין

היו יושבין ונסתלקה מחיצה ביניהן לדברי האומר האוכל אוכל בשני מקומות אוכלין לדברי האומר אין האוכל אוכל בשני מקומות אין אוכלין

יתיב רב כהנא קא פשיט ליה מפשט א״ל רב אשי לרב כהנא ותיבעי לך איבעיא סילוק מחיצה ועשיית מחיצה מי הוי כב׳ מקומות וכב׳ חבורות דמי או לא תיקו׃

הכלה הופכת את פניה וכו׳: מ״ט א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מפני שהיא בושה

רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי רב נחמן בר יצחק אמרו ליה מה שמך אמר להו רב הונא אמרו ניתיב מר אפוריא יתיב יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בתרי זימני ולא אהדר אפיה

אמרו ליה מ״ט קרית לך רב הונא אמר להו בעל השם אני מ״ט כי אמרו לך ניתיב אפוריא יתבת אמר להו כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה (חוץ מצא)

מאי טעמא כי יהבי לך כסא קבלת בחד זימנא אמר להו מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול מ״ט אשתיתיה בתרי זימני אמר להו דתניא השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח מאי טעמא לא אהדרת אפך אמר להו כלה הופכת פניה תנן

ר׳ ישמעאל ברבי יוסי איקלע לבי רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בחד זימנא אמרי ליה לא סבר לה מר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן אמר להו לא אמרי בכוסך קטן ויינך מתוק וכריסי רחבה

אמר רב הונא בני חבורה נכנסין בשלשה ויוצאין אפילו באחד אמר רבה והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל והוא דרגש בהו דיילא

אמר רבינא ונותנין שכר דמים וצריך האחרון להוסיף דמים ולית הלכתא כוותיה׃

הדרן עלך כיצד צולין

דף פז עמוד א

מתני׳ האשה בזמן שהיא בבית בעלה שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה תאכל משל בעלה הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל במקום שהיא רוצה

יתום ששחטו עליו אפוטרופסין יאכל במקום שהוא רוצה עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו׃

גמ׳ שמעת מינה יש ברירה מאי רוצה בשעת שחיטה

ורמינהו אשה רגל הראשון אוכלת משל אביה מכאן ואילך רוצה אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה

לא קשיא כאן ברדופה לילך כאן בשאינה רדופה

דכתיב (שיר השירים ח, י) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וא״ר יוחנן ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה כדכתיב (הושע ב, יח) והיה ביום ההוא נאם ה׳ תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה

(שיר השירים ח, ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה א״ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד

(שיר השירים ח, י) אני חומה ושדי כמגדלות אמר רבי יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים ורבא אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב (תהלים קמד, יב) אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל

אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן וכן הוא אומר (זכריה ט, טו) ומלאו כמזרק כזויות מזבח איבעית אימא מהכא (תהלים קמד, יג) מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן

מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהן

(הושע א, א) דבר ה׳ אשר היה אל הושע וגו׳ בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיה מלך יהודה בפרק אחד נתנבאו ד׳ נביאים וגדול שבכולן הושע שנאמר (הושע א, ב) תחלת דבר ה׳ בהושע וכי בהושע דבר תחלה והלא ממשה עד הושע כמה נביאים א״ר יוחנן תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הן הושע ישעיה עמוס ומיכה

אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע בניך חטאו והיה לו לומר בניך הם בני חנוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב גלגל רחמיך עליהן לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפניו רבש״ע כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת

אמר הקב״ה מה אעשה לזקן זה אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל שנא׳ (הושע א, ב) ויאמר ה׳ אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים וכתיב וילך ויקח את גומר בת דבלים גומר אמר רב שהכל גומרים בה בת

דף פז עמוד ב

דבלים דבה רעה בת דבה רעה ושמואל אמר שמתוקה בפי הכל כדבלה ורבי יוחנן אמר שהכל דשין בה כדבלה

דבר אחר גומר אמר רבי יהודה שבקשו לגמר ממונן של ישראל בימיה רבי יוחנן אמר בזזו וגמרו שנאמר (מלכים ב יג, ז) כי אבדם מלך ארם וישימם כעפר לדוש

(הושע א, ג) ותהר ותלד לו בן ויאמר ה׳ אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל ותהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם ותהר ותלד בן ויאמר (ה׳ אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם

לאחר שנולדו [לו] שני בנים ובת אחת אמר לו הקב״ה להושע לא היה לך ללמוד ממשה רבך שכיון שדברתי עמו פירש מן האשה אף אתה בדול עצמך ממנה אמר לו רבש״ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ולא לגרשה

א״ל הקב״ה ומה אתה שאשתך זונה ובניך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד מארבעה קנינין שקניתי בעולמי

תורה קנין אחד דכתיב (משלי ח, כב) ה׳ קנני ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב (בראשית יד, יט) קונה שמים וארץ בית המקדש קנין אחד דכתיב (תהלים עח, נד) הר זה קנתה ימינו ישראל קנין אחד דכתיב (שמות טו, טז) עם זו קנית ואתה אמרת העבירם באומה אחרת

כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו אמר לו הקב״ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך

עמד ובקש רחמים ובטל גזירה והתחיל לברכן שנאמר (הושע ב, א) והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו׳ והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו׳ (הושע ב, כה) וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה

אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר (ישעיהו א, א) חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו׳

אמר ר׳ יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס

מנלן דאימני דכתיב (הושע א, א) דבר ה׳ אשר היה אל הושע בן בארי בימי עוזיה יותם אחז יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל

ומנלן דלא קיבל לשון הרע דכתיב (עמוס ז, י) וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך וגו׳ וכתיב כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו׳ אמר חס ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו

אמר ר״א אפילו בשעת כעסו של הקב״ה זוכר את הרחמים שנאמר (הושע א, ו) כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר׳ יוסי בר ר׳ חנינא אמר מהכא כי נשא אשא להם

ואמר ר״א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר (הושע ב, כה) וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין

ור׳ יוחנן אמר מהכא (הושע ב, כה) ורחמתי את לא רוחמה

אמר רבי יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחי מאי דכתיב (משלי ל, י) אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב (משלי ל, יא) דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן

אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע

א״ר אושעיא מאי דכתיב (שופטים ה, יא) צדקת פרזונו בישראל צדקה עשה הקב״ה בישראל שפזרן לבין האומות והיינו דא״ל ההוא מינא לר׳ חנינא אנן מעלינן מינייכו כתיב בכו (מלכים א יא, טז) כי ששת חדשים ישב שם וגו׳ ואלו אנן איתינכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א׳

נטפל ליה ר׳ אושעיא א״ל משום דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לכו מלכותא קטיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתינן ובהא סלקינן:

תני רבי חייא מאי דכתיב (איוב כח, כג) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאול שנאמר (הושע יג, יד) מיד שאול אפדם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה

רבי יוחנן אמר מפני ששיגרן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להיכן משגרה לבית אמה

והיינו דרבי אלכסנדרי דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוחות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב (מלכים א יד, כה) ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים וגו׳ כתב הלוחות דכתיב (דברים ט, יז) ואשברם לעיניכם תנא לוחות נשברו ואותיות פורחות

עולא אמר כדי שיאכלו

דף פח עמוד א

תמרים ויעסקו בתורה עולא איקלע לפומבדיתא קריבו ליה טירינא דתמרי אמר להו כמה כי הני בזוזא אמרו ליה תלת בזוזא אמר מלא צנא דדובשא בזוזא ובבלאי לא עסקי באורייתא

בליליא צערוהו אמר מלא צנא סמא דמותא בזוזא בבבל ובבלאי עסקי באורייתא

ואמר ר׳ אלעזר מאי דכתיב (ישעיהו ב, ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה׳ אל בית אלהי יעקב וגו׳ אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק

אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר (בראשית כב, יד) אשר יאמר היום בהר ה׳ יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר (בראשית כד, סג) ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר (בראשית כח, יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל

א״ר יוחנן גדול קבוץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ שנאמר (הושע ב, ב) ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל וכתיב (בראשית א, ה) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד:

יתום ששחטו עליו אפוטרופסין וכו׳: שמעת מינה יש ברירה א״ר זירא (שמות יב, ג) שה לבית מ״מ

ת״ר שה לבית מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ועל יד אשתו אלא מדעתן

תניא אידך לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים ועל יד אשתו אלא מדעתן אבל שוחט הוא על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן ששחטו ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן ואין יוצאין בשל עצמן

חוץ מן האשה שיכולה למחות

מאי שנא אשה אמר רבא אשה וכל דדמי לה

הא גופא קשיא אמרת חוץ מן האשה שיכולה למחות טעמא דמחי הא לא מחי נפקא בשל בעלה והא קתני רישא ולא על ידי אשתו אלא מדעתן הא סתמא לא נפקא

מאי אלא מדעתן לאו דאמרי אין אלא בסתמא לאפוקי היכא דאמור לא

והא כולם ששחטו ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן דבסתמא וקתני חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות

אמר רבא כיון ששחטו אין לך מיחוי גדול מזה:

עבד של שני שותפין וכו׳: רמי ליה רב עינא סבא לר״נ תנן עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן והתניא רצה מזה אוכל רצה מזה אוכל

א״ל עינא סבא ואמרי לה פתיא אוכמא מיני ומינך תסתיים שמעתתא מתניתין בדקפדי אהדדי ברייתא דלא קפדי אהדדי:

מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו וכו׳: משל רבו הוא דלא יאכל אבל משל עצמו יאכל והא תניא לא יאכל לא משלו ולא משל רבו

לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל בית שמאי אומרים

דף פח עמוד ב

תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול שכבר חציו בן חורין לישא בת חורין אינו יכול שעדיין חציו עבד יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר (ישעיהו מה, יח) לא תוהו בראה (אלא) לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו

וחזרו בית הילל להורות כבית שמאי:

מתני׳ האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון

שכח מה אמר לו רבו כיצד יעשה ישחט טלה וגדי ויאמר אם גדי אמר לי רבי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי רבי הטלה שלו וגדי שלי

שכח רבו מה אמר לו שניהן יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני:

גמ׳ פשיטא שחט גדי יאכל אע״ג דרגיל בטלה שחט טלה יאכל אף על גב דרגיל בגדי

שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון והא תניא אין נמנין על שני פסחים כאחד

מתניתין במלך ומלכה

והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד ומעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהם צאו ושחטו עלינו את הפסח ויצאו ושחטו עליהן שני פסחים באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה באו ושאלו מן המלכה אמרה להם לכו ושאלו את ר״ג

באו ושאלו את ר״ג אמר להם מלכה ומלך דדעתן קלה עליהן יאכלו מן הראשון אנן לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני

ושוב פעם אחת נמצאת הלטאה בבית המטבחים ובקשו לטמא כל הסעודה כולה באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה באו ושאלו את המלכה אמרה להם לכו ושאלו את רבן גמליאל

באו ושאלו אותו אמר להם בית המטבחים רותח או צונן אמרו לו רותח אמר להם לכו והטילו עליה כוס של צונן הלכו והטילו עליה כוס של צונן וריחשה וטהר ר״ג כל הסעודה כולה

נמצא מלך תלוי במלכה ונמצאת מלכה תלויה בר״ג נמצאת כל הסעודה תלויה בר״ג׃

שכח מה שאמר לו רבו וכו׳׃ שלי מה שקנה עבד קנה רבו

אמר אביי הולך אצל רועה הרגיל רבו אצלו דניחא ליה בתקנתא דרביה ומקני ליה חד מינייהו על מנת שאין לרבו רשות בו׃

שכח רבו מה שאמר לו וכו׳׃ אמר אביי לא שנו אלא ששכח אחר זריקה דבעידנא דאיזריק דם הוה חזי לאכיל׳ אבל שכח לפני זריקה דכי איזריק דם לא הוה חזי לאכילה חייבין לעשות פסח שני

איכא דמתני לה אברייתא חמשה שנתערבו עורות פסחיהן זה בזה ונמצאת יבלת באחד מהן כולן יוצאין לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני

אמר אביי לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה דבעידנא דאיזריק דם מיהא הוה חזי לאכילה אבל נתערבו לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני

מאן דמתני אמתני׳ כ״ש אברייתא מאן דמתני אברייתא אבל אמתניתין לא כיון דכשירין נינהו דאי אידכר הוי חזי לאכילה קמי שמיא גליא

אמר מר ופטורין מלעשות פסח שני והא איכא חד דלא נפיק

משום דלא איפשר היכי ליעביד ליתי כל חד וחד פסח קא מייתי חולין לעזרה דארבעה מינייהו עבדי להו

ליתי כולהו חד פסח נמצא פסח נאכל שלא למנויו

האי מאי ניתי כל חד מינייהו פסחו וניתני ונימא אי דידי בעל מום האי דאייתי השתא ניהוי פסח ואי דידי תם האי דאייתי השתא ניהוי שלמים

לא אפשר

דף פט עמוד א

משום דאיכא חזה ושוק דכהנים הוא דאכלי ליה

וניתי כל חד וחד כהן בהדיה

האי כהן היכי דמי אי דעביד פסח דילמא האי פסח הוא ונמצא פסח נאכל שלא למנויו ואי דלא עביד פסח דילמא שלמים הוא ולא עביד פסח

וניתי כל חמשה חד כהן דלא עבד פסח ונימני עילויה הני חמשה פסחים דממה נפשך איכא חד דלא עביד פסח וקא נפקי ביה

אלא משום דקא ממעיט באכילת שלמים דאילו פסח ליום ולילה ואילו שלמים לשני ימים ולילה אחד

וניתי מותר הפסח

ונימא אי דידי בעל מום האי דאייתי השתא ניהוי פסח אי דידי תם הוא ניהוי האי דאייתי השתא שלמים דמותר הפסח נאכל ליום ולילה אחד

וכי מפרישין תחלה למותרות ונטרחו ונייתי מותר הפסח

אלא משום סמיכה דאילו פסח לא בעי סמיכה ואילו מותר בעי סמיכה

הא תינח קרבן אנשים קרבן נשים מאי איכא למימר

אלא משום מתנות דאילו פסח מתנה אחת ואילו שלמים שתים שהן ד׳

מאי נפקא מינה והא תנן כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתן אחת כפר

אלא משום דאילו פסח בשפיכה ואילו שלמים בזריקה

מאי נפקא מינה והא תניא כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא אימר דקא אמרינן דאי עבד לכתחלה נמי:

מתני׳ האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו:

גמ׳ ש״מ יש ברירה

א״ר יוחנן כדי לזרזן במצות קאמר

דיקא נמי דקתני ומזכה אחיו עמו אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר אלא אי אמרת דלא אמנינהו מעיקרא לבתר דשחיט מי קא מתמנו והא תנן נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט ש״מ

תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים:

מתני׳ לעולם נמנין עליו עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט רבי שמעון אומר עד שיזרק את הדם:

גמ׳ מאי קמ״ל הא קמ״ל דאע״ג דאימני עליו חבורה זו חוזרת ונמנין עליו חבורה אחרת:

נמנין ומושכין את ידיהן עד שישחט וכו׳: אמר אביי מחלוקת לימשך

דרבנן סברי (שמות יב, ד) מהיות משה מחיותיה דשה ור״ש סבר מהוייתיה דשה אבל לימנות דברי הכל עד שישחט דאמר קרא (שמות יב, ד) במכסת נפשות והדר תכוסו

תניא נמי הכי נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט רבי שמעון אומר נמנין עד שישחט ומושכין עד שיזרק הדם:

דף פט עמוד ב

מתני׳ הממנה עמו אחר בחלקו רשאין בני חבורה ליתן לו את שלו והוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן:

גמ׳ איבעיא להו בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות מהו שיאמרו לו טול חלקך וצא מי אמרינן מצי אמר להו הא קבילתון או דילמא מצו למימר ליה כי קבלינן לתיקוני זביחה אדעתא דאכלת טפי מינן לא קבלינך

ת״ש הממנה אחרים עמו על חלקו רשאין [בני חבורה] ליתן לו את שלו והוא אוכל את שלו והן אוכלין את שלהן מאי טעמא לאו משום דהוי ליה כידים של אחד מהן יפות ואי סלקא דעתך ידיו יפות מצי אמר להו קבילתון ניהוי האי כידיו יפות

אמרי לא דעות שאני דא״נ תרוייהו כחד מבני חבורה הוא דאכלי מצי אמרי לי׳ דלא ניחא לן אינש נוכרא גבן

ת״ש השמש שאכל כזית בשר בצד התנור אם היה פקח ממלא כריסו ממנו אם רצו בני חבורה לעשות טובה עמו באין ויושבין בצדו ואוכלין דברי רבי יהודה רצו אין לא רצו לא ואמאי נימא להו הא קבילתון

שאני התם דאמרי ליה כי קבלינך אדעתא דנטרחך קמן למטרח לן לדידך לא קבלינך

ת״ש בני חבורה שהיה ידיו של אחד מהן יפות רשאין לומר טול חלקך וצא ולא עוד אלא אפילו חמשה ועשו סיבולת רשאין לומר לו טול חלקך וצא שמע מינה

מאי ולא עוד לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא פסח דמצי אמרי ליה כי קבלינך לתקוני זביחה אלא אפילו סיבולת נמי דצוותא בעלמא הוא רשאין לומר לו טול חלקך וצא

איכא דאמרי הא לא איבעיא לן אלא הכי הוא דאיבעיא לן בני חבורה רשאין לחלק או אינן רשאין לחלק

ת״ש בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות רשאין לומר לו טול חלקך וצא ידיו יפות אין אין ידיו יפות לא שמע מינה

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עריבו ריפתא בהדי הדדי אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רב פפא ארבע א״ל פלג לי אמר ליה קבילתון

איתיביה כל הני תיובתא ושני כדשנינן איתיביה בני חבורה א״ל התם דאמרי לי׳ כי קבלינך לתיקוני זביחה איתיביה סיבולת פלג ליה

אזל עריב בהדי רבינא אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רבינא תמניא אמר מאה פפי ולא חדא רבינא

ת״ר הממנה אחרי׳ עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום ומעות כל שהן יפלו לנדבה

וכי מאחר דלא עשה ולא כלום מעות אמאי יפלו לנדבה אמר רבא קנסא ומאי כל שהן אע״ג דלא הוו שוו אלא ארבעה ויהבו ליה חמשה אפילו בההיא יתירא נמי קנסוהו רבנן

אמר עולא ואיתימא ר׳ אושעיא אפשר ידעי חברין בבלאי טעמא דהאי מלתא זה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעות לפסחו היאך הקדש חל על הקדש דקתני מעות שבידו חולין

דף צ עמוד א

אמר אביי אי לאו דאוקמיה רבי אושעיא להההיא בממנה זונה על פסחו ורבי היא הוה מוקמינא לה להההיא בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא

אבל בפסח לא משייר איניש במעות ודאי משייר איניש דמעיקרא כי מפריש להו אדעתא דהכי מפריש להו

והא רבי היא ומשום הכי מעות שבידו חולין (דבפסח לא משייר איניש) ובמעות ודאי משייר איניש

וההיא דקא מוקי לה רבי אושעיא כרבי לא מוקמינא ליה אנא כרבי דבפסח לא משייר איניש (ובמעות משייר איניש דמעיקרא כי מפריש להו אדעתא דהכי מפריש להו

והא ליכא לאוקמי כרבי יוסי דהא תני בה והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום

והשתא דאוקמיה רבי אושעיא להההיא בממנה זונה על פסחו ורבי היא ש״מ דסבירא לי׳ אפילו בפסחו משייר איניש

מאי היא דרבי אושעיא דתנן נתן לה מוקדשין באתננה הרי אלו מותרין

עופות דחולין הרי אלו אסורין שהיה בדין ומה אם מוקדשים שהמום פוסל בהן אין אתנן ומחיר חל עליהן עופות שאין המום פוסל בהן אינו דין שאין אתנן ומחיר חל עליהן ת״ל (דברים כג, יט) לכל נדר לרבות את העופות

ק״ו למוקדשין מעתה מה עופות שאין המום פוסל בהן אתנן ומחיר חל עליהן מוקדשין שהמום פוסל בהן אינו דין שאתנן ומחיר חל עליהן ת״ל לכל נדר פרט לנדור

אלא טעמא דכתב רחמנא נדר הא לאו הכי הוה אמינא מוקדשים חל איסור אתנן עליהן והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו

א״ר אושעיא בממנה זונה על פסחו ורבי היא

מאי רבי דתניא (שמות יב, ד) אם ימעט הבית מהיות משה החייהו משה מכדי אכילה ולא מכדי מקח

רבי אומר אף מכדי מקח שאם אין לו ממנה אחר עמו על פסחו ועל חגיגתו ומעות שבידו חולין שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן

רבה ורבי זירא חד אמר בעצים לצלייתו כולי עלמא לא פליגי דכיון דתקנתא דפסח הוא כגופא דפסח דמי כי פליגי במצה ומרור

רבנן סברי הא אכילה אחריתי היא ורבי סבר כיון דהכשירו דפסח הוא כגופא דפסח דמי

וחד אמר במצה ומרור נמי כולי עלמא לא פליגי דכתיב (שמות יב, ח) על מצות ומרורים יאכלוהו דכיון דמכשירין דפסח נינהו כפסח דמי כי פליגי ליקח בו חלוק ליקח בו טלית רבנן סברי מהיות משה אמר רחמנא החייהו לשה ורבי סבר החיה עצמך משה

ולאביי דאמר אי לאו דאוקמה רבי אושעיא להההיא בממנה זונה על פסחו ורבי היא הוי מוקמינן לה בקדשים קלים ואליבא דר״י הגלילי דאמר קדשים [קלים] ממון בעלים הוא אבל בפסח לא משייר איניש

הא קתני בהדיא שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן אימא שעל מנת כן הקדישו ישראל מעות פסחיהן:

מתני׳ זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי ראה שלש שוחטין עליו בשמיני שלו

שומרת יום כנגד יום שוחטין עליה בשני שלה ראתה שני ימים שוחטין עליה בשלישי

והזבה שוחטין עליה בשמיני:

גמ׳ אמר רב יהודה אמר רב שוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כפורים

דף צ עמוד ב

ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ועולא אמר אף שוחטין וזורקין על טמא שרץ

לרב מאי שנא טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ נמי חזי לאורתא מחוסר טבילה

טבול יום נמי מחוסר הערב שמש שמשא ממילא ערבא

מחוסר כפורים נמי הא מחוסר כפרה שקינו בידו

טמא שרץ נמי הרי מקוה לפניו דילמא פשע אי הכי מחוסר כפורים נמי דילמא פשע כגון דמסרינהו לב״ד

וכדרב שמעיה דאמר חזקה אין ב״ד של כהנים עומדין משם עד שיכלו מעות שבשופרות

ולרב מדאורייתא מיחזא חזי ורבנן הוא דגזרו ביה אלמה אמר רב מטמאין אחד מהן בשרץ

אלא לרב מדאורייתא נמי לא חזי דכתיב (במדבר ט, י) איש איש כי יהיה טמא לנפש מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח דהיינו טומאת שרץ ואמר רחמנא נידחי

וכי תימא ממאי דהכי

סבר לה כרבי יצחק דאמר טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלהן להיות בערב הפסח שנאמר (במדבר ט, ו) ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא הוא דאינן יכולין לעשות אבל למחר יכולין לעשות ואמר רחמנא נדחו

תנן זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי מאי לאו דלא טביל ושמע מינה שוחטין וזורקין על טמא שרץ

לא דטביל אי טביל מאי קמ״ל הא קמ״ל דאע״ג דמחוסר הערב השמש קמ״ל דשמשא ממילא ערבא

הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ראה שלש ראיות שוחטין עליו בשמיני אי אמרת בשלמא זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי דטביל איצטריך

סד״א ראה שתי ראיות בשביעי הוא דלא מחוסר מעשה אבל ראה שלש בשמיני דמחוסר מעשה מחוסר כפרה לא קמ״ל דאע״ג דמחוסר כפרה שוחטין וזורקין עילויה

אלא אי אמרת ראה שתי ראיות בשביעי דלא טביל ראה שלש בשמיני למה לי

השתא יש לומר ראה שתי ראיות בשביעי דלא טביל דטמא מעליא הוא שחטינן וזרקינן עילויה ראה שלש בשמיני דטביל ליה בשביעי דקלישא טומאה לא כ״ש דשחטינן וזרקינן עילויה

אלא לאו ש״מ ראה שתי ראיות בשביעי דשחטינן עילויה דטביל

לא לעולם אימא לך דלא טביל ואיצטריך ס״ד אמינא בשביעי הוא דבידו לתקן

אבל בשמיני דאין בידו להקריב קרבן אימא פשעי ביה כהנים קמ״ל כדרב שמעיה:

והזבה שוחטין וכו׳: תני תנא קמיה דרב אדא בר אהבה והזבה שוחטין עליה בשביעי שלה אמר ליה זבה בשביעי שלה מי חזיא אפילו למאן דאמר שוחטין וזורקין על טמא שרץ הנ״מ טמא שרץ דחזי לאורתא הא עד למחר דמתיא כפרה לא חזיא אימא בשמיני

פשיטא מהו דתימא כיון דמחסרא כפרה לא קמ״ל כדרב שמעיה

רבינא אמר נדה תנא קמיה והנדה שוחטין עליה בשביעי

א״ל נדה בשביעי מי חזיא אפי׳ למאן דאמר שוחטין וזורקין על טמא שרץ דחזי לאורתא נדה לאורתא דשביעי הוא דטבלה עד שמיני דעבדה הערב שמש לא חזיא אלא אימא בשמיני

פשיטא השתא ומה זבה דמיחסרא כפרה שוחטין וזורקין עליה בשמיני נדה דלא מיחסרא כפרה צריכה למימר דשחטינן וזרקינן עלה

נדה איצטריכא ליה הא קא משמע לן בשמיני אין בשביעי לא כדתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה

דתניא יכול תהא טובלת מבעוד יום תלמוד לומר (ויקרא טו, יט) שבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל שבעה ויולדת איתקש לנדה:

מתני׳ האונן

דף צא עמוד א

והמפקח את הגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהן

על כולם אין שוחטין עליהן בפני עצמן שמא יביאו את הפסח לידי פסול

לפיכך אם אירע בהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחלתו:

גמ׳ אמר רבה בר הונא א״ר יוחנן לא שנו אלא בית האסורין דעכו״ם אבל בית האסורין דישראל שוחטין בפני עצמו כיון דאבטחינהו מפיק ליה דכתיב (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב

אמר רב חסדא הא דאמרת בית האסורין דעכו״ם לא אמרן אלא חוץ לחומת בית פאגי אבל לפנים מחומת בית פאגי שוחטין עליו בפני עצמו מ״ט אפשר דאמטו ליה ואכיל ליה:

לפיכך אם אירע וכו׳: אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן לא שנו אלא גל עגול אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני אימא טהור היה בשעת שחיטה

תניא נמי הכי ר״ש בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר מפקח בגל עתים פטור עתים חייב כיצד גל עגול ונמצאת טומאה תחתיו חייב גל ארוך ונמצאת טומאה תחתיו פטור אימא טהור היה בשעת שחיטה:

מתני׳ אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר ואפילו חבורה של מאה שאינן יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהן

ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים:

גמ׳ ת״ר מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד ת״ל (דברים טז, ה) לא תוכל לזבוח את הפסח באחד דברי ר׳ יהודה ורבי יוסי אומר יחיד ויכול לאכלו שוחטין עליו עשרה ואין יכולין לאכלו אין שוחטין עליהן

ורבי יוסי האי באחד מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר״ש דתניא ר״ש אומר מניין לזובח את פסחו בבמת יחיד בשעת איסור הבמות שהוא בלא תעשה

ת״ל לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת״ל באחד שעריך לא אמרו אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד

ור״י האי מנא ליה תרתי שמעת מינה

ולר׳ יוסי ממאי דלהכי דקאמר ר״ש דילמא כדקאמר ר׳ יהודה הוא דאתא אמר לך לא סלקא דעתך דהא כתיב (שמות יב, ד) איש לפי אכלו

רמי ליה רב עוקבא בר חיננא מפרישנא לרבא מי א״ר יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד ורמינהו אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר׳ יהודה א״ל לא תימא בפני עצמה אלא אימא בפני עצמן

אמר ליה מי עבדינן חבורה שכולה נשים והתנן אין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים מאי לאו נשים לחודייהו ועבדים לחודייהו וקטנים לחודייהו אמר ליה לא נשים ועבדים וקטנים נשים ועבדים משום תפלות קטנים ועבדים משום

דף צא עמוד ב

פריצותא

גופא אשה בראשון שוחטין עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה טפילה לאחרים דברי ר׳ יהודה ר׳ יוסי אומר אשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה ואין צ״ל בראשון ר״ש אומר אשה בראשון עושין אותה טפילה לאחרים בשני אין שוחטין עליה כל עיקר

במאי קמיפלגי רבי יהודה סבר (שמות יב, ד) במכסת נפשות ואפילו נשים וכי תימא א״ה אפילו בשני נמי כתיב (במדבר ט, יג) חטאו ישא האיש ההוא איש אין אשה לא

וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי בשני לא אהני ככל חקת הפסח לטפילה בעלמא

ורבי יוסי מ״ט דכתיב בראשון במכסת נפשות ואפילו אשה וכתיב בפסח שני (במדבר ט, יג) ונכרתה הנפש ההיא מישראל נפש ואפילו נשים ואלא חטאו ישא האיש ההוא למעוטי מאי למעוטי קטן מכרת

ור״ש כתיב בראשון איש איש אין אשה לא וכי תימא אי הכי אפילו טפילה נמי לא אהני ליה במכסת נפשות לטפילה

וכ״ת אפילו בשני נמי מיעט רחמנא בשני דכתיב חטאו ישא האיש איש אין אשה לא ממאי קממעיט ליה אי מחיוב השתא בראשון לא בשני מיבעיא אלא לאו מטפילה

ומאי איש דקאמר ר״ש אי נימא (שמות יב, ג) ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו׳ ההוא מיבעי ליה לכדרבי יצחק דאמר איש זוכה ואין קטן זוכה

ואלא (שמות יב, ד) מאיש לפי אכלו הא מדר׳ יוסי סבר לה כר׳ שמעון רבי שמעון נמי סבר לה כר׳ יוסי וההוא מיבעי ליה דשוחטין את הפסח על היחיד

אמר לך אם כן נכתוב רחמנא לפי אכלו מאי איש שמעת מינה תרתי

כמאן אזלא הא דאמר רבי אלעזר אשה בראשון חובה ובשני רשות ודוחה את השבת אי רשות אמאי דוחה את השבת אלא אימא בשני רשות ובראשון חובה ודוחה את השבת כמאן כרבי יהודה

א״ר יעקב א״ר יוחנן אין עושין חבורה שכולה גרים שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול:

ת״ר פסח ומצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות ר׳ שמעון אומר באנשים חובה ובנשים רשות

אהייא קאי אילימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא ואלא אמצה ומרור אימא סיפא ר״ש אומר באנשים חובה ובנשים רשות

לית ליה לרבי שמעון הא דאמר רבי אלעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנאמר (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה והני נשים הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה

אלא אימא פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות ר׳ שמעון אומר פסח באנשים חובה בנשים רשות:

מתני׳ אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים השומע על מתו

דף צב עמוד א

והמלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים

גר שנתגייר בע״פ ב״ש אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב וב״ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר:

גמ׳ מ״ט קא סבר אנינות דלילה דרבנן וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם במקום עשה:

השומע על מתו וכו׳: מלקט עצמות הא בעי הזאת שלישי ושביעי אימא שליקטו לו עצמות:

גר שנתגייר וכו׳: אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן מחלוקת בערל נכרי

דב״ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אישתקד מי לא טבלתי ואכלתי עכשיו נמי אטבול ואוכל ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל ומקבל טומאה

וב״ש סברי לא גזרינן אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל את פסחו לערב ולא גזרינן ערל ישראל משום ערל נכרי

תניא נמי הכי אמר ר״ש בן אלעזר לא נחלקו ב״ש וב״ה על ערל ישראל שטובל ואוכל את פסחו לערב על מה נחלקו על ערל נכרי שב״ש אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב וב״ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר:

אמר רבא ערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהן במקום כרת אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהן במקום כרת

ערל הא דאמרן

הזאה דאמר מר הזאה שבות ואינו דוחה את השבת

איזמל דתניא כשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים כך אין מביאין אותו דרך גגות ודרך חצרות ודרך קרפיפות

אונן הא דאמרן

מצורע מאי היא דתניא מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום טובל ואוכל

אמרו חכמים אע״פ שטבול יום אינו נכנס זה נכנס מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת

וא״ר יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו שנאמר (דברי הימים ב כ, ה) ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ה׳ לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה שחדשו בו דבר ואמרו טבול יום לא יכנס במחנה לויה

בית הפרס דתנן ושוין ב״ש וב״ה

דף צב עמוד ב

שבודקין לעושי פסח ואין בודקין לאוכלי תרומה

מאי בודקין (לעושי פסח) אמר רב יהודה אמר שמואל מנפח בית הפרס והולך רב יהודה בר אביי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור:

הדרן עלך האשה

מתני׳ מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני א״כ למה נאמר טמא או שהי׳ בדרך רחוקה שאלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת:

גמ׳ איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו רב נחמן אמר הורצה רב ששת אמר לא הורצה רב נחמן אמר הורצה מיחס הוא דחס רחמנא עליו ואי עביד תבא עליו ברכה ורב ששת אמר לא הורצה מידחא דחייה רחמנא כטמא

אמר ר״נ מנא אמינא לה דתנן מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני מכלל דאי בעי עבד

ורב ששת אמר לך אי הכי סיפא דקתני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני מדקתני ולא עשה מכלל דאי בעי עבד הרי שגג והרי נאנס

אלא מזיד קתני בהדייהו ה״נ אונן קתני בהדייהו

אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני אלו פטורין מהכרת ואלו חייבין בהכרת אהייא אילימא אשוגג ונאנס שוגג ונאנס בני כרת נינהו אלא לאו אמזיד ואונן

ורב נחמן אמר לך לעולם אמזיד לחודיה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא חייב והאי דקתני חייבין איידי דתנא רישא פטורין תנא סיפא חייבין

אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא ר״ע אומר נאמר (במדבר ט, י) טמא ונאמ׳ (במדבר ט, י) בדרך רחוקה

דף צג עמוד א

מה טמא שספק בידו לעשות ואינו עושה אף דרך רחוקה נמי שספק בידו לעשות ואינו עושה

ורב נחמן אמר לך ר׳ עקיבא לטעמי׳ דקסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ואנא סבירא ליה כמ״ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ

ת״ר אלו שעושין את השני הזבין והזבות המצורעין והמצורעות [ונדות] ובועלי נדות והיולדות השוגגין והאנוסין והמזידין וטמא ושהיה בדרך רחוקה

א״כ למה נאמר טמא למה נאמר דאי בעי למיעבד בראשון לא שבקינן ליה אלא א״כ למה נאמר בדרך רחוקה לפוטרו מן הכרת וכמ״ד הורצה

אשה בשני מי מיחייבא והא תניא יכול לא יהו עושין את השני אלא טמא נפש ושהיה בדרך רחוקה זבין ומצורעין ובועלי נדות מנין ת״ל (במדבר ט, י) איש איש

לא קשיא הא ר׳ יוסי הא ר״י ור״ש

ת״ר חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי רבי נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני ר״ח בן עקביא אומר אף [על] הראשון אינו חייב כרת אא״כ לא עשה את השני

ואזדו לטעמייהו דתניא גר שנתגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני דברי רבי רבי נתן אומר כל שזקוק לראשון זקוק לשני כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני

במאי קמיפלגי רבי סבר שני רגל בפני עצמו הוא

רבי נתן סבר שני תשלומין דראשון הוא תקוני לראשון לא מתקין ליה

ורבי חנניא בן עקביא סבר שני תקנתא דראשון הוא

ושלשתן מקרא אחד דרשו (במדבר ט, יג) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה רבי סבר (במדבר ט, יג) וחדל לעשות הפסח ונכרתה דלא עבד בראשון אי נמי (במדבר ט, יג) קרבן ה׳ לא הקריב במועדו בשני

וממאי (דהא) חטאו ישא כרת הוא

דף צג עמוד ב

קסבר מגדף היינו מברך השם וכתיב במברך את השם (ויקרא כד, טו) ונשא חטאו

וגמר האי חטאו דהכא מחטאו דהתם מה להלן כרת אף כאן נמי כרת

ור׳ נתן סבר (במדבר ט, יג) וחדל לעשות הפסח ונכרתה דהאי כי לשון דהא הוא וה״ק רחמנא דהא קרבן ה׳ לא הקריב במועדו בראשון

האי חטאו ישא מאי עביד ליה קסבר מגדף לאו היינו מברך את השם וגמר האי חטאו דהתם מהאי חטאו דהכא מה הכא כרת אף התם כרת

ור׳ חנניא בן עקביא סבר וחדל לעשות הפסח ונכרתה אי קרבן ה׳ לא הקריב במועדו בשני

והאי חטאו ישא מאי עביד ליה כדאמרן

הלכך הזיד בזה ובזה דברי הכל חייב שגג בזה ובזה דברי הכל פטור

הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ולר׳ נתן מחייבי לרבי חנניא בן עקביא פטור

שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב לר׳ נתן ולר׳ חנניא בן עקביא פטור׃

מתני׳ איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח דברי רבי עקיבא ר״א אומר מאיסקופת העזרה ולחוץ אמר ליה רבי יוסי לפיכך נקוד על (במדבר ט, י) ה׳ לומר לא מפני שרחוק ודאי אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ׃

גמ׳ אמר עולא מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין הויא סבר לה כי הא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כמה מהלך אדם ביום עשרה פרסאות מעלות השחר ועד הנץ החמה חמשת מילין משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים חמשת מילין פשו לה תלתין חמיסר מצפרא לפלגא דיומא וחמיסר מפלגא דיומא לאורתא

עולא לטעמיה דאמר עולא אי זה הוא דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה

אמר מר מעלות השחר עד הנץ החמה חמשת מילין מנא לן דכתיב (בראשית יט, טו) וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים וגו׳ וכתיב (בראשית יט, כג) השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ואמר רבי חנינא לדידי חזי לי ההוא אתרא והויא חמשה מילין

גופא אמר עולא איזה הוא דרך רחוקה כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה ורב יהודה אמר כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה

אמר ליה רבה לעולא לדידך קשיא ולרב יהודה קשיא לדידך קשיא דאמרת כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה והא טמא שרץ דאין יכול ליכנס בשעת שחיטה וקאמרת שוחטין וזורקין על טמא שרץ

ולרב יהודה קשיא דאמר כל שאין יכול ליכנס בשעת אכילה והא טמא שרץ דיכול ליכנס בשעת אכילה וקאמר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ

אמר ליה לא לדידי קשיא ולא לרב יהודה קשיא לדידי ל״ק דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא

דף צד עמוד א

לרב יהודה לא קשיא טמא שרץ רחמנא דחייה דכתיב (במדבר ט, י) איש איש כי יהיה טמא לנפש מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח ואפילו הכי אמר רחמנא לידחי

תנו רבנן היה עומד חוץ למודיעים ויכול ליכנס בסוסים ובפרדים יכול יהא חייב ת״ל (במדבר ט, יג) ובדרך לא היה והלה היה בדרך

היה עומד לפנים מן המודיעים ואין יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו יכול לא יהא חייב ת״ל ובדרך לא היה והרי לא היה בדרך׃

אמר רבא שיתא אלפי פרסי הוי עלמא וסומכא דרקיעא אלפא פרסי חדא גמרא וחדא סברא

סבר לה כי הא דאמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן כמה מהלך אדם בינוני ביום י׳ פרסאות מעלות השחר ועד הנץ החמה ה׳ מילין משקיעת החמה עד צאת הכוכבים חמשה מילין נמצא עוביו של רקיע אחד ששה ביום

מיתיבי רבי יהודה אומר עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות ומעלות השחר עד הנץ החמה ארבעת מילין משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעת מילין נמצאת עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום תיובתא דרבא תיובתא דעולא תיובתא

לימא תיהוי תיובתא דר׳ יוחנן אמר לך אנא ביממא הוא דאמרי ורבנן הוא דקא טעו דקא חשבן דקדמא וחשוכא

לימא תיהוי תיובתא דרבי חנינא לא (בראשית יט, טו) ויאיצו שאני

ת״ש מצרים הי׳ ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה ומצרים אחד ששים בכוש וכוש אחד ששים בעולם ועולם אחד ששים בגן וגן אחד ששים בעדן ועדן אחד ששים בגיהנם נמצא כל העולם כולו ככיסוי קדירה לגיהנם תיובתא

תא שמע דתנא דבי אליהו רבי נתן אומר כל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב תדע שהרי אדם נותן עינו בכוכב אחד הולך למזרח עומד כנגדו לארבע רוחות העולם עומד כנגדו מכלל דכל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב תיובתא

ת״ש עגלה בצפון ועקרב בדרום וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב וכל הישוב כולו אינו הוה אלא שעה אחת ביום שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום

תדע שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם תיובתא

ת״ש דאמר ר׳ יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע בשעה שאמר (ישעיהו יד, יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע

דף צד עמוד ב

בן בנו של נמרוד הרשע שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה שנאמר (תהלים צ, י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה

מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ועוביו של רקיע מהלך ה׳ מאות שנה ובין (כל) רקיע לרקיע מהלך ה׳ מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע (ישעיהו יד, טו) אך אל שאול תורד אל ירכתי בור תיובתא

ת״ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרין וחכמי אומות העולם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועין א״ר תשובה לדבריהם מעולם לא מצינו עגלה בדרום ועקרב בצפון

מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כבוצינא דריחיא א״נ כצינורא דדשא

חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע וחכמי אומות העולם אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע א״ר ונראין דבריהן מדברינו שביום מעינות צוננין ובלילה רותחין

תניא ר׳ נתן אומר בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין

תנו רבנן בארבעה שבילין חמה מהלכת ניסן אייר וסיון מהלכת בהרים כדי לפשר את השלגין תמוז אב ואלול מהלכת בישוב כדי לבשל את הפירות תשרי מרחשון וכסליו מהלכת בימים כדי ליבש את הנהרות טבת שבט ואדר מהלכת במדבר שלא ליבש את הזרעים:

ורבי אליעזר אומר מאסקופת כו׳: ואע״ג דמצי עייל ולא אמרינן ליה קום עייל והתניא יהודי ערל שלא מל ענוש כרת דברי רבי אליעזר

אמר אביי דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא

רבא אמר תנאי היא דתניא רבי אליעזר אומר נאמר ריחוק מקום בפסח ונאמר ריחוק מקום במעשר מה להלן חוץ לאכילתו אף כאן חוץ לאכילתו

רבי יוסי בר רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר חוץ לעשייתו

כמאן אזלא הא דאמר רבי יצחק בר רב יוסף בטמאים הלך אחר רוב העומדין בעזרה כמאן כרבי יוסי בר רבי יהודה שאמר משום רבי אליעזר:

אמר לו רבי יוסי לפיכך וכו׳: תניא רבי יוסי הגלילי אומר דרך שומע אני מהלך שנים או שלשה ימים כשהוא אומר (במדבר ט, יג) ובדרך לא היה מגיד שמאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך:

דף צה עמוד א

מתני׳ מה בין פסח הראשון לשני הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה עמו בבית הראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו זה וזה טעון הלל בעשייתן ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת:

גמ׳ ת״ר (במדבר ט, יב) ככל חוקת הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב מדבר

מצוה שעל גופו מנין ת״ל (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו יכול אפילו מצות שלא על גופו ת״ל (במדבר ט, יב) ועצם לא ישברו בו מה שבירת העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה שבגופו

איסי בן יהודה אומר (במדבר ט, יב) יעשו אותו במצות שבגופו הכתוב מדבר

אמר מר יכול אף מצוה שלא על גופו הא אמרת במצוה שבגופו הכתוב מדבר

ה״ק השתא דאמרת על מצות ומרורים יאכלוהו אלמא יעשו אותו לאו דוקא הוא אימא הוה ליה כפרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואפילו כל מילי נמי קמ״ל

איסי בן יהודה האי עצם מאי עביד ליה מיבעי ליה לאחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח

ורבנן האי יעשו אותו מאי עבדי ליה מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן

ת״ר ככל חוקת הפסח יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בבל יראה ובל ימצא כך שני אסור בבל יראה ובל ימצא ת״ל על מצות ומרורים יאכלוהו

ואין לי אלא מצות עשה מצות ל״ת מנין ת״ל (במדבר ט, יב) לא ישאירו ממנו עד בקר

ואין לי אלא מצות ל״ת שניתק לעשה מצות ל״ת גמור מנין ת״ל (במדבר ט, יב) ועצם לא ישברו בו מה הפרט מפורש מ״ע ול״ת שניתק לעשה ול״ת גמור אף כל מ״ע ול״ת שניתק לעשה ול״ת גמור

בכלליה דמצות ומרורים מאי קא מרבי צלי אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבתת שאור איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף

בכלליה דלא ישאירו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל בנותר והאי מיפסל ביוצא)

בפרטיה מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי ליה דהאי אינו לוקה דהוה לאו שניתק לעשה והאי אינו לוקה דהוה ליה לאו שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף

בכלליה דעצם לא ישברו בו

דף צה עמוד ב

מאי קא מרבה (שמות יב, ט) אל תאכלו ממנו נא בפרטיה מאי קא ממעטי (שמות לד, כה) לא תשחט על חמץ דם זבחי איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף:

הראשון טעון הלל באכילתו וכו׳: מנא הני מילי א״ר יוחנן משום ר׳ שמעון בן יהוצדק אמר קרא (ישעיהו ל, כט) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון הלל לילה שאין מקודש לחג אין טעון הלל:

זה וזה טעונין הלל בעשייתן כו׳: מ״ט איבעית אימא לילה קא ממעט יום לא קא ממעט ואיבעית אימא אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל:

ונאכלין צלי וכו׳: שבת אין טומאה לא מתני׳ דלא כרבי יהודה דתניא דוחה את השבת ואין דוחה את הטומאה ר׳ יהודה אומר אף דוחה את הטומאה

מ״ט דת״ק מפני טומאה דחיתיו יחזור ויעשה בטומאה ורבי יהודה התורה חזרה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשה בטומאה

ת״ר פסח ראשון דוחה את השבת פסח שני דוחה את השבת פסח ראשון דוחה את הטומאה פסח שני דוחה את הטומאה פסח ראשון טעון לינה פסח שני טעון לינה

דוחה את הטומאה כמאן כר׳ יהודה

ולרבי יהודה טעון לינה והא תניא ר׳ יהודה אומר מניין לפסח שני שאין טעון לינה שנאמר (דברים טז, ז) ופנית בבקר והלכת לאהליך וכתיב (דברים טז, ח) ששת ימים תאכל מצות הנאכל לששה טעון לינה שאין נאכל לששה אין טעון לינה

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה:

מתני׳ הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורין מכרת

ור׳ אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש:

גמ׳ ת״ר זבין וזבות נדות ויולדות שאכלו בפסח שבא בטומאה יכול יהו חייבין תלמוד לומר (ויקרא ז, יט) כל טהור יאכל בשר (ויקרא ז, כ) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ וטומאתו עליו ונכרתה

נאכל לטהורים חייבים עליו משום טמא ושאינו נאכל לטהורין אין טמאין חייבין עליו משום טמא

רבי אליעזר אומר יכול דחקו זבין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה יכול יהו חייבין תלמוד לומר (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש בזמן שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין

בעי רב יוסף דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל בפסח הבא בטומאה מהו מדאישתרי טומאת עזרה אישתרי נמי טומאת היכל או דילמא מאי דאישתרי אישתרי מאי דלא אישתרי לא אישתרי

אמר רבא אמר קרא (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה אפילו מקצת מחנה

איכא דאמרי אמר רבא אמר קרא וישלחו מן המחנה אל מחוץ למחנה תשלחום כל היכא דקרינן ביה אל מחוץ למחנה תשלחום קרינן ביה וישלחו מן המחנה

בעי רב יוסף דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה

דף צו עמוד א

מהו מדאישתרי טומאת בשר אישתרי נמי טומאת אימורין או דילמא מאי דאישתרי אישתרי מאי דלא אישתרי לא אישתרי

אמר רבא מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר דכתיב (ויקרא ז, כ) אשר לה׳ לרבות את האימורין

כל היכא דאיתיה לטומאת בשר איתיה לטומאת אימורין כל היכא דליתיה לטומאת בשר ליתיה לטומאת אימורין

בעי רבי זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו א״ל אביי ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד

ועוד הא תנא רב יוסף ג׳ מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה:

מתני׳ מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור וטעון הזאה באגודת אזוב ועל המשקוף ועל שתי המזוזות ונאכל בחפזון בלילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה:

גמ׳ מנא לן דכתיב (שמות יב, ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו זה מקחו מבעשור ואין פסח דורות מקחו מבעשור

אלא מעתה (שמות יב, ו) והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה הכי נמי זה טעון ביקור ד׳ ימים קודם שחיטה ואין אחר טעון ביקור

והתניא בן בג בג אומר מניין לתמיד שטעון ביקור ד׳ ימים קודם שחיטה שנא׳ (במדבר כח, ב) תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר מה להלן טעון ביקור ד׳ ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ד׳ ימים קודם שחיטה

שאני התם דכתיב תשמרו

ופסח דורות נמי הכתיב (שמות יג, ה) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודות חדש זה כזה

אלא ההוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה

אלא מעתה דכתיב (שמות יב, ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה ה״נ דזה נאכל בלילה ואין אחר נאכל בלילה אמר קרא ועבדת את העבודה

אלא הזה למה לי לכדר׳ אלעזר בן עזריה ור״ע

אלא מעתה דכתיב (שמות יב, מח) וכל ערל לא יאכל בו ה״נ דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא (שמות יג, ה) ועבדת

אלא בו למה לי בו אינו אוכל אבל הוא אוכל במצה ומרור

אלא מעתה (שמות יב, מג) (וכל) בן נכר לא יאכל בו ה״נ דבו אינו אוכל אבל אוכל הוא פסח לדורות אמר קרא ועבדת

אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה

ואיצטריך למיכתב ערל ואיצטריך למכתב בן נכר דאי כתב רחמנא ערל משום דמאיס אבל בן נכר לא מאיס אימא לא צריכא ואי אשמעינן בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכא

אלא מעתה (שמות יב, מה) תושב ושכיר לא יאכל בו הכי נמי דבו הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה

אלא מעתה (שמות יב, מד) ומלתה אותו אז יאכל בו ה״נ דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו ל״ל בו מילת זכריו ועבדיו מעכבת ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה

אלא מעתה דכתיב (במדבר ט, יב) ועצם לא ישברו בו ה״נ דבו אינו שובר אבל שובר בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו בכשר ולא בפסול

אלא מעתה דכתיב (שמות יב, ט) אל תאכלו ממנו נא ממנו אי אתה אוכל אבל אתה אוכל נא בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא ממנו למה לי לכדרבה א״ר יצחק:

ונאכל בחפזון וכו׳: מנא לן דאמר קרא (שמות יב, יא) ואכלתם אותו בחפזון אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון:

ופסח דורות נוהג כל שבעה וכו׳: אמאי קאי אי לימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא

דף צו עמוד ב

אלא אחמץ מכלל דפסח מצרים לילה אחד ותו לא והתניא רבי יוסי הגלילי אומר מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד ת״ל (שמות יג, ג) לא יאכל חמץ וסמיך ליה היום אתם יוצאים

אלא ה״ק לילה אחד והוא הדין לפסח דורות וחימוצו כל היום ופסח דורות נוהג כל שבעה:

מתני׳ א״ר יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש

א״ר עקיבא אני אפרש הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו

אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו:

גמ׳ ולימא פסח קרב ופסח אינו קרב הא קמ״ל דאיכא תמורת הפסח דלא קרבה

איתמר רבה אמר קודם שחיטה ולאחר שחיטה שנינו רבי זירא אמר קודם חצות ולאחר חצות שנינו

ולרבי זירא הא קתני קודם שחיטת הפסח אימא קודם זמן שחיטת הפסח

כתנאי הפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה לאחר שחיטה יקרב ר״א אומר קודם חצות ירעה לאחר חצות יקרב:

אחר שחיטת הפסח יביא שלמים וכו׳: אמר רבא לא שנו אלא שנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה אבל נמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו מכח קדושה דחויה קא אתא ולא קרבה

איתיביה אביי (ויקרא ג, ז) אם כשב מה ת״ל אם כשב לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים

היכי דמי אילימא שנמצא אחר שחיט׳ והמיר בו אחר שחיטה פשיטא למה לי קרא אלא לאו שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה

לא לעולם שנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה וקרא אסמכתא בעלמא

אלא קרא למאי אתא כדתניא כשב לרבות את הפסח לאליה

כשהוא אומר אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים שטעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק

וכשהוא אומר ואם עז הפסיק הענין לימד על העז שאין טעונה אליה

איכא דמתני לה אירישא הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו

אמר רבא לא שנו אלא שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה אבל נמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים מאי טעמא כי קבעה שחיטה מידי דחזי ליה מידי דלא חזי ליה לא קבעה

איתיביה אביי אם כשב מה תלמוד לומר לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריבה שלמים

דף צז עמוד א

יכול אף לפני הפסח כן תלמוד לומר הוא הוא קרב ואין תמורת הפסח קריבה

היכי דמי אילימא שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה פשיטא למה לי קרא אלא לאו שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תיובתא דרבא תיובתא

אמר שמואל כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה ורבי יוחנן אמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא

מתקיף לה רב יוסף וכללא הוא והרי חטאת שעברה שנתה דלרעיה אזלא דא״ר שמעון בן לקיש חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה

ואילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים דתניא כשב לרבות את הפסח לאליה כשהוא אומר אם כשב לרבות את הפסח שעברה שנתו ושלמים הבאין מחמת פסח לכל מצות שלמים שטעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כשהוא אומר אם עז הפסיק הענין לימד על העז שאין טעון אליה

א״ל כי קאמר שמואל באבודין בדחויין לא אמר

ואבוד מי משכחת לה והרי אבודה בשעת הפרשה לרבנן דלרעיה אזלא דתנן הפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי וחכמים אומרים אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שנתכפרו בעלים הא קודם שנתכפרו בעלים רועה

ואילו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים שמואל כר׳ סבירא ליה דאמר אבודה למיתה אזלא

והא כל אבודה לרבי מתה ואילו בפסח היכא דאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות רועה קודם חצות לאו אבוד הוא כדרבא דאמר רבא אבידת לילה לאו שמה אבידה

אלא רועה לרבי היכי משכחת לה

דף צז עמוד ב

כדרבי אושעיא דא״ר אושעיא הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן ושניה תרעה

והא אילו בפסח כי האי גוונא קרב שלמים אלא שמואל כר׳ שמעון סבירא ליה דאמר חמש חטאות מתות

והא רועה לרבי שמעון לית ליה כלל שמואל נמי חדא קאמר כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים

ומאי קמ״ל לאפוקי מדר׳ יוחנן דאמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא אלמא שחיטה קבע קמ״ל חצות קבע

לישנא אחרינא ואילו בפסח היכא דאבד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה יקרב שלמים שמואל כרבה ס״ל דאמר שחיטה קבע

והא מדקאמר רבי יוחנן עלה אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא אלמא שחיטה קבע מכלל דשמואל סבר חצות קבע

אלא שמואל כרבי סבירא ליה דאמר אבודה למיתה אזלא והא כל אבודין לר׳ מתין ואילו בפסח היכא דאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות רועה קסבר קודם חצות לאו אבוד הוא וקסבר חצות קבע:

מתני׳ המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה לשלמים

דף צח עמוד א

המפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים:

גמ׳ אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין

וש״מ דחוי מעיקרא הוי דחוי ושמע מינה יש דחוי בדמים:

המפריש פסחו וכו׳: ת״ר המפריש את פסחו ומת אם בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים לששה עשר לי״ו אין לט״ו לא קא סבר נדרים ונדבות אין קריבין בי״ט

דמית האב אימת אילימא דמית קודם חצות בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח הא חלה אנינות עילויה מעיקרא

אלא דמית אחר חצות אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים הא קבעתיה חצות

אמר (רבא) לעולם דמית קודם חצות ומאי יביאנו לשום פסח לשום פסח שני

אביי אמר לצדדין קתני מת אחר חצות בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח מת קודם חצות אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים

רב שרביא אמר לעולם דמית לאחר חצות וכגון שהיה אביו גוסס בחצות

רב אשי אמר לעולם דמית לאחר חצות ור״ש היא דאמר אין בעלי חיים נדחין

רבינא אמר כגון שהפרישו אחר חצות ומתו בעלים אחר חצות וקא סבר חצות קבע:

מתני׳ הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן ממין זה [ויפסיד] המותר מביתו

נתערב בבכורות ר״ש אומר אם חבורות כהנים יאכלו: **גמ׳**

דף צח עמוד ב

והא קא מייתי קדשים לבית הפסול

רבי שמעון לטעמיה דאמר מביאין קדשים לבית הפסול דתנן אשם שנתערב בשלמים רבי שמעון אומר ישחטו בצפון ויאכלו כחומר שבהן

אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול

ורבנן היכי עבדינן אמר רבא נמתין לו עד שיוממו ויביא בהמה שמינה ולימא כל היכא דאיתיה לפסח תחול עליה דהאי ואכיל להו בתורת בכור בעל מום:

מתני׳ חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלין עמו משלו ואם שלהן נשחט ראשון הם אוכלין משלהן והוא אוכל משלו

ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הוא אוכל משלו והם אינם אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני

אמר להן אם אחרתי צאו ושחטו עלי הלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהם

ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה ופטור מלעשות פסח שני

אמר להן ואמרו לו אוכלין כולן מן הראשון ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהן יוצאין לבית השריפה

לא אמר להן ולא אמרו לו אין אחראין זה לזה

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד אחד מאלו בא לו אצל אלו ואחד מאלו בא לו אצל אלו וכך הם אומרים אם שלנו הוא הפסח הזה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך

וכן חמש חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה וכן הם אומרים

שנים שנתערבו פסחיהן זה מושך לו אחד וזה מושך לו אחד זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק

זה בא אצל זה וזה בא אצל זה וכך הם אומרים אם שלי הוא פסח זה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי ואם שלך הוא פסח זה ידי משוכות משלי ונמניתי על שלך:

גמ׳ תנו רבנן אמר להן ואמרו לו אוכל מן הראשון לא אמר להן ולא אמרו לו אינן אחראין זה לזה

דף צט עמוד א

מכאן אמרו חכמים יפה שתיקה לחכמים קל וחומר לטפשים שנאמר (משלי יז, כח) אויל מחריש חכם יחשב:

שנים שנתערבו פסחיהם וכו׳: לימא מתניתין דלא כר׳ יהודה דתניא (שמות יב, ד) ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא

א״ר יוחנן אפילו תימא רבי יהודה כיון דאמר רבי יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנויי אחרינא בהדיה קאי וכאחד מבני חבורה דמי

א״ר אשי מתניתין נמי דייקא דקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה של חמשה אין אבל של חמשה וארבעה לא לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה שמע מינה:

הדרן עלך מי שהיה טמא וסליקא לה פסח שני

דף צט עמוד ב

מתני׳ ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי:

גמ׳ מאי איריא ערבי פסחים אפי׳ ערבי שבתות וימים טובים נמי דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך

אמר רב הונא לא צריכא אלא לר׳ יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך הני מילי בערבי שבתות וימים טובים אבל בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה

רב פפא אמר אפילו תימא רבי יהודה התם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה הוא דאסיר סמוך למנחה שרי אבל בערב הפסח אפילו סמוך למנחה נמי אסור

ובערב שבת סמוך למנחה שרי והתניא לא יאכל אדם בערב שבת וימים טובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך

אמר מר זוטרא מאן לימא לן דמתרצתא היא

דף ק עמוד א

דילמא משבשתא היא

א״ל מרימר ואיתימא רב יימר אנא איקלעי לפירקיה דרב פנחס בריה דרב אמי וקם תנא ותני קמיה וקיבלה מיניה אי הכי קשיא אלא מחוורתא כדרב הונא

ולרב הונא מי ניחא והאמר רבי ירמיה א״ר יוחנן ואיתימא א״ר אבהו א״ר יוסי בר רבי חנינא הלכה כר׳ יהודה בערב הפסח והלכה כר׳ יוסי בע״ש

הלכה כר׳ יהודה בערב הפסח מכלל דפליג רבי יוסי בתרוייהו

לא הלכה מכלל דפליגי בהפסקה

דתניא מפסיקין לשבתות דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אין מפסיקין

ומעשה ברשב״ג [ורבי יהודה] ורבי יוסי שהיו מסובין בעכו וקדש עליהם היום א״ל רשב״ג לרבי יוסי ברבי רצונך נפסיק וניחוש לדברי יהודה חבירנו

אמר לו בכל יום ויום אתה מחבב דבריי לפני רבי יהודה ועכשיו אתה מחבב דברי רבי יהודה בפני (אסתר ז, ח) הגם לכבוש את המלכה עמי בבית

א״ל א״כ לא נפסיק שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות אמרו לא זזו משם עד שקבעו הלכה כר׳ יוסי:

אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כר׳ יהודה ולא כר׳ יוסי אלא פורס מפה ומקדש איני והא אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש

דף ק עמוד ב

כך מפסיקין להבדלה מאי מפסיקין לאו לעקירת שולחן לא למפה

רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא אייתו תכא קמיה פרס מפה וקידש תניא נמי הכי (ושוין) שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש

תני חדא שוין שאין מתחילין ותניא אידך שוין שמתחילין בשלמא הא דתניא שוין שאין מתחילין משכחת לה בערב הפסח

אלא הא דתניא שוין שמתחילין אימת אי נימא בערב שבת הא מיפלג פליגי לא קשיא כאן קודם תשעה כאן לאחר תשעה

אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת אמר רב ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ושמואל אמר

דף קא עמוד א

אף ידי קידוש לא יצאו אלא לרב למה ליה לקדושי בביתיה כדי להוציא בניו ובני ביתו

ושמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגנו בבי כנישתא

ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל ממקום למקום בחד ביתא לא

אמר להו רב ענן בר תחליפא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש

ואף רב הונא סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דרב הונא קדיש ואיתעקרא ליה שרגא ועיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה בריה דהוה שרגא וקדיש וטעים מידי אלמא קסבר אין קידוש אלא במקום סעודה

ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה דאמר אביי כי הוינא בי מר כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית אכילה ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה

איני והאמר אביי כל מילי דמר הוה עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר״ש בגרירה

דתניא ר״ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל בשבת ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ

כחומרי דרב הוה עביד כקולי דרב לא הוה עביד

ור׳ יוחנן אמר אף ידי יין נמי יצאו ואזדא ר׳ יוחנן לטעמיה דא״ר חנין בר אביי א״ר פדת אמר ר׳ יוחנן אחד שינוי יין

דף קא עמוד ב

ואחד שינוי מקום א״צ לברך מיתיבי שינוי מקום צריך לברך שינוי יין אין צריך לברך תיובתא דרבי יוחנן תיובתא

יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא

א״ל רב אידי בר אבין הכי תנינא לי׳ במתניתא דבי רב הינק ואמרי ליה במתניתא דבי בר הינק כוותיך ואלא רב הונא מתניתא קמ״ל רב הונא מתניתא לא שמיע ליה

ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן

אבל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך מאי טעמא לקיבעא קמא הדר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך

מיתיבי בני חבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה

בד״א שהניחו שם זקן או חולה אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה

מדקתני עקרו רגליהן מכלל דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן עסקינן וטעמא דהניחו שם זקן או חולה הוא דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה

אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה קשיא לרב חסדא

אמר רב נחמן בר יצחק

דף קב עמוד א

מאן תנא עקירות

רבי יהודה דתניא חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בזמן שהניחו. שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה

אלא טעמא דבדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה אבל דברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אפילו לרבנן כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה

לימא תיהוי תיובתא דר׳ יוחנן ולאו מי אותביניה חדא זימנא נימא מהא נמי תיהוי תיובתא

אמר לך ר׳ יוחנן הוא הדין דאפילו דברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן נמי אין צריכין לברך והא דקתני עקרו רגליהן להודיעך כחו דר׳ יהודה

דאפילו דברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן טעמא דהניחו מקצת חברים אבל לא הניחו מקצת חברים כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה

תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך

תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה ר׳ יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך

דף קב עמוד ב

גמרו כוס ראשון מברך עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קדושת היום אמאי ונימרינהו לתרוייהו אחדא כסא

אמר רב הונא אמר רב ששת אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות

ולא והא תניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשלן כולן לאחריו אין לו שאני

והא יו״ט שחל להיות אחר השבת דאית ליה ואמר רב יקנ״ה

אמרי מדלא אמר זמן מכלל דבשביעי של פסח עסקינן דכל מאי דהוה ליה אכיל ליה ולית לי׳

והא יו״ט ראשון דאית ליה ואמר אביי יקזנ״ה ורבא אמר יקנה״ז

אלא הבדלה וקידוש חדא מילתא היא ברכת המזון וקידוש תרי מילי נינהו:

גופא יום טוב שחל להיות אחר השבת רב אמר יקנ״ה ושמואל אמר ינה״ק

דף קג עמוד א

ורבה אמר יהנ״ק ולוי אמר קני״ה ורבנן אמרי קינ״ה מר בריה דרבנא אמר נקי״ה מרתא אמר משמיה דר׳ יהושע ניה״ק

שלח ליה אבוה דשמואל לרבי ילמדנו רבינו סדר הבדלות היאך שלח ליה כך אמר רבי ישמעאל בר רבי יוסי שאמר משום אביו שאמר משום רבי יהושע בן חנניה נהי״ק

אמר ר׳ חנינא משל דר׳ יהושע בן חנניה למלך שיוצא ואפרכוס נכנס מלווין את המלך ואח״כ יוצאים לקראת אפרכוס

מאי הוי עלה אביי אמר יקזנ״ה ורבא אמר יקנה״ז והילכתא כרבא

רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא אייתו לקמייהו מאור ובשמים בריך רבא אבשמים ברישא והדר אמאור א״ל והא בין ב״ש ובין בית הילל מאור ברישא והדר אבשמים

ומאי היא דתנן בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה ובית הילל אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה

עני רבא בתריה ואמר זו דברי ר׳ מאיר אבל ר׳ יהודה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הילל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף

על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים ב״ש אומרים מאור ואח״כ בשמים ובית הילל אומרים בשמים ואח״כ מאור ואמר רבי יוחנן נהגו העם כבית הילל ואליבא דר׳ יהודה:

רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא חזיה דבריך בורא פרי הגפן אכסא קמא והדר בריך אכסא דברכתא ואישתי א״ל למה לך כולי האי הא בריך לן מר חדא זימנא אמר ליה כי הוינן בי ריש גלותא הכי עבדינן

אמר ליה תינח בי ריש גלותא דהכי עביד דספק מייתי לן ספק לא מייתי לן הכא הא מנח כסא קמן ודעתן עילויה אמר ליה אנא עבדי כתלמידי דרב דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא

דף קג עמוד ב

קאי עלייהו רב ייבא סבא א״ל הב לן ונבריך לסוף אמרו ליה הב לן ונישתי אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב לן ונבריך איתסרא לכו למישתי מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בסעודה וקאי עלייהו רב אחא בריה דרבא אמימר בריך על כל כסא וכסא ומר זוטרא בריך אכסא קמא ואכסא בתרא רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך

אמר להו רב אחא בר רבא אנן כמאן נעביד אמימר אמר נמלך אנא מר זוטרא אמר אנא דעבדי כתלמידי דרב

ורב אשי אמר לית הילכתא כתלמידי דרב דהא יו״ט שחל להיות אחר השבת ואמר רב יקנ״ה

ולא היא התם עקר דעתיה ממשתיא הכא לא עקר דעתיה ממשתיא

כי מטא לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא א״ל למה לך כולי האי הא מנחא שרגא א״ל שמעא מדעתיה דנפשיה קא עביד א״ל אי לא שמיע ליה מיניה דמר לא הוה עביד א״ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר

פתח ואמר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה א״ל למה לך כולי האי והאמר רב יהודה אמר רב המבדיל בין קודש לחול זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא

א״ל אנא כהא סבירא לי דאמר ר״א אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפחות מג׳ והמוסיף לא יוסיף על ז׳ אמר ליה

דף קד עמוד א

והא מר לא תלתא אמר ולא שבע אמר א״ל איברא בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין חתימה היא ואמר רב יהודה אמר שמואל המבדיל צריך שיאמר מעין חתימה סמוך לחתימתו ופומבדיתאי אמרי מעין פתיחתן סמוך לחתימתן

מאי בינייהו איכא בינייהו יום טוב שחל להיות אחר השבת דחתמינן בין קודש לקודש

מ״ד מעין פתיחתן סמוך לחתימתן לא בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת ומאן דאמר מעין חתימתן סמוך לחתימתן בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת

גופא אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפחות משלש והמוסיף לא יוסיף על שבע

מיתיבי אומר הבדלות במוצאי שבתות ובמוצאי ימים טובים ובמוצאי יום הכפורים ובמוצאי שבת ליום טוב ובמוצאי יום טוב לחולו של מועד אבל לא במוצאי יום טוב לשבת הרגיל אומר הרבה ושאינו רגיל אומר אחת

תנאי היא דא״ר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת ונהגו העם לומר שלש מאן ניהו בנן של קדושים רבי מנחם בר סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא שלח ליה רב שמואל בר אידי חנניא אחי אומר אחת ולית הלכתא כוותיה

אמר רבי יהושע בן לוי המבדיל צריך שיאמר מעין הבדלות האמורות בתורה מיתיבי סדר הבדלות היאך אומר המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה בין טמא לטהור בין הים לחרבה בין מים העליונים למים התחתונים בין כהנים ללוים וישראלים

וחותם בסדר בראשית ואחרים אומרים ביוצר בראשית רבי יוסי ברבי יהודה אומר חותם מקדש ישראל ואם איתא הא בין הים לחרבה לא כתיבא ביה הבדלה סמי מכאן בין הים לחרבה

אי הכי בין יום השביעי לששת ימי המעשה נמי מעין חתימה הוא בצר חדא וליכא שבע

אמרי כהנים לוים וישראלים תרי מילי נינהו בין לוים לישראלים דכתיב (דברים י, ח) בעת ההיא הבדיל ה׳ את שבט הלוי בין הכהנים ללוים דכתיב (דברי הימים א כג, יג) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים

מחתם מאי חתים רב אמר מקדש ישראל ושמואל אמר המבדיל בין קודש לחול לייט עלה אביי ואיתימא רב יוסף אהא דרב

תנא משמיה דרבי יהושע בן חנניא כל החותם מקדש ישראל והמבדיל בין קודש לחול מאריכין לו ימיו ושנותיו

דף קד עמוד ב

ולית הלכתא כוותיה

עולא איקלע לפומבדיתא אמר ליה רב יהודה לרב יצחק ברי׳ זיל אמטי ליה כלכלה דפירי וחזי היכי אבדיל לא אזל שדר ליה לאביי כי אתא אביי א״ל היכי אמר א״ל ברוך המבדיל בין קודש לחול אמר ותו לא

אתא לקמיה דאבוה א״ל היכי אמר אמר ליה אנא לא אזלי אנא שדריתיה לאביי ואמר לי המבדיל בין קודש לחול א״ל רברבנותיה דמר וסררותיה דמר גרמא ליה למר דלא תימא שמעתיה מפומיה

מיתיבי כל הברכות כולן פותח בברוך וחותם בהן בברוך חוץ מברכת מצות וברכת הפירות וברכה הסמוכה לחבירתה וברכה אחרונה שבקרית שמע

שיש מהן פותח (בהן) בברוך ואין חותם בברוך ויש מהן שחותם בברוך ואין פותח בברוך והטוב והמטיב פותח בברוך ואינו חותם בברוך

דף קה עמוד א

קשיא לעולא אמר לך עולא הא נמי כברכת המצות דמיא ברכת המצות מאי טעמא משום דהודאה היא הא נמי הודאה היא

רב חנניא בר שלמיא ותלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב המנונא סבא אמרו ליה זיל חזי אי מקדיש יומא נפסיק וניקבעיה לשבתא אמר להו לא צריכיתו שבתא קבעה נפשה

דאמר רב כשם שהשבת קובעת למעשר כך שבת קובעת לקידוש

סבור מינה כי היכי דקבעה לקידוש כך קבעה להבדלה אמר להו רב עמרם הכי אמר רב לקידוש קובעת ולא להבדלה קובעת

והני מילי לענין מיפסק דלא מפסקינן אבל אתחולי לא מתחלינן ומיפסק נמי לא אמרן אלא באכילה אבל בשתיה לא

ושתיה נמי לא אמרן אלא בחמרא ושיכרא אבל מיא לית לן בה

ופליגא דרב הונא דרב הונא חזייה לההוא גברא דשתה מיא קודם הבדלה אמר ליה לא מיסתפי מר מאסכרה דתנא משמיה דרבי עקיבא כל הטועם כלום קודם שיבדיל מיתתו באסכרה רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמיא

בעא מיניה רבינא מרב נחמן בר יצחק מי שלא קידש בערב שבת מהו שיקדש והולך כל היום כולו א״ל מדאמרי בני רבי חייא מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו הכא נמי מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו

איתיביה לילי שבת ולילי יום טוב יש בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון שבת ויום טוב אין בהם קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון

ואי סלקא דעתך מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו שבת ויום טוב נמי משכחת להו דיש בהן קדושה על הכוס דאי לא קידש מאורתא מקדש למחר אמר ליה דאי לא קתני

איתיביה כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום קודם ואם אין לו אלא כוס אחד אומר עליו

דף קה עמוד ב

קידוש היום מפני שקידוש היום קודם לכבוד יום (וכבוד לילה) ואם איתא לישבקיה עד למחר וליעביד ביה תרתי א״ל חביבה מצוה בשעתה

ומי אמרינן חביבה מצוה בשעתה והא תניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומשלשלן כולן לאחריו ולא אמרינן חביבה מצוה בשעתה

א״ל אנא לא חכימא׳ אנא ולא חוזאה אנא ולא יחידא׳ אנא אלא גמרנא וסדרנא אנא וכן מורין בבי מדרשא כוותי שאני לן בין עיולי יומא לאפוקי יומא עיולי יומא כל כמה דמקדמינן ליה עדיף ומחבבינן ליה אפוקי יומא מאחרינן ליה כי היכי דלא ליהוי עלן כטונא

שמע מינה מיהא מתני׳ תמני ש״מ המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס

וש״מ ברכה טעונה כוס וש״מ כוס של ברכה צריך שיעור

וש״מ המברך צריך שיטעו׳ וש״מ טעמו פגמו וש״מ טעם מבדיל

דף קו עמוד א

ושמע מינה אומר ב׳ קדושות על כוס אחד וש״מ ב״ש היא ואליבא דרבי יהודה

רב אשי אמר טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור חדא מילתא היא

וה״ק מ״ט טעמו פגמו משום דכוס של ברכה צריך שיעור

רבי יעקב בר אידי קפיד אחצבא פגימא רב אידי בר שישא קפיד אכסא פגימא מר בר רב אשי קפיד אפילו אחביתא פגימתא

ת״ר (שמות כ, ז) זכור את יום השבת לקדשו זוכרהו על היין אין לי אלא ביום בלילה מנין ת״ל זכור את יום השבת לקדשו

בלילה מנין אדרבה עיקר קדושא בלילה הוא קדיש דכי קדיש תחלת יומא בעי לקידושי ותו בלילה מנין ת״ל זכור את יום תנא מיהדר אלילה וקא נסיב ליה קרא דיממא

ה״ק זכור את יום השבת לקדשו זוכרהו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה ביום מנין ת״ל זכור את יום השבת

ביום מאי מברך אמר רב יהודה בפה״ג רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדיש לן מר קידושא רבה הבו ליה

סבר מאי ניהו קידושא רבה אמר מכדי כל הברכות כולן בפה״ג אמרי ברישא אמר בפה״ג ואגיד ביה חזייה לההוא סבא דגחין ושתי קרי אנפשיה (קהלת ב, יד) החכם עיניו בראשו

אמרי בני רבי חייא מי שלא הבדיל במוצ״ש מבדיל והולך בכל השבת כולו ועד כמה א״ר זירא עד רביעי בשבת

כי הא דיתיב רבי זירא קמיה דרב אסי ואמרי לה רב אסי קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר לענין גיטין חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא ארבע וחמשא ומעלי יומא קמי שבתא

א״ר יעקב בר אידי אבל לא על האור

אמר רב ברונא אמר רב

דף קו עמוד ב

הנוטל ידיו לא יקדש אמר להו רב יצחק בר שמואל בר מרתא אכתי לא נח נפשיה דרב שכחנינהו לשמעתתיה זמנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב זימנין דחביבא עליה ריפתא מקדש אריפתא זימנין דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא

אמר רב הונא אמר רב טעם אינו מקדש בעא מיניה רב חנא בר חיננא מרב הונא טעם מהו שיבדיל א״ל אני אומר טעם מבדיל ורב אסי אמר טעם אינו מבדיל

רב ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי אישתלי וטעים מידי הבו ליה כסא ואבדיל אמרה ליה דביתהו והא מר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה סבירא ליה

אמר רב יוסף אמר שמואל טעם אינו מקדש טעם אינו מבדיל ורבה אמר רב נחמן אמר שמואל טעם מקדש וטעם מבדיל

דף קז עמוד א

אמר רבא הילכתא טעם מקדש וטעם מבדיל ומי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו עד מוצאי שבת מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו

אמימר פתח לה להא שמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא הילכתא טעם מקדש טעם מבדיל מי שלא קידש בע״ש מקדש והולך כל היום כולו מי שלא הבדיל במוצ״ש מבדיל והולך כל היום כולו

אמרי ליה מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי זימנא חדא איקלע אמימר לאתרין ולא הוה לן חמרא אייתינא ליה שיכרא ולא אבדיל ובת טוות למחר טרחנא ואייתינא ליה חמרא ואבדיל וטעים מידי לשנה תו איקלע לאתרין לא הוה לן חמרא אייתינא שיכרא אמר אי הכי חמר מדינה הוא אבדיל וטעים מידי

שמע מינה תלת ש״מ המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ושמע מינה אסור לו לאדם שיאכל קודם שיבדיל ושמע מינה מי שלא הבדיל במוצ״ש מבדיל והולך כל השבת כולו

בעא מיניה רב הונא מרב חסדא מהו לקדושי אשיכרא אמר השתא ומה פירזומא ותאיני ואסני דבעאי מיניה מרב ורב מר׳ חייא ורבי חייא מרבי ולא פשט ליה שיכרא מיבעיא

סבור מינה קדושי הוא דלא מקדשינן עילויה אבל אבדולי מבדלינן אמר להו רב חסדא הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדילין עליו איתמר נמי אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדילין עליו

לוי שדר ליה לר׳ שיכרא בר תליסר מגני טעמיה הוה בסים טובא אמר כגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שירות ותושבחות שבעולם בליליא צעריה אמר מיסרן ומפייס

אמר רב יוסף אדור ברבים דלא אישתי שיכרא אמר רבא אישתי מי זוריון ולא אישתי שיכרא

ואמר רבא תיהוי שקיותיה שיכרא מאן דמקדש אשיכרא רב אשכחיה רב הונא דקדיש אשיכרא אמר ליה שרי אבא למיקני איסתירי משיכרא

ת״ר אין מקדשין אלא על היין ואין מברכין אלא על היין אטו אשיכרא ואמיא מי לא מברכין עליהו שהכל נהיה בדברו אמר אביי הכי קאמר אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך אלא על היין ת״ר אין מקדשין על השכר משום ר׳ אלעזר בר רבי שמעון אמרו מקדשין

מטעימת יין כל שהוא ר׳ יוסי בר יהודה אומר מלא לוגמא אמר רב הונא אמר רב וכן תני רב גידל דמן נרש המקדש וטעם מלא לוגמא יצא ואם לאו לא יצא

אמר רב נחמן בר יצחק אנא תנינא לה לא גידול בר מנשיא ולא גידול בר מניומי אלא גידול סתמא למאי נפקא מינה למירמא דידי׳ אדידיה:

סמוך למנחה: איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן

סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסח דילמא אתי למימשך

דף קז עמוד ב

ואתי לאימנועי מלמיעבד פסחא או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה

אמר רבינא ת״ש אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בתשע שעות אותו היום לא יאכל עד שתחשך אי אמרת בשלמא סמוך למנחה קטנה תנן היינו רבותיה דאגריפס

אלא אי אמרת סמוך למנחה גדולה תנן מאי רבותיה דאגריפס חל איסור עליה מעיקרא אלא סמוך למנחה קטנה תנן

סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטיא ליה זמן איסורא מהו דתימא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות דידן דמי קמ״ל

אמר רבי (יוסי) אבל מטביל הוא במיני תרגימא ר׳ יצחק מטביל בירקי תניא נמי הכי השמש מטביל בבני מעיין ונותנן לפני האורחים

ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר (ירמיהו ד, ג) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים

רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא כי היכי דניגרריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא אמר רבא מנא אמינא לה דחמרא מיגרר גריר דתנן

דף קח עמוד א

בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה ואי אמרת מסעד סעיד אמאי ישתה הא קא אכיל למצה אכילה גסה אלא שמע מינה מגרר גריר

רב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא נימא קא סבר רב ששת סמוך למנחה גדולה תנן ומשום פסחא הוא דילמא מימשך ואתי לאימנועי מלמעבד פיסחא הוא

וסבר לה כי הא דאמר רבי אושעיא אמר ר״א מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמו ומצפרא זמן פסחא הוא דכולי יומא חזי לפסחא

דסבר (שמות יב, ו) בין הערבים בין ערב דאתמול לערב דהאידנא

אמרי לא שאני רב ששת דאיסתניס הוה דאי טעים בצפרא מידי לאורת׳ לא הוה מהני ליה מיכלא:

ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב: איתמר מצה צריך הסיבה מרור אין צריך הסיבה יין איתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה ואיתמר משמיה דרב נחמן אין צריך הסיבה

ולא פליגי הא בתרתי כסי קמאי הא בתרתי כסי בתראי אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אמרי לה להאי גיסא תרי כסי קמאי בעו הסיבה דהשתא הוא דקא מתחלא לה חירות תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה מאי דהוה הוה

ואמרי לה להאי גיסא אדרבה תרי כסי בתראי בעו הסיבה ההיא שעתא דקא הויא חירות תרי כסי קמאי לא בעו הסיבה דאכתי עבדים היינו קאמר השתא דאיתמר הכי ואיתמר הכי אידי ואידי בעו הסיבה

פרקדן לא שמיה הסיבה הסיבה ימין לא שמה הסיבה ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה

אשה אצל בעלה לא בעיא הסיבה ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה בן אצל אביו בעי הסיבה איבעיא להו תלמיד אצל רבו מאי

ת״ש (אמר) אביי כי הוינן בי מר זגינן אבירכי דהדדי כי אתינן לבי רב יוסף אמר לן לא צריכתו מורא רבך כמורא שמים

מיתיבי עם הכל אדם מיסב ואפילו תלמיד אצל רבו כי תניא ההיא בשוליא דנגרי

איבעיא להו שמש מאי תא שמע דאמר ריב״ל השמש שאכל כזית מצה כשהוא מיסב יצא מיסב אין לא מיסב לא שמע מינה בעי הסיבה שמע מינה

ואמר ר׳ יהושע בן לוי נשים חייבות בארבעה כוסות הללו

דף קח עמוד ב

שאף הן היו באותו הנס

א״ר יהודה אמר שמואל ארבעה כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה שתאן חי יצא שתאן בבת אחת יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא

שתאן חי יצא אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא

שתאן בבת אחת רב אמר ידי יין יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא אמר רב נחמן בר יצחק והוא דאשתי רובא דכסא

מיתיבי ד׳ כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחד חי ואחד מזוג אחד חדש ואחד ישן רבי יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה יין קתני מיהת כדי רביעית ואת אמרת כוס יפה

אמרי אידי ואידי חד שיעורא הוא מאי כדי מזיגת כוס יפה דקאמר לכל חד וחד דהוי להו כולהו רביעית

רבי יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה אמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב (משלי כג, לא) אל תרא יין כי יתאדם

ת״ר הכל חייבין בארבעה כוסות הללו אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות א״ר יהודה וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין אלא מחלקין להן

דף קט עמוד א

קליות ואגוזין בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו אמרו עליו על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזין לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו

תניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו

תניא אמרו עליו על ר׳ עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבהמ״ד חוץ מערבי פסחים וערב יום הכפורים בע״פ בשביל תינוקות כדי שלא ישנו וערב יוה״כ כדי שיאכילו את בניהם

ת״ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנא׳ (דברים טז, יד) ושמחת בחגך במה משמחם ביין

רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונין בארץ ישראל בבגדי פשתן מגוהצין

תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר (דברים כז, ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה׳ אלהיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר (תהלים קד, טו) ויין ישמח לבב אנוש

אמר רבי יצחק קסתא דמוריסא דהוה בציפורי היא הות כמין לוגא דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח אמר רבי יוחנן תמנייתא קדמייתא דהוה בטבריא הות יתירה על דא ריבעא ובה משערין רביעית של פסח

א״ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתניא (ויקרא טו, טז) ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים במי מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן

דף קט עמוד ב

אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים שיעור מי מקוה ארבעים סאה

אמר רב אשי אמר לי רבין בר חיננא שולחן של מקדש של פרקים הוה דאי ס״ד הדוקי הוה מיהדק אמתא באמתא היכי מטבליה

מאי קושיא דילמא בים שעשה שלמה הוה מטביל ליה דתני ר׳ חייא ים שעשה שלמה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה:

ולא יפחתו לו מארבעה: היכי מתקני רבנן מידי דאתי בה לידי סכנה והתניא לא יאכל אדם תרי ולא ישתה תרי ולא יקנח תרי ולא יעשה צרכיו תרי

אמר רב נחמן אמר קרא (שמות יב, מב) ליל שמורים ליל המשומר ובא מן המזיקין

רבא אמר כוס של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה רבינא אמר ארבעה כסי תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד

דף קי עמוד א

מצוה באפי נפשה הוא

לא יעשה צרכיו תרי אמאי נמלך הוא אמר אביי הכי קאמר לא יאכל תרי וישתה תרי ולא יעשה צרכיו אפילו פעם אחת דילמא חליש ומיתרע

ת״ר שותה כפלים דמו בראשו אמר רב יהודה אימתי בזמן שלא ראה פני השוק אבל ראה פני השוק הרשות בידו אמר רב אשי חזינא ליה לרב חנניא בר ביבי דאכל כסא הוה נפיק וחזי אפי שוקא

ולא אמרן אלא לצאת לדרך אבל בביתו לא אמר ר׳ זירא ולישן כלצאת לדרך דמי אמר רב פפא ולצאת לבית הכסא כלצאת לדרך דמי ובביתו לא והא רבא מני כשורי

ואביי כי שתי חד כסא מנקיט ליה אימיה תרי כסי בתרי ידיה ורב נחמן בר יצחק כי הוה שתי תרי כסי מנקיט ליה שמעיה חד כסא חד כסא מנקיט ליה תרי כסי בתרי ידיה אדם חשוב שאני

אמר עולא עשרה כוסות אין בהם משום זוגות עולא לטעמיה דאמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא עשרה כוסות תיקנו חכמים בבית האבל ואי ס״ד עשרה כוסות יש בהן משום זוגות היכי קיימי רבנן ותקנו מילתא דאתי לידי סכנה אבל תמניא יש בהן משום זוגות

רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל שיתא יש בהן משום זוגות

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו ויחונך לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל ארבעה יש בהן משום זוגות

אביי ורבא דאמרי תרוייהו וישמרך לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף

ואזדא רבא לטעמיה דרבא אפקינהו לרבנן בארבעה כוסות אע״ג דאיתזק רבא בר ליואי לא חש לה למילתא דאמר ההוא משום דאותבן בפירקא הוה

אמר רב יוסף אמר לי יוסף שידא אשמדאי מלכא דשידי ממונה הוא אכולהו זוגי ומלכא לא איקרי מזיק איכא דאמרי לה להאי גיסא אדרבה מלכא [רתחנא הוא] מאי דבעי עביד שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו

אמר רב פפא אמר לי יוסף שידא בתרי קטלינן בארבעה לא קטלינן בארבעה מזקינן בתרי בין בשוגג בין במזיד בארבעה במזיד אין בשוגג לא

ואי אישתלי ואיקרי ונפק מאי תקנתיה לינקוט זקפא דידיה דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דשמאליה בידא דימיניה ונימא הכי אתון ואנא הא תלתא ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא ארבעה נימא ליה אתון ואנא הא חמשה ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא שיתא נימא ליה אתון ואנא הא שבעה הוה עובדא עד מאה וחד ופקע שידא

אמר אמימר אמרה לי רישתינהי דנשים כשפניות האי מאן דפגע בהו בנשים כשפניות נימא הכי חרי חמימי בדיקולא בזייא לפומייכו נשי דחרשייא קרח קרחייכי פרח פרחייכי

דף קי עמוד ב

איבדור תבלונייכי פרחא זיקא למוריקא חדתא דנקטיתו נשים כשפניות אדחנני וחננכי לא אתיתי לגו השתא דאתיתי לגו קרחנני וחננכי

במערבא לא קפדי אזוגי רב דימי מנהרדעא קפיד אפילו ארושמא דחביתא הוה עובדא ופקע חביתא כללא דמילתא כל דקפיד קפדי בהדיה ודלא קפיד לא קפדי בהדיה ומיהו למיחש מיבעי

כי אתא רב דימי אמר שתי ביצים ושתי אגוזין שתי קישואין ודבר אחר הלכה למשה מסיני ומסתפקא להו לרבנן מאי ניהו דבר אחר וגזור רבנן בכולהו זוגי משום דבר אחר

והא דאמרן עשרה תמניא שיתא ארבעה אין בהן משום זוגי לא אמרן אלא לענין מזיקין אבל לענין כשפים אפילו טובא נמי חיישינן

כי הא דההוא גברא דגרשה לדביתהו (אזיל) אינסבה לחנואה כל יומא הוה אזיל ושתי חמרא הוה קא עבדא ליה כשפים ולא קא מהניא לה ביה משום דהוה מזדהר בנפשיה בזוגא

יומא חד אשתי טובא ולא הוה ידע כמה שתי עד שיתסר הוה צייל ואיזדהר בנפשיה מכאן ואילך לא הוה צייל ולא איזדהר בנפשיה אפיקתיה בזוגא כי הוה אזיל גס ביה ההוא טייעא א״ל גברא קטילא הוא דאזיל הכא אזיל חבקיה לדיקלא צווח דיקלא ופקע הוא

אמר רב עוירא קערות וככרות אין בהם משום זוגות כללא דמילתא כל שגמרו בידי אדם אין בהן משום זוגות גמרו בידי שמים במילי מיני דמיכל חיישינן

חנות אין בהן משום זוגות נמלך אין בהן משום זוגות אורח אין בו משום זוגות אשה אין בה משום זוגות ואי אשה חשובה חיישינן

אמר רב חיננא בריה דרבי יהושע איספרגוס מצטרף לטובה ואין מצטרף לרעה

אמר רבינא משמיה דרבא זוגי לחומרא ואמרי ליה זוגי לקולא אמר רב יוסף תרי דחמרא וחד דשיכרא לא מצטרף תרי דשיכרא וחד דחמרא מצטרף

וסימניך זה הכלל כל המחובר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור

אמר רב נחמן אמר רב תרי קמא תכא וחד אתכא מצטרפי חד מקמי תכא ותרי אתכא לא מצטרפין

מתקיף לה רב משרשיא אטו אנן לתקוני תכא קא בעינן לתקוני גברא בעינן וגברא קא מיתקן וקאי

(אלא א״ר משרשיא) דכולי עלמא תרי אתכא וחד לבתר תכא לא מצטרפי ההיא מעשה דרבה בר נחמני

אמר רב יהודה אמר שמואל כל המזוג מצטרף

דף קיא עמוד א

חוץ מן המים ור׳ יוחנן אמר אפילו מים אמר רב פפא לא אמרן אלא חמימי לגו קרירי וקרירי לגו חמימי אבל חמימי לגו חמימי וקרירי לגו קרירי לא

אמר ריש לקיש ארבעה דברים העושה אותן דמו בראשו ומתחייב בנפשו אלו הן הנפנה בין דקל לכותל והעובר בין שני דקלים והשותה מים שאולין והעובר על מים שפוכין ואפילו שפכתו אשתו בפניו

הנפנה בין דקל לכותל לא אמרן אלא דלית ליה ארבע אמות אבל אית ליה ארבע אמות לית לן בה וכי לית ליה ארבע אמות לא אמרן אלא דליכא דירכא אחרינא אבל איכא דירכא אחרינא לית לן בה

והעובר בין שני דקלים לא אמרן אלא דלא פסקינהו רשות הרבים אבל פסקינהו רשות הרבים לית לן בה השותה מים שאולין לא אמרן אלא דשיילינהו קטן אבל גדול לית לן בה

ואפילו שיילינהו קטן נמי לא אמרן אלא בשדה דלא שכיחי אבל בעיר דשכיחי לית לן בה ואפילו בשדה נמי לא אמרן אלא מיא אבל חמרא ושיכרא לית לן בה

והעובר על מים שפוכין לא אמרן אלא דלא אפסקינהו בעפרא ולא תף בהו רוקא אבל אפסקינהו או תף בהו רוקא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא עבר עלייהו שימשא ולא עבר עלייהו שיתין ניגרי אבל עבר עלייהו שימשא ועבר עלייהו שיתין ניגרי לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא ולא סיים מסני אבל רכיב חמרא וסיים מסני לית לן בה

וה״מ היכא דליכא למיחש לכשפים אבל היכא דאיכא למיחש לכשפים אע״ג דאיכא כל הני חיישינן (וההוא) גברא דרכיב חמרא וסיים מסני וגמוד מסאניה וצוו כרעיה

ת״ר שלשה אין ממצעין ולא מתמצעין ואלו הן הכלב והדקל והאשה וי״א אף החזיר וי״א אף הנחש

ואי ממצעין מאי תקנתיה אמר רב פפא נפתח באל ונפסיק באל

א״נ נפתח בלא ונפסיק בלא

הני בי תרי דמצעא להו אשה נדה אם תחלת נדתה היא הורגת א׳ מהן אם סוף נדתה היא מריבה עושה ביניהן מאי תקנתיה נפתח באל ונפסיק באל

הני תרי נשי דיתבן בפרשת דרכים חדא בהאי גיסא דשבילא וחדא באידך גיסא ומכוונן אפייהו להדדי ודאי בכשפים עסיקן מאי תקנתיה אי איכא דירכא אחרינא ליזיל בה ואי ליכא דירכא אחרינא אי איכא איניש אחרינא בהדיה נינקטו לידייהו בהדי הדדי וניחלפו ואי ליכא איניש אחרינא נימא הכי אגרת אזלת אסיא בלוסיא מתקטלא בחיק קבל

האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה אי איהו קדים ומשמש אחדא ליה לדידיה רוח זנונים אי איהי קדמה ומשמשה אחדא לה לדידה רוח זנונים מאי תקנתיה לימא הכי (תהלים קז, מ) שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך

א״ר יצחק מאי דכתיב (תהלים כג, ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי זה הישן בצל דקל יחידי ובצל לבנה ובצל דקל יחידי לא אמרן אלא דלא נפיל טולא דחבריה עילויה אבל נפל טולא דחבריה עילויה לית לן בה

אלא הא דתניא הישן בצל דקל יחידי בחצר והישן בצל לבנה דמו בראשו היכי דמי אי לימא דלא נפל טולא דחבריה עילויה אפילו בשדה נמי אלא לאו שמע מינה בחצר אף על גב דנפיל טולא דחבריה עילויה שמע מינה

ובצילה של לבנה לא אמרן אלא במערבה אבל במדינחתא לית לן בה

דף קיא עמוד ב

האי מאן דמפני אגירדא דדיקלא אחדא ליה לדידיה רוח פלגא והאי מאן דמצלי רישיה אגירדא דדיקלא אחדא ליה רוח צרדא האי מאן דפסעי אדיקלא אי מיקטל קטיל אי איעקר מיעקר ומיית הנ״מ דלא מנח כרעיה עילויה אבל מנח כרעיה עילויה לית לן בה

חמשה טולי הוי טולא דדיקלא יחידא טולא דכנדא טולא דפרחא טולא דזרדתא איכא דאמרי אף טולא דארבא וטולא דערבתא כללא דמילתא כל דנפיש ענפיה קשי טוליה

וכל דקשי סילויה קשי טולי׳ לבר מכרו משא אע״ג דקשי סילויה לא קשי טוליה דאמרה לה שידא לברה פירחי נפשיך מכרו משא דאיהו הוא דקטיל לאבוך וקטיל לדידיה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא דפריש מכולהו טולי

בי פרחי רוחי דבי זרדתא שידא דבי איגרי רישפי למאי נפקא מינה לקמיעא

דבי פרחי בריה שאין לה עינים למאי נפקא מינה לגזוזי לה זימנא חדא הוה אזיל צורבא מרבנן לאפנויי לבי פרחי שמע דקא אתא עילויה וגזי לה כי אזלא חבקיה לדיקלא צווח דיקלא ופקעה היא

פרחא דבי זרדתא שידי הא זרדתא דסמיכה למתא לא פחתא משיתין שידי למאי נפקא מינה למיכתב לה קמיעא

ההוא בר קשא דמתא דאזיל וקאי גבי זרדתא דהוה סמיך למתא עלו ביה שיתין שידי ואיסתכן אתא להההוא מרבנן דלא ידע דזרדתא דשיתין שידי היא כתב לה קמיע לחדא שידא שמע דתלו חינגא בגוויה וקא משרו הכי סודריה דמר כי צורבא מרבנן בדיקנא ביה במר דלא ידע ברוך אתא ההוא מרבנן דידע דזרדתא שיתין שידי הוה כתב לה קמיעא דשיתין שידי שמע דקא אמרו פנו מנייכו מהכא

קטב מרירי תרי קטבי הוו חד מקמי טיהרא וחד מבתר טיהרא דמקמי טיהרא קטב מרירי שמו ומיחזי בי כדא דכמכא והדר ביה בחשא דבתר טיהרא (תהלים צא, ו) קטב ישוד צהרים שמו ומיחזי בי קרנא דעיזא והדר ביה כנפיא

אביי הוה שקיל ואזיל ואזיל רב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה חזייה לההוא קטב מרירי דקא אתי לאפיה דשמאליה אהדרא לרב פפא לשמאליה ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה אמר ליה רב פפא אנא מאי שנא דלא חשש לי אמר ליה את שעתא קיימת לך

מחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכיחי מכאן ואילך ספק שכיחי ספק לא שכיחי ומשתכחי בטולי דחצבא דלא חצב גרמידא ובטולי דצפרא ופניא דלא הוי גרמידא ועיקר בטולי דבית הכסא

אמר רב יוסף הני תלת מילי יהיב ארבונא לנהורא מן דסריק רישיה יבש ומן דשתי טיף טיף ומן דסיים מסני אדמייתניה כרעא

תלאי בביתא קשי לעניותא כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה ולא אמרן אלא ריפתא אבל בישרא וכוורי לית לן בה אורחיה היא פארי בביתא קשי לעניותא נשורא בביתא קשי לעניותא בלילי שבתות ובלילי רביעית שרו מזיקין עילויה

איסרא דמזוני נקיד שמיה איסרא דעניותא נבל שמיה צעא אפומא דחצבא קשי לעניותא מאן דשתי מיא בצעי קשי לברוקתי דאכיל תחלי ולא משי ידיה מפחיד תלתין יומין

דף קיב עמוד א

דמסוכר ולא משי ידיה מפחיד שבעה יומי דשקיל מזייה ולא משי ידיה מפחיד תלתא יומי דשקיל טופריה ולא משי ידיה מפחיד חד יומא ולא ידע מאי קא מפחיד ידא אאוסיא דרגא לפחדא ידא אפותא דרגא לשינתא

תנא אוכלין ומשקין תחת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן ת״ר לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות ואם שתה דמו בראשו מפני סכנה מאי סכנה רוח רעה

ואם צחי מאי תקנתיה (נימא) שבעה קולות שאמר דוד על המים והדר נישתי שנאמר (תהלים כט, ג) קול ה׳ על המים אל הכבוד הרעים ה׳ על מים רבים קול ה׳ בכח קול ה׳ בהדר קול ה׳ שובר ארזים וישבר ה׳ את ארזי הלבנון קול ה׳ חוצב להבות אש קול ה׳ יחיל מדבר יחיל ה׳ מדבר קדש קול ה׳ יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אומר כבוד

ואי לא (נימא) הכי לול שפן אניגרון אנירדפין בין כוכבי יתיבנא בין בליעי שמיני אזילנא ואי לא אי איכא איניש בהדיה ניתעריה ולימא ליה פלניא בר פלנתא צחינא מיא והדר נישתי ואי לא מקרקש נכתמא אחצבא והדר נישתי ואי לא נישדי בה מידי והדר נישתי

ת״ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה סכנת שבירי ואי צחי מאי תקנתיה אי איכא איניש בהדיה לימא ליה פלניא בר פלנתא צחינא מיא ואי לא (נימא) איהו לנפשיה פלניא אמרה לי אימי איזדהר משבירי שבירי בירי רירי ירי רי צחינא מיא בכסי חיורי:

ואפילו מן התמחוי וכו׳: פשיטא

לא נצרכא אלא אפילו לר״ע דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הכא משום פרסומי ניסא (מודי)

תנא דבי אליהו אע״פ שאמר ר״ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו מאי נינהו אמר רב פפא כסא דהרסנא כדתנן ר׳ יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים

ת״ר שבעה דברים צוה ר״ע את רבי יהושע בנו בני אל תשב בגובהה של עיר ותשנה ואל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים

ואל תכנס לביתך פתאום כ״ש לבית חבירך ואל תמנע מנעלים מרגליך השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והוי משתדל עם אדם שהשעה משחקת לו

אמר רב פפא לא למיזבן מיניה ולא לזבוני ליה אלא למעבד שותפות בהדיה והשתא דאמר רב שמואל בר יצחק מאי דכתיב (איוב א, י) מעשה ידיו ברכת כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך אפילו למיזבן מיניה ולזבוני ליה שפיר דמי

חמשה דברים צוה ר״ע את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורין אמר לו רבי למדני תורה אמר איני מלמדך אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות אמר לו בני יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק אמר לו ומי בסכנה והלא עגל בסכנה

אמר לו אם בקשת ליחנק היתלה באילן גדול וכשאתה מלמד את בנך למדהו בספר מוגה מאי היא אמר רבא ואיתימא רב משרשיא בחדתא שבשתא כיון דעל על

לא תבשל בקדירה שבישל בה חבירך מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ארבע דעות במטה ואי בעית אימא אפילו באלמנה לפי

דף קיב עמוד ב

שאין כל אצבעות שוות

מצוה וגוף גדול אוכל פירות ולא שכר מצוה וגוף טהור נושא אשה ולו בנים

ארבעה דברים צוה רבינו הקדוש את בניו אל תדור בשכנציב משום דליצני הוו ומשכו לך בליצנותא

ואל תשב על מטת ארמית איכא דאמרי דלא תיגני בלא קרית שמע ואיכא דאמרי דלא תינסב גיורתא

ואיכא דאמרי ארמאית ממש ומשום מעשה דרב פפא

ואל תבריח עצמך מן המכס דילמא משכחו לך ושקלי מנך כל דאית לך ואל תעמוד בפני השור בשעה שעולה מן האגם מפני שהשטן מרקד בין קרניו אמר רבי שמואל בשור שחור וביומי ניסן

תני רב אושעיא מרחיקין משור תם חמשים אמה משור מועד כמלא עיניו

תנא משמיה דרבי מאיר ריש תורא בדיקולא סק לאיגרא ושדי דרגא מתותך אמר רב ניזהא דתורא הן הן ניזהא דאריה זה זה ניזהא דגמלא דא דא ניזהא דארבא הילני הייא הילא והילוק הוליא

אמר אביי עור דג וכוס חמין וביצים וכנים לבנים כולן קשין לדבר אחר עור מאן דגני אמשכא דצלא דג שיבוטא ביומי ניסן כוס שיורי כסא דהרסנא חמין חמימי דחמימי משדרו עילויה ביצים מאן דמדרך אקליפים כינים לבנים מאן דמחוור לבושיה ולא נטיר ליה תמניא יומי והדר לבוש לה ברייז הנך כינים וקשין לדבר אחר

אמר רב פפא ביתא דאית ביה שונרא לא ניעול בה איניש בלא מסני מאי טעמא משום דשונרא קטיל לחיויא ואכיל ליה ואית ביה בחיויא גרמי קטיני ואי יתיב לה גרמא דחיויא אכרעיה לא נפיק ואסתכן ליה איכא דאמרי ביתא דלית ביה שונרא לא ניעול ביה איניש בהכרא מאי טעמא דילמא מיכריך ביה חויא ולא ידע ומסתכן

ג׳ דברים צוה ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי את רבי (מק״ש סימן) אל תעש מום בעצמך מאי היא לא תיהוי לך דינא בהדי תלתא דחד הוי בעל דינך ותרי סהדי ואל תעמוד על המקח בשעה שאין לך דמים

אשתך טבלה אל תזקק לה לילה הראשונה אמר רב ובנדה דאורייתא הואיל והוחזק מעין פתוח דילמא משכה זיבה

שלשה דברים צוה רבי יוסי בר׳ יהודה את רבי אל תצא יחידי בלילה ואל תעמוד בפני הנר ערום ואל תכנס למרחץ חדש שמא תפחת עד כמה אריב״ל עד י״ב חדש ואל תעמוד בפני הנר ערום דתניא העומד בפני הנר ערום הוי נכפה והמשמש מטתו לאור הנר הויין לו בנים נכפין

ת״ר המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה אותו תינוק נכפה ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא לית לן בה ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה אבל גני להדי רישיה לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עילויה אבל מנח ידיה עילויה לית לן בה

אל תצא יחידי בלילה דתניא לא יצא יחידי בלילה לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות מפני שאגרת בת מחלת היא ושמונה עשרה רבוא של מלאכי חבלה יוצאין וכל אחד ואחד יש לו רשות לחבל בפני עצמו

מעיקרא הוו שכיחי כולי יומא זמנא חדא פגעה ברבי חנינא בן דוסא אמרה ליה אי לאו דמכרזן עלך ברקיע הזהרו בחנינא ובתורתו סכנתיך אמר לה אי חשיבנא ברקיע גוזר אני עליך שלא תעבורי ביישוב לעולם אמרה ליה במטותא מינך שבק לי רווחא פורתא שבק לה לילי שבתות ולילי רביעיות

ותו חדא זמנא פגעה ביה באביי אמרה ליה אי לאו דמכרזי עלך ברקיע הזהרו בנחמני ובתורתו הוה סכנתיך א״ל אי חשיבנא ברקיע גוזרני עלייכי שלא תעבורי ביישוב לעולם הא קא חזינן דעברה אמרי הני

דף קיג עמוד א

גזייתא נינהו דשמטי סוסיא ואתו דברי להו

(וא״ל) רב לרב אסי לא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא ואל תדור בעיר דריש מתא אסיא ולא תנסיב תרתי אי נסבת תרתי נסיב תלת

א״ל רב לרב כהנא הפוך בנבילתא ולא תיפוך במילי פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא כהנא אנא וגברא רבא אנא וסניא בי מלתא סלקת לאיגרא שירותך בהדך מאה קרי במתא בזוזא תותי כנפיך ניהוו

א״ל רב לחייא בריה לא תשתי סמא ולא תשוור ניגרא ולא תעקר ככא ולא תקנא בחיויא ולא תקנא בארמאה

תנו רבנן ג׳ אין מתקנאין בהן ואלו הן נכרי קטן ונחש קטן ותלמיד קטן מ״ט דמלכותייהו אחורי אודנייהו קאי

א״ל רב לאיבו בריה טרחי בך בשמעתא ולא מסתייע מילתא תא אגמרך מילי דעלמא אדחלא אכרעיך זבינך זבין כל מילי זבין ותחרט בר מחמרא דזבין ולא תחרט

שרי כיסיך פתח שקיך קבא מארעא ולא כורא מאיגרא

תמרא בחלוזך לבית סודנא רהיט ועד כמה אמר רבא עד תלתא סאה אמר רב פפא אי לא דרמאי שכרא לא איעתרי א״ד אמר רב חסדא אי לא דרמאי שכרא לא איעתרי מאי סודנא אמר רב חסדא סוד נאה וגמילות חסדים

אמר רב פפא כל אגב גביא בעי כל אשראי ספק אתי ספק לא אתי ודאתי מעות רעות נינהו

ג׳ דברים א״ר יוחנן משום אנשי ירושלים כשאתה יוצא למלחמה אל תצא בראשונה אלא תצא באחרונה כדי שתכנס בראשונה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והוי משתדל עם מי שהשעה משחקת לו

(א״ר) שלשה דברים א״ר יהושע בן לוי משום אנשי ירושלים אל תרבה בגנות משום מעשה שהיה בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה והוי זהיר באשתך מחתנה הראשון מ״ט רב חסדא אמר משום ערוה רב כהנא אמר משום ממון הא והא איתנהו

אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העוה״ב אלו הן הדר בא״י והמגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין במוצאי שבתות מאי היא דמשייר מקידושא לאבדלתא

א״ר יוחנן שלשה מכריז עליהן הקב״ה בכל יום על רווק הדר בכרך ואינו חוטא ועל עני המחזיר אבידה לבעליה ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה רב ספרא רווק הדר בכרך הוה

דף קיג עמוד ב

תני תנא קמיה דרבא ורב ספרא צהבו פניו דרב ספרא אמר לו רבא לאו כגון מר אלא כגון רב חנינא ורב אושעיא דהוו אושכפי בארעא דישראל והוו יתבי בשוקא דזונות ועבדי להו מסאני לזונות ועיילי להו אינהו מסתכלי בהו ואינהו לא מדלן ענייהו לאיסתכולי בהו ומומתייהו הכי בחייהן רבנן קדישי דבארעא דישראל:

שלשה הקדוש ברוך הוא אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן המדבר א׳ בפה ואחד בלב והיודע עדות בחבירו ואינו מעיד לו והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי

כי הא דטוביה חטא ואתא זיגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא נגדיה לזיגוד א״ל טוביה חטא וזיגוד מינגד אמר ליה אין דכתיב (דברים יט, טו) לא יקום עד אחד באיש ואת לחודך אסהדת ביה שם רע בעלמא קא מפקת ביה

אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו שנאמר (שמות כג, ה) כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו מאי שונא אילימא שונא נכרי והא תניא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא נכרי

אלא פשיטא שונא ישראל ומי שריא למסניה והכתיב (ויקרא יט, יז) לא תשנא את אחיך בלבבך אלא דאיכא סהדי דעביד איסורא כולי עלמא נמי מיסני סני ליה מאי שנא האי אלא לאו כי האי גוונא דחזיא ביה איהו דבר ערוה

רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לשנאתו שנאמר (משלי ח, יג) יראת ה׳ (שונאי) רע אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהו למימרא ליה לרביה למשנייה אמר ליה אי ידע דמהימן לרביה כבי תרי לימא ליה ואי לא לא לימא ליה

תנו רבנן שלשה חייהן אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת ואמר רב יוסף כולהו איתנהו בי

תנו רבנן שלשה שונאין זה את זה אלו הן הכלבים והתרנגולין והחברין וי״א אף הזונות וי״א אף תלמידי חכמים שבבבל

ת״ר שלשה אוהבין זה את זה אלו הן הגרים ועבדים ועורבין

ארבעה אין הדעת סובלתן אלו הן דל גאה ועשיר מכחש וזקן מנאף ופרנס מתגאה על הציבור בחנם ויש אומרים אף המגרש את אשתו פעם ראשונה ושניה ומחזירה

ותנא קמא זימנא דכתובתה מרובה אי נמי יש לו בנים הימנה ולא מצי מגרש לה

חמשה דברים צוה כנען את בניו אהבו זה את זה ואהבו את הגזל ואהבו את הזמה ושנאו את אדוניכם ואל תדברו אמת

ששה דברים נאמרים בסוס אוהב את הזנות ואוהב את המלחמה ורוחו גסה ומואס את השינה ואוכל הרבה ומוציא קמעה וי״א אף מבקש להרוג בעליו במלחמה

שבעה מנודין לשמים אלו הן יהודי שאין לו אשה ושיש לו אשה ואין לו בנים ומי שיש לו בנים ואין מגדלן לתלמוד תורה ומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו והמונע מנעלים מרגליו וי״א אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל מניין שאין שואלין בכלדיים שנאמר (דברים יח, יג) תמים תהיה עם ה׳ אלהיך

ומניין היודע בחבירו שהוא גדול ממנו אפילו בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד שנאמר (דניאל ו, ד) כל קבל די רוח יתירא ביה [ומלכא עשית להקמותיה על כל מלכותא]

והיושבת על דם טהור אסורה לשמש עד כמה אמר רב עונה

תנא הוא יוסף איש הוצל הוא יוסף הבבלי הוא איסי בן גור אריה הוא איסי בן יהודה הוא איסי בן גמליאל הוא איסי בן מהללאל ומה שמו איסי בן עקביה שמו הוא רבי יצחק בן טבלא הוא רבי יצחק בן חקלא הוא רבי יצחק בן אלעא הוא

דף קיד עמוד א

רבי יצחק בן אחא דשמעתא הוא רבי יצחק בן פנחס דאגדתא וסימניך (שמעו נא אחיי ורעיי)

אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן משמיה דר׳ יהודה בר׳ אילעי אכול בצל ושב בצל ולא תיכול אווזין ותרנגולין ויהא לבך רודף עליך פחות ממיכלך וממשתיך ותוסיף על דירתך

כי אתא עולא אמר מתלא מתלין במערבא דאכיל אליתא טשי בעליתא דאכיל ככולי אקיקלי דמתא שכיב:

מתני׳ מזגו לו כוס ראשון ב״ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין וב״ה אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום:

גמ׳ ת״ר דברים שבין ב״ש וב״ה בסעודה ב״ש אומרים מברך על היום ואח״כ מברך על היין מפני שהיום גורם ליין שיבא וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא

וב״ה אומרים מברך על היין ואח״כ מברך על היום מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם והילכתא כדברי ב״ה

מאי ד״א וכ״ת התם תרתי והכא חדא הכא נמי תרתי נינהו תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

והלכה כדברי ב״ה פשיטא דהא נפיק בת קול איבעית אימא קודם בת קול

ואי בעית אימא לאחר בת קול ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול:

מתני׳ הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אע״פ שאין חרוסת מצוה ר״א (בן) צדוק אומר מצוה ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח: **גמ׳**

דף קיד עמוד ב

אמר ר״ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה בבורא פה״א הוא דאכיל ליה ודילמא לא איכוון למרור הלכך בעי למהדר לאטבולי לשם מרור דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה למה לך תרי טיבולי והא טביל ליה חדא זימנא

ממאי דילמא לעולם מצות אין צריכות כוונה ודקאמרת תרי טיבולי למה לי כי היכי דליהוי היכירא לתינוקות

וכי תימא א״כ לישמעינן שאר ירקות אי אשמעינן שאר ירקות הוה אמינא היכא דאיכא שאר ירקות הוא דבעינן תרי טיבולי אבל חזרת לחודא לא בעי תרי טיבולי קמשמע לן דאפי׳ חזרת בעינן תרי טיבולי כי היכי דליהוי ביה היכירא לתינוקות

ועוד תניא אכלן דמאי יצא אכלן בלא מתכוין יצא אכלן לחצאין יצא

ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחבירתה יותר מכדי אכילת פרס

תנאי היא דתניא רבי יוסי אומר אע״פ שטיבל בחזרת מצוה להביא לפניו חזרת וחרוסת ושני תבשילין

ואכתי ממאי דילמא קסבר רבי יוסי מצות אין צריכות כוונה והאי דבעינן תרי טיבולי כי היכי דתיהוי היכירא לתינוקות א״כ מאי מצוה

מאי שני תבשילין אמר רב הונא סילקא וארוזא רבא הוה מיהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא

אמר רב אשי שמע מינה דרב הונא לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי דתניא רבי יוחנן בן נורי אומר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח

חזקיה אמר אפי׳ דג וביצה שעליו רב יוסף אמר צריך שני מיני בשר אחד זכר לפסח וא׳ זכר לחגיגה רבינא אמר אפילו גרמא ובישולא

פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך אשאר ירקות בורא פרי האדמה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל

היכא דליכא אלא חסא מאי אמר רב הונא מברך מעיקרא אמרור ב״פ האדמה ואכיל ולבסוף מברך עליה על אכילת מרור ואכיל

דף קטו עמוד א

מתקיף לה רב חסדא לאחר שמילא כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אלא אמר רב חסדא מעיקרא מברך עליה בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ואכיל ולבסוף אכיל אכילת חסא בלא ברכה

בסוריא עבדי כרב הונא ורב ששת בריה דרב יהושע עביד כרב חסדא והלכתא כוותיה דרב חסדא רב אחא בריה דרבא מהדר אשאר ירקות לאפוקי נפשיה מפלוגתא

אמר רבינא אמר לי רב משרשיא בריה דרב נתן הכי אמר הלל משמיה דגמרא לא ניכרוך איניש מצה ומרור בהדי הדדי וניכול משום דסבירא לן מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ואתי מרור דרבנן ומבטיל ליה למצה דאורייתא

ואפילו למ״ד מצות אין מבטלות זו את זו ה״מ דאורייתא בדאורייתא או דרבנן בדרבנן אבל דאורייתא ודרבנן אתי דרבנן ומבטיל ליה לדאוריית׳

מאן תנא דשמעת לי׳ מצות אין מבטלות זו את זו הלל היא דתניא אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן שנאמר (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו

אמר רבי יוחנן חולקין עליו חביריו על הלל דתניא יכול יהא כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו מתקיף לה רב אשי אי הכי מאי אפילו

אלא אמר רב אשי האי תנא הכי קתני יכול לא יצא בהו ידי חובתו אא״כ כורכן בבת אחת ואוכלן כדרך שהלל אוכלן תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו

השתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן מברך על אכילת מצה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל והדר אכיל מצה וחסא בהדי הדדי בלא ברכה זכר למקדש כהלל

אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים אמר רב פפא שמע מינה האי חסא

דף קטו עמוד ב

צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא דאי ס״ד לא צריך לשקועיה נטילת ידים למה לי הא לא נגע ודילמא לעולם אימא לך לא צריך לשקועיה וקפא מריחא מיית אלא למה לי נטילת ידים דילמא משקעו ליה

ואמר רב פפא לא נישהי איניש מרור בחרוסת דילמא אגב חלייה דתבלין מבטיל ליה למרוריה ובעינן טעם מרור וליכא אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש נטל ידיו בטיבול ראשון נוטל ידיו בטיבול שני

אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא בעלמא איתמר דאי סלקא דעתך הכא איתמר למה לי נטילת ידים תרי זימני הא משא ליה ידיה חדא זימנא

אמר להו רב פפא אדרבה הכא איתמר דאי ס״ד בעלמא איתמר למה לי תרי טיבולי

אלא מאי הכא איתמר נטילת ידים תרי זימני למה לי הא משא ליה ידיה חדא זימנא אמרי כיון דבעי למימר אגדתא והלילא דילמא אסוחי אסחיה לדעתיה ונגע

אמר רבא בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא בלע מצה ומרור ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא כרכן בסיב ובלען אף ידי מצה נמי לא יצא

אמר רב שימי בר אשי מצה לפני כל אחד ואחד מרור לפני כל אחד ואחד וחרוסת לפני כל אחד ואחד ואין עוקרין את השלחן אלא לפני מי שאומר הגדה

רב הונא אומר כולהו נמי לפני מי שאומר הגדה והלכתא כרב הונא

למה עוקרין את השולחן אמרי דבי ר׳ ינאי כדי שיכירו תינוקות וישאלו אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא מדלי תכא מקמיה אמר להו עדיין לא קא אכלינן אתו קא מעקרי תכא מיקמן אמר ליה רבה פטרתן מלומר מה נשתנה:

אמר שמואל (דברים טז, ג) לחם עוני (כתיב) לחם שעונין עליו דברים תניא נמי הכי לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה דבר אחר לחם עוני עני כתיב מה עני שדרכו בפרוסה

דף קטז עמוד א

אף כאן בפרוסה דבר אחר מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה אף כאן נמי הוא מסיק ואשתו אופה

אע״פ שאין חרוסת מצוה: ואי לא מצוה משום מאי מייתי לה א״ר אמי משום קפא אמר רב אסי קפא דחסא חמא קפא דחמא כרתי [קפא דכרתי חמימי] קפא דכולהו חמימי אדהכי והכי נימא הכי קפא קפא דכירנא לך ולשב בנתיך ולתמני כלתך:

רבי אלעזר בר׳ צדוק אומר מצוה וכו׳: מאי מצוה רבי לוי אומר זכר לתפוח ור׳ יוחנן אומר זכר לטיט אמר אביי הלכך צריך לקהוייה וצריך לסמוכיה לקהוייה זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטיט

תניא כוותיה דרבי יוחנן תבלין זכר לתבן חרוסת זכר לטיט אמר רבי אלעזר בר׳ צדוק כך היו אומרים תגרי חרך שבירושלים בואו וטלו לכם תבלין למצוה:

מתני׳ מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי שבכל הלילות (אין) אנו (חייבים לטבל אפילו) פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים

ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש (דברים כו, ה) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה:

גמ׳ ת״ר חכם בנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל לעצמו ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים: מתקיף לה רבא אטו כל יומא לא סגיא דלא מטבלא חדא זימנא אלא אמר רבא הכי קתני שבכל הלילות אין אנו חייבין לטבל אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים

מתקיף לה רב ספרא חיובא לדרדקי אלא אמר רב ספרא הכי קתני אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים:

מתחיל בגנות ומסיים בשבח: מאי בגנות רב אמר מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו [ושמואל] אמר עבדים היינו

אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מריה לחירות ויהיב ליה כספא ודהבא מאי בעי למימר ליה אמר ליה בעי לאודויי ולשבוחי א״ל פטרתן מלומר מה נשתנה פתח ואמר עבדים היינו:

מתני׳ רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר

דף קטז עמוד ב

שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר (שמות יב, כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה׳ אשר פסח וגו׳]

מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שנאמר (שמות יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו׳] מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [(שמות א, יד) וימררו את חייהם וגו׳]

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר (שמות יג, ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים

לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה

עד היכן הוא אומר בש״א עד אם הבנים שמחה ובה״א עד חלמיש למעינו מים וחותם בגאולה ר״ט אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם

רבי עקיבא אומר כן ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) כו׳ עד בא״י גאל ישראל:

גמ׳ אמר רבא צריך שיאמר ואותנו הוציא משם אמר רבא מצה צריך להגביה ומרור צריך להגביה בשר א״צ להגביה ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ

אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה כתיב הכא בעבור זה וכתיב התם (דברים כא, כ) בננו זה מה להלן פרט לסומא אף כאן פרט לסומין

איני והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף מ״ד אגדתא בי רב ששת אמרו רב ששת קסברי רבנן מצה בזמן הזה דרבנן

מכלל דרב אחא בר יעקב סבר מצה בזמן הזה דאורייתא והא רב אחא בר יעקב הוא דאמר מצה בזמן הזה דרבנן קסבר כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון

לרב ששת ולרב יוסף נמי הא ודאי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון

הכי השתא בשלמא התם מדהוה ליה למיכתב בננו הוא וכתיב בננו זה ש״מ פרט לסומין הוא דאתא אבל הכא אי לאו בעבור זה מאי לכתוב אלא בעבור מצה ומרור הוא דאתא:

לפיכך אנחנו חייבין:

דף קיז עמוד א

א״ר חסדא א״ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה אחת הן רב אמר כסיה ומרחביה אחת הן רבה אמר מרחביה בלבד

איבעיא להו מרחב יה לרב חסדא מאי תיקו

איבעיא להו ידידיה לרב מאי ת״ש דאמר רב ידידיה נחלק לשנים לפיכך ידיד חול יה קודש

איבעיא להו הללויה לרב מאי ת״ש דאמר רב חזינא תילי דבי חביבא דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה בחד גיסא

ופליגא דריב״ל דאמר ריב״ל מאי הללויה הללוהו בהלולים הרבה

ופליגא דידיה אדידיה דאמר ריב״ל בעשרה מאמרות של שבח נאמר ספר תהלים בניצוח בנגון במשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלה בהודאה בהללויה גדול מכולן הללויה שכולל שם ושבח בבת אחת

אמר רב יהודה אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים והלל זה מי אמרו נביאים שביניהן תקנו להן לישראל שיהו אומרין אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן

תניא היה ר״מ אומר כל תושבחות האמורות בספר תהלים כלן דוד אמרן שנאמר (תהלים עב, כ) כלו תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו

הלל זה מי אמרו רבי יוסי אומר אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים וחלוקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו ונראין דבריו מדבריהן אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא אמרו שירה

ד״א פסלו של מיכה עומד בבכי וישראל אומרים את ההלל:

ת״ר כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ר״א אומר כנגד עצמו אמרן רבי יהושע אומר כנגד ציבור אמרן וחכ״א יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו האמורות בלשון רבים כנגד ציבור

ניצוח וניגון לעתיד לבא משכיל על ידי תורגמן לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה מזמור לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה

ללמדך שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר (מלכים ב ג, טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה׳

אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה אמר רב נחמן וכן לחלום טוב

איני והאמר רב גידל אמר רב כל ת״ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוינה שנאמר (שיר השירים ה, יג) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא ששונים אל תקרי מור עובר אלא מר עבר

לא קשיא הא ברבה הא בתלמידא

ואי בעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא מקמי דפתח והא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחו רבנן ולבסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא

ת״ר הלל זה מי אמרו ר״א אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים הם אמרו (תהלים קטו, א) לא לנו ה׳ לא לנו משיבה רוח הקודש ואמרה להן (ישעיהו מח, יא) למעני למעני אעשה רבי יהודה אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו׳

רבי אלעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ורוח הקודש משיבה ואומרת להם למעני למעני אעשה ר׳ אלעזר בן עזריה אומר חזקיה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו׳ רבי עקיבא אומר חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו׳ רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו׳

וחכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן:

אמר רב חסדא הלוויה סוף פירקא רבה בר רב הונא אמר הלוויה ריש פירקא אמר רב חסדא חזינא להו לתילי דבי רב חנין בר רב דכתיב בהו הלוויה באמצע פירקא אלמא מספקא ליה

אמר רב חנין בר רבא הכל מודים (תהלים קמה, כא) בתהלת ה׳ ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (הלוויה) הלוויה דבתריה ריש פירקא (תהלים קיב, י) רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד הלוויה דבתריה ריש פירקא (תהלים קלה, ב) ושעומדים בבית ה׳ הלוויה דבתריה ריש פירקא

קראי מוסיפין אף את אלו (תהלים קי, ז) מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש הלוויה דבתריה ריש פירקא (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה׳ שכל טוב לכל עושיהם הלוויה דבתריה ריש פירקא

נימא כתנאי עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד (תהלים קיג, ט) אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד (תהלים קיד, ח) חלמיש למעינו מים ותניא אידך עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד (תהלים קיד, א) בצאת ישראל ממצרים ובית הלל אומרים עד (תהלים קטו, א) לא לנו ה׳ לא לנו

דף קיז עמוד ב

מאי לאו בהא קמיפלגי למ״ד עד אם הבנים שמחה סבר הלוויה ריש פירקא ומאן דאמר עד בצאת ישראל סבר הלוויה סוף פירקא

רב חסדא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא סברי הלוויה סוף פירקא מ״ד עד בצאת ישראל שפיר ומאן דאמר עד אם הבנים שמחה עד ועד בכלל

ונימא עד הלוויה וכי תימא דלא ידעינן הי הלוויה ונימא הלוויה של אם הבנים שמחה קשיא

רבה בר רב הונא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא הלוויה ריש פירקא מאן דאמר עד אם הבנים שמחה שפיר ומאן דאמר עד בצאת ישראל סבר עד ולא עד בכלל

ונימא עד הלוויה וכי תימא דלא ידעינן הי הלוויה ונימא עד הלוויה שבצאת ישראל קשיא:

וחותם בגאולה: אמר רבא ק״ש והלל גאל ישראל דצלותא גואל ישראל מ״ט דרחמי נינהו

אמר רבי זירא דקידושא אשר קדשנו במצותיו וצונו דצלותא קדשנו במצותיך מ״ט דרחמי נינהו

אמר רב אחא בר יעקב וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום כתיב הכא (דברים טז, ג) למען תזכור את יום וכתיב התם (שמות כ, ז) זכור את יום השבת לקדשו

אמר רבה בר שילא דצלותא מצמיח קרן ישועה דאפטרתא מגן דוד

(שמואל ב ז, ט) ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים תני רב יוסף זהו שאומרים מגן דוד

א״ר שמעון בן לקיש (בראשית יב, ב) ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם ואברכך זהו שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב

יכול יהו חותמין בכולן ת״ל והיה ברכה בך חותמין ואין חותמין בכולן

אמר רבא אשכחתינא לסבי דפומבדיתא דיתבי וקאמרי בשבתא בין בצלותא בין בקידושא מקדש השבת ביומא טבא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש ישראל והזמנים ואמינא להו אנא אדרבה דצלותא בין בשבתא בין ביומא טבא מקדש ישראל בקידושא דשבתא מקדש השבת ביומא טבא מקדש ישראל והזמנים

ואנא אמינא טעמא דידי וטעמא דידכו טעמא דידכו שבת דקביעא וקיימא בין בצלותא ובין בקידושא מקדש השבת יומא טבא דישראל הוא דקבעי ליה דקמעברי ירחי וקבעי לשני מקדש ישראל והזמנים

טעמא דידי צלותא דברבים איתא מקדש ישראל קידוש דביחיד איתא בשבת מקדש השבת ביום טוב מקדש ישראל והזמנים

ולא היא צלותא ביחיד מי ליתיה וקידושא ברבים מי ליתיה ורבא סבר זיל בתר עיקר

עולא בר רב נחית קמיה דרבא אמר כסבי דפומבדיתא ולא א״ל ולא מידי אלמא הדר ביה רבא רב נתן אבוה דרב הונא בריה דרב נתן נחית קמיה דרב פפא אמר כסבי דפומבדיתא ושבחיה רב פפא

אמר רבינא אנא איקלע לסורא קמיה דמרימר ונחית קמיה שלוחא דציבורא ואמר כסבי דפומבדיתא והוו משתקי ליה כולי עלמא אמר להו שבקוהו הילכתא כסבי דפומבדיתא ולא הוו משתקו ליה:

מתני׳ מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו רביעי גומר עליו את הלל ואומר עליו ברכת השיר בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה:

גמ׳ א״ל רב חנן לרבא ש״מ ברכת המזון טעונה כוס א״ל ארבע כסי תיקנו רבנן דרך חירות כל חד וחד נעביד ביה מצוה:

רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר:

דף קיח עמוד א

מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללוך ה׳ אלהינו ורבי יוחנן אמר נשמת כל חי ת״ר רביעי גומר עליו את ההלל ואומר הלל הגדול דברי ר״ט וי״א (תהלים כג, א) ה׳ רועי לא אחסר

מהיכן הלל הגדול רבי יהודה אומר (תהלים קלו, א) מהודו עד (תהלים קלז, א) נהרות בבל ורבי יוחנן אומר משיר המעלות עד נהרות בבל רב אחא בר יעקב אמר (תהלים קלה, ד) מכי יעקב בחר לו יה עד נהרות בבל

ולמה נקרא שמו הלל הגדול א״ר יוחנן מפני שהקב״ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה

א״ר יהושע בן לוי הני עשרים ושתה הודו כנגד מי כנגד כ״ו דורות שברא הקב״ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו

אמר רב חסדא מאי דכתיב (תהלים קלו, א) הודו לה׳ כי טוב הודו לה׳ שגובה חובתו של אדם בטובתו עשיר בשורו ואת עני בשיו יתום בביצתו אלמנה בתרנגולתה

א״ר יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפליים כיולדה דאילו ביולדה כתי׳ (בראשית ג, טז) בעצב ובמזונות כתי׳ (בראשית ג, יז) בעצבון

(א״ר) יוחנן קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאילו בגאולה כתיב (בראשית מח, טז) המלאך הגואל אותי מכל רע מלאך בעלמא ואילו במזונות כתיב (בראשית מח, טו) האלהים הרועה אותי

א״ר יהושע בן לוי בשעה שאמר הקב״ה לאדם (בראשית ג, יח) וקוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות אמר לפניו רבש״ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד כיון שאמר לו (בראשית ג, יט) בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו

אמר ר״ש בן לקיש אשרינו אם עמדנו בראשונה ועדיין לא פלטינן מינה דקא אכלינן עיסבי דדברא

אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף דכתיב (תהלים קלו, כה) נותן לחם לכל בשר וסמיך ליה לגוזר ים סוף לגזרים

אמר ר״א בן עזריה קשין נקביו של אדם כיום המיתה וכקריעת ים סוף שנאמר (ישעיהו נא, יד) מהר צועה להפתח וכתיב בתרי׳ רוגע הים ויהמו גליו

ואמר רב ששת משום ר״א בן עזריה כל המבזה את המועדות כאילו עובד ע״ז שנאמר (שמות לד, יז) אלהי מסכה לא תעשה לך וכתיב בתריה את חג המצות תשמור

ואמר רב ששת משום ר״א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר (שמות כב, ל) לכלב תשליכון אותו וכתיב בתריה (שמות כג, א) לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא

וכי מאחר דאיכא הלל הגדול אנן מ״ט אמרינן האי משום שיש בו ה׳ דברים הללו יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים וחבלו של משיח

יציאת מצרים דכתי׳ (תהלים קיד, א) בצאת ישראל ממצרים וקריעת ים סוף דכתיב (תהלים קיד, ג) הים ראה וינוס מתן תורה דכתי׳ (תהלים קיד, ד) ההרים רקדו כאילים תחיית המתים דכתיב (תהלים קטז, ט) אתהלך לפני ה׳

חבלו של משיח דכתיב (תהלים קטו, א) לא לנו ה׳ לא לנו וא״ר יוחנן לא לנו ה׳ לא לנו זו שעבוד מלכיות איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה׳ לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג

רב נחמן בר יצחק אמר מפני שיש בו מילוט נפשות של צדיקים מגיהנם שנא׳ (תהלים קטז, ד) אנה ה׳ מלטה נפשי חזקיה אמר מפני שיש בו ירידתן של צדיקים לכבשן האש ועלייתן ממנו

ירידתן דכתיב לא לנו ה׳ לא לנו אמר חנניה כי לשמך תן כבוד אמר מישאל על חסדך ועל אמיתך אמר עזריה למה יאמרו הגוים אמרו כולן

עלייתן מכבשן האש דכתיב (תהלים קיז, א) הללו את ה׳ כל גוים אמר חנניה שבחוהו כל האומים אמר מישאל כי גבר עלינו חסדו אמר עזריה ואמת ה׳ לעולם הללויה אמרו כולן

ויש אומרים ואמת ה׳ לעולם גבריאל אמרו בשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו לתוך כבשן האש אמר גבריאל לפני הקדוש ברוך הוא רבש״ע ארד ואצנן ואציל את הצדיק מכבשן האש אמר לו הקב״ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו נאה ליחיד להציל את היחיד ולפי שהקב״ה אינו מקפח שכר כל בריה אמר תזכה ותציל שלשה מבני בניו

דרש ר״ש השלוני בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש עמד יורקמו שר הברד לפני הקב״ה אמר לפניו רבש״ע ארד ואצנן את הכבשן ואציל לצדיקים הללו מכבשן האש אמר לו גבריאל אין גבורתו של הקב״ה בכך שאתה שר ברד והכל יודעין שהמים מכבין את האש אלא אני שר של אש ארד ואקרר מבפנים

דף קיח עמוד ב

ואקדיח מבחוץ ואעשה נס בתוך נס אמר לו הקב״ה רד באותה שעה פתח גבריאל ואמר ואמת ה׳ לעולם

ר׳ נתן אומר ואמת ה׳ לעולם דגים שבים אמרוהו כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו וכדדרש רבה בר מרי מאי דכתיב (תהלים קו, ז) וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד כך מצריים עולים מצד אחר

אמר לו הקב״ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש״ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן

אמר לו רבש״ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר (שמות יד, ל) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים

מאי אחד ומחצה שבהן דאילו בפרעה כתיב (שמות יד, ז) שש מאות רכב בחור ואילו בסיסרא כתיב (שופטים ד, ג) תשע מאות רכב ברזל

כי אתא סיסרא [אתא עלייהו בדקרי דפרזלא הוציא הקב״ה עליהם כוכבים ממסילותם דכתיב] (שופטים ה, כ) מן שמים נלחמו הכוכבים כיון דנחיתו כוכבי שמים עלייהו אקדירו הני דקרי דפרזלא נחיתו לאקרורי למיסחי נפשייהו בנחל קישון

אמר לו הקב״ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך מיד גרפם נחל קישון והשליכן לים שנאמר (שופטים ה, כא) נחל קישון גרפם נחל קדומים מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם באותה שעה פתחו דגים של ים ואמרו ואמת ה׳ לעולם

אמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב (תהלים קיג, ט) מושיבי עקרת הבית אמרה כנסת ישראל לפני הקב״ה רבש״ע שמוני בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים:

דרש רבא מאי דכתיב (תהלים קטז, א) אהבתי כי ישמע ה׳ אמרה כנסת ישראל רבש״ע אימת אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני דלותי ולי יהושיע אמרה כנסת ישראל לפני הקב״ה רבש״ע אע״פ שדלה אני במצות לך אני ולי נאה להושיע

אמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר׳ יוסי שלח לו ר׳ אמור לנו שנים ושלשה דברים שאמרת לנו משום אביך

שלח לו כך אמר אבא מאי דכתיב (תהלים קיז, א) הללו את ה׳ כל גוים אומות העולם מאי עבידתייהו ה״ק הללו את ה׳ כל גוים אגבורות ונפלאות דעביד בהדייהו כל שכן אנו דגבר עלינו חסדו

(אמר לו) ועוד (חדא) עתידה מצרים שתביא דורון למשיח כסבור אינו מקבל מהם אמר לו הקב״ה למשיח קבל מהם אכסניא עשו לבניי במצרים מיד (תהלים סח, לב) יאתיו חשמנים מני מצרים

נשאה כוש ק״ו בעצמה ומה הללו שנשתעבדו בהן כך אני שלא נשתעבדתי בהן לא כ״ש אמר לו הקב״ה קבל מהם מיד (תהלים סח, לב) כוש תריץ ידיו לאלהים

נשאה מלכות [רומי] הרשעה ק״ו בעצמה ומה הללו שאין אחיהן כך אנו שאנו אחיהן לא כ״ש אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל (תהלים סח, לא) גער חית קנה געור חיה וקנה לך עדה

דבר אחר געור חית קנה שדרה בין הקנים דכתיב (תהלים פ, יד) יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן געור בחיה שכל מעשיה נכתבין בקולמוס אחד (תהלים סח, לא) עדת אבירים בעגלי עמים ששחטו אבירים כעגלים שאין להם בעלים

(תהלים סח, לא) מתרפס ברצי כסף שפושטין יד לקבל ממון ואין עושין רצון בעלים (תהלים סח, לא) פיזר עמים קרבות יחפצון מי גרם להם לישראל שיתפזרו לבין אומות העולם קריבות שהיו חפצין בהן

ועוד שלח לו ג׳ מאות וששים וחמשה שווקים בכרך גדול של רומי וכל אחד ואחד היו בו שלש מאות וששים וחמשה בירניות וכל בירנית ובירנית היו בו שלש מאות וששים וחמשה מעלות וכל מעלה ומעלה היו בו כדי לזון את כל העולם כולו

אמר רבי (ישמעאל) לרבי ואמרי לה (לר׳ ישמעאל בר יוסי) הני למן לך ולחברך ולחברותך שנאמר (ישעיהו כג, יח) סחרה ואתננה קודש לה׳ לא יאצר ולא יחסן כי ליושבים לפני ה׳ יהיה וגו׳

מאי לא יאצר תני רב יוסף לא יאצר זה בית אוצר ולא יחסן זה בית גניזה מאי כי ליושבים לפני ה׳ אר״א

דף קיט עמוד א

זה המכיר מקום חבירו בישיבה איכא דאמרי אמר ר״א זה המקבל פני חבירו בישיבה

מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה

אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי מאי דכתיב (תהלים ד, א) למנצח מזמור לדוד זמרו למי שנוצחין אותו ושמח

בא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בשר ודם בשר ודם מנצחין אותו ועצב אבל הקב״ה נוצחין אותו ושמח שנאמר (תהלים קו, כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו

אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל בר׳ יוסי אמר ר״ש בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה מאי דכתיב (יחזקאל א, ח) וידי אדם מתחת כנפיהם ידו כתיב זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין

אמר רב יהודה אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמר (בראשית מז, יד) וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא אין לי אלא שבארץ מצרים ושבארץ כנען בשאר ארצות מנין תלמוד לומר (בראשית מא, נז) וכל הארץ באו מצרימה

וכשעלו ישראל ממצרים העלוהו עמהן שנאמר (שמות יב, לו) וינצלו את מצרים רב אסי אמר עשאוה כמצודה זו שאין בה דגן רבי שמעון אמר כמצולה שאין בה דגים

והיה מונח עד רחבעם בא שישק מלך מצרים ונטלו מרחבעם שנאמר (מלכים א יד, כה) ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים [על ירושלים] ויקח את אוצרות בית ה׳ ואת אוצרות בית המלך בא זרח מלך כוש ונטלו משישק

בא אסא ונטלוהו מזרח מלך כוש ושיגרו להדרימון בן טברימון באו בני עמון ונטלום מהדרימון בן טברימון בא יהושפט ונטלו מבני עמון והיה מונח עד אחז

בא סנחריב ונטלו מאחז בא חזקיה ונטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה באו כשדיים ונטלוהו מצדקיה באו פרסיים ונטלוהו מכשדיים באו יוונים ונטלוהו מפרסיים באו רומיים ונטלוהו מיד יוונים ועדיין מונח ברומי:

אמר רבי חמא (בר) חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסוירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא

(קהלת ה, יב) עושר שמור לבעליו לרעתו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח (שנאמר) (דברים יא, ו) ואת כל היקום אשר ברגליהם א״ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו א״ר לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא:

(דיא״ש אדי״ש כשד״ך מאוד״ך סימן) א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן (תהלים קיח, כא) אודך כי עניתני אמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אמר ישי מאת ה׳ היתה זאת אמרו אחיו זה היום עשה ה׳ אמר שמואל

אנא ה׳ הושיעה נא אמרו אחיו אנא ה׳ הצליחה נא אמר דוד ברוך הבא בשם ה׳ אמר ישי ברכנוכם מבית ה׳ אמר שמואל אל ה׳ ויאר לנו אמרו כולן אסרו חג בעבותים אמר שמואל אלי אתה ואודך אמר דוד אלהי ארוממך אמרו כולן:

תנן התם מקום שנהגו

דף קיט עמוד ב

לכפול יכפול לפשוט יפשוט לברך אחריו יברך הכל כמנהג המדינה אמר אביי לא שנו אלא לאחריו אבל לפניו [מצוה] לברך דא״ר יהודה אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן

מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא א״ר נחמן בר יצחק דכתיב (שמואל ב יח, כג) וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי אביי אמר מהכא (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניהם איכא דאמרי מהכא (מיכה ב, יג) ויעבור מלכם לפניהם וה׳ בראשם

תניא רבי כופל בה דברים רבי אלעזר בן פרטא מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך למטה

דרש רב עוירא זימנין א״ל משמיה דרב וזימנין א״ל משמיה דרב (אשי) מאי דכתיב (בראשית כא, ח) ויגדל הילד ויגמל עתיד הקב״ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך

ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל אומר לו ליצחק טול וברך אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו אומר לו ליעקב טול וברך אומר להם איני מברך שנאשתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרן עלי

אומר לו למשה טול וברך אומר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי אומר לו ליהושע טול וברך אומר להן איני מברך שלא זכיתי לבן דכתיב יהושע בן נון (דברי הימים א ז, כז) נון בנו יהושע בנו

אומר לו לדוד טול וברך אומר להן אני אברך ולי נאה לברך שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא:

מתני׳ אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

גמ׳ מאי אפיקומן אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה

ושמואל אמר כגון אורדילאי לי וגוזלייא לאבא ורב חנינא בר שילא ורבי יוחנן (אמר) כגון תמרים קליות ואגוזים תניא כוותיה דרבי יוחנן אין מפטירין אחר הפסח כגון תמרים קליות ואגוזים

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח הוא דלא אבל לאחר מצה מפטירין

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אחר מצה דלא נפיש טעמייהו אבל לאחר הפסח דנפיש טעמיה ולא מצי עבוריה לית לן בה קמשמע לן

נימא מסייע ליה הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה אין

דף קכ עמוד א

בראשונה לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בראשונה דקאכיל לתיאבון אבל באחרונה דילמא אתי למיכל אכילה גסה אימא לא קמ״ל

מר זוטרא מתני הכי אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפטירין אחר המצה אפיקומן נימא מסייע ליה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח דלא אבל אחר מצה מפטירין

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא אחר מצה דלא נפיש טעמיה אבל לאחר פסח אימא לא קמ״ל

מיתיבי הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל (אכילת) כזית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בראשונה דקאכיל לתיאבון אבל באחרונה דאתי למיכלה אכילה גסה אימא לא קמ״ל:

אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ומאי שנא מרור דכתיב (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים בזמן דאיכא פסח יש מרור ובזמן דליכא פסח ליכא מרור

מצה נמי הא כתיב על מצות ומרורים מצה מיהדר הדר ביה קרא (שמות יב, יח) בערב תאכלו מצות ורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה דרבנן

אלא הכתיב בערב תאכלו מצות ההיא מיבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה דס״ד אמינא כיון דפסח לא אכלי מצה ומרור נמי לא ניכול קמ״ל

ורבא אמר לך טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא דלא גרעי מערל ובן נכר דתניא (שמות יב, מח) כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור

ואידך כתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכי

תניא כוותיה דרבא (דברים טז, ח) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה׳ אלהיך מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות

מאי טעמא הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא

יכול אף לילה הראשון רשות תלמוד לומר על מצות ומרורים יאכלוהו

אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין ת״ל בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה:

מתני׳ ישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו

דף קכ עמוד ב

ר׳ יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו הפסח אחר חצות מטמא את הידים הפגול והנותר מטמאין את הידים:

גמ׳ ר׳ יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו ה״ד נתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר

אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא נמנם א״ל מינם קא נאים מר א״ל מינומי קא מנמנם ותנן נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו:

הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכו׳: אלמא מחצות ה״ל נותר מאן תנא

אמר רב יוסף ר״א בן עזריה הוא דתניא (שמות יב, ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה ר״א בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה

מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות

אמר לו ר״ע והלא נאמר חפזון עד שעת חפזון

אם כן מה ת״ל בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום ת״ל בלילה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל ביום

ור״ע האי הזה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא ס״ד אמינא הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף פסח

אוקים לילות במקום ימים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד כתב רחמנא הזה

ור״א בן עזריה אמר לך (שמות יב, י) מלא תותירו עד בקר נפקא הא

ור״ע אמר לך אי לא כתב רחמנא הזה הוה אמינא מאי בקר בקר שני ור״א אמר לך כל היכא דכתב בקר בקר ראשון הוא

אמר רבא אכל מצה בזמן הזה אחר חצות לר״א בן עזריה לא יצא ידי חובתו פשיטא דכיון דאיתקש לפסח כפסח דמי

מהו דתימא הא אפקיה קרא מהיקישא קמשמע לן דכי אהדריה קרא למילתא קמייתא אהדריה:

הפיגול והנותר מטמא את הידים וכו: רב הונא ורב חסדא חד אמר משום חשדי כהונה וחד אמר משום עצלי כהונה חד אמר כזית וחד אמר כביצה

דף קכא עמוד א

חד תני אפיגול וחד תני אנותר

מאן דתני אפיגול משום חשדי כהונה מאן דתני אנותר משום עצלי כהונה

חד אמר כזית וחד אמר כביצה מאן דאמר כזית כאיסורו ומאן דאמר כביצה כטומאתו:

מתני׳ בירך ברכת הפסח פטר את של זבח בירך את של זבח לא פטר את של פסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו:

גמ׳ כשתמצא לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה

לדברי רבי עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה:

דף קכא עמוד ב

רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן בעו מיניה פשיטא על פדיון הבן אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן אבי הבן מברך ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה כהן מברך או אבי הבן מברך

כהן מברך דקמטי הנאה לידיה או אבי הבן מברך דקא עביד מצוה לא הוה בידיה אתא שאיל ביה מדרשא אמרו ליה אבי הבן מברך שתים והילכתא אבי הבן מברך שתים:

הדרן עלך ערבי פסחים וסליקא לה מסכת פסחים